

IN BONIFACII OCTAVI CONSTITVTIO

nem vltimam, quæ incipit, Alma mater. Sub

titu. de senten. excom. admodum breues Commentarij,

Autore Didaco Couarruias à Leyua Toletano tunc in

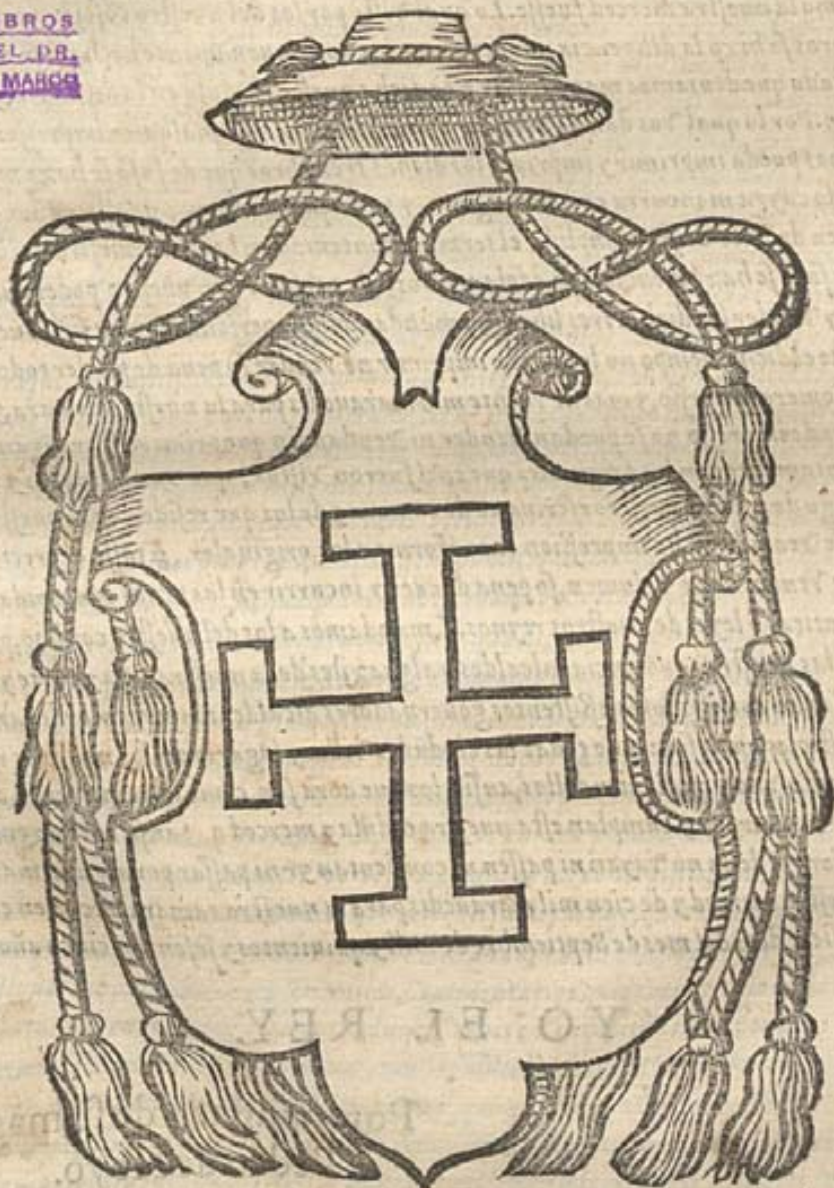
Granatenſi Prætorio conſiliario Regio Nunc

verò Epifcopo Segobienſi.

ex 1.º 67.

*AD Magnificos admodum, Iuriſq; diuini & humani profefſores ornatiffimos, Licentiatum
Didacum Ruis Vergara de Alana Rectorem, & collegas percelebris literarum collegij,
Salmantice ſub titu. S. Saluatoris, inſtituti Ex tertia auctoris recognitione.*

**LIBROS
DEL PR.
L. MAHON**

S A L M A N T I C A E,

In ædibus Dominici à Portonarijs. S. C. M. Typògraphi.

M. D. LXXI.

CVM PRIVILEGIO.

Ayuntamiento de Madrid

Estadillo en

EL REY.

POR QUANTO POR PARTE DE VOS, EL Reuerendo in Christo padre, el Doct̃or Couarruuias de Leyua, Obispo de Segouia, del nuestro consejo, nos ha sido hecha relaciõ que vos auia des hecho imprimir otras vezes por nuestro mãdado, y por virtud de vna nuestra cedula que para ello os auiamos dado con termino de dos años, tres libros que vos auia des compuesto. Vno q̃ se llama, de questiones practicas, y otro que es lectura sobre el capitulo. Alma mater, de sententia excomunicacionis, del libro sexto, y otro que es vna repeticion sobre la clementina, Sifuriosus, de homicidio, en los quales aora nueuamente auia des añadido algunas cosas como por ellos cõtaria, en que auia des tenido mucho trabajo, y el termino que os auiamos dado para los imprimir y vender se cumplia muy presto, supplicandonos vos diessemos licẽcia para que de nueno pudieades imprimir y veder los dichos tres libros que de suso se haze mencion, o como la nuestra merced fuesse. Lo qual visto por los del nuestro cõsejo; por quãto en los dichos libros se hizo la diligencia que la premat̃ica aora nueuamente hecha por nos dispone, fue acordado que deuamos mandar dar esta dicha nuestra cedula en la dicha razõ, e yo tuue lo por bien. Por lo qual vos damos licencia y facultad para que qualquier impressor de los nuestros reynos pueda imprimir y imprima los dichos tres libros que de suso se haze mencion, sin que por ello cayga ni incurra en pena alguna, y para que por tiempo de diez años que corran y se cuenten despues de ser cumplido el termino contenido en la dicha nuestra cedula de licencia que de suso se haze mencion en adelante vos, o la persona que vuestro poder ouiere, podays imprimir y vender los dichos tres libros, y mandamos que persona alguna sin vuestra licencia durante el dicho tiempo no los pueda imprimir ni vender so pena de perder todos los libros que dellos ouiere impresso, y mas de veynte mill marauedis para la nuestra camara, y mãdamos quẽ despues de impresso no se puedan vender ni vendan sin que primero se traygan al nuestro consejo juntamente con los originales que en el fueron vistos, que van firmados y rubricados de Domingo de guala nuestro escriuano de camara y de los que residen en el nuestro consejo, para que se vea si la dicha impressiõ es conforme a los originales, y tasse el precio porque se ouieren de vender cada volumen, so pena de caer y incurrir en las penas contenidas en las dichas premat̃icas y leyes de nuestros reynos. Y mandamos a los del nuestro consejo, presidente y oydores de las nuestras audiencias alcaldes y alguaxiles de la nuestra casa y corte y chancillerias y a todos los corregidores asistentes gouernadores alcaldes mayores y ordinarios y otros juezes y justicias qualesquier de todas las ciudades villas y lugares de los nuestros reynos y señõrios y a cada vno y qualquier dellos, ansi a los que aora son, como a los que seran de aqui adelante, que vos guarden y cumplan esta nuestra cedula y merced que ansi vos hazemos, y cõtra el tenor y forma della no vayan ni passen ni consientan yr ni passar por alguna manera, so pena dela nuestra merced y de cien mil marauedis para la nuestra camara. Fecha en el bosque de Segouia a siete dias del mes de Septiembre de mill y quinientos y sesenta y cinco años.

YO EL REY.

Por mandado de su magestad.
 Pedro de Hoyo.

Admodum magnificis, iurisque diuini, & hu-
 mani professoribus ornatissimis, Licentiato Didaco Ruis
 de Vergara de Alaba Rectori, & collegis percelebris li-
 terarij Collegij, Salmanticę titulo Sanctissimi Salua-
 toris instituti, Didacus Couarruias à Leyua
 Toletanus, ex eodem Collegio in Gra-
 natensi curia Regius Con-
 siliarius. S. P.

V M PRIMVM VESTRO OMNIVM
 maximo beneficio admodum magnifice Rector, viri orna-
 tissimi, ex muneris eiusdem candidato tanti fuerim sodali-
 tij collega electus, mecum ipse cogitare cœpi, animoq; ex-
 pendere, quam ratione probare possem, vestrum de me
 adeo graue testimonium, vel meis viribus, quæ possent im-
 pares tanto conatui iure censerî, non omninò primatis affe-
 ctibus: sed fortasse publicis quibusdam eius instituti legi-
 bus subnixum fuisse. Quò rem hanc subire animo audaci
 recusarem, id equidem maximè deterrebat, quòd illustris
 admodum, ac reuerendissimus Didacus à Muros, Oueten-
 sis ecclesiæ præsul vigilantissimus, tantam morum integritatem, indolem ad literarum docu-
 menta exegerit spectatissimã, dum de re literaria, ac de ipsa republica Christiana benemeritissi-
 mus, domum istam ad iuris vtriusque diuini, & humani exercitationem piè, ac sanctè institue-
 ret, vt quiuis vtcunque eruditione insignis facile posset absque nota referre pedem. Præter
 hæc quoties ipse mente repetebam, quot viri iuris vtriusque consultissimi ab eadem domo, ex
 eodemque Museo paulò antè progressi, tantis essent publicis honoribus, ac titulis apud Hispanos,
 exterarumque gentes insigniti, nequaquam erubesceram vel animum contra propriæ senten-
 tiæ iudicium dimittere, quippe qui assequi non possem quæ hi, quibus fueram suffectus, omnium
 applausu iam erant assequuti. Verùm id de me, ac de omnibus meis in re literaria conatibus la-
 tum est præiudicium eo die, quoad istud celebratissimum collegium admissus sum, vt nulli labo-
 ri cedendum esse existimaerim, quo possem voti mei compos euadere. Quo iure vestro sub ve-
 xillo militatus in publicum prodire ausus iura Põtificia interpretandi munus consequutus iu-
 ris vtriusque studio diurnam operam dedi, nõ sane vt auram popularem captarem, aliquant-
 ve compararem mihi spectationem, sed vt vestræ, quam de me concepistis, opinioni responde-
 rem, non equidem ignarus quantum oneris, ac periculi subirem ipse, qui tamen sub vmbra, &
 inclytæ domus patrocinio quiduis audendum, ac tentandum mihi constitueram. Eodem profe-
 ctò animo aliquot laborum meorum primitias, Commentarios quidem in titulum de testamen-
 tis, & in quartum librum Decretalium nondum à vobis emancipatus edere conatus sum: ta-
 met si tractatum de Sententia excommunicationis publicè prælegeram, quem iterum repetens,
 nec prælo committere decreueram illud veritus, ne, quæ passim apud summarum authores legi
 poterant facillimè, essent ordinaria relectioe repetenda. Ceterum rem istam maturius excogi-
 tanti mihi in mentem subijt, quam ieiunè multa de ecclesiasticis censuris à nostris veram, ac
 propriam earum radicem omittentibus tractarentur: quamque foret vtilè partim ex Theolo-

gis, partim ex Veteribus iuris Pontificij præfessoribus, excommunicationis originem, eius esse
et us, ad denique propriam, ac genuinam cognitionem altius exponere, ut quæ vulgò exposita
fuerit hoc in tractatu, adamussim possent facilius examinari. Multa enim fateor sese mihi ob-
tulisse, in quibus multò maiorem diligentiam, ac operam impendere verè cupiebam, ne non
huius insignis materiæ dignitati satisfacerent: eam tamen operam nos huic negotio præstitisse
certo scio, quam alioqui multis negotijs impediti præstare absque ulla desidia potuimus. Hos
verò commentarios, quos in egregiam constitutionem cap. Alma mater. olim sub vestra tutela
elaborauimus, vestro humanissimo iudicio, ac censura castigandos supplices exhibemus: vobis
ipsis, quibus me ipsum iam diu obtuli, ac fouendum dedi, quo rutiùs in publicum exeant, nuncu-
pamus. Labores igitur nostros, quos longè ampliori volùtate, quàm facultate per fecimus æquo
animo, quo & vobis à medicantur, suscipite viri candidissimi, quos veræ virtutis amore ad
studia egregiè conciliauit, & sub eodem signo militiae literariæ operam daturus coniunxit.
Deus optimus maximus humani generis Saluator piensissimus, vestris omnis & consilijs, &
factis adsit, illisque ita prosperum, ac felicem in Christo Iesu euentum largiatur, ut
Christianæ reipublicæ literis, & industria iuxta præsulis laudatissimi
votum exhibere ministerium valeatis, æternæ beatitudinis
participes futuri. Valete. E Granata,
mense Martio.

Anno Domini. M. D. LIIII.

IN BONIFACII OCTAVI

Constitutionem vltimam, quæ incipit,

Alma mater, sub titulo de senten. excommunic.

admodùm breues Commentarij; Do-

ctore Didaco Couarruias à

Leyua, Consiliario Re-

gio, Authore.

VLTISUNT, Lector Candi-
de, iuris vtriusq; tractatus, qui tametsi
eo tempore, quo publico decreto Ca-
nones, & leges ad eos pertinentes in
communem vtilitatem ad morum in-
stitutionem fuere statuta, vsui maxi-
mo fuerint, & vtilitati: nihilominùs ob
varios prouinciarum mores, ob ita fre-
quentem rerum vbiq; mutationem, sic

in obliuionem, & desuetudinem abierunt, vt planè quisque
oleum, & operam perdidisse æquissimè iudicetur, si quæ iam
diu obsoleta sunt, conetur inuita, ac renitente publica vtilitate
glossematis, & Commentarijs, labore quidem satis perduto il-
lustrare. Nec profectò negauerim plurima in antiquis legibus,
& canonibus passim legi, & reperiri, quæ vel necessaria sint ad
recentiorum legum integram, veramque cognitionem, vel sal-
tem admodùm conducant, vt quisque percipiat veteris reipu-
blicæ statum, ad cuius speciem, & formam oportebit quando-
que & præsentem reformare. Verùm illud mihi penitus ani-
mo infidet, hæc tractanda fore, omninoq; memoriæ repeten-
da, modò primitùs de his seriò agatur: quæ humanas actiones
in rectam viam dirigere, aut sanè mores hominum instituere
valeant iuxta Christianam, & catholicam religionem: quod
munus Theologiæ professores attinet: aut tandem, quæ ad iu-
diciales contentiones sedandas, easque iustitiæ tramite definien-
das, contumaces animos in veram subiectionem inducendas
potissimùm sint conducibilia. Hac de causa quandoque ipse

Alma. A 3 conatus

conatus sum aliquot à me priuatim obseruata, prælo, & Typo-
graphis ea mente tradere, vt si quid inde Lector ad iuris intel-
lectum, humanosque actus discernendos, & diiudicandos ad-
notare possit, id ei commodo cederet, quod semper omni co-
nato sum præmeditatus. Tandem animaduertens inter alias iu-
ris Pontificij sanctiones, passim illas præ manibus versari,
quæ ad excommunicationes, & interdicti materiam spectant,
operam dedi, quò & ecclesiasticis tribunalibus interim subser-
uirem, vt constitutionem vltimam de senten. excommunica-
tio. libr. 6. quadam breui Relectione lectoribus exponerem:
æquissimo animo iudicum, atque aliorum, qui huic profes-
sioni iuris Pontificij nomen dederint, censuram subiturus.

Erit sanè huius Operis bipartita diuisio. Prior etenim pars
de excommunicatione ea tractabit, quæ fuerint ad eius, & in-
terdicti discrimina percipienda satis opportuna. Posterior in-
terdicti ecclesiastici propriam vim, & huius capituli non admo-
dum prolixam interpretationem continebit.

Ex Prioris Partis

Initio.

LIBROS
DEL DR.
L. MARCO

- 1 Excommunicatio in genere definitur: traditurque huius dictionis origo, & significatio.
- 2 Communio inter Christi fideles triplex est.
- 3 Excommunicatio maior definitur.
- 4 Excommunicationis minoris definitio exponitur.
- 5 Peccatum mortale est & dicitur, excommunicatio.
- 6 Excommunicatio maior amplius nocet excommunicato quam ipsum peccatum mortale, propter quod excommunicatur.
- 7 Excommunicatio non est tantum pœna externa. & nunc sequen. aduersus Lutherũ.
- 8 Prælati ecclesiæ habent iure diuino potestatem excommunicandi.
- 9 Excommunicatio quibus ex causis dicatur medicinalis.
- 10 Excommunicatio an sit ferenda vbi vero similiter non est peccatori pœnitentiæ vilitatem allatura?

Prior huius Operis

Pars.

DE excommunicatione tractaturus, illud præfari minime hæc in parte præmittam, à plerisque Theologiæ, & iuris Pontificij professoribus variè huius ecclesiasticæ censure definitionem exponi: sic sanè, vt quandoq; ea nequaquam minori excommunicationi aptari commodè possit: quandoq; absque vlla distinctione vtriusq; maiori, & minori excommunicationi omnino conueniat, quid vtraq; ef-

ficere valeat sensim exponens. Quia in re ipse nõ improbo has doctissimorum virorum traditiones: eas etenim admodum vtilis esse censeo ad huius rei integrum, ac perfectũ examẽ. quod equidem apertissimè cupiens explicare, in genere primũ excõmunicatiõis significationem, & vim, breui quadam definitione tradere non verebor, vt deinde facilius, ac distinctius propositi tractatus ambiguitatem effugiamus.

¶ Est igitur excommunicatio, separatio Christiani à communione ecclesiæ. Nec enim hæc censura infidelibus cõuenit: cùm hi foris sint: nec à communione ecclesiæ priuari possit qui ad eam nusquam admissus fuerit. capit. ad dissoluendũ. de desponsa. impub. ca. sicut ex tuarum. de homicidio. cap. quod non. 32. q. 2. l. bouem. §. vltim. ff. de ædilit. edict. l. nam & sub conditione. ff. de iniust. rupt. & in hac specie testimoniũ est Apostoli. 1. ad Corinth. capitu. 5. quid enim, inquit, mihi de his, qui foris sunt iudicare? Nonne de his, qui intus sunt vos iudicatis? cap. Gaudemus. de diuort. optimus tex. in capi. omnis Christianus. 11. q. 3. quòd verò excõmunicatio separatio sit à cõmunionem ecclesiæ, multis constat, ex quibus id manifestũ fit. Primũ etenim quod à dño Iesu dictum est Matthæi ca. 18. si ecclesiã nõ audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & publicanus. id pãssim ab ecclesiæ doctoribus ad excõmunicatiõem refertur, vt iuxta eorum opinio-

Alm. A 4 nem

nem, quæ certissima est, is sit Ethni-
cus, & publicanus, qui à commu-
nionē ecclesiæ segregatus existit: si-
cuti in eodem loco Crisostomus
scribit. Apud Paulum. .i. ad Thessa-
lonicenses cap. palam excommu-
nicatio in hunc modum significa-
tur, ut ea sit separatio à communi-
onē fidelium. ita inquit, quod si quis
non obedierit verbo nostro per epi-
stolam, hunc notate, & non com-
misciamini cum illo, ut confunda-
tur. Hoc ipsū palam constat ex his,
quæ statim, & serè in tota hac prio-
ri huius Relectionis parte tractabū-
tur. præsertim ab ipsamet dictionis
origine. Communio etenim dicitur
quandam rebus, sermone, vel bene-
ficiis, ac iuribus societatem. Cice-
ro in oratiōe pro Cornelio Balbo:
ita mihi maximè communionem
beneficiorum, præmiorum ciuita-
tis continere videtur. cuius loci præ-
cæteris ideo meminimus, quod is
optimè conueniat communioni,
quæ Christi fidelibus sacramento-
rum, suffragiorū ecclesiæ, & Chri-
stiani sermonis verè cōpetit. Nam
& societas cōmunio dicitur apud
Iurisconsultam in l. ea verò. ff. pro-
socio. Hinc & verbum communi-
care idem est, quod aliquem parti-
cipem vel rerum, vel consiliorum,
aut sermonis iuris cōmunionis face-
re. cuius significationis ad eodē sunt
obuia apud latinæ linguæ auctores
testimonia, ut planè necesse nō sit,
ea nunc in mediū adducere. sic ete-
nim satis ex his, conceptum fuisse

à catholicis verbum, excommunico,
id est, à cōmunionē separo & expel-
lo: & nomē, excommunicatio: quod
ab initio ecclesiæ segregationē ab
ecclesiæ, & fidelium cōmunionē, &
confortio significat. Hoc verbo
& nomine vsu fuere Diuus Augu-
stinus; & alii Ecclesiæ catholice do-
ctores, passim quidē, quorum au-
thoritates hic referre omittā; quip-
pe qui sapissime sim inferius co-
rum vlurus testimonis. In Cano-
nibus Apostolorum Græcè olim
editis, sed statim in latinam lin-
guam traductis, passim probatur
hæc significatio. Etenim quoties
Græci canones vsu sermonis ser-
uientes hoc vsu fuere verbo: ἀφορι-
ζω: quod latinè est, segrego, separo,
quandoq; ab interprete latino ve-
teri, & ab ipso Gregorio Haloan-
dro, tradueitur, excommunico:
quandoque à cōmunionē pri-
uo, à cōmunionē excludo: sæpè,
atque frequentissimè ita Canones
contumacibus, & irreligiosis com-
minantur: ἀφορίζω. & tamen ve-
tus latinus interpres, & ipse Halo-
ander ita interpretatur: excommu-
nicetur: à cōmunionē priuetur;
segregetur à cōmunionē: pri-
uetur cōmunionē. Ab eisdem
canonibus. excommunicatus ite-
dem Græco sermone dicitur ἀφο-
ριστός: id est segregatus: separatus:
& quandoque, ἀκκοινωνήτος: id est,
incommunicabilis: à verbo Græ-
co κοινωνέω, communico: & priua-
tiua præpositione ἀ, quasi ἀκοινωνήτος
sit

fit excomūnio: vnde apud Theodoritum libr. 2. Histo. ecclesi. capitulo. 28. excommunicatio Græcè dicitur *ἀποκοινωνία*. Hæc dicta sint de ditionis origine & significatione, quò certum sit, excommunicationem esse ab initio catholice ecclesie in hoc sensu acceptam, vt separationem à cōmunionē ecclesie significet. Nam & Tertullianus, in libr. de præscriptione aduersus hæreticos, de Marcione cōmmemorans inquit: Post hunc discipulus ipsius euenit Marcion quidam nomine, Ponticus genere, episcopi filius propter stuprum cuiusdam virginis ab ecclesie cōmunionē abiectus. Idem graphicè excommunicationem depinxit in Apologetico aduersus gentes capitulo. 39. de Christianis loquutus. corpus sumus de conscientia religionis, & discipline veritate, & spei fœdere, coimus in cœtum, & aggregationem, vt ad deum quasi manu facta precationibus ambiamus orantes. Et paulò post, summū, inquit, futuri iudicii præiudiciū est, si quis ita deliquerit, vt à cōmunionē orationis, & conuentus, & omnis sancti commercii relegatur. Hæc Tertullianus.

¶ Verūm illud est ad huius censuræ vim omnino præmittendum, vt sciamus, qua cōmunionē priuet excommunicatio, triplicem esse in ecclesia catholica cōmunionem fidelium. Prima est cōmunionē interiorē nempe, per charitatē vnictē

Christi membra per fidem formatam capiti Christo, & ceteris eius membris: & sic cōmunionē ista procedit à Charitate, quæ est vnictio, affectio, qua diligitur deus propter se, & proximus propter deum, sicut dicit Augustinum in libr. de doctrina Christi, cap. 22. Magistrus sent. libr. 3. dist. 27. & ibi Thomam & alios, eundem Thomam. 2. 2. q. 23. articulo 5. probaturq; Ioannis capitulo. 16. Hoc mandatum habemus à deo, vt qui diligit deum, diligat & fratrem suum. capitulo, in scripturis, octaua, questione prima, de hac vnictione, quæ nexu charitatis in deum, indissolubilis sit, & omnes fideles, vt membra, Christo Iesu capiti coniungit, meminit Paulus ad Romanos cap. 13. ita, inquit, multi sumus corpus sumus in Christo, idē Paulus. 1. ad Corinth. ca. 12. & ad Ephesios cap. 4. Eiusdē cōmunionis mentionem fecit Psalmista, psalm. 138. particeps ego sum omnium: timendum te. est etenim isthæc cōmunionē, vt constat, interior, seu intrinseca. Alia est cōmunionē extrinseca, quæ consistit in simul orando in ecclesia, in missarum celebrationibus, & diuinis officiis simul audientibus: atq; in colloquio fidelium. Tertia cōmunionē media est, interior inquam, partim & exterior: qua omnes fideles participes sumus cōmunionem suffragiorū ecclesie, & itidem sacramentorum. cuius mentio fit in Symbolo: dum in eo dicitur: sanctorum cōmunionem.

Prioris partis Relectionis

Hæc distinctio triplicis communio-
nis deducitur ab his, quæ tra-
didere Thomas & alii in quarto
senten. distin. 18. quæstione. 2. Flo-
renti. 3. parte. titul. 24. in princip. &
Cardinal. à Turrecremata in cap. si
inimicus. 11. quæstione tertia, articu-
lo. 1. Syluester, verb. excommunicatio.
1. in principio. Caietanus secun-
do tomo opusculorum, in quæstio-
ne, de effectu excommunicationis.
& Canonistæ in rub. de sen. excom-
muni. optima regia. l. prima titulo
nono. parti. prima. quibus præmi-
sis facillimum erit, vim excommu-
nicationis maioris, & minoris, atq;
item peccati mortalis satis distinctè
examinare.

¶ Est etenim excommunicatio ma-
ior, separatio Christiani, non tantū
3 à communione fidelium omnino
extrinseca, sed & sacramentorum,
ac communi suffragiorum eccle-
siæ participatione. constat liqui-
dem maiorem excommunicationem
esse segregationem Christiani
à communione ecclesiæ: qua in re
commune quid habet cum mino-
ri excommunicatione, & peccato
mortali: atq; ideo loco generis in
hac definitione diximus, maiorem
excommunicationem esse Christia-
ni à communione ecclesiæ separa-
tionem. Cætera, quæ definitioni ap-
posita sunt, ad differentiam perti-
nent, quæ constituitur verè inter ma-
iorem, minorem excommunicatio-
nem & peccatum mortale: sicuti
statim apertissimè tradetur.

¶ Excommunicatio minor est se-
paratio Christiani à sacramentorū
ecclesiæ perceptione. quæ quidem
4 definitio manifesta est, si conside-
mus, minorem excommunicatio-
nem non priuare quem fidelium
colloquio, nec exteriori omnino
communione, nec sacramentorum
collatione, quæ à charitate procedit
sed tantum sacramentorū per-
ceptione. tex. elegans in capit. si ce-
lebrat. de cleric. excommunica. mi-
nistr. ex quo apertissimi iuris est
quid differat excommunicatio ma-
ior ab excommunicatione mi-
nori.

¶ Est & alia excommunicatio,
impropria quidem, si exactè huius-
dictionis vsum iam diu obtinuis-
se in ecclesia catholica animadu-
eramus, quo ad priuationem illa-
rum communionum, quarū mo-
5 dō meminim⁹ in maiori, & mino-
ri excommunicationibus. Hæc de-
niq; impropria excommunicatio,
quæ tamen grauissimè lædit ani-
mam, ad peccatum mortale perti-
net, quod separat Christianum,
& segregat ab interiori illa com-
munione, quæ à Charitate constat,
& qua omnes fideles in Christo
coniungimur, & vnum corpus ef-
ficimur. Charitas etenim amittitur
per peccatum mortale. quod pro-
batur prim. Ioannis capitulo quar-
to, Deus charitas est, & qui manet
in charitate in deo manet, & de-
us in eo. Nam quilibet actus pecca-
ti mortalis charitati contrarius est,
cū

cum illud sit proprium charitatis. quod deus diligatur super omnia: quæ dilectio deficit commisso peccato mortali aduersus dei præcepta. Sic Paulus ad Romanos ca. 6. stipendia, inquit, peccati mors. sed mors est charitati aduersa: siquidem habens charitatem, habet vitam æternam. Ioan. cap. 14. Qui diligit me, diligitur à patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum. igitur per mortale crimen charitas amittitur. Quibus sanè constat per actum mortalis peccati charitatem amitti. cap. nihil. 11. q. 3. cap. vnum orarium. 25. distinct. quod & diuus Thom. docet. 2. 2. q. 24. art. 12. & Magister in. 3. sentent. dist. 31. hac autem communione nõ priuat excommunicatio minor, nec adhuc maior: licet maior excommunicatio, quæ nisi pro mortali crimine infligenda non est, priuatione huius comunions, & charitatis præmittat eo saltem tempore, quo quis excommunicatur iusta excommunicatione. quemadmodum statim latius constabit ex his, quæ ad intellectum huius tractatus examinantur. Multa etenim sunt adnotanda, quæ partim deducuntur ex modò præmissis, partim maximè conducunt ad veram harum definitionum cognitionem.

¶ Primùm ex his ipse colligo, excommunicationem saltem maiorem præter damnũ, quod grauissimè intulit, peccatum mortale excommunicato, & alia multa damna ei-

dem maximo cum dispendio inferre. Nam mortale crimen: Christianũ priuat charitate, qua coniungitur ecclesiæ, & aliis fidelibus in Christo Iesu, & vnum corpus efficitur, ab ac enim separãt, vt modò probauimus: & tamen adhuc per fidẽ, quam licet informem hic peccator retinet, ecclesiæ coniunctus est, & eius membrum adhuc dicitur, mysticoq; corpori coniunctum adhæret. qua ratione fieri nequit, quin tutior sit à Satanæ tormentis, calumniis tentationibus, quã si omnino extra ecclesiæ corpus maneret: vt manet excommunicatus. eum & si vterq; per fidem informẽ membrum ecclesiæ dicatur, & verè sit: attamen peccator nondum est à comunione ecclesiæ separatus: excommunicatus verò manente excommunicatione ab ecclesiæ cumuniõe segregatus est: quanuis eius membrum per fidem existat. Obstant enim sæuienti dæmoni, quo minorẽ habeat potestatem in hunc peccatorẽ mortali culpa grauatum, & charitate priuatum, orationes, & suffragia ecclesiæ, quorum aliquo modo particeps est, etiam si amissa charitate à consortio corporis mystici fuerit segregatus, & effectus huius corporis membrum aridum: idem tamen corpori adhærens per fidem. Nam etiã si propter peccatũ mortale, ante excommunicationem peccator sit in dæmonis potestate, quippe qui sit dæmonis seruus effectus: tamen per excommunicationem, maiorem

Prioris partis Relectionis.

iorem in eo habet dæmon potestatem, vt facilius illum torquere possit. Etenim ante excommunicationem, per peccatum mortale quis charitatem amisit: atq; ideo non est Christo viuaciter coniunctus: & tamen ab eo non est omnino separatus: quoniam per fidem nõ nullam habet vnionem: cuius ratione particeps est orationum communium, quæ ab ecclesia fiunt, ad hunc sanè effectum, vt eidem spiritus pœnitentiæ detur à Deo. Idcirco dæmon non tantam potestatem in peccatorem habet, quòd eum liberè vexet, quoniam resistit dæmoni virtus reliquorum membrorum, quibus est per fidem coniunctus. At post excommunicationem destituitur excommunicatus hoc auxilio, & à corpore magis separatur, & sic dæmon potest facilius in eum scuire, & liberius quàm antea torquere. Siquidem licèt excommunicatus adhuc fidem, informem tamè retineat, & sic membrum hac ratione ecclesiæ sit, nihilominus ab ipsius ecclesiæ consortio quo ad suffragia, & communionis ecclesiasticæ effectus manet per excommunicationem segregatus, interim dum excommunicatus existit. Huius sanè distinctionis est & in corpore humano exemplū elegās. Membrum siquidem aridum vita caret, tamen quia corpori per neruos, & pellem cõiungitur, nõ nullo fouetur corporis calore. cui membro peccator amissa charitate

optime comparatur: quippè qui licèt membrum aridum sit, & vitæ expers, fouetur quidem aliquo totius corporis calore propter illam coniunctionem, qua corpori per neruos, & pellem: id est, per fidem licèt informem, adheret. excommunicatus verò hoc auxilio, & calore destituitur à corpore magis, vt membrum abscissum, separatus. tex. optimus in cap. quemadmodum. 23. quæstione. 7. ex Augustino in epistola. 50. ad Bonifacium: licèt in vulgatis Decretorum codicibus inscriptum sit hoc caput ex Augustino ad Vincentium. peccatores etenim non tantum occulti, sed & manifesti in ecclesia sunt, vt eius mēbra: sicuti docet Augustinus in epistola ad Donatistas, & de fide ad Petrum ca. 43. fuitq; damnatus eo tempore error Donatistarum asseuerantiū manifestos peccatores non pertinere ad ecclesiam, nec esse intra eam. Sunt etenim, vt constat, peccatores etiam manifesti, membra ecclesiæ. Quod item probant multis authoritatibus Alfonso à Castro de hæresib. verb. ecclesia. & Ioan. Driedo, lib. 4. de dogmat. eccles. cap. 2. eius parte. 2. quo in loco effectum istum excommunicationis etiam explicat eleganter. nec fides per mortale crimen amittitur, cum ea possit apud aliquem sine charitate esse, & quidem vera, licèt mortua. quæ sufficiat, vt is Christianus sit, & ecclesiæ mēbrum. vt docet synodus Tridētina de iustificatione,

cano-

canone. 28. Si quis, inquit, dixerit amissa per peccatum gratia simul & fidem semper amittit: aut fidem, quæ remanet, non esse veram fidem, licet non sit viua: aut eum, qui fidem sine charitate habet, non esse Christianum anathema sit. explicat optimè Domi. á Soto de natura & gratia lib. 2. cap. 7. & 8. hoc ipsum probatur autoritate Pauli ad Corinthi. 1. capitulo quinto. Nam certum est, Corinthium illum, qui patris uxorem acceperat, tunc possessum esse à diabolo, ac semel cum peccauit in Sathanæ potestatem venisse: tamen Paulus denuò quum illum excommunicauit sub ditionem Sathanæ tradidit. vnde planè intelligitur Corinthium illum primùm per baptismum communionis ecclesiasticæ participè, ac deinde per culpam mortalis criminis charitate amissa dilapsum in aliquam diaboli seruitutem, non ita in dæmonis potestatem venisse propter vnionem, quæ licet membrum aridum ecclesiæ per fidem coniunctus erat: sicuti postea cum à Paulo excommunicatus in Sathanæ seruitutem, & tormenta liberius traditus fuit. Nec illa traditio Pauli tantum significat Corinthium illum per culpam traditum fuisse Sathanæ: etenim licet per peccatum in dæmonis seruitutem is venerit bona quidem ex parte, nihilo minus in ampliore in Sathanæ potestatem postea per excommunicationem à Paulo traditur. Alioqui cur obse-

cro Corinthiis scripsit, se decreuisse suo spiritu vnà cū potestate domini nostri Iesu Christi, quatenus fornicator ille traderetur Sathanæ in interitum carnis? Nec dixit Paulus Corinthium traditum esse, sed tradendū fore, vt spiritus eius saluus fieret. & profectò si per hanc traditionem non accepisset Sathanas in eum maiorem potestatem minimè ipse Corinthius à dæmone fatigatus in interitum carnis, conaretur, vt spiritus eius saluus esset in die domini nostri Iesu Christi. Idem apertius cõstat. ad Timotheum. 1. vbi ait Paulus, se Hymenæum, & Alexandrum Sathanæ tradidisse, vt discant non blasphemare. Si non verè eos Paulus Sathanæ tradidisset, iam apparet falsum dixisse Paulum, qui se ipsum asserit, hoc fecisse. item illud. quod sequitur: nempe, vt discant non blasphemare: rem ipsam aperit manifestè. Quomodo enim didicissent non blasphemare, nisi per hanc traditionem accepisset in eos Sathanas apertionem aliquam vindicandi potestatem? Idem probatur autoritate diui Augustini in sermone. 68. de verbis Apostoli. capitulo. omnis christianus. 11. quæstione. 3. eiusdè Augustini in tract. vigesimo septimo, ad caput sextum, Ioannis. capitulo, nihil. ea caus. & quæstione. text. singu. in capitulo. audi. 11. q. 3. cum multis aliis, quæ hac de re traduntur à Roffensi aduersus Lutherum artic. 23. Ioanne Eckio
in

Prioris partis Relectionis

in Enchiridio. articulo. 21. & Alfonso à Castro libro de hæresib. septimo, capitulo de excommunicatione.

Secundò hinc constat, impiam esse Lutheri assertionem, & planè hæreticam, qua adseuerat hic ecclesie hostis impius, excòmmunicationem, poenam tantum externam esse, atq; ideo non priuare hominem comunibus spiritualibus orationibus. Etenim apertissimè constat, excommunicationem priuare quèpiam sacramentis, & còmunibus suffragiis ecclesie: sicuti probatum est in præmissis authoritatibus, & locis, quorum hic est verus sensus, & ab ecclesia catholica omnino receptus. Præsertim hoc Augustin⁹ docet in dict. cap. omnis Christianus. & in dict. cap. nihil. cuius verba sunt maximè adnotanda ad huius assertionis probationem. sed & Origenes Homilia. 3. ad caput. 2. Iudicum, de excommunicatione tractans: traduntur, inquit, peccatores in interitum carnis, cum pro delictis suis à Christi corpore separantur. Et vt mihi videtur, dupliciter etiam nunc traduntur homines de ecclesia in potestatem Zabuli hoc modo, quo superius diximus: cum delictum eius manifestum fit ecclesie, & de ecclesia per sacerdotes pellicur, vt notatus ab omnibus erubescat, & còuerso eueniat ei illud quod sequitur, vt spiritus saluus fiat in die domini nostri Iesu Christi. Alio verò modo, q traditus est

Zabulo, cum peccatum eius nõ est manifestum hominibus: deus autem, qui videt in abscondito, perspiciens eius mentem, & animum eius vitis, ac passionibus seruentem & in corde eius non se diligi: sed aut auaritiam, aut libidinem, aut inconstantiam, vel alia huiusmodi: istum talè dominus tradit Sathanæ. Hæc Origenes, quæ tamè Gratianus falso tribuit Hieronymo, vt animaduertunt Alfonso à Castro in dict. cap. de excommunicatione. Antoni. Demochares super ipsum Gratiani locum. idem apparet ex Ioan. Eckio in dict. arti. 21. vbi ea, quæ habentur in dic. cap. audi. Origeni tribuit, nõ Hieronymo. Nam & Hieronym⁹ super libros Iudicum nullos edidit còmentarios.

¶ Tertiò apparet ex prænotatis, ecclesie prælatos habere ab ipso Iesu potestatem excommunicandi. quæ quidè assertio probatur apud Paulum Apostolum: sicuti paulò antè tradidimus. idè cõstat Matthei ca. 18. dic. inquit Christus, ecclesie. Si autem ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & publicanus. Quo in loco patet, excòmmunicationem ferri authoritate Christi à prælatis ecclesie. statim enim subiungitur: Amen dico vobis, quæcunq; alligaueritis super terram, erunt ligata & in cælo. vbi Glossa exponit: alligaueritis vinculo anathematis. Ioan. item Chrysostomus ibidem scribit: Vide qualiter duplicibus colligauit necessitatib⁹, & poena,

na, quæ hic est, scilicet proiectione ab ecclesia: Sit tibi sicut Ethnicus, & publicanus: & supplicio futuro, quod est esse ligatum in cælo. His suffragatur tex. in dict. capi. omnis christianus, & cap. nihil. in quibus refertur diui Augustini elegans ad hoc testimonium. Hieronymus etiam, potestatem, inquit, tribuit apostolis, vt sciant qui à talibus condemnantur, humanam sententiam diuina sententia roborari. Idem Hierony. Quorum retinueritis peccata retenta erunt: id est, quibus interdiretis ecclesiam, nisi recõciliati per satisfactionem fuerint, & ipsis ianua regni cœlestis clausa erit. Huc pertinet quod Paulus. 1. ad Thessa. cap. 3. scribit: quod si quis non obdierit verbo nostro per epistolam, hunc notate, & non commisceamini cum illo, vt confundatur. Urbanus Papa martyr in epistola de communivita, & oblatione fidelium ad hæc comprobanda ita inquit. ideo ista prætulimus charissimi, vt intelligatis potestatem episcoporum vestrõrum, in eisq; dominum veneremini, & eos vt animas vestras diligatis: & quibus illi non communicant, nõ communicetis: & quos eiecerint: non recipiatis. Origenes in dicta homilia tertia, idem asserit his verbis: non solum per Apostolos suos deus tradidit delinquentes in manus inimicorum: sed & per eos, qui ecclesiæ præsident, & potestatem habent non solum soluendi, sed & ligandi.

di. Traduntur autem peccatores in interitum carnis: cum pro delictis suis corpore à Christi separantur. Quæ & Gratianus refert in dicto capitulo. Audi. vnde cima quæstione tertia. rursus & Chrysostomus testis est locupletissimus homilia quarta ad caput 2. epistolæ ad Hebræos. nemo contemnat ecclesiastica vincula. Non enim homo est qui ligat, sed Christus, qui hanc potestatem dedit & dominus fecit homines tanti honoris. capitulo. nemo contemnat. 11. quæstione tertia. multis denique comprobari veritas ista posset autoritatibus: quæ passim in hoc tractatu adducuntur. Sed omnium maxima autoritas est, quæ ex historia Evangelica: & diui Pauli epistolis deducitur. vnde in concilio Constantensi: sessione octaua. damnati fuere duo grauissimi errores Ioannis VViclef. quorum priori asserbat is hæresiarcha. Nullum prælatum debere aliquem excommunicare, nisi prius sciat, cum esse excommunicatum à Deo: & sic excommunicantem esse excommunicatum: vel hæreticum. Posterior autem error ita habet. excommunicatio papæ: & cuiuscunq; prælati non est timenda, quia est censura Antichristi. Quos equidem errores & Martinus Lutherus suscitauit articulo. 23. in hæc verba impiè ab ipso cõcepto. Excommunicatiões sunt tantum pœnæ externæ, nec priuant hominem

11. c. 30.

Prioris partis Relectionis.

hominem communibus spiritualibus ecclesie orationibus. Ecce christiane lector, quantis & quot auctoritatibus hæc pestilentissima dogmata subuertantur: nec desunt alia catholicam conclusionem manifestè probantia, quæ Ioã. Roffensis, Eckius, Alfonsus à Castro aduersus hæresim hanc tradidere: & præterea Adrianus in.4. sent. in tractatu de clauibus, cap.3. optimè Pichius, libro.5. de ecclesial. hierarchia, capitulo.2. fol.4.

Quartò inferitur ex his excommunicationem maiorem, aliquem habere effectum etiam quo ad interiora animæ, quem non habet peccatum mortale, quod palàm est si consideremus quæ dicta fuere prima & secunda illationibus. Nam quod excommunicatio quo ad exteriores pœnas multa inducat, & operetur quæ peccatum mortale minimè inflixerit tradetur inferius in ea illatione quæ præcipuos excommunicationis effectus continebit. quo in loco euidentius ostendam illationem istam iure diuino, & humano verissimam fore. Atq; omnia ista intelligenda sunt de excommunicatione iustè à praelatis, ecclesie lata: de iniusta etenim latius, quid in ea tenendum sit in hac relectione tradere conabimur.

¶ Quintò hic patet, falsam omnino esse gloss. in. cap. quodcunq;. 24. q.1. quæ asserit, excommunicationem quo ad Deum nihil operari, & nullum effectum habere: sed

quo ad ecclesiam militantem, dixit eam glo. singul. esse Abb. in capitulo, dilectis. de appellat. etenim hæc assertio à catholica veritate planè aliena est. Nam excommunicatio iusta non tantum effectum habet quo ad ecclesiam, & extrinsecas pœnas, sed etiam quo ad deum, & quo ad interiorem pœnam. quod satis probatum est in præcedentibus, quæ adducta fuere aduersus Lutherum, & alios. Sunt etenim quædam bona spiritualia, quibus excommunicatio neminè priuare queat nempe fides, spes, & charitas. siquidem his nemo per excommunicationem priuatur: at præter hæc sunt alia, quæ non parùm ipsis peccatoribus inter iustos commorantibus opitulentur à quibus nimirum segregat excommunicatio: multisq; non corporalibus modò verum etiam spiritualibus incommodis afficit, vt superius diximus.

¶ Sextò eadè radice necessariò expendenda erit respòsio Romani pontificis in capitulo. de sent. excom. ist. lib. vbi scribit excommunicationem medicinalem esse non mortalem.

à quo Lutherus omnia têtans euertere argumentatur, excommunicationem non priuare quem bonis spiritualibus, nec communibus suffragijs ecclesie: cum alioqui si his priuaret, mortalis esset, non medicinalis. Igitur ad extirpandam prauam istam argumentationem, oportet expendere, qua ratione excommunicatio sit medicinalis. Est etenim

nim, & dicitur excommunicatio medicinalis ex fine: quia eius finis est mederi peccatori, morbo peccati laboranti: ordinatur siquidem in hunc finem, quod excommunicatus resipiscat, poeniteat, ac satisfaciat ecclesiae, quam propria contumacia iniuria afficit. nam & si excommunicatio pluribus nocentis, & spiritualibus incommodis quenquam afficiat, nihil tamen refert, ne dicatur medicinalis. Nam ut ea, quae purgant corpus, tamen si multis alioqui damnis ipsum afficiant, mederi tamen dicuntur: sic pari modo quid obstitit, quo minus id animae salutare medicamen dicatur, quo ad salutem eius finale exhibetur, quamquam interea spiritualis nocentis non nihil inferat: magno namque animae commodo cedit ipsum spirituale damnum, si per id ex morte possit ad vitam reuocari. Erit namque excommunicatio medicinalis, si eam excommunicatus non contempserit: sed potius confusionem suam respiciens omondet quae male prius egerat. Sic plurimum Theodosio Imperatori profuit excommunicatio, cuius mentio fit in capitulo, cum apud Thessalonicam. ii. questione. 3. cuiusque nos meminimus libro. 2. Variar. resolutionum, cap. octauo, numer. 1. Hunc vero esse finem excommunicationis, constat ex Paulo. 1. ad Timotheum. tradidit, inquit, eos Sathanae, ut discant non blasphemare. ex eodem. ad Corinthios. cap. 5. iudicavi cum tradere Sathanae.

nae in interitum carnis, ut spiritus eius saluus sit in die domini. Excommunicatus equidem videns se ipsum ita grauari, & opprimi à dæmone: & ab omni consortio fidelium aliorum esse, resipiscet forsitan. ita sane scribit Origenes in libro Iudicium: De ecclesia per sacerdotem pellitur, ut notatus ab omnibus erubescat: & conuerso eueniat ei illud, quod sequitur, ut spiritus saluus fiat in die Domini. in capi. audi deniq. ii. questione. 3. text. optimus in ea. corripitur. vigesima quarta, questione. 3. Felix etenim dicitur illa necessitas, quae nos ad meliora perducit. Quod si excommunicatus contemnens excommunicationem poenitere negligat, ac eius cor fuerit induratum, excommunicatio ei erit lethalis: non medicinalis: & tamen adhuc dicetur medicinalis poena: quia erit excommunicatio medicinalis reliquis ecclesiae membris, & per eam consulitur incolumitati totius reliquae communionis. vnum enim pecus morbidum omne pecus inficit: atque ideo pecus morbo infectum roscandum est, & sequelrandum, ne reliquis contactu suo inficiat oves. Nec ex ea causa pastor iudicatur crudelis: sed pius: imò crudelis esset, & ignauus, si pecus morbo infectum à grege minime segregaret. Sic sane Diuus Ambrosius super Psalmum ceterimum decimum octauum, de excommunicatione loquens inquit, rectè ergo & sacerdos vulnus, ne

Alm. B latius

Prioris partis Relectionis

latius serpat, à toto corpore Ecclesie, quasi bonus medicus debet abscindere, & prodere virus criminis, quod latet. Idem Ambrosius libr. 2. de officijs. capit. 27. cum dolore amputatur, etiam quæ putruit pars corporis, & diu tractatur, si potest sanari medicamentis: si non potest, tunc à medico bono abscinditur: sic episcopi affectus bonus est, ut optet sanare infirmos, serpentina auferre vlcera, à dūrere aliqua, non abscindere: postremo, quod sanari non potest, eū dolore abscindere. hætenus Ambrosius. Gratianus itē in. d. c. corripiantur. 24. quæ. 3. citat diuim Augustinum in hæc verba: Pastoris tamen necessitas habet, ne per plures serpentia dira cōtagia, separare ab ouibus sanis morbidam, ab illo cui nihil est impossibile, ipsa forsitan separatione sanandam. Idem Gratianus ea quæ. vtitur Hieronymi testimonio in capit. reserandæ: in hunc modum scribens: Reserandæ sunt putridæ carnes, & scabiosæ oues à caulis repellendæ: ne tota domus, massa, corpus, & pecora ardeant, corrumpantur, putrescant, & intereant. Quibus equidem auctoritatibus ratio constat, quare excommunicatio medicinalis est, & verè medicinalis dicitur: imò de reliquæ pœnæ in republica statutæ aduersus homines facinorosos, si ipsius communis utilitatem cōsideremus, medicinales sunt, non ipsi, cui imponuntur, sed alii, qui puniuntur exemplo: terrifi delinquere mi-

nimè audent: Clemen. prima. de officio. ord. capit. irrefragabili. eodem titulo. capit. ad liberandum. de Iuda. capit. 2. de calumniat. capit. quapropter. 2. quæ. 7. idēq. eleganter adnotauit Diuus Thomas. prima. secunda. quæst. octuaginta septima. arti. 7. sunt & ad idem pulchra Aristotelis verba lib. 2. Ethico. ca. 3. omnem actionem, inquit, sequitur vel voluptas, vel dolor: idcirco virtus circa voluptates, & dolores versatur. indicant id punitiones, quæ per dolores adhibentur: enim medicatioes quæ dāt indicationes per cōtraria fieri consueuerūt. hæc Aristoteles. idē Plato Dialogo. 5. de legib. & idem in Gorgia. & in Protagora. Ioan. item Stobæ. sermone. 42. vnde colligitur manifestè, pœnas quasi habet esse reipublicæ, & communitati: cuiusque membris in hoc medicinales, quod homines earum timore abstinebunt à criminibus committendis: quod maximè apparet experimētū: eū in omnibus bene institutis communitatibus potissima pars publici magistratus in hoc versatur, vt delicta iustis puniatur pœnis: alioquin libera daretur delinquēdi licentiā, nec tuta esset inter improbos innocentia: capit. factæ sunt leges. 2. distinct. Sed & mors ipsa ab ipsis, qui primū constituerunt, non vt malum fontibus impositum est, sed tanquā præsidium, & loco medicamenti pro illis, qui malitia absoluuntur: liberati nequeūt, vt hoc saltem modo, quoniam aliter fieri

ter fieri non potest, in præsentia liberati malitiæ vinculum effugiât: sicuti ex Eusebio tradit Ioan. Stobæ Sermone. 44.

Hinc par est, vt expendamus, an verum sit, quo plerique ex nostris adnotarunt, præsertim Ioanne. Andre. & Domi. in cap Romana. 4. ist. titu. Iason in. l. quod iussit. ff. de re iudicat. num. 41. Ioan. Lupi in ca. per vestras. §. 18. nu. 14. asseuerantes, iudicem non debere ferre sententiam excommunicationis in eum, quem scit, aut verisimiliter suspicatur minimè propter eam poenitentiam acturum, & ab illa contumacia cessaturum catholica resipiscencia. Etenim hæc sententia falsa est, sicuti apparet ex his, quæ modò notauimus. Nam excommunicatio non est, ex eo tantum medicinalis, quòd medelam inferat ipsi contumaci, & peccatori: sed quia adhuc reliquis ecclesiæ membris medeatur. Denique horum authorum sententia tunc erit admittenda, cum Iudex viderit, excommunicationem minimè vtilitatem ipsi excommunicando allaturam: imò suspicetur magis indurandum cor ipsi per excommunicationem: tunc etenim poterit superfedere huic censuræ: quemadmodum colligitur ex capitul. prodest. & capitulo sequent. 23. questione, §. blandis enim tunc verbis est alliciendus peccator, vt ecclesiam audiât, non asperis irritandus, vt magis contumax efficiatur. Atque ita hanc que

stionem absoluendam esse censent Abb. in capit. ab excommunicato. de rescript. Feli. in cap. Apostolica. colū. 4. & 5. de exceptioni. Thomas in. 4. dist. 18. art. vlt. sub quæst. 2. Excoicationis erat & olim vestigium quoddam apud Gentiles, cuius & nos meminimus lib. 1. Vari. resolut. cap. 18. num. 5. traditq; Tiraquel. lib. 1. de retract. §. 1. glo. 9. numer. 275. sed & apud Sophoclem Oedipus i Tyranno: Homicidæ, qui regem Laiū occiderat comminatur exilium à Thebarū imperio, edixitq; ne quis eum ad familiare colloquium, sacrae admitteret. Sed & apud Platonem lib. 9. & 10. de legib. multa comperiet lector excommunicationis vestigia, quæ illic etiam adnotauit Fiscinus.

Ex §. sequenti.

- 1 Communio cum excommunicatis prohibita est iure non tantum humano, sed diuino.
- 2 Romanus Pontifex, an possit dispensare, aut permittere, quòd communicet quis cum excommunicato? & nume. 7.
- 3 Romanus Pontifex an possit licitè absque peccato communicare cum excommunicato
- 4 Princeps, an teneatur seruare leges humanas, vel sit ab eis solutus?
- 5 Papa, an teneatur semel in anno confiteri?
- 6 Confessio sacramentalis, est ad salutem necessaria iureque diuino instituta.
- 7 Quibus casibus iure diuino teneatur quis omnino confiteri: præsertim an eo tempore quo sumere vult Eucharistiam?
- 8 Maritus an possit licitè communicare cum vxore excommunicata?

Prioris partis Relectionis

9 Contractus factus cum excommunicato, validus est:

10 Communio cum excommunicato ad eius spiritualem salutem iure permittitur.

§. primus.

Eptimo loco, vt eãdem excomunicatiõem ampli⁹ aperiãmus, & quot inferat hæc à communione ecclesiæ segregatio nocumenta explicemus, deducitur à proximè notatis, excoicatum vitandum fore ab aliis fidelibus, nec ei cõmunicandũ esse. hoc probatur multis, præsertim Matthæi. ca. 18. Si ecclesiã non audierit, sit tibi tanquã ethnicus, & publicanus. Prima itẽ ad Corinth. c. 5. Si is, inquit Paulus, qui frater nominatur inter vos, est fornicator, aut auarus, aut idolis seruiens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cũ huiusmodi nec cibum sumere. & rursus ad Thessalonic. 2. capi. 3. dixit, quod si quis non obediãt verbo nostro per epistolam, hũc notate, & non cõmisciamini cũ illo, vt cõfundatur. & Ioã. 2. ca. 1. ita admonet: si quis venit ad vos, & hanc doctrinã non affert nolite recipere eum in domũ, nec aue ei dixeritis. qui enim dixerit illi, Aue communicat in eius operibus malignis. Ecce prædixi vobis, vt in die domini nõ confundamini. Ex quibus patet, non esse comunicandum cum excommunicato, nec ho-

spitalitate, nec familiari colloquio. Hoc ipsum admonet Galixtus Papa & martyr in epistola ad omnes Galliarum episcopos, dicens: Excommunicatos quoque à Sacerdotibus nullus recipiat ante vtriusq; partis iustam examinationem, nec cum eis in oratione, aut cibo, aut potu, aut osculo comunicet, nec Aue eis dicat: quia quicunque in his, vel in aliis prohibitis scienter excommunicatis communicauerit, iuxta Apostolorum institutionem, & ipse similiter excommunicationi subiacebit. Hactenus Calixtus: cuius Gratianus meminit in capit. excommunicatos. ii. quæst. 3. idem ferè tradit tex. in capit. nuper. hoc tit. cap. 2. de exceptioni. quibus in locis prohibetur comunicio cum excommunicatis in oratione, osculo, loquutione, & cibo, ac potu. est & ad hoc ex Chrysostomo tex. in capitulo, ad mensam. ii. quæst. 3. quã in quæstione Gratianus ipse plures tradit authoritates, quibus comunicio cum excommunicatis prohibetur. Quibus accedit Regia lex. 34. titulo. 9. partit. 1.

Hinc deducitur, comunicionem cum excommunicatis prohibitam esse iure diuino legis Evangelicæ: id patet ex dict. capit. Matthæi. 18. & ex aliis Pauli, ac Ioannis Apostolorum locis. Hanc opinionem tenet Chosmas in Pragmat. sanctio. tit. de excommunicat. non euitand. verb. nisi. Felinus post alios in capitulo, nulli. de sent. excõ. & Theo-

& Theologi, qui nostra ætate aduersus Lutherum scripsere. Illud tamen est hac in re obseruandum, lege Euangelica prohiberi communionem cum excommunicatis in his quæ ad diuina pertinent: in alijs autem prohiberi lege humana. Etenim in Euangelio illa communicatio prohibetur, quæ verè, & propriè Christianorum est, & spiritualia respicit, & sic illa, quæ circa diuina contingit, auctore Thoma in additionibus ad 3. partem quæst. 23. artic. 3. igitur communicatio in diuinis est cum excommunicato prohibita lege Euangelica, non in alijs: sicuti adnotarunt Ioannes Major. in. 4. distin. 18. quæst. 4. & Driedo in libr. de libert. Christiana. pagina. 137. Huc pertinent multa, quæ in præcitatissimè à viris sanctitate & doctrina celebratissimis traduntur.

¶ Vnde solet à nostris in capitulo, nulli. eodem tit. disputari, possitne aliquis priuilegio Romani pontificis habere ius communicandi cum excommunicatis. & tandem Panor. mit. post alios in dicto capitu. nulli. in ea est sententia, vt opinetur, non posse Romanum Pontificem sine causa alicui per priuilegium permittere, quòd communicet cū excommunicatis maiori excommunicatione. idq; asseuerat auctoritate tex. in dict. cap. nulli. & in cap. 3. §. excommunicatos. de priuilegi. quibus minimè probatur hæc assertio. Nam inibi tantum constat, mo-

nachos, & alios vtcunq; exemptos, & priuilegia generalia habentes, teneri ad euitandum excommunicatos, quia priuilegium generale exemptionis à iurisdictione Episcoporum, non tendit in hoc, vt non teneantur habentes hoc priuilegium vitare excommunicatos ab ipsis episcopis, & ecclesiarum prælatis. vnde non omnino probatur communis conclusio in dictis locis.

Qua ratione ipse distinguerem in hac quæstione. Etenim aut agimus de communicatione in diuinis: & opinor, non posse Papam dispensare, nec cuiquam permittere, quòd communicet cum excommunicato maiori excommunicatione. Nam licet possit summus Pontifex ius diuinum interpretari, profectò illud non poterit quacunq; ex causa tollere, nec per dispensationem, nec per priuilegium: sicuti iam admonuimus non semel, sed præsertim in epitome ad quartum lib. decreta. 2. part. capitul. sexto. §. 9. numero secundo. sic fanè nec vlla ex causa dispensatio in hoc iustificabitur: licet interpretatio possit vim, & effectum habere, maximè ex auctoritate Romani pontificis, qui tamen legem diuinam tollere non potest capitulo, cum inferior. de maiorita. & obedient. Et hæc quidem in hunc sensum accipienda sunt, vt ex priuilegio Romani Pontificis minimè peccati culpam effugiat, qui in diuinis communicat cum excommunicato ma-

Prioris partis Relectionis

iori excommunicatione: tametsi huius privilegij causa immunis sit à pœna iure positivo statuta contra cōmunicantes cū excōmunicatis: nēpe minori excōmunicatiōe: quæ minor excōmunicatio iure humano infligitur cōmunicantibus cum excōmunicatis: quod Felin. sensit in dicto cap. nulli. & comprobari poterit ex his, quæ nos tradidimus in Reg. Peccatum. de regulis iur. 2. parte. §. 8. nume. 9.

His accedit adnotatio glo. in cap. si inimicus. 23. dist. & in dict. capit. nulli. vbi Panorm. & alij ex ea colligunt, Romanum pontificē cōmunicantem cum excōmunicato, non incidere in excōmunicationem minorem. Etenim id non alia ratione procedit, quàm quod excommunicatio minor, quæ cōmunicantibus cum excōmunicatis indicitur, pœna sit iuris humani, & positivi. Nec refert ad hūc effectū, quod papa cōmunicauerit cū excōmunicato in diuinis, vel in profanis, & alijs humanis colloquijs: licet nec ipse Papa valeat à peccato excusari, si absq; iusta causa cum excōmunicato vtcunq; communicauerit: quæ admodum sensit glossa in dicto capit. nulli. Panormita. in capitulo, cum desideres. hoc tit. & Syluest. verb. excōmunicatio. 5. vers. primū dubium. Nam si Romanus Pontifex communicet cum excōmunicato in diuinis, peccabit, quia ea communicatio est lege diuina prohibita: quod si hæc communica-

tio in humanis contigerit absq; causa, quidā forsan opinabūtur, ipsum papam non peccare, ex eo, quod legi positivæ minimè subsiciatur. tex. l. princeps. ff. de legib. cap. proposuit. de concess. præb. l. omniū. C. de testam. Nos contrariam sententiam veriore esse arbitramur: quæ ea ratio potissimū adstruit, & comprobatur, quod licet princeps summus agens contra ipsius legem, & humanam principum constitutionem nequaquam reus sit illius humanæ legis violatione: quippe qui non teneatur ipsius legis humanæ vi coactiva, vt obiter hæc vtar dictione, nec ratione humani præcepti: tenetur tamen vi quadam directiva, & quæ principem ratione ad rectum dirigit, humanæ constitutioni, etiam à seipso late seipsum summittere. quod probatur in. l. digna vox. C. de legib. capi. iustum. 9. dist. Ratio siquidem naturalis dicitur, principem legem illam seruare debere, quam is tulerit. capit. cum omnes. de constitu. Quia ratione quo ad Dei iudicium princeps non est absolutus à lege, quam ipse tulerit, quo ad vim legis directiuam, quæ principem in id dirigit, quod facere tenetur: denique turpe apud principem, reipublicæ caput, est, quod non conueniat eius communitati. idcirco probatissimū hoc esse existimarunt Diuus Thom. 1. 2. q. 96. artic. quinto. & ibi optimè Caietan. Felinus nume. 24. & Deci. nume. 14. in capitu. 1. de con-

de constit. Fortuhi. in. l. prima. numero. ii. ff. de pactis. Ludouic. Gomeci. in reg. de infirmis resignanti. quaestione prima. columna secunda. quibus suffragatur text. in capit. iustitiae. & in cap. ultimo. 25. q. i. sunt & ad idem quam plura testimonia, ex sacris praesertim libris. Etenim Matthaei capi. 23. Christus Iesus Phariseis impropert, quod onera graua alijs imponant, ipsi verò nec digito velint ea mouere. Huc pertinet Catonis sententia, Patere legem, quam tuleris. illud item quod Plato docet de legibus dialogo. 4. interim enim, inquit, paratum exitium illi ciuitati video, in qua non lex magistratibus, sed legi magistratus praesunt. salutem verò illi, vbi lex seruientibus magistratibus dominatur. idem refert Ioann. Stobaeus sermone. 42. Ad Romanos capit. 2. diuus Paulus satis hanc conclusionem confirmat. Propter quod inexcusabilis es homo omnis, qui iudicas. In quo enim alterum iudicas, te ipsum condemnas: eadem enim agis, quae iudicas. existimas autem hoc homo, qui iudicas eos, qui talia agunt, & facis ea, quia tu effugies iudicium Dei. Haec & alia ad hanc rem inibi Apostolus docet. vnde Natham propheta, quod maiore Dauid Regem pudore suffunderet, sua ipsum de aliena persona lata sententia condemnauit. 2. Regum capit. 12. sic noster Baldus insigniter in. l. 2. column. octaua. C. de seruitu. & aqua. scribit, principem esse animal ratio-

nale, politicum, & mortale: atque ideo, licet is solutus legibus sit, non tamen a dictamine rationis, quod multis in locis vt memorabile dictum commendatur, sed praeter caeteris a Curtio consi. 63. col. 2.

¶ Vnde & illa solet discuti quaestio, an teneatur Romanus Pontifex omnino semel saltem in anno confiteri propria peccata sacerdoti: quae tetigere, ac tradidere glo. in capi. sane. de offic. delega. vbi Deci. in fine. gloss. in capi. nemo. 9. q. 2. Dominicus in. c. iustum. 9. dist. Ioann. Andre. in capi. omnis vtriusque. de poeniten. & remiss. idem & Panor. nume. 14. in ea. significasti. de foro comp. Felii. in dic. cap. sane. idem in capit. 1. de constit. 4. Fallent. Syluest. verb. confessio. 2. q. 6. Theologi in. 4. sentent. distin. 17. Martinus ab Azpilcueta in princip. de poeniten. dist. 5. nu. 32. & in cap. placuit. de poenite. dist. 6. nu. 15. ex quibus illa constat resolutio, summum Pontificem teneri ad hanc confessionem, quae sacerdotibus secreta fit, in omnibus illis casibus, quibus ea iure diuino est instituta, & precepta: tametsi minimè teneatur praecise semel in anno confiteri iuxta praecipuum humanae constitutionis in dict. capit. omnis vtriusque. Non enim tenebitur ad hanc confessionem ipse Papa quolibet anno secundum receptiorem sententiam eorum, qui paulò antè sunt à me nominatim citati. quorum quidem opinio in hunc sensum mihi placet, vt ratione praecipui humani,

ex eius vi cogēte, nō tenētur sum-
mus Pontifex semel in anno præci-
sē confiteri: opinor tamen eū omni-
no ad hanc teneri confessionē tem-
pore statuto in dict. capitulo. ex
villius Canonis directione, ratione
sanē naturalis, quæ docet, principē
legibus etiam humanis subditū
esse. Neq̄ dubitarem ipse inspecta
gravitate huius rei, s̄ in munitate eccle-
siæ præfulentē mortali culpa notan-
dum fore, si saltem semel in anno
minimē propria peccata mortalia
sacerdoti cōfessus fuerit. Senfit hāc
opinionem Deci. in dict. capi. sanē.
ad finem. de off. delega. cuius sanē
conclusionis ratione obiter hoc in
aliquot cōclusiones exponam, quō
facilius lector intelligat, quid sit
verē in hac quæstione respōdēdū.

6. ¶ Prima conclusio. Confessio exte-
rior, quæ omnium peccatorū morta-
lium sacerdoti secretē fit, necessaria
est ad salutē ex Christi institutiōe.
Hæc probatur Ioan. 20. Sicut misit
me pater, & ego mitto vos. Accipi-
te Spiritum Sanctū: quorū remis-
eritis peccata, remittentur eis: quorū
retinueritis, retenta sunt. Matthæi
ca. 16. Tibi dabo claves regni celo-
rum: & quodcunq; solueris super
terrā, erit solutum & in cœlis. Ete-
nim si à Christo Iesu sacerdotes ac-
ceperunt potestātē remittendi pec-
cata, & ab eo sunt constituti iudi-
ces ad remittēda peccata, consequi-
tur lumine quidem naturali, non
posse hoc iudiciū exerceri per eos
absq; cognitione peccatorū, igno-

rabit planē sacerdos, an debeat re-
mittere peccata, an retinere, nisi ea-
dem ei fuerint manifesta. Item &
Iacobi capi. 5. confitemini alterutrū
peccata vestra. ex quibus hæc est ca-
tholica conclusio: atq; ita definitū
extat aduersus hæreticos in con-
cilio Constantiensi: quo loco, da-
mnantur errores Vitelessi & in
concilio Florentino sub Eugenio
quarto. atq; item in Tridentino,
fessione sexta, capit. decimoquarto.
Huiusque confessionis sacramen-
talis, & duæ sacerdotibus fit, me-
minere Origenes, Basilus, Dio-
nysius, & alij ecclesiæ catholici do-
ctores, quorum auctoritates tradi-
dere cōtra Lutherum Roffensis, ar-
tic. 8. & 9. Eckius in Enchiridio ca.
8. idem in Homilia. 41. de sacramen-
to. Alfonso à Castro de hæresibus,
verbo, confessio. Albertus Pighius
in controuersia. 9. capitulo, de pec-
catorum confessione. & libro se-
cundo, de ecclesiasti. Hierarchia, ca-
pitulo septimo. & 8. Ioann. Arbo-
reus libro tertio Theosophiæ, capi-
tulo. 21. & compendium conceita-
tionum contra Lutherum, articu-
15. Concilium Coloniense titulo,
de confessione. Andreas à Vega in
Concilij Tridentini defensione li-
bro decimo tertio, capitulo vigesi-
mo septimo. eandem cōclusionem
probarunt Diuus Thomas. 3. parte,
quæstione. 84. articulo quinto: &
quæstione. 65. articulo quarto. & a-
lij in. 4. senten. distinct. 17. Adrianus
in. 4. sentēt. in tract. de confessione.
in prin

in principi. & Martinus ab Alpizcuet
ta in princip. de pœnitent. distin. 3.
Melchior à Cano in Relectione de
pœnitentia, parte. 5. vt hinc planè vi
deas in maximum incidisse erro
rem glo. in summa de pœnitentia,
distin. quinta quæ ex nostris ple
riq; sequuti sunt; maximè Panor.
in dicto capitulo, omnis vtriusq;
numero. 18. ex ea asserentes. confes
sionem sacramentalem, quæ sacer
dotibus fit, iure humano institu
tam esse: quod & improbi Luthe
rani impudentissimè ausi sunt as
seuerare: & quidam alii ex anti
quis hæreticis. catholicæ ecclesiæ
hostibus.

¶ Cōclusio secunda. Cōfessio hæc
sacramentalis ita à Christo institu
ta est, vt nullum ei tempus certum
definierit, sed id ecclesiæ sit defini
tioni relictum. Patet hæc assertio:
eum ex solo iure diuino non pos
sit pœnitentia, pro quo tempore præce
ptum istud de confessione nos ob
liget. tunc verò obligat. cum ec
clesia definierit. Etenim dici verè
non poterit, iure diuino teneri quæ
ad confessionem istam exteriorem
statim cū peccata cōmiserit morta
lia, vel eorum memoria occurrerit:
nō equidè tenetur: sed tantū tēpore
iure diuino, vel humano definito:
secundum Thomam, & omnes in
4. sent. dist. 17. q. 3. art. 1. q. 4. fallūtur
item qui existimant: confessionem
iure diuino, tantū semel in vita fa
ciendam esse: cum impossibile sit
semel in vita de omnibus peccatis

confiteri propter obliuionem ho
minibus facilem: idcirco integritas
confessionis plurimum fraudaretur,
cuius illud est proprium, quod
omnia peccata mortalia quis confi
teatur. Hæc deniq; certa sunt, licet
Innocent. in dict. ca. omnis vtrius
que. & Archid. in capit. ille rex. de
pœnit. dist. 3. tenuerint, obligari ho
mines ad statim confitendum.

¶ Tertia conclusio. Iure diuino te
netur quis ad mortaliū confes
sionem in periculo mortis, hæc est
cōmunis omniū Theologorū len
tētia in dict. 17. dist. & Adria. in tra
cta. de confessione. §. 3. Syluestri ver
bo, cōfessio. 1. q. 2. text. optimus in
capit. eum infirmitas. de pœnit. &
remi. quia in re oportet aduertere ad
hūc effectū. periculū mortis tunc
verè dici, quoties frequenter solet
mors cōtingere, & probabilis suspi
cione timei: quod arbitrio viri pru
dētis cōmittēdū est. Nā probabilis,
& iusta mortis suspicio propter pe
riculū admodū frequēs, hæc obliga
tionē ex ratione iuris diuini consti
tuit: vt Palud. in dict. dist. 17. & ibi
Ioā. Maior. q. 2. explicarūt. Viget si
quidē eo tēpore necessitas expur
gandi animā à morbo spirituali,
nē eo cōtaminata exeat à corpore
in æternam damnationem.

¶ Quarta cōclusio. Iure diuino te
netur quis mortalia peccata sacer
doti confiteri eo tempore, quo ve
lit eucharistiæ sacramentum adsu
mere, nec sufficit ad hoc vera con
tritio cordis. Hæc constat testimo
nio

Prioris partis Relectionis

nio Pauli ad Corinthios. i. capitu. ii. Nam cū is dixerat, Probet autem se ipsum homo, & sic de panē illo edat. subiūxit: qui enim māducat, & bibit indignē, iudicium sibi manducat, & bibit. quib⁹ verbis expressit, illum indignē manducare, qui prius nō se probauerit, atq; discusserit. Hanc verò discussionē fieri debere per confessionē istā exteriorē, quæ sacerdotibus fit, multis ostēditur. & primò authoritate consuetudinis vniuersalis, quæ ab exordio ecclesiæ catholicæ ita fieri obtinuit. Nā & hæc sufficiens exhibet testimoniu, auctore diuo Augustino. 4. lib. de Baptismo aduersus Donatistas, cap. 24. si quisquam, inquit, in hac re authoritatē diuinam quærat, quod vniuersa tenet ecclesia, nec Concilij institutum, sed semper retētum est, non nisi apostolica authoritate traditum, rectissimè traditur. Hanc autem consuetudinem ab initio ecclesiæ seruata fuisse, testis est Sozomenus libro. 9. historię tripart. capit. 35.

Item diuus Augustinus hanc conclusionē probat in epistola ad Comitē Iulianū de salutaribus documentis capit. 3. quando, inquit, corpus Christi accipere debem⁹, antea ad cōfessionē debemus recurrere: si peccata obnoxia in nobis senserimus: nè cum Iuda proditore diabolū intra nos celantes pereamus, Hæc & alia ad hanc rē inibi, quæ maximè huic seruiunt disputationi.

Author itidem libri de Ecclesia

sticis dogmatibus, siue is fuerit Augustinus, siue Gennadius, capitu. 33. quæ mortalia, inquit, crimina post baptismū cōmissa premunt, horum prius sacerdotis iudicio recōciliatū communioni sociari, si vult non ad iudicium, & condemnationem sui eucharistiam percipere.

Cyprianus Martyr beatissimus manifestè huius sententiæ author est in sermone quinto de lapsis. vbi eucharistiæ communionē adsumi absq; præuia peccatorum exomologesi, & sacramentali confessione, temeritatem appellat contra domini, ac Dei legem, & contra euangelij vigorem. idem Cyprianus in episto. 18. & 54. tertij libri, hoc ipsum asseuerat.

Leo deinde Papa in epistola. 69. ad Theodorum Episcopum Foroiuliensem, cap. multiplex. de pœnitēt. distin. 1. Mediator, inquit, Dei, & hominum hanc præpositis Ecclesiæ tradidit potestatem, vt confitentibus pœnitentiæ satisfactionem darent, & eadem salubri satisfactione purgatus, ad communionem sacramentorum per ianuam reconciliationis admitterent.

Hanc præterea necessitatē cōfiteri peccata mortalia ad Eucharistiæ sacramētū percipiendū, præmittit text. in dic. ca. omnis vtriusq; sexus. de pœnitē. dū ex eo obligat semel in anno ad cōfitedū peccata, quod semel itidē in anno Paschæ tēpore ad eucharistiæ sumptionem Catholicos obligauerit. Quæ argumenta
tione

tionē diuus Thomas vtitur in loco statim citando, tametsi certius, ac verius sit, oportere ante eucharistiam confiteri, quotiescunq; illam est homo percepturus: non tamen ex illo præcepto concilij Lateranensis in dict. cap. omnis. sed ex lege diuina, siue in Pascha, siue quocunq; alio tempore eucharistia sumenda sit. Nec tamen in illo ca. omnis. Innocentius tertius, etiam si limitasse videatur præceptum cōmunionis ad paschale tempus, non itē præceptum confessionis ad id tempus restrinxit. igitur duo præcepta continentur separatim: præceptum quidem de semel in anno confitendo ad nullum certum tempus restrictum: præceptum item de adsumenda semel in anno eucharistia ad tempus certum: id est Paschale limitatum. quod explicat eleganter Melchior à Cano Salmanticensis in Relec. de pœnit. 5. parte, ferè ad finē: ex hoc deducēs, non teneri quē præcisē ad cōfessionē istā tēpore Paschæ: imò sufficere, vt satisfaciat præcepto de confessione, quod qualibet anni parte cōfessus fuerit peccata propria: modò tempore sumendæ eucharistiæ, si quod mortale crimen commiserit post cōfessionē, illud cōfiteatur. idē notat Ioan. Maior. in. 4. sent. dist. 17. q. 2. col. pen. est sanè satis expressim in Concilio Colonienſi, titulo, de confessione: capitu. quod generalis.

◦ Eandem opinionem, quod iure diuino sit necessaria confessio sacra

mentalis eò tempore, quo sumenda est Eucharistia, tenent Hugo de S. Victore in libr. de Ecclesiast. potest. ligandi, atq; soluendi. Gabriel in canone missæ, lect. 7. Thomas in 4. sent. dist. 17. q. 3. articulo primo. q. 4. & ibi Palud. Maior. quæst. 2. & alij frequentissimè. glos. in capit. de homine. de celebrat. missæ. Syluest. verbo, confessio. 1. q. 2. & verbo. Eucharistia. §. 14. Melchior Cano in dicta Relectio. 5. parte. Alfonso à Castro de hæresib. verbo. Eucharistia. 10. errore. Ambrosius Catharinus libr. 5. aduersus Caiet. capi. adnotauit. Martinus Azpilcueta in princip. de pœnit. dist. 5. ex. 3. parte. gloss. num. 31. ex quibus constat, hanc sententiā cōmuni omnium Theologorum suffragio, & ecclesiæ catholice cōsuetudine receptā omnino esse. quod fatetur hac de re latè disputans Ioan. à Medina in Codice de pœnitentia: tract. 2. in cap. de cōfessione præmittenda sumptioni eucharistiæ. etiam si Caiet. in. 3. parte. q. 80. articulo. 4. & in summa, verbo. communio. & 1. ad Corinthios capi. 11. alleueret, non obligari quem ad confessionē sacramentalem, nisi semel in anno, etiam eò tēpore, quo sumere vult eucharistiæ sacramētum. idēq; prius senserit Richardus in. 4. sent. dist. 17. art. 5. q. 6. & tenuerint Paluda. ibi q. 2. Adrian. in materia de confessione. q. 3. Panor. in dict. capi. de homine. non esse mortale peccatum sine confessione ad eucharistiam accedere, si homo aliàs contritus sit: quod & Caie.

Prioris partis Relectionis

& Caieta. ipse contendit, quorum sententia periculosa est, atque ideo minimè tenenda, nec constituenda inter eas sententias, quæ probabiles à Theologis solent censerì: præsertim post Synodum Tridentinam, cuius extat hæc de re canon. vñdecimus ex capit. 8. de Sacramento Eucharistiæ. in hæc verba. Si quis dixerit, solam fidem esse sufficientem præparationem ad sumendum sanctissimæ Eucharistiæ sacramentum. Anathema sit. Et ne tantum sacramentum indignè, atq; ideo in mortem, & cõdemnationem sumatur: statuit, & declarat, ipsa sancta Synodus illis, quos conscientia peccati mortalis grauat, quantuncunq; etiam se contritos existimēt: habita copia cõfessoris, necessariò præmittendã esse confessionem sacramentalẽ. Si quis autem contrarium docere, prædicare, vel pertinaciter asserere, seu publicè disputãdo defendere præsumpserit: eo ipso excoicatus existat.

¶ Quinta cõclusio. Iure diuino tenetur quis ad confessionem peccatorum mortaliũ ratione periculi carèdi cõfessore, quem nũc habet, non habiturus tẽpore necessario. Hæc itidem est omnium cõsensu recepta sententia in dist. 17. 4. sententia. vbi in specie Paludanus, Io. Maior, & Adrian. 16. d. q. 3. Angelus in summa, verb. confessio. 1. q. 31. Florent. 3. part. tit. 14. capit. 19. d. 3. Syluester verb. cõfessio. 1. 2. q. Melchior Cano in d. relect. de pœnitent. 5. parte, ferè ad finem. quo in loco doctissimè hunc in modũ distinguit. quæ-

dã præcepta sunt homini, ad certũ, & determinatũ tempus implenda, vt de ieiunio quadragesimæ, aut vigilia alicuius festi: & eiusmodi non est necesse præuenire, etiam si existimemus, impedimentũ legitimum in nos habituros tẽpore, quo sint implenda. Alia verò præcepta sunt sine determinatiõe temporis, quæ videlicet nos obligant, vt aliquando impleantur, saltem semel in vita: vt sunt media ad salutem necessaria: atque præcepta, quæ de hmõiferuntur, anteuertere necessum est, vt de baptismo: de pœnitentia. Imò qui nusquam in vita Eucharistiam accepit, credens futurũ periculũ mortis, nec habiturũ se eucharistiæ copiam, præuenire debet, cũ habet copiam. nam tenetur saltem semel in vita illud præceptum implere.

¶ Hæc deniq; adduxim⁹, quò aperitiùs probaremus, summũ Pontificem teneri quidẽ sub grauissimi criminis, & peccati reatu, saltẽ semel in anno confiteri sacerdoti peccata mortalia: & idem dicimus de sumptione eucharistiæ in Pascha, aut tẽpore iure humano alioqui definito, eamq; cõclusionem duabus rationibus adstruimus. Prior quidem à vi directiua iuris humani deducitur: sicuti superius commemorauimus. etenim fatemur summũ principem nõ subisci legibus humanis quo ad earũ vim præcisè cogentem, aut coactiuam: attamen negamus eũ eximi à legibus humanis quo ad vim directiuam: quæ procedit à lege na-

ge naturali, & eius rōne: simul & à lege humana. rōtenim naturalis dicitur, principē teneri ad seruandā legē illā, quā eius subditis indixerit. Eadē siquidē ratio, quæ iustā efficit principis legem quo ad eius cōmunitatem, planè arguit, principem teneri ad eiusdem legis obseruationē, & eū dirigit ad hunc iustitiæ tramitem, vt conueniat cōitati, & existimet, legem sibi iustam esse, quā propriis subditis iustissimam fuisse censuit. Posterior ratio inde colligitur, quòd præceptum de annua confessione, licet aliqua ex parte humani iuris sit, non omnino diuini, verè sit diuini iuris limitati per humanum: ita quidem vtriusq; iuris violatio vnicum peccatū est, quoniam ambo illa præcepta vnicum actum iniungunt, & alterum est alterius determinatio. Nec me latet potuisse ecclesiam longius, aut breuius tempus confessioni sacramentali definire: id tamen lege vniuersali fieri potuit, & potest: sed semel cōstitutata lege vel se ipsum, vel aliū ab ea sine causa, & in hac specie grauissima, iustissimāque, propter vim admistam diuine legis, minime licet principis summo, eius libetè subiturus censuram, non temerè contendimus.

Prolixius profectò, quàm propositæ materiæ conueniebat, questionem istam tractauimus, quod lectòr facillimè cōdonabit: id etenim ea ex causa fecimus, vt cōclusionē, quā de cōmunicatione in diuinis cū

ipso excōicato Romano Pōtifici per mittenda, fortius comprobarem?

¶ Quòd si tractemus de cōmunicatione cū excōmunicato in humanis, & téporalibus, ea iure humano est interdita: atq; ideo poterit summus Pōtifex ex causa eā permittere absq; vlla culpa, vel priuilegio vel lege lata. quòd si sine causa eā permiserit, malè faciet, nec immunis erit à culpa: quanuis pœna iuris positiui aduersus cōmunicantes cum excōmunicatis statuta, remissa ex hoc censebitur: sicuti superius scripsimus: & notat Feli. in capitulo nulli. de sent. excom.

¶ Sic iura Pontificia pluribus in casibus permiscere cōmunicationem cum excōmunicatis: quorum mentio fit in capitulo, quoniam multos. & alijs eiusdem quæst. capitibus. ii. quæst. 3. capitulo cum desideres. capitulo, si verè. de sent. excommunicatio. l. 34. titulo 9. part. 1. & vbique iuris Pontificii interpretes, ac Theologi, præsertim Angelus, Syluest. & Caiet. in Summis. Horum autem canonū causa aliquo thic breuiter attingam, quomaniestior sit eorum intellectus.

Est etenim responsum in dict. c. quoniam multos. vxorem absque periculo posse communicare cum excōmunicato merito. etenim controuertitur an maritus itidem possit cum vxore excōmunicata cōmunicare. & glo. inibi tenet, non posse maritum cum vxore excōmunicata communicare. idem no-

tant

Prioris partis Relectionis

tant Ioan. Mona. in. capi. statuimus. à supra eodem. Syluest. post Goffredū. Summam Rosellam & alios in verb. excommunicatio. §. notat. 2. regia. l. 34. tit. 9. part. 1. ea equidem ratione quòd vir facilimè possit vxorem inducere, & compellere, vt ab excommunicatione recedat. idem tenet Hosti. in summa, hoc tit. §. & quæ sit pœna verſ. lex excusat. quorum sententia mihi non placet: imò contrarium iure veriore esse censeo, vt tandem eodem iure maritus communicans excōmunicatæ vxori, immunis sit à pœna statuta contra communicantes cum excōmunicatis. quam sententiam tenuerūt veteres quidam, vt testatur Hosti. quos sequuntur Ang. in Summa, verb. excommunicatio. 8. q. 8. Adria in. 4. sent. in tract. de clauibus. q. 3. exceptiōe. 6. Ioan. Driedo de libert. Chriſt. pagina. 241. quibus suffragatur ratio à societate, & cōmunione dēducta: cū socius possit cōmunicare socium excōmunicatū. glo. in cap. 1. 41. dist. cui similis est in. c. si verè. hoc tit. in gl. penul. agitur & maritus iure societatis coniugalibus poterit communicare eum vxore excōmunicata: quod & Card. à Turre cremata probat in dict. cap. quoniam multos. Nec oberit ratio in cōtrarium adducta. etenim ex ea opinor maritum grauiter peccare, si neglexerit is vxorē iure maritali corrigere, & auertere ab illa contumacia, cuius causa fuerit excōmunicata, attamen non ex hoc sequitur,

priuātū esse cōmunionē, & societate vxoris excommunicatæ, & ideo, eum in iuris pœnas incidere, si eisdem communicauerit,
 ¶ Sic & in capitulo, Si verè. hoc titulo, extra, probatur, licitam esse communicationem cum excōmunicato, ad exigendum ab ipso debitam pecuniam, aliamue rem quampiam: cū alioqui cōmodum ex contumacia, & delicto cōsequeretur excōmunicatus ipse, quā in re illud est in controuersia, an valeat contractus cum excōmunicato factus? & licet prohibita sit communicatio cum excōmunicato maiori excommunicatione, & illicita sit, contractus tamen bene valet, & vim habet etiam in vtilitatem excōmunicati, nec enim in hac specie quicquam agit excōmunicatus autoritate publica, nec ad spiritualia pertinens: sed tamen iure, & autoritate priuata actum omnino temporalem exequitur. quā ob rem hanc opinionem tenuerunt Innocent. & Panormit. num. 35. in capit. veritatis. de dolo & cont. idem Panormit. in capitulo, ad probandum. coll. & ibi Feli. dere iudicat. Docto. communiter in capitulo, Si verè. de sent. excōmunicationis. Ioā. de Selua in tract. de benef. 3. part. quæst. 4. col. 3. Alfonso à Castro de potest. legis pœnalis, libro. 2. capitulo. vlt. conclus. 2. ad finem. quibus ad stipulatur tex. ad hoc celebris in cap. felicis. de pœnis. in. 6. §. verum. Et præ-

præterea huic opinioni nihil ob-
 runt quæ in contrarium adduci so-
 let: nam hic agimus de actibus ex-
 tra iudicialibus, & qui priuata au-
 thoritate in temporalibus fiunt,
 imò matrimonium cōtractum ab
 excommunicato, & religionis pro-
 fessio ab eo facta tenent, & valent:
 sicuti & nos in Epitome in. 4. de-
 cret. tradidimus. 2. part. capitulo. 6.
 numero. 3. *id est 3. m. l. v. m. m. l. v.*
 Nec excommunicatio cū excommuni-
 catis propter cōtractus prohibetur;
 imò contractus propter cōmunio-
 nis prohibitionem: quæ tamen pœ-
 nam habet à iure statutam: quæ
 satis est afficere ipsos excommunica-
 tos cum excommunicatis. Ea verò
 pœnæ; quòd contractus sit nullus,
 nullibi in iure statuta est; nec pro-
 batur: idcirco isthæc opinio uentor
 apparet: tametsi cōtrariū quidā de-
 fendere conatur; præsertim Hostil-
 in dist. capitulo, veritatis. & Fortu-
 nian lege, Gallus. §. & quid si tan-
 tum. ff. de lib. & post. col. 1. q. 3. ob-
 iect. Postremo illud est ad notandū,
 non ad cōsuperstitionis cōmuniō-
 nem cum excommunicatis inter-
 dictam esse, ut nō liceat vllō pacto
 cum illis cōmunicare. Etenim in
 his, qui ad eorum correctionem,
 & ad salutem animarum pertinent,
 licet cum illis, imò prius cum illis cō-
 muniōne; ad illos quidē inducen-
 dos in viam rectam, & à praua, pes-
 simaque contumacia auertendos,
 ut tandem eos ad gremium redu-
 camus ecclesiæ, à qua propter co-

rum demerita sunt eieci. hoc per-
 mittunt leges Pontificiæ in capitu-
 lo, responso. & in capitulo cum vo-
 luntate. in princip. hoc tit. de sent.
 excom. docet Gratianus in capitu-
 lo cum excommunicato. it. quæ. 3.
 ex autoritate Isidori. cuius memi-
 nit Iuo Cartonensis lib. 3. de sent. ex-
 communicatio. notat Thomas in
 4. sent. dist. 18. quæ. 2. art. 4. diuus itē
 Augustinus enarrans Psal. 54. sic ait
 Diligamus inimicos, corripiamus,
 castigemus, & excommunicemus,
 cum dilectione etiam à nobis sepa-
 remus. Videte enim quid dicat A-
 postolus, Si quis autem non obau-
 dit verbo nostro per Epistolam,
 hunc notate, & nolite commisceri
 cum eo. Sed nē subrepat tibi iracū-
 dia & turbet oculū tuum, non in-
 quit, ut inimicum cum existimatis
 sed corripite, ut fratrem, ut erube-
 scat. à quo indixit separationem,
 non præcidit dilectionem. Hæc Au-
 gustinus, cuius meminit Alfósus à
 Castro de hæres. verb. excommunica-
 tio. ad finē. vnde cōstat, non prohi-
 beri cum excommunicatis collo-
 quium, quod ex charitate procedit,
 & ad charitatem ordinatur: mo-
 dō id sincere fiat, absq; cautela &
 simulatione: nam si quis alloqua-
 tur excommunicatum, sciens nihil
 id colloquium ad salutem condu-
 cturum, simulatione quadam po-
 tius quam animo fraternæ dilectio-
 nis, & correctionis, seipsum deci-
 pit nec pœnam iure statutam eua-
 dit. Quod in specie notat Ioannes

Maior

Prioris partis Relectionis

Maior in. 4. sent. dist. 18. quæst. 2. argu-
mento. 4. igitur erga excommuni-
catos perseuerare debet diligentia
charitatis, eos inuitos castigando, &
stimulando: quemadmodum &
phrenetici, & lethargici nolentes li-
gari, nec excitari, castigantur, & sti-
mulantur, vt excitentur, & ad sanā
mentem redeant, auctore Augusti-
no in epistola ad Festum. 167.

Ex §. sequenti.

- 1 Communicatio cum excommunicatis, etiā
per epistolam aut nuntium prohibita est.
- 2 Episcopus non potest communicare cum ex-
communicato, etiā a seipso, ante solēnem
absolutionem.
- 3 Excommunicatus iure veteri statim vitan-
dus erat, occultus quidem, occulte: publicus
vero, publice.
- 4 Fama excommunicationis, an sufficeret ad
vitandum excommunicatum.
- 5 Excommunicatio, an præsumatur in dubio
lata ante appellationem.
- 6 Semel excommunicatus præsumitur in eadē
excommunicatione manere, donec cō-
stet de absolutione.
- 7 Expenditur late cōstitutio, ad euitenda scā-
dala, concilij Basiliensis.
- 8 Quis dicatur nominatim excommunicatus?
- 9 Sententia declaratoria, an sit necessaria in
notorijs?
- 10 Missarum solennia, an sint audienda a no-
torio fornicatore, & concubinario.
- 11 Excommunicati, ex cōstitutione Basiliensi
nullam consequuntur utilitatem: idcirco
tenentur ipsi a communione abstinere, &
alios vitare, etiā ante denuntiationem.

§. secundus.

Deò sanè prohibi-
ta est communio
cum excommuni-
catis, vt nec ea lici-
ta sit verbo nec per
epistolam. textus optimus, vbi hoc
Docto. notant in capitulo. si aliquā
do. de sententia excommunicatio.
glo. 1. in capit. constitutionem. hoc
eodem titu. & lib. vbi Doct. glo. in
Clementi. vltim. & ibi præter alios
Bonifaci. nume. 7. eodem titu. Felin.
in cap. ego. N. colum. 2. de iurciurā.
Roma. & Iason in. l. prima. in prin.
3. colum. ff. de verborum obligat.
Deci. in capit. secundo. columna. 2.
de exceptioni. quibus ad stipulatur
text. in capit. clericus. 81. distin. &
in capita. vbi periculum. §. nulli. de
elect. istius lib. & in. l. 1. ff. ad legem
huliam maiesta. quibus in locis con-
stat paria esse quicquā tractari ver-
bo, nuntio, & epistola. qua ratione
in hac specie communi omnium
sententia receptum est, quòd mo-
dò expressim adnotabimus.

Hinc profectò satis probatur,
Episcopum non posse licite com-
municare cum excommunicato, e-
tiā ab eodem, ante formalem ab-
solutionem. ab excommunicatio-
ne. imò si communicauerit pœna
minoris excommunicationis à iure
ea ex causa indicta, afficitur. text. &
ibi Docto. in capitulo, cum deside-
res. de sententia excommunicatio-
nis. gloss. & ibi Dominio. Francus,
& alij in capitulo. Statuimus. hoc
titu. & lib. Hostien. & Docto. in ca-
pitulo.

pit. nuper. eo. titu. quorum opinio
 cōis est. nec in hoc casu est locus cō
 stitutioni in Clem. vlt. eo. titul. vbi
 constat, Papam communicantem,
 etiam ex certa scientia cum excom
 municato ex hoc minimè videri
 eum absoluisse, nisi expressim dixe
 rit, & voluerit, eum haberi pro ab
 soluto. Etenim hæc posterior illius
 constitutionis pars in episcopo ne
 quaquam obtinet: qui tenetur in
 absolute ab excommunicatione
 solennè formam iuris seruare, se
 cū dum glo. communiter receptā
 in dict. Clem. vlt. Abb. & Feli. post
 alios in dict. capitulo, eum deside
 res. Fortassis idem erit in episcopo
 qui verè absoluit absque forma iu
 ris, licet malè faciat eam prætermi
 tens: iuxta ea, quæ tradentur infe
 rius. §. in. nume. 7.

¶ Quo autem tempore sit vitan
 dus excommunicatus, plerique du
 bitarunt: nos verò iure veteri Pon
 tificio hanc constituimus vnicam
 conclusionem. Excommunicatus
 vitandus est, statim quòd constat,
 eum esse excommunicatum. Hæc
 probatur ratione, & his authoritati
 bus, quibus apparet, excommuni
 catū vitandum fore. Etenim occul
 tē excommunicatus, modò de hac
 constet excommunicatione, vitan
 dus erit, quia excommunicatus est
 nec ob occultam cēsuram, desinit,
 aut cessat in eo excommunicatio.
 nam denuntiatio excommunicati
 minimè eum excommunicat, sed
 excommunicatum declarat. capit.

Pastoralis. §. verum. de appellat. sta
 tim siquidem absque vlla exequu
 tione excommunicatio afficit eum,
 in quem fertur. vnde siue occulta
 sit, siue publica excommunicatio,
 tenetur qui scit, excommunicatum
 vitare. glo. per tex. ibi communiter
 probata in capitulo. cū non ab ho
 mine. de sentē. excom. quo in loco
 summus Pontifex hoc vtitur mo
 deramine, vt excommunicatus oc
 cultus, & secretus, minimè vitetur
 publicè. sed tantum secretò: excom
 municatus autem publicus publi
 cè etiam vitetur: imò nec secretò te
 netur quis vitare excommunicatū
 quem ipse scit excommunicatum
 esse ex reuelatione confessionis sa
 cramentalis, id est sibi facta in con
 fessione sacramentali: quemadmo
 dum notant Hostien. & Henric. in
 dicto capitulo, eum non ab homi
 ne. Richard. in quarto sent. distin. a
 Domini. à Soto in relectione de ra
 tione regendi secretum. membro
 tertio, quæst. quarta, dubio tertio.
 & hoc ratione illius omnium ma
 ximi sigilli, quod confessioni sa
 cramentali conuenit ad secreti ob
 seruationem: quauis Scotus in
 dict. a. dist. contrarium teneat, scri
 bens, confessorem teneri vitare ex
 communicatum, quem ex reuelati
 one secretissima confessionis scit
 in excommunicationem incidisse,
 adhuc eorū alijs, si id fieri possit,
 absque confessionis reuelatione.
 Hoc enim falsum est: nam confes
 sor & si scientiam istam habeat, ve

Prioris partis Relectionis

re ignorans est huius excommunicationis: cum ea lata sit à lege humana exteriori, & per actum exteriori debeat eius scientiam habere, ut vitare teneatur ipsum excommunicatum. quam ob rem nec secretò tenetur hunc excommunicatum vitare, licet Adria. in quarto. dum tractat de confessionis sigillo in capit. circa materiam. ad finem, reprobandans Scoti sententiam concedat, hunc confessorem teneri ad secretò vitandū istū excommunicatū: quod adhuc falsum esse censemus.

¶ Quid autem de excommunicato, qui nec secretus, nec publicus est? nam si quis sciat Petrum excommunicatum esse, ac possit eandem excommunicationem probare duobus testibus: profectò hic non est publicus excommunicatus, nec itidem occultus: & tamen Panor. Hēri. & Feli. in dict. capitulo. cum non ab homine. rursus idem Henri. in dict. capitulo, cum desideres. col. 2. opinantur, teneri quem vitare hunc excommunicatum: cum is occultus excommunicatus non sit. Sed in hac specie contrarium notat Innocent. in capitulo, inquisitioni. de sent. excom. quem sequuntur ibi Antoni. Card. & doctor. frequentius existimantes, excommunicatum non esse ante denuntiationem publicè vitandū, nisi sit notoriè excommunicatus: in quā opinionē inclinant Durand. in 4. sent. dist. 18. q. 5. & ibi Paluda. q. 6. nec enim tenetur quis testes in publicum producere, ut pu-

blicè teneatur excommunicatū vitare. sic denique magis applaudet Innocent. sententia contra Pano. & alios, qui de publicè vitando excommunicato tractauerunt: nam de secreta, & occulta evitatione dubium non est: cum secretè vitandus sit etiā occultus excommunicatus: sicuti constat in dicto capitulo. cum non ab homine.

¶ Illud verò non est prætermittendum, ad hunc effectum, ut excommunicatus publicè vitandus sit ante denuntiationē, sufficere famam publicam ipsius excommunicationis quod probatur in dict. cap. cum desideres. 2. eius parte. Nec videri debet hoc cuiquam mirum esse: si quidem hoc non est ex sola fama publica ita constituendum, sed tunc demum, cum propter famam fuerit indicta compurgatio, quam subire is noluerit, vel in ea defecerit: ut ex eodem capitulo, cum desideres. apertissime colligitur. secundū Innocent. Ioan. Andre. Card. & Ancha. in ibi. Domi. in capitulo. §. ult. col. pe. de homicid. in 6. is etenim qui deficit in compurgatione, aut eam subire sibi iure indictam recusat, præsumptione quidem admodum urgente cōvincitur. glo. communiter recepta in cap. insinuatū. de Simonia. & in capitulo, inter. de purgat. canon. sed Panormitan. & Henric. in dict. cap. cum desideres. Roma. cons. 337. colū. ult. Baldan. c. 1. in principi. hic finitur lex: & consue. regni incipiūt. existimāt, solam famam

famam publicam sufficere ad euitandum excommunicatum. Hic etenim agimus de animarum salute, atque ideo fama sufficiens testimonium est, vt interim vitemus eum, qui ex ea censetur excommunicatus: quod apertissimè probatur in dict. capitul. cum desideres. 2. part. quo in loco summus Pontifex simpliciter statuit, excommunicatum vitandum esse propter solam famam, donec seipsum compurgauerit. Vides igitur lector optime solam famam sufficere, vt excommunicatus euitetur, nec ad hanc euitationem, compurgationis defectum expectandum fore. idem constat in capit. illud. de clerico exco. ministr. Etenim in eo responso consulitur excommunicato, quòd propter solam famam publicam excommunicationis, abstineat à diuinis. in dubijs siquidem, vbi de periculo animæ agitur, adhuc in exteriori iudicio certior via est eligenda. gloss. in capitulo. 1. de seruti. & in capit. iuuenis. de sponsalib. qua ratione fama publica sufficit, vt excommunicatus vitetur: sicuti notant Abb. Rauenna & alij in dict. capi. illud. què text. ad hoc dixit singular. Areti. in capitulo. inquisitionis. §. vlti. de accusat. notat Gonsalus à Villadiego in tract. de irregularit. capit. 2. col. 2. qui tamen exigit, famam istam aliquo adminiculo coadiuuari. Cui ad stipulatur decisio tex. in capit. cū tu. de testib. vbi probatur, in dubio præsumi quempiam nulla esse af-

fectum excommunicatione. Sed tamen illa responsio specialem rationem habet. nempe cum vtrinque adductis testibus, & probationibus, dubium constituitur, an excommunicatio lata fuerit post appellationem, vel ante eam. is etenim qui allegauit, excommunicationem latam fuisse post appellationem, vt ea nulla iudicetur, id legitime probauit per testes hoc ipsum apertissimè testificantes. hæc verò probatio non confunditur per probationem alterius, qua testes asseuerant, excommunicationem latam fuisse ante appellationem: cū potuerit verè excommunicatione, de qua hi testes intelligunt, ferri ante appellationem secundò repetitã, & interpositã, nõ tamè ante omnem appellationem eã latã fuisse constat: quod necessariũ est. præsumitur sanè potius sepius appellatum, quàm sepe latã fuisse excommunicationem: cū ex natura rei appareat frequentissimè, appellationem repeti: nõ ita excommunicationem: quæ sententia grauis est. atq; ideo maturo consilio ferenda. vnde constat ratio tex. in dict. cap. cum tu. quemadmodũ ibi explicant Panormi. Felin. & alij. Iason in lege. 2. C. de bono. poss. secundum tabul. missam equidẽ facio rationem illã, quæ solet huic aptari responso: scilicet, ad vitandũ periuriũ in testibus, Romanum Pontificem in. d. c. cū tu. præsumpsisse, appellationem sepe propositã fuisse: quod Doct. notant in dicta lege. 2. & aliquot ex Canonistis in dicto capitulo. cum

Alm. C 2 tu.

Prioris partis Relectionis

tu. post glo. sibi. Andr. Alciat. in tra-
cta. de præsumpt. reg. 3. præsumpt.
16. num. 3. quia isthæc ratio sufficiens
non est, & idèõ communiter refel-
litur, vt scribit Feli. in dict. cap. cum
tu. colū. penul. nam in ea Decretali
Romanus Pontifex pronuntiat sen-
tentiã excommunicationis esse nul-
llam quia lata post appellationem:
nec tractat de periurio testium ex-
cusando, sed potius de præsumen-
da iustitia ipsius actus: licèt eadem
vtatur præsumptione ad hoc nè te-
stes reatu periurii notentur.

Hinc sanè expendi poterit adno-
tatio glo. celebratissimæ in cap. ve-
nerabilibus. §. vlt. hoc. eod. tit. & li-
bro: quæ autoritate illius text. re-
spõdit, in dubio quoties agitur, an
excommunicatio præcesserit appel-
latione, vel eam sequuta fuerit, præ-
sumendum fore, ipsam excommu-
nicationem præcessisse. quam equi-
dem gl. laudat mirum in modum
Doct. ibidem. Antoni. Areti. & Fe-
li. in ca. cum tu. de testi. idem Fe-
li. in cap. Apostolicæ. num. 18. de ex-
ceptioni. Feli. rursus in cap. auditis.
de præscript. num. 3. idem in capit.
nouit. de iudic. col. 2. Deti. in capit.
in præsentia. colū. 5. num. 13. de pro-
bat. Anto. & Imola in capit. Super
eo. in. 2. de appellat. vbi Deti. col. 1.
asserit, hanc opinionem cõmunem
esse: quæ verior est: licèt Deti. post
Bald. ibi contrariam existimet, iure
probabiliorem esse præsertim com-
munis sententiã ex eo procedit, quia
satis strictam habet eius praxim, si

tres casus & species consideremus

Primus enim casus cõstituitur in
animæ iudicio quo ad hunc effectũ
vt abstineat quis à diuinis officiis:
& tunc præsumendum est, excom-
municationem præcessisse, & ap-
pellationem post eam sequutam
fuisse. ita sanè in hac specie admo-
net, & probat Card. in Clementi. 1.
questione. 15. de sepultu. Deti. item
in dict. cap. super eo. cum sit in du-
bio tutior via eligenda: sicuti paulò
antè tradidimus.

Secundus casus est, cùm appella-
tio ipsa ad excommunicationem re-
fertur: quia interponitur ab ea: & in
hoc casu vera est cõis opinio. vt præ-
sumamus, excommunicatione præ-
cessisse: secundum Bal. in l. amplio-
rem. §. vlti. C. de appellat.

Tertia species exponitur in hunc
quidem modum, vt quicumque al-
legauerit vel excommunicatione.
vel appellationem præcessisse, is te-
neatur id probare, nec vlla possit
uti præsumptioe. lei qui. ff. de pro-
bat. l. actor. C. eodem titu. nam qui
fundamētum intentionis propriè
assumit à tempore, probare tene-
tur ipsum tempus. l. vlt. & ibi Bal-
dus. C. an seruus ex suo fact. Barto.
& Alexã. in. l. non solum. §. sed vt
probari. ff. de noui oper. nuntiat. id
circo in hac questione communis
sententiã in hunc sensum est acci-
pienda: vt explicant Rota Antiqua.
37. Deti. in dict. capitulo. super eo.
col. 1. & 2. præmittuntque idem Pa-
nor. & alii in dict. capitulo. cum tu.
quòd

quòd si hæc vera sunt, tunc demum præsumptioni, de qua opinio communis agit, locus erit, cum pares sint super hac reprobatione de eadem quidem excommunicatione, & itidem de eadem certa apellatione: præter responsum & interpretationem Romani Pontificis in dicto capitulo. cum tu. in quo Canonici allegantes, excommunicationem post apellationem latam fuisse, satis hoc probasse videntur per testes idoneos, licet è contrario probatum fuerit, apellationem propositam fuisse post excommunicationem quibus illud addere non prætermittimus, quòd excommunicatio lata ante apellationem, valet, & ligat, nec reuocatur attentatum remedio, etiam si lata sit intra terminum datum ad appellandum. glo. verb. appellatum. in capitu. venerabilibus. §. porro. ist. titul. cuius opinionem contra Ioan. Mona. fatetur communem esse Domini. & Franc. ibi. & eam sequitur Felin. in capitulo. quo ad consultationem. de re iudi. num. 26. quod est maxime obseruandum ad limitationem text. in capitulo. non solum. de appellat. ist. lib. quia excommunicatio vel statim tenet, vel est nulla: nec pendet ab apellatione proponenda, si simpliciter lata fuerit.

Hæc profectò hoc in loco ea ratione tradidim⁹, vt cõstet, quo ad euitationem excommunicati sufficere famam publicam absq; alio quidẽ adminiculo: quod in dicto capitu.

cum desideres. & in dicto capitulo. illud. satis probatur: & id magis cõnuni sententia receptum est. non enim agitur de graui præiudicio. Quòd si ageretur de puniendis his qui excommunicatum non vitauerint, aut de pœna ipsius excommunicati, qui se immiscuit diuinis, dubio procul non sufficeret excommunicationis probatio per publicam famam. text. optimus in dicto capitulo. illud. notant Felin. in capitulo. cum cõtingat. col. 3. de rescript. idẽ in dicto capitulo. cum desideres. col. 1. & in dicto capitulo. cum tu. col. vlt. Anton. in capitulo. veniens. colũ. vlti de testib. in. 1. Deti. in capitulo. de appellat. colũ. penul. text. ad idem singul. in capitulo. de exceptio. ist. lib. cuius statim in. §. sequenti mentionem agemus. hi ergo authores, qui voluerunt famam solam, etsi publica sit, non sufficere ad probandam excommunicationem, admittendi nõ sunt quo ad effectum vitandi excommunicatũ, quæ quidẽ vitatio modicũ infert præiudicium, & præterea in dubio cautior est. eorũ verò sententia vera erit, si tractetur de pœna inferenda his, qui cõmunicarũt cũ excommunicato, vel ipsi met excommunicato, qui se diuinis officiis minime abstinerit, aut tandem de alio graui præiudicio. quod ex præmissis constat. Idcirco cum interdictum ecclesiasticum maximum inferat præiudicium populo Christiano, non erit id obseruandum propter solam famam, nisi aliis coadiu-

Prioris partis Relectionis

netur ad miniculis. quod probatur in cap. 1. de postulat. praelat. vbi hoc ipsum notat Deci. nu. 27. licet Abb. & Barba. ibi simpliciter plurimum tribuentes famæ, cōtrarium voluerint. *v. non tribuuntur*
 ¶ Verum si constiterit, semel quem excommunicatū fuisse, præsumentum est, eum adhuc in eadem esse excommunicatione, donec appareat, eum absolutū esse: etenim ex eo, quod allegatur Petrum excommunicatū nunc esse, & probetur excommunicatū fuisse, præsumentur adhuc in eadem manere excommunicatione. cap. si cut nobis. & ibi Abb. de sent. excom. nu. glo. insignis. in cap. proposuit. de cleri. excomm. minist. vbi Abb. & Doct. eam communi consensu sequuntur; notat Rota in antiquis 28. Ancha. conf. 64. Feli. in capi. scribam. nu. 3. de præsumptio. Euerardus loco à tempore ad tempus. ca. 42. Andre. Aleiat. de præsumptio. reg. 2. præsumpt. 6. qui tamen hanc opinionem intelligit in excommunicatione lata simpliciter. Nam si ea conditionalis sit, non obtinet hæc præsumptio: potuit enim qui excommunicatur pendente conditione satis fecisse, quod ita tenuerunt Innocent. in capitu. super his. de accusat. Abb. in dict. cap. proposuit. & Rota in nouis. 444. imò & præter istū casum, etiam si excommunicatio non sit conditionalis, sed simplex, nihilominus quo ad communicantes cum eo præsumentur absoluti, si communi opinione existimatur

iam absolutus, & liber ab excommunicatione. itē vbi esset elapsum à tempore excommunicationis ali quod tempus ita longum, vt attenda qualitate personæ, præsumentū arbitrio boni viri sit, eum iam absolutum fuisse, & ad gremium ecclesie rediisse: secundum Abba. & Doct. in dicto capit. proposuit. vnde inspecta integritate illius, qui olim fuerit excommunicatus, eiusque propriæ spiritualis salutis cura, & sollicitudine, liceret cum eo communicare absque vllō criminis, & pœnæ periculo: vt expresse docent Henricus in dict. capi. cum desideres. & Syluest. verb. excommunicatio. 5. dubio. 17.

¶ Has autem veterum concertationes in ea questione, quando sit excommunicatus vitandus, dirimere cupiens synodus Basiliensis, in hunc sanè modum statuit sessione 20. vndecimo Calendas Februarii anno Domini. M. quadringentesimo tricesimo quinto.

Ad vitandum scandala, & multa pericula, subueniendumq; conscientis timoratis, statuit etiam, quod nemo deinceps à cōmunione alicuius in sacramentorum administratione, vel receptione, aut alijs quibuscunq; diuinis, vel extra, prætextu cuiuscunq; sententiæ, aut censure ecclesiasticæ, seu suspensionis, aut prohibitionis ab homine, vel à iure generaliter promulgatæ, teneatur abstinere, vel aliquem vitare, aut interdicitum ecclesiasticum obseruare, nisi

re, nisi sententia, prohibitio, suspensio, vel censura huiusmodi fuerit in vel cōtra personam, collegium, vniuersitatem, ecclesiam, aut locū certum, aut certam, à iudice publicata, vel denunciata specialiter, & expressè, aut si aliquam ita notoriè excommunicationis sententiā con- stiterit incidisse, quòd nulla possit tergiversatione celari, aut aliquo modo iuris suffragio excusari. Nā à cōmunionē illius abstinere vult iuxta Canonicas sanctiones. Per hoc tamen huiusmodi excommunicatos, suspensos, interdictos, seu prohibitos, non intendit in aliquo releuare, nec eis quomodolibet suffragari. Hæc tenet synodus Basiliensis ante eius dissolutionem, vt author est Florent. 3. part. tit. 25. capitū. tertio: huiusq; decreti iuxta hanc seriem meminere pragmatica Sanctio Gallicana. titul. de non vitandis excommunicat. in princip. Panormita. in Clemen. 2. de sentent. excom. muni. Nicolaus in supplemento Pisanelle: verb. clericus. 3. in fine. eandem literam agnoscere videtur Felin. in cap. ad probandum. colū. penult. de re iudicat.

Quidam verò ex concilio Cōstantiensi eandem constitutionem referunt paululū mutata litera quo ad eius secundam partem, ita quidem exceptionē à regula priori exponenti: saluo si quem pro sacrilega manuū iniectiōe in clericum sententiam latam à canone ad eò notoriè constiterit incidisse, quòd factum

non possit aliqua tergiversatione celari, nec aliquo iuris suffragio excusari. Hæc sanè est sententia præcitate constitutionis: quemadmodū eā retulere Florēt. in dict. cap. 3. & idē in tract. de censuris cap. 83. Felin. in cap. cum nō ab homine. de sent. excom. idem in cap. Rodolphus. de rescriptis. col. penult. Syluest. verb. excommunicatio. 5. q. tertia. Ioan. Driedo de libert. Christ. pagina. 88. Maior in. 4. sent. dist. 18. q. 3. Caiet. in summa, verb. excommunicatio minor. & in secūda secundæ, quæstione. 12. articu. vlti. Deti. in capitulo. 2. de exceptionib. col. 2. Adria. in. 4. sent. tract. de confessione. q. 9. rursus in tract. de eucharistia. q. vlt. in cap. oritur quæstio. idē Adrian. in materia de clauibus. q. 3. quo in loco etiam meminit Basiliensis decreti secundum eam lectionē, quā nos adduximus. Ex quibus satis apparet maximū discrimē inter has prædictæ constitutionis literæ diuersas lectiones. Etenim ex Constantiensi apertissimè probatur, non omnē notoriè excomunicatum ante denuntiationē vitandū fore, sed eū tantū, qui ex causa iniectiōis manuū in clericū omnino notoriè sit excomunicatus. At ex Basiliensi cōcilio constat, quemlibet omnino notoriè excomunicatum ante denuntiationem vitandum esse. Tandem Felin. in dict. cap. Rodolphus. col. vlt. dubius est hac in re ea quidem ex causa, quòd non legerat, nec viderat acta concilii Basiliensis:

sis: & tamen in hanc inclinât sententiam, vt existimet, concilii Basiliensis literam, vt posteriorem obseruandam esse, quod & Sylue. aperius fatetur. eandem concilii Basiliensis cōstitutionē refert Martinus Azpilcueta in ca. 1. §. laborēt. de poenit. dist. 6. num. 10. etiam si meminerit alterius literæ, quæ citatur ex Constantiensi synodo. ego verò & si sæpissimè perlegerim acta, & Canones concilii Constantiensis, nusquam tamē hanc cōstitutionem potui reperire: atq; ideo opinor fuisse à Martino Quinto tēpore eiusdē cōcilii conditā absq; ipsius concilii Decreto. Deinde video apud acta concilii Basiliensis legi, & contineri eandem cōstitutionē iuxta sensum, & lectiōne paulò antè notatā: cui standū esse cōserem dubio procul, nisi à tot auctoribus iuxta sensum alterū hęc ipsa cōstitutio foret sæpissimè citata: & nihilo minus minimè auderē à Basiliensi cōstitutione discedere: cū ea posterior sit, & quæ in illa synodo, & Cōstantiensi acta fuerunt circa damnationē quorundā articulorū hereticorum, & causas beneficiales, ac censuras, approbata fuerint Apostolica auctoritatē, sicuti apparet ex Bullis Martini quinti, & Nicolai quinti Romanorū Pontificum: quæ quidem approbationes in ipso conciliorum codice continentur. *msb.*
 Ex omnibus hīs deducit per hanc cōstitutionē, vt eūq; ea legatur, tolli, & corrigi distinctionē tex. in ca.

cū non ab hōmine. de sent. excom. quo expressim probatur, excomunicatū publicū, publicè vitādum: excomunicatū verò occultū, occultā, & secretè. Etenim etiā secretò vitādus non est: excomunicatus occultus, & secretus. quod in dict. cōstitutione, ad sedandas proborū vitiorum conscientias statutum est. *msb.*
 Secūdo deducitur ab eodē decreto, nō esse vitādū ante denūtiationē excomunicatū, cuius excomunicatio duobus etiā testibus probari possit, nec publicè, nec priuatim. atq; ita probatur opinio Innocentii, cuius paulò antè mentionē fecimus §. isto. ver. quid autē de excomunicato. Nā non tenemur vitare excomunicatū ante denūtiationē, etiā si probare duobus testibus possim? excomunicatio. Atq; ideo tollit opinio cōtraria Panor. Henrici, & Felini in dict. capit. cū desideres. *msb.*
 Tertio hinc constat non sufficere famam publicam, vt teneamur vitare excomunicatos ante denūtiationem: non enim tenemur eos vitare, quanuis adsit fama publica excommunicationis. idcirco tollitur responsio tex. in dict. capi. cū desideres. 2. eius parte: de qua modo disputauimus. *msb.*
 Quarto ex eadem cōstitutione ipse infero, non esse vitādum excomunicatum ante denūtiationem, etiam si is speciatim, & nominatim sit excomunicatus, & mihi de ea excomunicatio constiterit. hoc probatur: quia eadem cōstitutio

Basi-

Basilienſis concilii exigit denuntiati-
 onē excommunicationis, etiā ſi cer-
 ta ſit excommunicatio. & præterea
 vſus, atq; communis interpretatio
 Chriſtiani orbis in hūc ſenſum ac-
 cepit prædictā cōſtitutionē: idcirco
 idē erit dicendū in eo, qui nomi-
 natim fuerit excommunicatus, vt is
 neceſſario vitand⁹ minimē ſit, niſi
 poſt denuntiationē. quod expreſ-
 ſim notat Chofmas in pragmati-
 ſanctione Gallicana, tit. de excom-
 municatis non vitand. verbo generaliter.
 cui ſubſcribit egregius doctor
 Martinus Azpileucta in diſt. 6. la-
 horet. num. 22. tamēſi Adria. in. 4.
 ſent. tracta. de ſacramento eucharis-
 tiæ. ca. viſo de impedimētis. verſ.
 quantum ad tertium. & in tracta.
 de confeſſione. dubio. 9. teneat con-
 trarium: exiſtimās. excommunicatum
 nominatim, & ſpecialiter, vi-
 tandum eſſe ab eo qui ſcientiam ex-
 communicationis habuerit, iuxta
 diſtinctionē text. in diſt. ca. cū non
 ab homine. Etiam ante denuntia-
 tionem. Cuius opinionis ea eſt ra-
 tio, quod cōſtitutio Baſilienſis cō-
 cilio tantum reſtringat vetera iura
 quo ad excommunicatum generali-
 ter, nec quicquam mutauerit quo
 ad nominatim, & ſpeciali excom-
 municatione affectum. Et quia fortal-
 ſis quibuſdam hæc Adriani ſenten-
 tia placebit, oportet exponere, quis
 dicatur nominatim excommunica-
 tus. Nam & Ioan. à Medina in Co-
 dice de pœnitent. tract. 2. cap. de cō-
 feſſione confeſſori excommunica-

to facta, idem quod Adria. tenet:
 licet ſuſpicetur, contrariam ſenten-
 tiam conſuetudine receptam eſſe.
 Et Bernar. in capit. à nobis. in. 1. de
 ſent. exco. aſſerit eum dici nomina-
 tim excommunicatū, qui fecerit ali-
 quid cōtra canonem ita excommuni-
 cationē decernentē: Quisquis hoc
 fecerit ſit excommunicat⁹. Etenim ſi
 conſtiterit, Petrum actū hūc pro-
 hibitum feciſſe, erit nominatim ex-
 comunicatus. quæ quidem conclu-
 ſio nec vera eſt, nec probat⁹ in locis
 per gl. adductis. atq; ideo frequen-
 tiori doctorū ſuffragio improbat⁹.
 eſt ergo, & dicitur ille nominatim
 excommunicatus, qui hac notatur cē-
 ſura expreſſo nomine proprio: aut
 aliquot appoſitis ſignis, quæ certē,
 & abſq; vſo dubio eum, qui exco-
 municatur ſignificent, & demon-
 ſtrēt. tex. optimus in. l. nominatim.
 ff. de cond. & demonſt. l. prima, &
 2. ff. de lib. & poſth. §. nominatim.
 Inſt. de exhered. lib. ex quibus hæc
 opinionem adnotarunt glo. in ca-
 pitulo, cūm & plantare. §. excom-
 municatos. de priuileg. & in capit.
 cōſtitutionem. hoc tit. & lib. glo.
 in cle. 1. verb. nominatim. de vit. &
 honeſt. cler. quas Doct. communi
 conſenſu probant, & ſequuntur ini-
 bi. & Panor. in cap. in Lateranenſi.
 de præb. Card. in diſt. Clem. 1. 7. q.
 idem in Cle. de ſepult. Areti. poſt
 alios in. l. 1. & Socin. in. l. 2. ff. de lib.
 & poſth. Chofmas in prag. ſanctio-
 ne tit. de excommunicatis non vi-
 tand. verbo expreſſe. quorum ſen-

tentia ea ratione constat quantum ad hunc tractatum, quæ modò explicamus, quia tantum hic requiritur, quòd nominatim fiat excommunicatio ad certitudinem illius, qui excommunicatur. Quòd si ad substantiam, & formam exigatur nominatim aliquid fieri, an sufficiat, signa aliquot adscribi omisso nomine proprio, quæ certum constituent eum, in quem actus dirigitur, tradunt Iason, Areti. & Soci. in dicta lege prima & secunda, post alios. ff. de liber. & posthu. Abb. in dicto capitulo. in Lateranensi. Tiraquellus in lege. si vnquam. C. de reuo. donat. verbo, reuertatur. numero. 234.

Quintò perpensa litera Concilij Basiliensis colligitur, notoriè excōmunicatum ita, vt nulla possit tergiversatione celari, aut excusari, vitandum omnino esse. quod manifestè probatur in eadem constitutione, qua quidem partim sustinetur quod veteri iure statutum est in dicto capit. cum non ab homine. si quidem ex eo etiam ante denuntiationem vitandus est secretò, & publicè is, qui publicè, & notoriè sit excommunicatus. Etenim iure cōcilij Basiliensis ea conclusio obtinebit, cum ita notoria fuerit excōmunicatio, quòd nulla possit excusatio suffragari. Huic interpretatio non conuenit quod Feli. tradit in dicto cap. Rodolphus. de rescript. numero. 37. post Panormit. in capit. cum non ab homine. de iudic. col. i. ver-

si. sed certè subtiliter. & Domini. in cap. cum secundum leges. de hæret. in. 6. nempe, nullam sententiam declarationis requiri, aut necessariam fore, vbi quid notorium ita sit, quòd nullam excusationem habeat, nec possit vlla tergiversatione celari: licet alioqui declaratio necessaria sit vbiunque pœna aliqua, etiam ipso iure pro aliquo crimine infligitur. capitulo. cum secundum leges. de hæret. ist. lib. lege. eius qui delatore. vbi Bartol. ff. de iure fisci. Ancharanus in Clementi. i. notabil. 6. de pœnis. Guilielm. à Monte Lauduno in capit. vnico. supra. de vita & honesta. cleri. Felin. in capit. 3. colum. 1. & 2. de spons. Abb. in consil. 68. lib. 2. Francus in cap. vlti. col. penult. de confess. in. 6. his etenim in locis frequentissimo omnino consensu receptum est, regulariter sententiam in pœnis ipso etiam iure statutis requiri. quæ declarationem inducat. & tamen eam non esse necessariam, vbi crimen ita notorium sit, quòd nulla possit obtegi, aut celari tergiversatione, adnotarunt Panormit. Domi. & alij modò expressim citati. & idem Panormi. in capitu. cum Vintoniensis. de electione. col. vlti. Sed hæc consideratio non omnino congruit huic materiæ: siquidem ante cōcilium Basiliense ad euitationem publicam excommunicati, satis erat sufficiens ipsa publica excommunicatio, licet non foret ita notoria, quòd nulla tergiversatione celari posset, & ad occultam, sufficeret

sufficeret item occulta excommunicationis scientia: sicuti probatur in dict. capitul. cum non ab homine. de sent. excom. nec oberit tex. in ea. peruenit. in. 1. de appellat. ubi denuntiatio necessaria videtur aduersus notorium percussorem clerici. quia inibi tantum agitur de ea questione, an non obstante appellatione sit declarandus, & denuntiandus notorius percussor clerici: & responsum est à Romano Pontifice, quòd non obstante appellatione, quæ in ea specie friuola est, iudex procedat ad declarationem, & denuntiationem notorii percussoris clerici. quin & præter ista opinio Panormitan. & Felin. tunc vera erit, cum iudex executionis, sit etiam iudex competens ad cognitionem ipsius cause: tunc etenim non erit necessaria sententia declarationis, si ita notorium sit crimen, quòd nulla valeat excusatio ratione: sed poterit executio fieri absq; declaratione: at si iudex, qui executurus pœnam est, non sit iudex competens causæ cognitionis, profectò etiam in notorijs omnino, erit necessaria declaratio illius iudicis, qui de re principali iure cognoscere poterat: quòd notant Domini. in consil. 36. column. vlti. & Alberti. in rubr. de hæreti. q. 3. numero. 43. & 46. ipse verò adhuc indistinctè potiùs admitterem eam opinionem, quæ declarationem requirit ad executionem pœnæ, etiam ipso iure impositæ, etiam si notorium crimen sit; & itidem

eius author: quòd praxis recepisse videtur: & plurimum probat text. in dict. cap. peruenit. & in capi. inter dilectos. de excess. prælat. atque ita aduersus Felin. & alios tenent Hippo. in rubr. C. de probatiõis. numero. 226. Caieta. 2. 2. questione. 12. articulo secundo. & Syluest. verb. Assassinus. in fine. quibus addi poterit, etiam ante declarationem posse conferri beneficium ecclesiasticum tanquã ipso iure iam vacans: licet non possit possessio auferri ab ipso possidente, donec lata sit sententia declaratoria, secundum Franc. de Ripa in ca. s. p. de restitutioe spolia. colum. penulti. cuius sententia erit obseruanda ad interpretationem tex. in capit. primo. de homicid. ist. libro.

Supereft igitur, quo ad excommunicationem, nouam esse constitutionem istam concilij Basiliensis ad exceptionem notorii excommunicati, in hoc equidem sensu, si præmittamus Martinum quintum iam olim tempore Constantiensis synodi, tantum excepisse notorium clericum percussorem: quòd si vetera iuxta obseruanda forent, maximè his conueniens est simplex, ac generalis exceptio notoriè excommunicati: tameti canon admodum conueniat fini, in quem ista constitutio dirigitur: nempe ad vitanda scandala, & sedandas proborum virorum conscientias. idcirco magis recepta est in Christiano orbe Martini quinti, & Cõstatiensis cõstitutio, illud

Prioris partis Relectionis

illud verò est adnotandum, etiã cõstitutionem Basiliensis concilii in exceptione notoriè excõmunicati, maximè differre à veteri iure. Nam secundum vetera iura satis erat, aliquem: esse notoriè excommunicatum eo modo, quo aliquid dicitur notorium iuris: scilicet per confessionem, per sententiam, & similia argumenta. capi. vestra. de cohabit. cleri. & muli. At iuxta constitutionem Basiliensem est necessarium, quòd sit notorius excõmunicatus per operis euidenciam, ita vt nulla possit tergiuersatione celari: quod explicat Chosmas in prag. sanctio titu. de excõmu. non vitand. verb. suspensionis.

Sextò ex eisdem cõstitutionibus poterit tolli anxia quædã quæstio, quæ plerosq; torquet. Etenim iure cautum est, non esse audienda missarum solennia, cùm ea celebrantur à presbyteris notoriè fornicariis, & concubinam habetibus. c. nullus. c. præter. 3. dist. vbi doct. c. vlti. & c. vestra. de cohabit. cleri. & mulier. gl. in. c. de homine. de celeb. missa. Henric. in. c. si celebrat. col. 5. de cleri. excõm. ministr. Theologi in. 4. sent. dist. 1. vbi Gabriel. q. 1. dubio. 4. Card. à Turre Cremata in. d. c. nullus. nec item sacramentum pœnitentiæ accipere ab eisdem per cõfessionem sacramentalem. Hoc siquidè verum est iuxta prædictarum cõstitutionum decisionem: tunc demum quando hic notoriè fornicarius fuerit denūciatus, vel in aliquo

casu excepto in dictis Martini quinti, & Concilii Basiliensis Canonibus: quorum paulò antè mentionē fecimus. ex quibus ita hanc controuersiam definiendam esse censent Chosmas in dict. verb. suspensionis. Florent. 2. parte. titu. 9. capit. 10. §. vltimo. Ioan. Maior in. 4. sent. dist. 9. dubio vltim. Syluest. verb. Missa. in. 2. quæstione. 3. Adrian. in. 4. sentent. tract. de eucharistia, quæstione penulti. & in tracta. de confessione, quæstione. 9. Martinus ab Azpilcueta in cap. 1. §. labore. 2. colum. de pœnitent. dist. 6.

¶ Postremò non est prætermittendum quod in eadem constitutione Basiliensis concilii parte vltima est statutum: nempe per eã decisionem nullū ius ipsis excõmunicatis tribui, nec concedi: imò ipsi iuxta veteres Canonicas sanctiones, etiam ante denuntiationem tenentur abstinere ab his, quæ excõmunicatis sunt interdicta eodem modo, quo ante eandē constitutionem tenebantur. iure autem Pontificio excommunicati, etiam ante denūtiationem, regulariter abstinere debent à communione fidelium, quæ & aliis cum eisdē excõmunicatis est interdicta. Nam & grauius peccatum est excõmunicato: si alios non vitauerit, quàm aliis, si eum non fugerint, & ab eius communione abstinerint. Magis etenim obligatur excõmunicatus ad vitandum alios, quàm alii ad vitandum illum. ipse siquidem excõmunicatus propter proprium delictū, & in

Pœnam

poenā illi? obligatur ad vitandum alios. alii verò non in poenā sui delicti, sed in poenam ipsius excoicati tenentur vitare illū. vnde sequitur quòd magis peccat excoicatus cōicando aliis, quàm alii cōicando illi. tex. optimus in. c. illud. de cleri. exco. ministr. gl. celebris. in. c. quoniā. n. q. 3. quæ asserit, excoicatum communicando personis sibi subiectis mortaliter peccare, licet illæ cōicando ipsi non peccet. Est tñ illius gl. conclusio in eum accipienda sensum, quē superius exposuimus in §. præceden. n. 8. scilicet, maritum non posse nec patrem cōicare vxori, aut filio excoicatis: quannis hi absque vllò crimine cōmunicare valeant marito, & parenti excoicatis. Nec gl. vsquam sensit, grauius peccare parentem excoicatum cōmunicando filiis non excoicatis, quàm ipsi filii, si liberi ab hac cēsurâ parenti excoicato cōicauerint, qui tamen in hoc nullam culpam ex cōmunionem cōtraxere. rursus in. d. c. illud. Papa tantum scribit multò magis periculosam existere excommunicato non vitare, quàm non vitari: quia non vitare, cum in eo sit, excoicatus sine delicto non potest: sed cum ex aliis pendeat, sine suo delicto poterit non vitari. quibus sanè verbis constat excoicatum delinquere, si ipse minimè abstinuerit à fidelium cōmunionem: cum in hoc dignus culpa sit: at si ab aliis non vitetur, nullo posse notari crimine: si quidē

absque eius culpa poterit ab aliis non vitari. Ex his verò minimè colligitur, grauius peccare excoicatum, si alios non vitauerit, quàm alii, si eum non fugerint. Hæc obiter adnotauimus, existimantes nihilominus, excommunicatum regulariter peccare, si se cōmunionem fidelium, qua interdictus est, etiam ante denuntiationem immiscuerit quod in dicto capitulo. illud. satis probatur. vbi gloss. & Doctores. Quam ob rem cum per Basilicenses concilium nullum detur ipsi excoicato patrociniū, manifestū fit, ipsum teneri, vt iure veteri tenebatur, etiam nunc ante denuntiationem abstinere ab ea cōmunionem fidelium, qua interdicitur à iure, ea quidem lege, qua & alii ante Basilicenses concilium ipsum vitare tenebantur. ipse verò excoicatus iure tenet abstinere à cōmunionem fidelium, & à diuinis, sicuti post alios tenet Panormit. in dict. cap. illud. & in cap. nulli. de sentet. excom. Syluest. verb. excoicatio. 3. quæst. 5. qui expressim hæc interpretationem concilio Basilicensi, vel Cōstātiensi aptissimam esse opinatur, vt excoicatus, etiam occultè teneatur à cōmunionem fidelium, & à diuinis abstinere ante denuntiationem. Cuius opinio mihi satis placet, modò illud obseruetur, quādoque excoicatum, nondū denuntiatū, minimè teneri à cōmunionem fidelium abstinere, si ex hoc occultum eius crimē, & occultam excom-

Prioris partis Relectionis

excommunicationē proderet grauissimo cum scandalo. quòd, licet Syluest. refragetur, ipse admittere quo ad communionem fidelium, quæ non pertinet ad Sacramentorū perceptionē. Nō etenim cēseo, etiā occultum excōicatum posse diuina missarum solennia celebrare, aut Sacramenta percipere. nā siue is occultus sit, siue publicus excōicatus, ipso iure prohibetur sacramenta percipere, ac missarum solennia celebrare: sicuti inferiùs trademus. Vnde nulla expectata denuntiatione tenetur omnino abstinere, etiam omnino occultus, à diuinis Sacramentis percipiendis. præsertim cum hæc pœna, quæ excōicationis causa iure indicitur, occultissimum criminis auctorem efficiat. Nec ob scandalum vitandum fieri rectè potest, quòd quis ea Sacramenta percipiat, quæ iure sunt ei iustissimè interdicta. Nec rectè sacramenta conferri possunt his, qui ea percipere vetantur, licet causa occultissima sit, quæ ipsos indignos efficiat.

Quam ob rem quod plerique ad notarunt, nempe occultè excōmunicatum minimè teneri, nec obligari ad se subtrahendum à cōmunionē aliorū, cum is absque graui scandalo, & sui prodicione ab aliorum cōmunionē abstinere nō potest: ita sanè visum est his, quorum Syluest. meminit, & Alfonso à Castro lib. 2. de potest. leg. pœnal. capi. vlti. conclus. 2. & Martino ab Azpilcuetta in dict. capitu. 1. §. labore. in fine.

de pœnit. distinct. 6. fortassis erit intelligendum quo ad communionem fidelium, quæ extra sacramentorum perceptionem contingit: & id ratione scandali vitandi. cuius equidem ratio prudētis viri arbitrio præponenda sit, prohibitioni huius communionis cum excōmunicato. Attamen circa sacramentorū perceptionem, non video, quo iure ob scandalum euitandum permitendum sit, quòd excōmunicatus vteunque occultus sacramētis percipiendis se immiscere absque grauissimo peccato, & pœnis humani iuris impunè possit. idcirco Syluestri sententiam quo ad istum sensum ipse libenter sequor, præsertim his animaduersus, quæ de scādalo diximus in reg. peccatum. in principio. de reg. iur.

¶ His accedit quod Adria. notat in. 4. sent. in tracta. de clau. quæst. 3. scribens, non esse sacramenta conferenda excōmunicatis etiam ante denūtiationem, etiam post Constantiense decretum, licet non sint ipsi excōmunicati vitandi prius quam denuntientur. huius sententiæ ratio verissima est, quia iure naturali, & diuino tenemur non dare sacramenta excōmunicatis: atq; ipsi tenentur ab eorum perceptione eodem iure abstinere: quem ad modum satis manifestum est, cum excōmunicati sint ab vnione fidelium ecclesiastica auctoritate segregati. idcirco sanctum canibus dandum nō est. Matthæi capi. 8. No
lite

lite sanctum dare canibus. Cōstitutio autem Basiliensis concilij nec voluit, nec potuit mutare quod erat iuris diuini, aut naturalis iuris super vitandis criminosis excommunicatis, & is, qui ab ecclesie catholice mystico corpore sunt separati vt scribit Ioan. Driedo de libertate Christi. pagina. 89. & sensit Adrian. in dicta questione 3.

Alterū si h̄sexactē obseruauerit quæ i præcedenti paragra pho dicta fuere, plañe comperiet plurimū inducere denuntiationē ad probationem excōmunicationis: at que inde fit per literas, quas appollant denuntiatorias, excommunicacionem probari. glo. singular. in capitulo. licet. sup. ist. tit. cuius opinio probatur per locum à consequenti. siquidem à consequenti vero constat, & colligitur antecedēs: lege. illud. ff. de adquiren. h̄ered. l. 1. & ibi Bal. C. de dotis promiss. notatur in cap. ex parte. C. de spōsal. Sed denūtiatio præmittit excommunicacionem, igitur per denuntiationis literas ipsa excommunicacio constat. cap. pastoralis. §. verūm. de appel. vbi Deti. indistinctē tenet hanc opinionem glo. Eius verò argumentatio non omnino cōnuincit, huius assertionis certitudinem esse aperitissimam. etenim à consequenti tūc deducitur antecedens, cūm antecedens sit necessarium, & semper cōtingens. Quòd si antecedens non sit omnino necessarium, nec semper contingens, argumentatio minimè est sufficiens, nec certa: sicuti omnes eam tractantes frequentissimè docent: sit etenim licet denuntiatio plerunque, & sæpissimè fiat post excommunicacionem, attamē fieri potest, & fit quandoq; quòd ea contingat iniuste nulla præcedentē excommunicacione. textus optimus

Ex §. sequenti.

- 1 Excommunicatio, an probetur per denuntiationem, vel literas denuntiatorias? & ibi intellect. capituli, pia. de exceptione. in sexto.
- 2 Excommunicatus in vna provincia, vbiq; vitandus est.
- 3 Communicans cum excommunicato regulariter minori excommunicacione, quadoque minori à iure afficitur.
- 4 Intellectus capituli, significauit. de senten. excommunicacionis.
- 5 Intellectus capituli, nuper. & capi. si cōcubina. de sent. excom.
- 6 Excommunicatio lata in communicantes cum excommunicato non præmissis iuris monitionibus, est nulla ipso iure.
- 7 Communicans cum excommunicato, an mortaliter peccet, an tantum venialiter?
- 8 Communicans potest, & tenetur dicere horas canonicas ratione sacri ordinis.
- 9 Communicans cum excommunicato, per metum, an excusetur à culpa, & pena iuris? atque inibi late expenditur vera interpretatio capitul. sacris. de his, quæ vs, mentis sue caus. fiunt.

§. Tertius.

Prioris partis Relectionis

optimus in dicto. capi. licet. quam ob rem idem Deti. in capitulo, prudentiam. §. sexta. de off. delegat. col. pe. post Barb. ibi: & Roma. in lege. 1. in principio. ff. de nouo. per. nuntiat. existimat, per denuntiationem nusquam probari excommunicationem, saltem quo ad excludendum quem à iudicio, & à similibus actibus: cuius opinio in capitulo. 1. de exceptio. in. 6. maximam auctoritatem habet: cum inibi statutum sit excommunicationem probandam fore apertissimis documentis, vt excommunicatus ea ex causa agendo & iudicio repellatur. vnde quibusdam visum est, non satis probatam esse quo adhuc effectum excommunicationem per vnum testem, & famam, atque ita censent Antoni. in cap. venies. in. 1. col. vlt. de testib. Deti. in cap. de appellat. num. 23. idem Deti. in cap. de postul. prelat. num. 27. Roma. in singular. 198. Speculat. tit. de notorio crimine. §. fama. vers. quid si agenti. Iason in lege. admonendi. in rep. numer. 184. ff. de iure iur. Hippo. in rub. C. de probat. numer. 7. Felin. in rub. de probat. numer. 4. Ioan. Andre. & Domini. in dict. capitulo. 1. de except. in. 6. & defama sola idem adnotarunt Abb. & Deti. in dicto §. sexta. col. vlt. quicquid ibi dicat Felin. nos ite hoc explicauimus in §. precedenti, num. 5. si licet alio qui habenti vnum testem, defertur iuramentum ad supplendam pro-

bationem: non poterit hoc fieri ad probandam excommunicationem, vt actor à iudicio reiiciatur, secundum Roma. in singular. 197. Ioan. Andre. Domi. & alii in dict. capitulo 1. Iason. in dict. lege. admonendi. num. 284. Felin. in dict. rub. de probat. num. 4. & Hippo. in ead. rub. C. de probatio. nu. 7. glos. insignis in. l. non est verisimile. ff. quod met. caus. verb. presumptioni. quam latissimè explicat Ioannes Baptist. in dicta lege. admonendi. colum. 57. Quod si verum est, famam, & vnum testem minimè probare excommunicationem ad hoc, vt quis propter eam à iudicio repellatur nec posse iuramentum deferri habet vnum testem: profecto Romani & sequacium opinio satis defendi potuerit. Ego. verò duo, vel tria in hac questione notanda esse ceseo. Primum communi ferè omnium sententia receptum est, excommunicationem alicui obiectam vi exceptionis perceptorie ad graue quidem præiudicium, nequaquam probari per denuntiationem: oppositam autem in vim dilatorie ad repellendum quem à iudicio probari quidem per denuntiationem. hanc distinctionem sequuntur Rota in notis 25. Roma. col. 349. Domi. in. c. 1. §. 2. de except. lib. 6. & ibi Docto. Francus in dict. capitulo, licet. Chosmas in pragmat. Sanctione, tit. de excommunicat. non euitand. verb. denuntiata. Abb. & alii in dict. c. prudentiam. §. sexta. vbi Deti. asse-

uerat,

uerat, hanc opinionem communē esse, quæ rationē habet ex eo, quòd iuxta consuetudinem totius Christiani orbis constitutissimum sit ne minem denūtiari, nisi primūm fuerit solenniter excommunicatus. & licet possit contingere, iniquē aliquem denūtiari non præmissa ex cōmunicatione, id rarissimum est, nec tollit à frequentiori vsu legitimā præsumptionē, quæ argumentum inducit saltem vbi non agitur de grauissimo præiudicio, excommunicationem præcessisse. Secūdo erit hac in controuersia non præmittendum, potiore esse quòd ad excommunicationis probationem, præsumptionem, quæ oritur ex literis denūtiatoriis, & ex ipsa denūtiatione, quàm ex fama, & simul vno teste: vel vno teste, & litigantis iuramento. quod probatur ex litera Cōstantiensis, & Basiliensis cōcilii: quorum constitutio paulò antè commemorata satis ostēdit plurimum tribuendum fore denūtiationi excommunicationis, vt quis sit omnino vitandus. etenim minimè vitandus erit secundum decretum Basiliensis concilii is, qui uerè fuerit excommunicatus: & tamen videmus quotidie vitari eum, quē constat denūtiatum fuisse, licet de excommunicatione verè non constiterit alia probatione, quàm ipsius denūtiationis præsumptione. Tertium, quod hic cōsiderandum est, pertinet ad intellectum text. in dict. cap. 1. de exceptioni. lib. 6. si qui

dem opinamur sequuti communē sententiam ad effectum repellendi quem à iudicio, satis probari ex cōmunicationem per denūtiationē: tametsi nec probetur vno teste, & fama: nec item sit deferendum iuramentum habenti super ea re vnicū testē ad supplendā probationē. quæ quidē resolutio deducitur optimè ex his, quæ proximè tradita fuere.

¶ Queritur tandem opportunè, an excommunicatus in vna ciuitate, nempe à iudice ecclesiastico vnius prouinciæ, sit vbique locorum vitandus: & videtur sanè certi iuris esse, quòd is sit vbique vitandus. Excommunicatio etenim afficit animam, & sequitur excommunicatum, vt lepra leprosum. capitulo, cito turpem. 1. quæst. 1. ex Ambrosio in Commentarijs ad caput. 4. Lucæ. hoc ipsum probatur in canonibus Apostolorum, capite. 13. & capitulo. 16. & in concilio Arelatensi. 2. canone. 8. text. ad idem in capitulo. cum & plantare. §. 1. de priuileg. vbi Abb. idem Abb. & Felin. in cap. 1. de treug. & pace. gloss. in capitulo. si quis presbyter. 7. quæst. 1. glo. in capitulo. pastoralis. §. verū. de appellat. gloss. in capitulo. officij. de sent. excommunication. & ibi Felin. gloss. in capitulo. quisquis. 4. quæst. 5. Cardina. Gle. pri. verb. ipsius. de pœnis. Abb. in capitulo. ad nostram. in. 3. colū. 3. de iureiur. Innoc. in capitulo. inquisitioni. de sent. excom. quem inibi sequuntur Doct. & in capitulo. cum non ab homine. eod. titu. præsertim

Alm. D Abb.

Prioris partis Relectionis

Abb. & Felin. quæ quidem opinio. cõmunis est, vt asseruat Martinus Azpilcueta in. cap. inter verba. ii. q. 3. corollario. 67. idẽ probat Ioannes Maior in. 4. sent. dist. 18. q. 8. addit tamen, hoc procedere iure humano, non diuino: à quo discedit ibi. q. 1. art. 3. Iacob. Almain, tenens, excommunicatum Parisiis, vitandum esse vbiq; etiam iure diuino, quo prohibita est communicatio cum excommunicatis. & profectò, si ius diuinum prohibet communionem cõ excommunicatis, satis manifestè cõstat, eodem iure diuino, excommunicatum Salmanticæ, vbiq; locorum vitandũ esse. Hanc verò communem sententiam quidam verã esse opinantur quando qui excommunicatum vitare vult, probare potest, eum esse alibi excommunicatum, & denuntiatum: alioqui si hoc non possit probare, non tenetur eũ vitare, nisi in eo loco, vbi fuerit excommunicatus, & denuntiatum: quod adnotarunt Henr. in capitulo, cùm desideres. de sent. excom. Chosmas in pragmat. factio. tit. de excommuni. non vitand. verbo, excommunicationis. Syluest. verb. excommunicatio. 5. dubio. 17. Pia sanè est horum sententia, & fortassis cõcilium Basiliense eam habuit mentem, vt voluerit, nullibi locorum quem teneri ad vitandum excommunicatum, nisi in ea prouincia, & diocesi, in qua denuntiatum fuerit. Ipse verò non auderem ita latè concilii decretum interpretari. Nam

qui in vno loco publicè denuntiatum est, minimè ab ecclesia toleraretur eo quòd sit publicè excommunicatus: idcirco si probari denuntiatio possit commodè, vitandus est publicè, & occultè. quòd si probari denuntiatio non valet, tunc equidem vitandus erit occultè: non autem publicè: atque ita existimo esse definiendam quæstionem istam.

¶ Sed si quis cum excommunicato aduersus prohibitionẽ iuris communicauerit, minori afficitur à canone ipso excommunicatione. c. vlt. de cleri. excõ. ministr. capit. nuper. cap. cùm desideres. de sent. excom. capitulo, sicut. capit. excommunicatos. cum duobus sequẽtibus. ii. quæst. 3. cap. 2. de except. quorum omnium præcipua est distinctio: tex in dict. cap. nuper. Ex quò palam deducitur, hanc excommunicationem, quæ infligitur communicantibus cum excommunicatis, minorem esse. idem apparet ex capit. statutus. & capitulo, constitutione sup. eo. & in dict. cap. 2. de exceptio. ni. qua in re hæsitandum non est. Nam licet aliquot canonibus decum sit communicantem cum excommunicato, in excommunicationem à iure statutam, & indictã incidere: illud est intelligendum de excommunicatione minori sicuti pluribus in locis satis expressum explicatur. quæ denique regula pluribus in casibus fallit, in quibus cõmunicans cum excommunicato maiori notatur excommunicatione,

ne, quorū aliquot hoc in loco breuiter trademus ad intellectum quarundam iuris Pontificii decisionū.

4 Primū equidem solet ad hoc in medium adduci responsio text. in capi. significauit. de sent. excom. vbi probatur, maiori excommunicatione affectum esse eum, qui cum excommunicato cōmunicauerit, imò & esse huius excommunicationis absolutionem ab ipso tantū Romano Pontifice postulādam. vnde manifestum est, non posse illum tex. intelligi de excommunicatione minori: dum dicit cōmunicātem cum excommunicato eadē affici & ligari excommunicatione. etenim licet canones illi in capitulo excommunicatos. & cap. seq. ii. quæf. 3. hanc patiantur in similibus verbis interpretationē propter subiectam materiam, vteadem excommunicatio intelligatur quo ad priuationem Sacramentorum. & eorum perceptionem, & sic minor excommunicatio. capitul. si celebrat. de cleri. excom. capi. 2. de exceptio. tamen tex. in dict. capi. significauit. non potest vilo pacto ita intelligi: quia & absolutionem huius excommunicationis ad Romanum Pontificem pertinere probat: cum absolutio minoris excommunicationis regulariter obtineri possit à simplici sacerdote: capit. nuper. de sent. excom. quare hęc interpretatio minimè est admittēda: tametsi glo. eam exposuerit in dict. capitulo. significauit. quam ob rem adnotan-

dum erit, cōmunicātem cum excommunicato, maiori excommunicatione affici, à solo Romano Pōtifice absoluēdum, tunc demū cū quinque simul contigerit, quæ in dict. capi. significauit. expressim cōtinētur. Primū, quod excommunicat⁹, cui comunicatur, sit ea cēsurā ligatus à Romano Pōtifice iudicialiter, & nominatim, ita, quod non sit satis excommunicatū fuisse à Papa sententia canonis generalis. Secundum, quod cōmunicans sit clericus. Tertium, quod cōmunicet cum excommunicato, sciens illum esse excommunicatum à Papa. Quartum, quod hęc cōmunicatio contingat sponte, nullo metu, nedum conditionali præmissio. Quintum, quod sit cōmunicatio in diuinis, in ecclesia, vel extra ecclesiam simul orando, aut alias. His etenim vnā constitutis, colligitur cōmunicantem cum excommunicato maiorem cōtrahere excommunicationē, à solo Romano Pontifice delendam: secundum Hosti. Card. Antoni. Abb. & Feli. in dict. capitulo, significauit. eundem Feli. in capitul. excommunicamus. col. 3. de hæreti. Archidia. in capitulo. si quis episcopus in concilio. ii. quæf. tertia. in fine. Syluest. verbo. excommunicatio. 7. casu. 6. Caiet. verb. excommunicatio. casu. 8. Florenti. in 3. part. tit. 24. capit. 32. Adrian. quodlib. 6. ad. 2. vbi fatetur hanc opinionem cōmunem esse: idem testantur Syluester in dic. casu. 6. & Mari.

Socii in capitulo ad audientiam de hominum numero: unde patet, falsum esse quod glo. scripsit in dicto cap. 2. de exceptio: existimans, communicantem cum excommunicato à Papa in eodem in excommunicatione maiorem, & hoc ipsum esse speciale propter auctoritatem Romani Pontificis. sic & regia Partitarum lex non rectè quæstionem istam expediuit, dum tit. 9. par. 1. l. 7. statuit, clericum communicantem in diuinis vel humanis cum clerico excommunicato à Papa, statim ex hoc ligari maiori excommunicatione. Hoc etenim vel falsum est, vel intelligendum iuxta eam interpretationem, quam communis interpretum consensus recepit ad tex. in dicto capitulo significauit.

Secundo loco passim adnotatur, communicantem cum excommunicato maiori excommunicatione, ut cunq; contingat comunicatio, si ea sit in crimine, propter quod alter fuit excommunicatus, maiori ligari excommunicatione. text. optimus in capitulo. si concubinæ. & in capitulo. nuper. de sent. excommunicationis. Ex quibus hæc frequentissimo omnium consensu colligitur conclusio: quæ ita erit accipienda, ut comunicatio in alio crimine, cuius causa excommunicatio non fuerit inflicta, minimè sit sufficiens ad hoc, ut comunicans in excommunicationem maiorem incidat: secundum Abb. & communem in dicto capitulo. si

concubinæ. Ab hæc verò excommunicatione is tantum liberabitur, qui poterat ab excommunicatione principali, & in principali illa iure absolueri: sicuti probatur in dicto capitulo. nuper. §. in primo quidem articulo. nec per hoc verè concluditur, hæc excommunicationem maiorem, qua comunicans in crimine afficitur, esse excommunicationem hominis: nõ enim est, sed Canonis, & iuris, licet eius absolutio competat ei, qui ratione criminis principalem excommunicauit: quod notant Innocen. Ioan. Andre. Gardina. & alij cõmuniter in dicto capitulo. nuper. vbi Ranormi. fatetur, hæc opinionem communè esse, eamq; sequitur. hoc ipsum probatur in dicto capitulo. nuper. in versic. quauis enim & tunc. dum per distinctionem quauis, ac per distinctionem & respondet, minorem excommunicationem, qua comunicans ligatur, esse iuris. nam sensit & istam maiorem, quæ propter communicationem in crimine imponitur, etiam iuris esse.

Tertiò illud generaliter est obseruandum, posse comunicantes cum excommunicatis, quandoque maiori excommunicatione ligari, si id iudicium fuerit, seruatis tamen his monitionibus, quæ à iure in hac specie pro forma fuere statutæ, & inductæ: quarum mentio fit in cap. statuimus. & in cap. constitutio nem. sup. ist. tit. quæ ratione speciale quidem esse videtur, quòd in hoc casu

casu excommunicatio lata sine canonica monitione sit nulla ipso iure. quod notat glo. inibi cōmuniter receptam dict. capit. statuimus. verb. non teneat. glo. in capi. quod in dubiis. de sentē. excom. Felin. in capit. cū sit Romana. nume. 15. de appellat. id autē procedit, vbi quis excommunicat participantes cum excommunicato à seipso, secūs si excommunicet communicātes cū excommunicato ab alio, vel à iure: tunc etenim excommunicatio lata sine monitione, licet sit iniusta, nō est nulla ipso iure. Ioan. Andr. Domi. & Frac. in dict. capi. statuimus. Abb. & Franc. in capitul. peruenit. in. 1. de appellat. Abb. in dict. capit. quod in dubiis. col. 1. quod existimo satis dubium esse. Hic verò tertius casus olim fuit. planè permissus in dict. capitu. quod in dubiis, in fine: quo quidem statutum est, communicātes cum excommunicatis posse maiori excommunicatione affici, si moniti voluerint à cōmunionē abstinere, ad eod. sanè est specialis monitio in hac specie necessaria, vt licet alioq. sufficiat monitio generalis, quoties generalis excommunicatio ferenda est. cap. vlt. de electiōe. in. 6. Auth. si omnes. C. si minor ab hāred. absti. Gle. 1. de iudic. lege. 2. C. de decurioni. notat in simili Felin. in capitulo. 2. de constit. nu. 8. & in capitulo. exhibita, de iudic. col. 2. est etenim satis rationi cōsonum, quod sufficit generalis monitio ad excommunicationem, quæ

aduersus incertos generaliter ferenda est. tamen ad communicationē ferendam aduersus excommunicātes cum excommunicatis necessaria est monitio nominatim specialis, nec generalis admittēda est, quāuis generaliter sit ferenda excommunicatio: atque ita visum est gl. verb. nominatim. Ioan. Andr. Franco, & Docto. in dicto capitulo. constitutionem. Sed nihilominus Hostien. in capitulo. statuimus. sup. eo. existimat sufficere generalem admonitionem, quoties in genere ferenda est excommunicatio aduersus communicātes cum excommunicato. idem tenet Panormit. in capit. peruenit. in. 1. de appellat. quorum opinionem praxis recepit ita quidem, quod monitio generalis tantum semper præmittatur cōtra cōmunicantes cum excommunicatis, vt tandem in eos feratur excommunicatio maior. Hinc solet adnotari, communicantem cum excommunicato, minimè peccare mortaliter. Nam si mortale crimen à communicante committeretur per cōmunionem, posset facilimè maior excommunicatio ferri in communicantes: & tamen hæc ferenda non est regulariter, nec ferri debet, nisi ex grauissima causa, de quo statim acturi sumus.

¶ Igitur regulam istam constituimus, quæ hanc assertionem exponit cōmunicans cum excommunicatis regulariter venialem tantū, non mortalem contrahit culpam.

Alm. D ; hæc

Prioris partis Relectionis

7 hæc probatur in dict. capi. quod in dubiis. dū præsumptuosam communicationem requirit, id est procedentem à contēptu: ad hoc, vt cōmunicās cum excommunicato maiori afficiatur excommunicatione. vnde fit, vt secluso contēptu nō detur mortale peccatū, nec possit ferri excommunicatio maior, quæ ferenda nō est, nisi præcedente mortali culpa. aliter tex. in dicto capi. quod in dubiis. ad hanc conclusiōnem induxit Ioan. Maior in. 4. sent. distin. 18. quæst. 3. col. 2. scribens, cōmunicantem cum excommunicato non peccare mortaliter, quia nō potest is ante canonicam monitionem excommunicari maiori excommunicatione. Quæ quidem inductio minimè sufficiens est: cum & is, qui mortale crimen absque vllō dubio cōmiserit, nequaquam possit maiori excommunicatione ligari ante canonicam monitionē. Sed ad huc prædicta conclusio omnium Theologorum, & Canonistarum suffragio receptissima est. *¶* Peccat tamē communicans cum excommunicato mortaliter in tribus casibus: si communicet in diuinis, aut in quocunque crimine, aut in contēptum iudicis, vel excommunicationis: secundum Abb. & communem in capit. sacris. de his quæ vi metusue caus. sunt. & in capit. sacris de sent. excom. S. Thomā & alios in. 4. sent. dist. 181. q. 1. art. 1. Syluester. verb. excommunicatio. 3. notab. 3. Florenti: tertia part. titu. 25.

cap. 1. & Adrian. in. 4. sent. in tract. de clauibus. quæst. 3. §. ex dictis. Primi verò casus ea est ratio, quod præceptum de euitandis excommunicationis directè respiciat spiritualia, & legitimos actus. atque ideo qui excommunicatum ad diuina admittit, & cum eo in diuinis communicat, facit contra præceptum, & eius potissimam rationem: ideo mortallyter peccat. qui autem communicat cum excommunicato in humanis, non facit contra præceptū præcepti rationem: vnde venialitè tantum notandus est culpa. hæc sanè communicatio in diuinis, cuius causa mortalis criminis reus est, qui cum exco. cōmunicat, pertinet ad officia diuina, quæ publico ecclesie catholice nomine in ecclesiis celebrantur: itē ad sacramēta: & ad ecclesiasticā sepulturā. his etenim exemplis passim doctores vtuntur. nec temerè id adnotauimus, sed vt inde opinemur fortassis tūc mortale crimē cōmitti à communicante in diuinis cū exco. municato: cum in his diuinis cōmuniō contigerit, quæ ipsis interdita sunt excommunicatis: nēpe in sacramentis administrandis & percipiendis: atque item in ecclesiastica sepultura: & præterea in diuinis officiis, quæ publico nomine & officio in ecclesiis celebrantur. Nam excommunicatus nō potest ingredi ecclesiam eo tempore, quo diuina officia celebrantur, tex. in ca. respōso. de sent. excom. capi. quod in te. de pœnit. & remis. capi. alma mater.

mater. cuius statim in a. huius relectionis parte interpretationem explicabimus. glo. expressim hoc ipsum tradens in cap. qui studet. & ibi Præpo. 1. q. 1. Inno. Antoni. & alii in dict. cap. responso, Felix in cap. 2. de exceptio. Deti in cap. ad presentiam. de appellat. Antoni. Imola & Abb. in cap. ad finem, de vita & honest. clericid. Abb. Clem. grauis. de sent. excom. ex quibus apparet. communiter receptum esse. excommunicatum posse absque vlla culpa ecclesiam ingredi causa orationis tamē tempore, quo diuina officia nō celebrantur, tametsi Panor. & Henri. in dict. cap. responso teneant, non esse licitum excommunicato ecclesiam ingredi etiam eodē tempore, quo diuina officia nō celebrantur: quos & Felix ibi sequitur.

Sic & excommunicatus priuatim potest dicere horas canonicas. glo. in cap. 2. & in cap. illud. de clericis excom. ministr. & in cap. presbyterū. 8. 28. dist. mod. 2. cas. sol. absq. socio dicat, & recitet, omittens illum versiculum: dominus vobiscum: secū dū Archi. & Præposi. in dict. capit. presbyterū. Florū. 3. part. tit. 24. c. 76. quorū opinionē scribit cōmūne esse Marti. Azpilcueta in. c. quādo. de cōsecrat. dist. 1. notab. 7. nu. 18. quo in ipso asseuerat, nō tantū posse excom. horas canonicas dicere priuatim: imō & teneri si alioqui ordine sacro prædit. sit. quod ante ipsū respōderūt alii in clerico depolito, & ad huc in degradato per solennē de-

gradationē: quos & ipse nu. sequenti citat. Sed præ cæteris Albert. Ferrari. in tract. de horis canonicis. q. 13. & 14. Abb. & Docto. in dist. c. 2. de cleri. exco. ministr. Syluest. verb. de gradatio. q. 8. Ioan. de Lignano in Cle. dignum. de celebrat. miss. q. 13. Deti in c. intellexim. de iudic. cōl. 2. quid autē dicendū sit in excomunicato, an is ratione beneficii ecclesiastici teneatur ad horas canonicas, paulo post explicabimus in ea questione, qua tractabitur, an excommunicatus possit fructus beneficii ecclesiastici percipere, & id nos obiter tradimus in lib. 3. Varia. resoluti. capit. 3. num. 13. & 14. & sanē exposuimus, vt ostenderemus, quæ diuina officia sint exco. alnuntiatō interdita. Nam fortassis licet cōmunicatus excommunicatus in his diuinis, que in specie sunt ei interdita, mortaliter peccet, nō ita mortaliter peccabit, sed venialiter si cū excommunicato cōmunicauerit in priuatis horis canonicis recitandis, & in ingressu ecclesiarum eodē tempore, quo officia diuina nō celebrantur. Etenim excommunicatus ipse non ab his actibus interdictus, nec priuatus, atque idō licet nemo possit abique venial. culpa in his cū cōmunicare, quem admodū nec in aliis, que ad diuina nō pertinent: attamen non ex hoc contrahitur mortale crimē per communicationem istam in diuinis contingēt: cū ex mente Doctorum, qui existimant, mortale crimē committi

Alm. D 4 si quis

si quis communicet cum excommunicato in diuinis, ea conclusio intelligenda sit in Sacramentis, in sepultura, in diuinis officiis, quæ solenniter, & publicè in ecclesiis celebrantur, quod iudicio lectoris committendum esse censemus. *in 2. q. 1. c. 1.*

¶ Verùm his, quæ superius tradita fuerè plurimum obstat decisio elegans in cap. sacris. de his, quæ vi, metu sue caus. sunt, nam in eius parte vltima probatur, communicantē cū excommunicato mortale crimen committere: & deinde nullo metu excusari à pœna, quæ iure canonico statuta est cōtra cōmunicantes cū excommunicatis. Hinc etenim duo constāt, quæ videntur iure defendi non posse. Primum, quod cōmunicans cum excommunicatis mortalem culpam committat. Secundum quod nullus metus, nisi is à vi præcisa procedat, excusat cōmunicantē cum excommunicato, eū in alioqui periculū mortis ratione famis procedens, à furti crimine excuset. cap. si quis propter necessitatē. de furtis. & præterea licita sit communicatio cū excommunicato ad emendū vel petendū ea, quæ sunt victui, & vestitui necessaria, nè quis fame pereat. capit. si verè. §. est autem. de sent. excom. *in 2. q. 1. c. 1.*

Primus igitur hæc ex causa intellectus ad prædictam decisionē ita solet explicari, & distingui, vt qui communicat cum excommunicatis ab eis petendo ea, quæ necessaria sūt victui, & vestitui, minimè culpam

contrahat nec mortalem, nec venialem, nec incidat in minorè excommunicationem: quia is non agit directè ad cōmunionē cum excommunicatis, sed ad petendū alimentū, & quæ necessaria sūt nè fame pereat: & sic metu mortis ex fame imminētis non agit prima intētiōe, & directè ad peccatum, nec in id cōsentit principaliter: sed in petitionē ipsam alimentorū. at qui metu mortis sibi comminatione instantis, nisi communicauerit cum excommunicato, eidē cōmunicet, metu quidē cōsentit in peccatū primo & principali consensu. quā ob rē in priori casu metus mortis excusat: non sic in posteriori: cū maleficia voluntate distinguantur. c. cū voluntate. de sent. exco. l. qui iniuriæ. in princip. ff. de furt. sic sanè interpretatur hæc decisiones iuris canonici Panormi. in dict. c. Sacris. col. penult. Adrian. in quodlib. l. art. 3. vers. ad quintū. idem Adrian. optimè in. 4. sent. in tract. de clauibus. q. 3. exceptione. 8. apud quem longius hæc prima interpretatio discutitur.

Secundò, quo apertius prænotata distinctio percipiatur, aliter ipse rē istam discutiendam esse censeo: si quidē quoties agimus de his, quæ iure naturali, diuino, vel humano prohibita sunt, an ea liceat ex aliqua causa cōtingēti ob aliquē euentum & circūstantiā actus: illud est omnino cōsiderandū, an qualitas illa vel circūstantia tollat actus malitiā propter quā is prohibitus fuerit:

rit: etenim tūc cessat ipsa prohibi-
tio: quod si illa circumstantia nō tol-
lat nec auferat malitiā actus prohi-
biti, profectō prohibitio adhuc ma-
net, & ideo nō obstat illo cōtū &
circūstātia, peccatū contra prohibi-
tionē cōmittitur, quā distinctionē
latius nos explicuim⁹ in relect. reg.
peccatū. de reg. iur. 2. parte. §. 1. num.
7. metus autē mortis nō tollit mali-
tiā actus in hac probatione com-
munionis cū excōmunicato, nec eā
cessare facit. nā licet metus instet, nī
hilominus ipse cōmunicans cū ex-
cōmunicato consentit in illam cō-
munionem prohibitam, & in pec-
catū: qui quidē cōsensus adesse ne-
quit absque malitia, quā habet cō-
municatio cū excōmunicato. cū
coacta voluntas voluntas sit sicuti
nec malitia actus fornicationis, aut
adulterii tollitur, siq; metu grauif-
simo fornicationē, aut adulteriū cō-
mittat: is equidē, etiam si metu, con-
sentit, tamen in peccatū, quod abs-
que malitia fieri non potest. igitur
qui metu cōmunicat excōmunica-
to, in prohibitum cōsentit actum,
qui ad huc malitiā habet. quā circū-
stātia met⁹ nō tollit: quia nō obstan-
te metu hæc cōmunicatio cū excō-
municato fit aduersus iuris prohi-
bitionē. At qui petit ab excōmuni-
cato alimēta sibi necessaria, rem de-
bitam exigit, resque debita peti om-
nino, & licitē potest ab ipso excō-
municato: tex. in dict. c. si verē. atq;
hæc circumstantia cū permissam fa-
ciat cōmunionē cū excōmunicato

nē is commodum consequatur ab
excommunicatione, & crimine
contumaciæ, malitiam actus tol-
lit, & ea ratione cessat prohibitio-
communio cum excōmuni-
cato. Quibus accedit locus cele-
bris Macchabæ. primo, capite. 2.
Macchabæ. 2. capite. 7. vbi con-
stat, Iudæos metu coactos noluisse
carnes porcinas comedere: quas ta-
men comederunt fame coacti. In
priori quidē casu metus circūstātia
non abstulit malitiam actus lege
Mosaica prohibiti: & tamen in po-
steriori fames imminēs amouit, &
exclisit ab eo actu omnē eius ma-
litiā, quā ex prohibitione habebat.

Tertiō solet aliter intelligi respon-
sio tex. in dict. capitu. sacris. in eius
ultima parte, vt nullo metu excuse-
tur quis à communionis cum excō-
municato prohibitione: imò ad-
huc peccet ei cōmunicans propter
quēcunque metum, quoties com-
municatio est in diuinis, vel in cri-
mine, & his similibus casibus. nam
tex. ille præmittit peccatum morta-
le contrahi ex illa communionē: er-
go de ea tantum agit, quæ sub rea-
tu mortalis culpæ prohibita est, &
sic de ea, quæ in diuinis, vel in cri-
mine cōtingat. tex. optimus. in. c.
vlt. 24. q. 1. & in specie hæc interpre-
tationem exponit Syluest. verb. me-
tus. quæf. 7. & verb. excōmunica-
tio. 5. q. 3. quasi secus sit, si quis in hu-
manis, & temporalibus cum excō-
municato communicauerit per me-
tum: nō enim peccabit, nec excōm-

Alm. D 5 mu-

Prioris partis Relectionis

municatione minori afficiet. Huic
 verò intellectui duo videntur obef-
 se: primum, quòd lex humana, quæ
 prohibet communicationem cum
 excommunicato, etiam in tēporali-
 bus, potest obligare sibi subditos
 sub peccati reatu, & culpa, etiam cū
 periculo mortis, nam & Caiet. in
 1.2. q. 96. art. 4. scribit, posse legē hu-
 manam obligare, etiam cum pericu-
 lo vitæ ad aliquid vitandum, vel
 agendū, sub pœnā mortalis culpæ.
 igitur potuit humana lex prohibe-
 re communionem cum excommu-
 nicatis adhuc in temporalibus sub
 reatu mortalis criminis, etiam cū
 periculo vitæ, alterum grauius vr-
 get: nempe nec veniale crimen esse
 committendum propter quæcun-
 que metum, qui dubio procul nō
 excusat etiam à veniali peccato:
 quod feruori charitatis opponitur.
 glo. in verb. benedictionem. in pro-
 cernio sexti. quam ob rem nec licet
 communicare cum excommunica-
 to in tēporalibus & humanis pro-
 pter quemcunque metū: quemad-
 modum sentit Panor. in dict. capi.
 sacris. col. penult. tenet Thomas in
 4. sent. dist. 18. q. 2. art. 4. & ibi Durā-
 dus. q. 5. ad 3. idem Thomas quod-
 libet. 11. arti. 5. & in additionibus ad
 3. partem. q. 2. arti. 3. Summa confes-
 tit. de sentent. excom. q. 165. in gene-
 re autem, veniale peccatum non ef-
 se committendum ob vitandam
 mortē probatur in capi. primum.
 22. q. 2. & cap. nē quis. ca. 90. ex Au-
 gustino in lib. contra mendacium:

& aliis, quorum & nos memini-
 mus in Epitome ad. 4. Decretal. 2.
 part. ca. 3. §. 4. num. 3. Nō oberit text.
 in. d. capi. sacris. nam in eo tantū
 mentio fit de mortali crimine pro-
 pter eius grauitatē. fit ergo, nō esse
 congruam rationem, quæ in hoc in-
 tellectu adducitur ad percipiendum
 verum sensum dict. capi. sacris.

Quartò, licet hæc decisio difficilē
 rationē habeat, ipse censeo veriorē
 eius interpretationem aliunde fore
 deducendam: & potissimū à ve-
 rā cuiusq; legis moderatrice ratio-
 ne, quæ in legibus diuinis, naturali-
 bus, & humanis, tātā habet vim,
 vt commodē non valeat legis ali-
 cuius interpretatio adsumi, nisi ra-
 tio viā veritatis aperiat. Etenim ipse
 opinor, legem pontificiam, quæ in
 humanis, & temporalibus cōmu-
 nionem cū excommunicato vetuit,
 minime voluisse obligare quæquā
 ad vitandum excommunicatū cū
 mortis grauisimo periculo, & sic
 dato metu cadente in constantē vi-
 rum. quod mihi apertissimū fit ex
 eo, quòd canon ipse, iusque pōtifi-
 ciū ex leuioribus causis cōmunica-
 tionē cum excommunicato permise-
 rit: nempe iure patriæ potestatis, co-
 habitationis cōiugalis, & familiari-
 tatis. capit. quoniam multis. 11. q. 3.
 par igitur est, quòd cōiectemus for-
 tiori ratione, communicantē cū ex-
 cōmunicato excusari, si id fecerit
 coactus metu mortis sibi imminē-
 tis, si communicare voluerit. Qua ra-
 tione præcedēs intellectus optimē
 defendi

defendi poterat, ut prædicta respō-
sio capit. sacris, nō obtineat in eo,
qui cū excommunicato cōmunicat
in temporalibus, & humanis pro-
pter metum, & mortis periculum
Sed & amplius obseruandum est,
quod nec in diuinis prohibitio cō-
muniōis cum excommunicato ha-
bet eam vim, ut cum periculo mor-
tis obliget quenquam ad vitandū
ipsum excommunicatum. Hoc sa-
nè à ratione, quæ legem ipsam verè
interpretatur: deduci rectè potest:
siquidem præsumendum non est,
hanc communicationem prohibi-
tam esse cum tãto vitæ discrimine
ipsius nolentis cōmunicare. Pie ete-
nim, & maturo iudicio cēsendum
est noluisse legem, que vetuit com-
munionem cum excommunicato
in diuinis, quenquam obligare ad
vitandū excoīcatum cū graui mor-
tis periculo: nisi vbi cōicatio cōtin-
geret in crimine, vel in detrimētū
fidei catholicæ, vel in cōtemptum
ecclesiasticæ cēsuræ. Nam si quis
hæreticus censuras ecclesiæ contem-
nens, in vilipēdiū ecclesiasticæ di-
sciplinæ cōminaretur mortē alicui
nisi cū eo in diuinis communicet,
profecto potius mortē pati debet
is, quàm cum eo ita cōicare: sed si
quispiam tyrānus metu cogeret sa-
cerdotē, ut coram ipso celebraret
missarum solennia, nō in contem-
ptum religionis, nec in vilipēdiū
fidei catholicæ, absq; vlla hæreseos
labe, is nequaquā mortaliter pecca-
ret, nec minori excoīcatione affectus

est, licet corā tyranno missarū solen-
nia peregerit. quam sentētiā verā
esse existimant Ioan. à Friburgo in
summa confessorum, tit. de sen. ex-
com. q. 16, Syluester verb. excoīmu-
nicatio. 5. dubio. 14. Ioannes Maior
in. 4. sent. dist. 18. quæst. 4. & Marti-
nus ab Azpilcueta in. c. inter verba
11. quæst. tertia: præludio: 8. ex qui-
bus apparet, vltimam partem capi-
tuli. sacris. esse intelligendam vel in
metu leui: vel quoties cōmunica-
tio cōringit in diuinis quo ad præ-
iudicium fidei catholicæ, vel in cri-
mine, aut in contemptum ecclesia-
sticæ disciplinæ.

Tandem dū in dict. ca. sacris. as-
seritur, communicantem cum ex-
communicato mortale crimen cō-
mittere, intelligendus est is tex. iux-
ta præmissam distinctionem: scilicet
cū communicatio fit in diui-
nis, in crimine, vel in cōtemptum,
vnde & mortaliter peccat qui post
monitionem canonicam, nē com-
municet cum excommunicato, ab
eius cōmunionem non abstinet: qua-
si tunc contemnerē videatur eccle-
siasticam cēsuram: & ideo maiori
excommunicatione ligari poterit.
capitulo, statuius. capitulo. cōsti-
tutionem. sup. ist. titulo.

Illud non est prætermittendum
ad veram interpretationē capi. Sa-
cris. in prima eius parte, quod Ioan-
de Selua i tract. de iure iur. 1. part. q.
1. col. 8. vers. Sexto limit. ex illa de-
cisione probare nititur, posse quē-
piam vi præcisa compelli ad iuran-
dum:

dum: & sic ad loquendum: quod præmittunt Goffred. & Feli. in. c. si verò. in fine. de iur. cum tamen contrarium adnotauerit Ioan. Andre. & Panormit. in cap. verum eo. tit. quia licet possit quis cogi ad loquendum metu, & vi conditionali: non tamen vi præcisa. Est enim vis præcisa, quando in nobis non est potestas resistendi, vel vtrum agamus, vel nō agamus, etiam si velimus mortem pati potius quam agere: nec vlla in nobis est volūtas: at metus conditionalis, aut vis que conditionē habet, particeps est nostræ voluntatis, & volūtatē, quā vis coactam, nobis dimittit: quem admodum distinximus in Epitome ad. 4. decret. parte prima. capi. 4. §. 1. numero. 11. nam cum in loquutione consistat sicut & in aliis communicatione cum excommunicato, & hæc possit dari per vim præcisam: vt probatur in dicto capit. sacris. in parte. 1. consequitur, vt opinatur Selua, inibi satis euidenter apparere. posse quem vi præcisa cogi ad iurandum: & loquendum. Que tamen adnotatio mihi non placet: quando quidem communicatio cum excommunicatis possit planè contingere in multis per vim præcisam absque loquutione: nempe in eo quod quis sit simul præsens diuinis officiis: quod audiat excommunicato diuina officia: in mensa: osculo: amplexu: & his similibus: in quibus satis poterit ad exempla deduci prior pars cap. sacris. nec ne-

cessariò debet exponi de communione in oratione, aut loquutione: vnde non est omnino certa inductio Ioann. de Selua: nec cōuincit Ioan. Andre. & Panorm. difficultatem, falsam esse.

Ex §. sequenti.

- 1 Nemo potest alteri, nec sibi, ex bonis operibus primam gratiam ex condigno mereri: & ibi vnde procedat meritū condigni.
- 2 Gratia gratis data, auxilium speciale Dei, & gratia gratificans, qualiter distinguantur.
- 3 Nemo potest solis viribus naturalibus absque speciali Dei auxilio ea efficere, que sunt ad iustificationem necessaria: & tamen cum hoc extat liberum arbitrium.
- 4 Opera bona iusti meritoria sunt ex condigno vite æternæ.
- 5 Opera bona iustorum dupliciter considerantur: & item meritum condigni distinguitur.
- 6 Nullus potest quicquam alteri ex condigno mereri.
- 7 Potest quis pro alio de rigore iustitiæ satis facere pro pena temporaria: modo vterque sit in charitate.
- 8 Opera extra charitatem facta non sunt ex rigore iustitiæ satisfactoria, etiam recedente fictione.
- 9 Opera extra charitatem facta, etiam iniuncta in penitentiam sacramentalem non sunt de iustitia satisfactoria, adhuc accedente charitate.
- 10 Opera facta in charitate, & per peccatū mortificata, charitate accedente, priorem effectum recipiunt.
- 11 Opera bona facta extra charitatem, quoadque vtilita sunt.
- 12 Traditur intellect. gl. in cap. quod quiddam de penitent. & remiss.

23 *Sacramentum poenitentiae, an sicut baptis-
mus recedente siltione sortiatur suum esse
etiam, & quid de alijs Sacramentis?*

§. Quartus.

Et ad a definitione maioris exco-
municatiōis potissimū
præter alios eius
effectus infertur,
& deducitur, quod excommuni-
catus omnino priuatus sit suffra-
gijs ecclesiæ catholicæ. Hoc etenim
superius satis probauim⁹, & constat:
quia excommunicatus extra eccle-
siam est, nec eius membrū verè di-
ci pot, igitur suffragia ecclesiæ, que
tantum eius membrīs communia
sunt, minimè profunt exco-
municatis. Sed quò manifestius hâc illatio-
nem exponamus, hoc in loco age-
re libet de effectib⁹, quos suffragia
ecclesiæ potissimū operant. & præ-
sertim, vt propositæ materiæ sub-
seruiamus, queritur, an oratiōes, &
suffragia vnus alteri prodesse pos-
sint: nam hic locus nõ exigit, quòd
in specie tractemus de effectibus
orationis, & sacrificiorum erga ip-
sum met operantem. sunt igitur ali-
quot constituenda ad huius rei co-
gnitionem, quibus facili-
tè eius ad vnguem resolutio.

Primum. Nemo potest alteri pri-
mā gratiā ex cōdigno mereri. Pro-
batur hæc assertio Hieremiæ. c. 15. Si
steterit Moyses, & Samuel coram
me, nõ est anima mea ad populum

istum: & tamen maximè meriti fue-
re apud Deū Moyses, & Samuel:
ergo nullus pot alteri de cōdigno
primū gratiā mereri. Idè constat Eze-
chiel. c. 18. Iustitia iusti super
iustum: & impietas impij super im-
pium. nam sicut non nõcet homi-
nī patris impietas: ita nec poterit
prodesse ex lege iustitiæ ipsius pa-
tris iustitia. Deinde meritum cōdi-
gni non excedit personā ipsius, qui
meretur. etenim meritum cōdigni
nõ procedit ex solo libero arbitrio,
quo aliquid agimus, nec ex natura
operū nostrorū: sed simul ex libe-
ro arbitrio & virtute Spūs sancti
gratiā specialē tribuētis per motio-
nē ad opus bonū & cooperationē
eius. Ita quidē nullū op⁹ procedēs
à libero arbitrio potest esse meritū
sine virtute, & grā Dei: nec itē o-
pus dei esset meritū, nisi fieret per
liberum arbitrium humanæ, vel an-
gelicæ naturæ. Meritū enim opus
est Dei, & nostrū: Dei scilicet mo-
uētis auxilio specialis gratiæ, & no-
strū vt liberè cooperantiū: si quidē
postquam Deus voluntatē nostrā
speciali auxilio gratiæ excitauit ad
bonū: est in ipsa hominis volunta-
te hæc potestas, vt Deo mouēti, &
inspiranti consentiat, aut dissentiat.
Est elegans hac de re Pauli testimo-
niū. 1. ad Corinth. cap. 3. non quòd
sufficientes simus cogitare aliquid
ex nobis, quasi ex nobis: sed suffi-
ciētia nostra ex Deo est. idè Paulus
2. ad Corinth. cap. 9. Potens est autē
deus omnem gratiam abūdare fa-
cere

Prioris partis Relectionis

12
cere in vobis, vt in omnibus semper omnē sufficientiā habētes, abū detis in omne opus bonū. Quibus locis palām probatur, non esse non ex libero arbitrio sufficientes ad opera bona sine gratia dei. Rursus & hac præmissa manere apud nos liberum arbitrium docet euangeliū Ioan. 1. dedit eis potestatem filios Dei fieri. & Iesus Lucæ. 9. eū ait, Siquis vult venire post me abneget semet ipsum, & tollat crucē suam & sequat me, nostrā libertatem manifestē iudicat. Paulus item. 1. ad Corinth. cap. 7. Qui statuit in corde firmus non habens necessitatē, potestatem autem habēs suæ voluntatis, & hoc iudicauit in corde suo serua re virginitatē suam, bene facit. Hoc ipsum plerisque aliis testimoniis à viris catholicis aduersus Pelagii, & Lutheri pestilentissimos, ac omnino dissidentes errores longiūs cō probatur: maximè per Ioan. Roffesem contra Lutherum arti. 36. Ioan. Eckium arti. 31. Ioan. Bunderium à Gandauo in Cōpendio cōcertationum, titu. 6. Alfonso à Castro aduersus hæreses: verb. Gratia. & verbo, libertas. Domi. à Soto lib. 3. de natura & gratia. c. 1. & ca. 7. & aliis. Andream à Vega in lib. de fide iustificatē. q. 6. & seq. Extat hac de re sanctæ synodi Tridentinæ definitio in sessione. 6. c. 5. Sunt præter alia multa diui Augustini i. 3. lib. Hypognofticon ad finem pulchra verba. Audi, inquit, ergo breuiter, proprię voluntatis tunc est meritum quorum

quando gratiæ donū procedit vniuscuiusq; volūtatē, vt meritum faciat homo per propriam volūtatē. & idē author ibidem paulò antè. Sed clamas iterum, & dicis: si nullum est meritum operantis quomodo scriptū est: & tu redēs vnicuiq; secundum opera sua. Ausculta & intellige, si tamen aures habes audiendi, & cor nō sit induratū intelligendi, propter liberū arbitriū, quo bona, & mala operantur homines, dictū est vnicuiq; redēs secundū opera sua. Habet enim homo malū meritū cū vitio suo: iā baptizatus declinat à bono, & facit malū, id est cū derelinqt deū, & diligit seculū. Habet nihilominus & bonū meritum, cū in oībus græ dei bona in se operati nō resistit, sed cooperator existit, & omnē spē suā habet in illū, cū aurem suam, & cor Deo loquenti intus, hoc est in interiori homine præbet, & non foris in malis sæculo perstrepeti. hæc Augustinus. Quę cum, vt modò argumentabamur, certa sint, & probent, meritum cōdigni procedere ab operibus nostris libero arbitrio cooperante ei dono gratiæ, quod Deus impartitur alicui per motionem ad opera bona, vt ipse ad vitā æternam perueniat: patet condigni meritum non extēdi vltra hęc motionem. quod S. Thomas expressim hac vsus argumētatiōe respōdit in. 1. 2. quæst. 114. articu. 6. & in. 4. sent. dist. 45. q. 2. art. 1. vers. respōdeo dicendum. & est omnium Theologo-

logorum conclusio receptissima: quæ asseuerat, neminē posse alteri mereri de cōdigno primā gratiam. Eadē assertio apertissimē fulcit ea ratione, quòd mereri vnū alteri gratiam primam, nihil aliud est quàm deprecari à deo bonum motū alterius, quod non cadit sub condigni merito: siquidem id iustitiæ innititur: motus autē ad opera bona, gratiæ tantū Spiritus sancti tribuitur: atq; ideo non pertinet ad condigni meritum: deinde eadem conclusio satis alia simili adstruitur: quæ certissimum fit. Neminem ex merito condigni primam gratiam sibi mereri: sed ex mera dei liberalitate. Sic enim inquit Paulus ad Roma. cap. 11. si ex operibus, iam non est gratia: si autem gratia, iam non ex operibus. Quam ob rem eā hæc prima gratia nomē hoc ex ipsis diuinis testimoniis habeat, non potest ad condigni meritum pertinere: quia tūc non esset gratia. Diuus Augustinus lib. 3. Hypognosticon inquit: Vitiato libero arbitrio totus homo vitiatus est. per quod absq; adiutorio dei, & gratiæ, quod deo placeat, nec valet incipere, nec perficere sufficit. Præuenitur autem medicina id est Christi gratia, vt sanetur & reparetur in eodem vitiata, atq; præparetur voluntas, quæ semper indigens adiutorio, illuminante gratia Saluatoris possit tam deū cognoscere, quam secundum eius viuere voluntatem. Hactenus Augustinus. Deus enim, cui vult mise-

retur, & quem vult indurat: igitur non volentis, nec currentis, sed miserentis est dei, teste Paulo ad Roma. cap. 9. Hanc conclusionem asserit diuus Thomas communiter receptus in. 1. 2. q. 114. art. 5. multisque autoritatibus eam probant Dominicus à Soto lib. 2. cap. 3. & 4. & lib. 3. de natura & gratia, cap. 7. & 8. Andreas à Vega lib. de fide iustificante. q. 7. igitur gratiam gratis datam, qua deus benignissima sua voluntate trahit peccatores ad suam gratiā & iustitiam, nemo meretur: sed illa omne meritum antecedit.

Obiter tamen, nam id nostrates minimē explicarunt, vt lector facilius hæc percipiat, adnotare libet, gratiam generaliter dici, quodcūque donum, quòd nō debetur suscipienti, sed volūrate donatur. Ita enim inquit Paulus: Si ex operibus, iam non est gratia. & tamen licet hoc si generale nomen: speciali tamen nomenclatura dicitur gratia quædam gratum faciens: reliquis nomē genericum retinentibus, vt dicantur gratiæ gratis datæ. Est autem gratia gratum faciens, per quā homo ipse deo cōiungitur, & formaliter fit amicus, & deo gratus, ac iustificatur, iuxta illud ad Roman. cap. 3. Iustificati gratis per gratiam ipsius. Gratiæ autē gratis datæ, sunt dona illa, quæ cōferuntur nō in bonum ipsius suscipientis, sed in aliorum utilitatem, vt vnus alteri cooperetur ad hoc, quòd ad deū reducatur. De quibus apostolus ad Corinth.

Prioris partis Relectionis

rinth. 1. ca. 12. inquit: vnicuique datur manifestatio spiritus ad vtilitatem: scilicet aliorum. & inibi meminit harum gratiarum. vt sint dona prophetie, linguarum, & sanitarum: quæ nihil vetat prauis hominibus donari. Dicuntur autem gratiæ gratis datæ, quia conceduntur supra facultatem naturæ, & supra merita personæ. Hanc distinctionem explicat Thom. 1. 2. q. 111. arti. 1. Gratia autem iustificationis potest tripliciter accipi. Primò quidē pro gratia gratum faciente, qua formaliter iustificamur & efficiamur amici dei. Secundo modo pro gratia gratis data, qua deus nos adiuuat, & peculiari ter mouet, vt ea efficiamus, quæ requisita sunt, vt obtineamus gratiā & amicitiam ipsius. Tertiò accipitur à quibusdam gratia iustificationis generaliter, vt sub se comprehendat gratiam in prima & secunda significatione: & tandem vt gratia iustificationis dicatur, quidquid gratis à deo fit, vt iustificemur. Hæc distinctio ex eo probetur, quòd sæpissimè à catholicis autoribus auxilium speciale dei mouentis affectum ad opera bona, & concursus ipse dei præuenientis, conuertentis que ad se nos, appellatur gratia iustificationis. Idem Thomas ead. 1. 2. q. 109. art. 6. dum tractat de dei auxilio speciali ad mouendum, id videtur tribuere gratiæ iustificationis: sic idem non semel in dicta. q. 111. ex eo distinguit gratiam gratū faciētem, à gratia gratis data, quòd

gratia gratum faciens tendit in vtilitatem ipsi tantum suscipientis: gratia verò gratis data non conferitur in bonum ipsius suscipientis, sed in vtilitatem aliorum. sed auxilium speciale dei, tendit in bonum & commodum illius, cui conferitur tantum. igitur id non omnino pertinet ad gratias gratis datas: imò est proprium gratiæ iustificationis. Gratia igitur iustificationis generaliter accepta complectitur gratiam gratis datam quæ speciale dei auxiliū dicit: & gratiā gratū faciētem. qua formaliter iustificamur. Sænti enim præses in cōcilio Mileuitano: & Augustinus, passim grām iustificationis appellant quidquid gratis à deo fit, vt iustificemur.

2 Grā verò gratū faciēs à grā gratis data hac in parte distinguit in hoc, quòd grā gratū faciēs est habitus qui dē supernaturalis, quem deus infundit animabus nostris, quoties nos sibi recōciliat, & ad suā amicitiam admittit: vt per illam formaliter simus illi grati, sic, vt albedine sumus albi. sed & gratia iustificationis pro vt accipitur pro speciali dei auxilio, operans dicitur in illo effectu, quo mens nostra mouetur: cooperans verò in illo, quo mens nostra mota est, vt velimus, & volumus sic, vt faciamus: sic dum mens nostra mouetur tantū, est operans: dum mouet & mouetur, est cooperans: quia cooperatio non solū tribuitur deo, sed etiam animæ. Eodem modo gratia gratum faciens, dum

dum sanat & iustificat, dicitur gratia operans: sed qua parte est principium meritorie deinceps operandi ex libero arbitrio, dicitur gratia cooperans: quemadmodum hæc explicat Thomas. 1. 2. q. iii. artic. 2. de his etiam late tractat Ioan. Driedonius lib. 1. de gratia & lib. arbitr. 2. tracta. cap. 2. in prima eius parte. Diuus Augustinus de grat. & lib. arb. cap. 17. Andreas à Vega super concilium Tridentinum in caput octauum cap. 13.

Ego sanè opinor, auxiliū Dei speciale, concursumq; eius præuenientis, conuertētisq; ad se nos, licet connumeretur inter gratias gratis datas, ab eis tamen posse distingui, & nomen habere speciale, auxiliij quidem gratuiti peculiaris, quo nos super naturam Deus euehit: vt discernatur à generali Dei concursu, quo mouet, fouetq; res naturales: & tamen à gratia gratum faciēte differre: licet ad gratiā iustificationis pertineat. Hæc omnia constāt ex superioribus adnotatis: & quia gratia gratū faciens est habitus quidam supernaturalis, & diuini prorsus ordinis quem Deus infundit animabus nostris, quoties nos sibi reconciliat, & ad suam amicitiam admittit, vt per illum sic simus formaliter ei grati, & amici, vt albedine sumus albi, et cognitione cognoscentes, & fide fideles. Gratia verò gratis data nō habitus est, sed auxiliū quoddam speciale, & peculiare ipsi Dei, quo Deus peculiariter adiuuat, & po-

tentiū mouet, & inflectit potētias nostras, vt ea facere possimus. quæ sunt necessaria ad iustificationem nostram, & sic ad consequendam gratiam gratum facientem, & ita habitum, quē modò significamus. quæ distinctio colligitur ex S. Thoma in. 1. 2. q. 109. art. 6. Auxiliū autem istud speciale Dei mouētis hominem ad bene operandum, & præparandum se ad consequendam iustificationem, & habitum gratiæ, seu gratiā habitualem, quia tendit omnino in bonum ipsius suscipientis, ad iustificationē pertinet, tametsi gratia gratis data appelletur.

Hinc sequitur Catholica conclusio, qua constāter asseueramus, Neminem posse solis viribus naturalibus absq; Dei auxilio speciali ea efficere, quæ sunt ad obtinendam gratis iustificationem necessaria. Hæc probatur Ioan. 6. Nemo potest venire ad me, nisi pater, qui misit me, traxerit eum. & Ioan. capit. 15. Sine me nihil potestis facere. Eadem conclusio pluribus in locis ab Augustino defenditur aduersus Pelagianos hæreticos, & à S. Thoma in dict. artic. 6. atq; alijs theologiæ professoribus omnium communi sententia: cuius varia doctissimi virorum testimonia tradidit Dominicus à Soto lib. 2. de natura, & gratia cap. 3. Alfonso à Castro de hæresib. verb. Gratia. Andreas à Vega in lib. de fide iustificante. quæst. 8. & Gregorius Ariminēsis in. 2. senten. dist. 26. q. 1. & in distin. 29. q. 1.

Alm. E idq;

Prioris partis Relectionis

idq; definitum fuit olim in concilio Mileuitano cap. 4. & cap. 5. atque in Tridentina Synodo: sessione. 6. capit. 5. cuius Canon primus ita inquit: Si quis dixerit hominem suis operibus, quæ vel per humanæ naturæ vires, vel per legis doctrinam fiant, absq; diuinæ per Christum Iesum gratia posse iustificari coram Deo: Anathema sit. *ad hanc inuenitur*
 Deducitur item ex his, præparatio nem, & dispositionem sufficientem ad gratiam esse opus, & Dei, & nostrum. Dei quidem præuenientis: nostrum autem consentientium, & cooperantiū. vnde & in nobis nullū est initiū præparatiōis ad gratiam, & iustificationem: sed Deus inceptor est, sicuti in eodem concilio Mileuitano: & synodo Tridentina dic. cap. 5. definitum extat. idem Augustinus docet de gratia & lib. arbitr. cap. 3. scribens ita: Nisi donū Dei esset, etiam ipsa ad Deū nostra cōuersio, non ei diceretur: Domine Deus virtutum cōuerte nos. Rursus idē Augustinus lib. 1. ca. 4. contra duas epistolas Pelagij: Non potest homo aliquid velle boni, nisi adiuuetur ab eo, qui malum non potest velle: hoc est, gratia Dei per Iesum Christum. Paulus ad Philippenses ca. 2. Deus, inquit, operatur in nobis velle, & perficere. Quibus & alia plura testimonia suffragantur, quæ hic missa facimus, quandoquidē à præcitatis authoribus diligentissimè traduntur.

Infertur etiam ex prænotatis, ita

ab ecclesiā catholica liberum arbitrium cōstitui, vt ei infirmo, & egeno necessariam esse iudicet gratiam Dei: at verò ita vicissim gratiam extolli, vt liberum arbitrium minimè sublatum esse censeat: sed definiat cooperatione nostra opus esse in iustificatione. Huius catholice assertionis probatio constat, præter ea, quæ in initio huius paragraphi adduximus, autoritate Synodi Tridentinæ, sessione. 6. cap. 5. & cano. 4. vbi definitum est, quòd Deus neminem coactum ad se trahit, aut necessitate inducit, sed in nostra potestate est, gratiā eius respicere, vel assensum nostrum ei præbere, & cooperari. Diuus Augustinus de peccat. meritis. lib. 2. capit. 18. sic ait: Liberum arbitrium huc atque illuc sic flectitur, vt malè vti malus possit, & bene bonus. sed non nisi ex Deo bonam volūtatē habemus. Paratur enim voluntas à Domino qui operatur in nobis velle, & operari. Tertullianus in libr. definitionum ecclesi. dogmatum. cap. 21. manet, inquit, ad quærendam salutem arbitrij libertas, id est rationalis voluntas, sed admonēte prius Deo, & inuitante ad salutē: vt vel eligat, vel sequatur. His etenim & alijs testimonijs satis apparet, liberum arbitrium per primi parentis peccatum læsum: manere quidem in malum per se cū concursu generali naturæ: in bonū autem gratia Dei mouēte & adiuuante, secūdum illum Osee 13. Perditio tua ex te Israël, tantummodo

modo in me auxilium tuum. Extat igitur catholica definitione aduersus hæreticos, quos multis tractatibus ad hoc editis conuincunt Diuus Augustinus, & alij ecclesiæ catholici doctores, quos nostra ætate imitati sunt Rossensis aduersus Lutherum artic. 19. Ioan. Driedo de libero arbitrio: Bunderius in compendio concertationū. tit. 7. Alfonso à Castro de hæresi. verb. gratia. Dominicus à Soto lib. 1. de natura & gratia. capit. 15. exponit & hanc conclusionem S. Tho. 1. 2. q. 109. artic. 2. & artic. 6. & idem. 1. parte. q. 83. artic. 1. & rursus. 1. 2. q. 113. art. 3. His tamen & aliam catholicam conclusionē adiscimus, quam necessariam fore opinamur ad eorum, quæ modò exposuimus, apertiore intellectum.

Opera iusti, quæ genere suo, ac circumstantiis bona sunt, omnia sunt meritoria de condigno & cumulationis gratiæ, & vitæ æternæ. Hæc assertio probatur ratione, & auctoritate. Rõ enim ex eo constat, quòd quicquid redditur secundum iustum iudicium, merces condigna est: cum id ad iustitiã pertineat: sed vita æterna redditur ad eò secundum iudicium iustitiæ. 2. ad Timothe. 4. In reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi dominus in illa die, iustus iudex: igitur homo iustus ex operibus meretur condigni merito vitam æternam. Deinde meritũ est opus, quo quis fit mercede dignus. & pluribus in locis sacre scripturæ metio fit mer

cedis operibus iusti retribuenda: præsertim Marcic. 9. Amen dico vobis non perdet mercedem suam. & 1. ad Corinth. capit. 3. Vnusquisque mercedem accipiet secundum laborem suum. ergo præmittitur, operi iusti meritum habere, & ideo esse mercede digna. merces autem gloriæ æternæ est. Nam si opera apud Deum merita non sunt, nisi virtute præuix gratiæ, potissimè sunt digna mercede ipsius vitæ æternæ: cuius semen est ipsa gratia: vt inquit Thomas. 1. 2. quæst. 114. articu. 3. ad 3. & innuit Paulus ad Romanos capit. 6. Gratia Dei, vita æterna. Auctoritate adstruitur hæc conclusio Pauli. 2. ad Thessalonicen. 1. vbi scribens de tribulationibus, inquit, quas in exēplum iusti iudicij Dei, vt digni habeamini regno Dei, pro quo & patimini. & Matthæi cap. 5. Gaudete, inquit Iesus, & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis. Hoc ipsum sacrosancta Synodus Tridentina confitetur sessione. 6. capitul. 16. & cano. 26. & 32. sunt & ad hæc veterum auctorum, & sanctorum virorum plura testimonia, quæ aduersus impium Lutherum tradidere plures auctores ex iunioribus, atque item ex veteribus Diuus Thomas in dict. quæst. 114. articu. 3. & in epistolam Pauli ad Roma. capit. 4. & 8. S. Bonaventura in. 2. sentent. distinct. 27. quæst. vlti. Richar. in. 4. sentent. distinct. 46. articu. 1. quæst. 1. Ioan. Bunderius in compendio concertatio. tit. 6. Alfonso

Alm. E 2 à Ca-

Prioris partis Relectionis

à Castro in libr. aduersus hæreses
 verbo, meritum. Dominià Soto libr.
 3. de natura & gratia. capiti. 7. & 8.
 Andreasà Vega libr. de fide iustifi-
 cante. quæst. 3. idem in defensione
 concilij Tridentini lib. 15. cap. 12. &
 sequentibus. à quibus duo huic af-
 fertioni obijciuntur. Primum: quod
 meriti ad iusticiam pertinet, &
 ius est æqualitatem præmittens: ni-
 hil autem nos possumus præstare
 Deo æquale vitæ æternæ: siquidem
 vita æterna nullis sit nostris obse-
 quijs æstimabilis. Paulus ad Roma
 capi. 8. non sunt condignæ passio-
 nes huius seculi ad futurâ gloriam,
 quæ reuelabitur in nobis. Ergo nul-
 la est iusticia, aut meritum nostrum
 apud Deum, ad futuram gloriam.
 quod comprobatur ex Aristotele
 8. Ethic. dicente: dijs & parentibus
 non possumus reddere æquale. Al-
 terum: merces, & præmium quid
 debitum significant: Deus autem
 nihil potest debere nobis: nullus e-
 nim ei prior dat, vt retribuat ei vt
 scribit Paulus ad Roma. cap. 11. nec
 Deus debet iustis vitam æternâ pro-
 pter quæcûq; eorum opera: posset
 equidem iustis eam non dare: nec
 eis faceret iniuriam. Nam quidquid
 est nostri officij suum est, & id de-
 bitum: atq; idè quod suum est ei
 reddim⁹. Igitur nulla est obligatio
 dei propter nostra opera vt cûq; san-
 ctissima. His verò obiectionibus à
 catholicis vnanimi consensu distin-
 ctione quadam respõdetur: quam
 hic breuiter exponemus.

Opera iustorum dupliciter con-
 siderantur. Primò quidem conside-
 rari possunt secundum suam perfe-
 ctionem naturalem, & quatenus
 sunt à libero arbitrio iuxta vires na-
 turales, etiam ex speciali auxilio Dei
 ante gratiam gratum facientem, &
 amicitiam diuinam. Et in his nõ est
 condignitas ad beatitudinem, & vi-
 tam æternam. Longissimè enim ex-
 cedit beatitudo valorem omnium
 talium nostrorũ operũ, sicut & vir-
 tutem nostrã naturalem: cum ipsa
 sit supernaturalis. Est tamè cõgrui-
 tas proportionis, quod homini ope-
 ranti secundũ suam virtutem, De⁹
 recompenset secundum excellen-
 tiam suæ virtutis. Possunt tamen se-
 cundò considerari opera iustorum
 secundum perfectionem supernatu-
 ralem, quam habent à gratia, & spi-
 ritu sancto in habitante animas ipso-
 rum: & sic considerata sunt merito-
 ria vitæ æternæ de condigno, nam
 valor meriti attenditur secundum
 virtutem Spiritus sancti: iuxta illud
 Ioan. 4. fiet in eo fons aquæ salientis
 in vitam æternam. attenditur etiam
 pretium operis secundum dignita-
 tem gratiæ, per quam homo effici-
 tur consors diuinæ naturæ, adopta-
 turq; in filium, cui debetur hæredi-
 tas: ad Roma. cap. 8. si filij, ergo hæ-
 redes. Hac distinctione vsus est. S.
 Thomas. 1. 2. q. 114. art. 3. quæ Theo-
 logi omnes sequuti sunt in. 1. sent.
 dist. 17. & in. 2. dist. 28. Dominià So-
 to in lib. 3. de natura, & gratia. ca. 7.
 & in epistolam ad Roma. ca. 2. An-

deas à Vega in libr. de fide iustifi-
cante. q. 3. versi. ad primum. & con-
stat ex his, quæ statim in sequenti
distinctione dicemus. Etenim qui
illa vtuntur, & hanc, ni fallor præ-
mittere videntur sensim quidem,
etiam si non omnes hæc expressim
adnotauerint.

¶ Meritum item distinguendum
est. Aliud est etenim proprium, &
perfectum, ac suapte natura meri-
tum: cui de rigore iustitiæ merces
debetur: vt planè iniustus ceseatur
qui hanc mercedem non reddide-
rit. Hoc meritum non est hominis
ad Deum. nam si Deus nemini red-
deret operum suorum mercedem,
iniustus non esset, etiam si nostra o-
pera adsumamus secundum perfe-
ctionem supernaturalem. Aliud di-
citur meritum, quod non suapte na-
tura aut simpliciter dignū est mer-
cede de rigore iustitiæ: sed ex sup-
positione spōsionis ipsius retribuē-
tis, & eius ordinatiōe. quale est præ-
mium, & meritum brauij in hasti-
ludio, in quo rex promittit victori-
gemmam, aut aliquid pretiosum:
quod multò maioris valoris est, q̄
labor, & industria victoris: quæ qui-
dem sua propria natura æstimata,
nō sunt digna ex rigore iustitiæ tan-
ta mercede: sed tamen præmissa, &
supposita ordinatione, seu promissio-
ne Regis, victor in hastiludio di-
gnus est omnino, & de iustitia illa
mercede. eiusmodi est meritum ho-
minis ad Deum. Nam etsi nostra
opera non sint ex seipsis digna vita

æterna: tamen quia misericors Deus
promisit seruanti mandata sua se il-
li daturum vitam æternam, Mathæi
cap. 19. post talem promissionem iu-
stum est, quòd Deus det vitam æter-
nam seruanti eius mandata: consti-
tuiturq; Deus debitor vitæ æternæ
non ex operibus nostris, sed ex pro-
missione sua: quæ quidem promissio
simpliciter, & absolute est tri-
buenda gratiæ. sic inquit Paulus ad
Colossenses. 1. dignos nos fecit in
partē sortis sanctorum. Hoc ipsum
asserit Augustinus de Trinit. lib. 14.
cap. 15. quid animam, inquit, faciet
beatam, nisi meritum suum, & præ-
mium domini sui: sed & meritum
eius, gratia est illius: cuius præmium
erit beatitudo eius. idem Augusti-
nus sermone. 151. de tempore: lau-
demus, inquit, fratres dominum,
quia eius fidelia promissa retinemus.
nondum accepimus. Parum puta-
tis, quia promissorem tenemus: vt
iam debitorem exigamus: promissor
Deus debitor factus est bonitate
sua, non prærogatia nostra. idem
in sermone. 16. de verbis Apostoli,
in his, quæ iam habemus, laudemus
Deum largitorem: in his, quæ non-
dum habemus, tenemus debitorem.
debitor enim factus est nō aliquid
à nobis accipiendo: sed quod ei pla-
cuit permittendo. Hęc Diuus Au-
gustinus. qui præmissam distinctio-
nem sensisse videtur. quam post alios
exponunt authores ad præce-
dentem citati: & Ioann. Bunderius
in compendio concertationū. tit. 6.

Prioris partis Relectionis

art. 5. & sequentibus: atq; optimè
Alfonsus à Castro aduersus hære-
ses verb. meritum.

Ex his distinctionibus multa de-
ducuntur, quæ necessaria sunt ad in-
tellectum huius cõclusionis, quam
catholicam esse diximus, & ad re-
spondendum obiectionibus, quæ
eidem opponi solent.

Primum: opera iustorũ ex sua pro-
pria natura, & vi, vt à libero arbi-
trio, etiam ex auxilio speciali Dei an-
tecedenti gratiã gratum facientẽ, pro-
cedunt, non esse meritoria merito
condigni: tamen si de congruo pos-
sint esse, & sint meritoria. Hæc Di-
uus Thomas paulò antè citatus, &
alij, quorũ mentionem fecimus.

Secundum: opera iustorũ vt pro-
cedunt, & considerantur à perfectio-
ne, quam habet, super naturalem à
gratia & Spiritu sancto inhabitante
animas ipsorum: & sic à gratia gra-
tũ faciẽte, meritoria esse apud Deũ
merito condigni. Hoc ipsum satis
superius probatum est.

Tertiò inferitur, meritũ condigni
proprie, & immediatè, vt interim
italoquar, procedere à gratia coope-
ranti, & ei tribuendum esse, & sic
habitualement gratiam, idest gratũ fa-
cientem, esse principium meriti con-
digni. hanc illationẽ planè probat
S. Thomas. 1. 2. q. 109. articu. 6. & q. 111.
arti. 2. post diuum Augustinum in
lib. de libero arbitrio.

Quartum: cõstat ex his, iustorum
opera, vt procedũt à gratia gratum
faciẽte, & sic à perfectione superna-

turali, nõ esse simpliciter meritoria
merito condigni gloriæ, beatitudi-
nis, & vitæ æternæ, sed supposita or-
dinatione Dei, & eius gratuita diui-
na promissione, qua iustis vitam
æternam promisit, & gratis se cõsti-
tuit debitorem. Sic sanè locus Pauli
intelligendus est ad Rom. cap. 8. nõ
si naturam ipsam operum conside-
remus seclula promissione diuina,
& eius ordinatione, non sunt condi-
gnæ passionis nostræ ad futuram
gloriam. Hanc illationem planè ca-
tholici omnes fatentur: & post alios
Diuus Thomas. 1. 2. q. 114. articu. 1. &
alii doctores, quorum modò men-
tionem fecimus.

Quintò, patet ex rigore iustitiæ,
supposita hac diuina ordinatione,
vitam æternam, & beatitudinẽ de-
beri, ipsumq; Deum debitorem esse
propter meritum operum iustorũ.
Hoc probatur ex præcedentibus: vn-
de si rectè omnia considerentur ma-
nifesta est responsio ad obiectiones
ex his postremis duabus illationi-
bus.

Et licet plerisq; visum sit, Deum
ipsis iustis debere beatitudinem, &
vitam æternam, atq; ipsis debitore
esse supposita promissione diuina:
vt opinatur Scotus, Bonauentura,
& Richardus in 2. sent. dif. 27. illud
tamen consultius probari, & tene-
ri potest, quod S. Thomas docet in
dict. q. 114. art. 1. ad 3. dũ asserit, Deum
effici non simpliciter debitorem vi-
tæ æternæ, sed supposita ei? promif-
sione: atq; ideo non esse debitorem
ipsis

ipsis iustis operatibus : sed sibi ipsi, suæ propriæ bonitati, & firmissimæ veritati, vt eius lex, & ordinatio impleatur.

○ Sextò hinc proximè constat, qualiter accipiendum sit quod Diuus Bernardus scribit in sermone primo de annuntiatione: dum inquit, quod absq; iniuria potest Deus nõ dare beatitudinem iustis. & rursus quod Augustinus tradit quarto libro, contra Iulianum Pelagianum capitulo tertio. dicens, Deum fore iniustum, si non ad ipsius regnum verus admitteretur iustus. Ad hæc Paulus Apostolus. 2. ad Timothe. capitulo secundo. inquit. fidelis sermo. Nam si commortui sumus, & conuiuemus. Si substinebimus, & conregnabimus: si negauerimus, et ille negabit nos: si non credimus, ille fidelis permanet, negare se ipsum non potest. idem ad Hebræ. capitulo sexto. non enim, inquit iniustus est Deus, vt obliuiscatur operis vestri, & dilectionis, quam ostendistis in nomine ipsius, qui ministratis sanctis, & ministratis. Etenim hæc authoritates sunt accipiendæ supposita, vel non præmissa promissione diuina. aut tandè aliter, quod petendum est à viris in sacra Theologia doctissimis, eisdemque religionis Christianæ, & catholicæ ecclesiæ obseruantissimis. Nostrum siquidem non est, rem à propria professione iuris humani alienam penitiùs explicare: legat verò quispiam Andre. à Vega in dicta quæ-

stione. 5. & eundem super concilium Tridentinum lib. vltimo. capitulo. 22.

○ Septimò, si ad amussim quæ dicta sunt perpendantur, elicitur, non esse necessariam nouam Dei acceptationem præter gratiam gratum facientem, vt opus sit de condigno meritorium. Hoc corollarium probatur: quia gratia gratum faciens nihil aliud est, quàm acceptatio ad gloriam, vt omnes fatetur in secundo sentent. distinct. 27. & in tertio. distinct. decima octaua. si ergo per gratiam homo iam est acceptus ad gloriam, non est opus noua acceptatione operis. Nam si filij, ergo hæredes, vt inquit Paulus. & propterea opus est gratum, quia persona est grata: respexit enim Deus ad Abel, & munera eius. Alioqui esset repugnantia, personam esse acceptam, cuius opus non sit Deo gratum. at que ita Dominicus à Soto libro tertio. de natura, & gratia. capite septimo eleganter, vt & multa alia, hæc illationem probat, & defendit aduersus Scotum qui in 1. sentent. distinct. 17. quæstione prima, existimat, non satis esse opus elici à gratia: vt sit meritorium vitæ æternæ: sed vltra hoc requiritur, quòd sit acceptum à Deo, & ordinatum ad talem finem.

Fateor optime lector me longius digressum fuisse, quam ab initio constitueram: sed tamen hæc ad faciliorem huius materiæ intellectum mutuati sumus à viris catholicis, &

Alm. E 4 sacra

ſacræ Theologiæ profefſione reelebratiſſimis, quæ in eum ſenſum accepimus, & accipere obteſtamur, quem ſancta mater eccleſia probavit, & catholicum eſſe definiert. *¶* *Secunda conclusio.* nullus poteſt non tantum primam gratiam, ſed nec quidquam aliud alteri merito condigni mereri. Hæc probatur eadem ratione, quam ad probationem primæ conſuſionis adduximus ex Diuo Thoma prima, ſecundæ quæſtionæ. 14. articulo ſexto. & præter hæc, quia meritum condigni propriè, & verè iuſtitie tribuitur, & ad eam pertinet: quod ſatis manifeſtum eſt, iuſtitia autem eſt ad ipſum operantem. Paulus ſecunda ad Corinth. capitulo quinto. omnes nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, vt referat vnusquifque propria corporis, prout geſit ſiue bonum, ſiue malum. & Apocalypſis capitulo decimoquarto. opera enim illorum ſequuntur illos. Paulus item ad Roma. capitulo ſecundo, referens iuſtum Dei iudicium inquit: qui reddet vnicuique ſecundum opera eius. deinde iuſtitia ad alterum eſt, teſte Cicero nelibr. 1. de officijs. tradit Thomas ſecunda, ſecundæ. quæſtionæ. 38. articulo ſecundo. poſt Ariſtotel. libro quinto, Ethic. capitulo ſecundo, & capitulo quinto. actiones autem, quæ ſunt ad alterum, conſiderantur per comparationem ad agentem, & ad eum, in quem fiunt, vt con-

ſtat, igitur cõdigni meritum, quod iuſtitie tribuitur, reſpectu agentis verſatur: atque ideo non poteſt ex alterius operibus alter de cõdigno quidquam mereri. idem etiam probatur, quia iuſtitia eſt reddere vnicuique quod ſuum eſt: id eſt ei debitum ſecundum proportionis æqualitatem: ſed iuxta hanc æqualitatem non poteſt vni deberi quidquam ex operibus alterius, cum is nihil egerit, nec dederit: ergo nõ poteſt quis alteri ex condigno mereri. Et præter hæc apparet: quia meritum condigni perſonam operantis non excedit. Nam gratia cõoperans, à qua meritum procedit ex condigno, vt ſuum poſſeſſorem ad beatitudinem perducatur, datur: non vt per eam alteri mereatur ex condigno. Alteri enim ex condigno mereri ſoli Chriſto ſeruatum eſt: vt explicat Thomas præter alios in dicto artic. 6. ex quibus conſtat hæc ſecunda cõcluſio, quæ communis eſt apud Theologos: & eam proponit Adrian. in quodlibeto. 8. parte. 2.

Tertia cõcluſio. poteſt quis non tantum pro ſuis culpis, id eſt, pro pœnis temporarijs, quæ reſidua ſunt ex remiſſis peccatis, de condigno, & rigore iuſtitie ſatisfacere, ſed & eodem iure pro alienis: modò ambo ſint amici Dei. Hæc aſſertio quo ad primam partem probatur multis, quæ de ſatisfactione adnotarunt Theologi præſertim catholici aduerſus impium Lutheri dogma, Roſſenſis inquam in artic. de ſatisfactione.

factio. Castro de hæresib. verb. satisfactio. & pœnitentia. Bunderius in compendio concertationum. tit. 16. Thomas & alij in. 4. sentent. distinct. 15. nec enim Christus Lucæ. capi. 11. dixisset, date eleemosynam, & ecce omnia munda sint vobis, si remissa culpa consummata esset mundatio, aut si pœna temporaria, quæ pro peccatis iam dimissis superest, nõ posset operibus nostris tolli, & exolui. quod autem hæc satisfactio ad iustitiam, & eius rigorem pertineat, & sic ex condigno fieri satisfactione probat Thomas in. 4. sentent. distinct. 20. quest. 1. artic. 2. dum distinguit meritum de congruo à satisfactione. explicat eleganter Domini. à Soto. in libro tertio. de natura & gratia. capitu. 6. est enim si pœna temporaria, quæ superest dimissa culpa, per opera nostra pœnalia solvitur, vt est in confesso apud catholicos, & id synodus Tridèrina definiuit sessione. 6. ca. 14. debitũ tollitur rigore iustitiæ.

Secunda pars conclusionis probatur ex eo, quod manifestum sit, posse quempiam pro pœna ab altero debita satisfacere. id enim Paulus asserit. 1. ad Corinth. capi. 8. ex æqualitate, inquit in præsentit tempore vestra abundantia illorum, scilicet pauperũ ministrorum Christi, inopiam suppleat, vt & illorum abundantia vestre inopie sit supplementum. abũdabant namq; Corinthijs temporalibus bonis: egeni verò erant in spiritualibus: E diuerso mi

nistri Christi spiritualibus abundabant, egenes terrenis. Nolite itaq; Apostolus, bona opera pauperum Christi cõmunicari. idem Paulus ad Colossen. ca. 1. Nunc gaudeo in passionibus pro vobis, & adimplere ea, quæ desunt passionũ Christi in carne mea pro corpore ei, quod est ecclesia. Hæc Paulus. quemadmodum ergo passio Christi suffragatur ecclesie, hoc est membris Christi ita membra Christi mystica sibi mutuo operibus subsidio sunt, dũ vnus satisfactio alteri subuenit. sic hanc secundam partem conclusionis tenent Thomas in dict. quest. 1. artic. 2. Adrian. quodlibet. 8. 2. parte. Card. à Turre Crematini capitulo mensuram. de pœnit. distinct. 1. §. in leuitico. nume. 1. Domini. à Soto. in dict. capi. 6. quibus placet, hanc satisfactionem fieri de condigno, & rigore iustitiæ: quia non agitur hic de merito vt vnus alteri mereatur, sed de solutiõe debite pœnæ. atq; ideo apud Deum, si quis velit soluere quod alter debet, non est cur Deus non acceptet opera, quæ ex gratia procedũt, si pro amico offerũtur, ac si pro se ille obtulisset. Sic Diuus Thom. in dict. arti. 2. in specie hanc questionẽ tractas, hanc satisfactionem vnus pro altero distinguit à merito congrui. Hanc opinionem tenet, ac defendit Ioan. Medina. in Codice de pœnitentia tract. 3. questione 5: dicens: esse communem: tametsi addiderit, vnum pro alio saltem de congruo satisfacere. His accedit

Alm. E s quod

Prioris partis Relectionis

quod iuxta ecclesie catholicas traditiones apud eam est Theſaurus maximus indulgentiarum constans ex meritis, & operibus satisfactorijs passionis Christi, atque ex martyrijs, & operibus Sanctorum, qui cum dimissa culpa, poena temporalis sit, & finita, potuere per gratiam, & auxilium Christi ad iustum satisfacere. & insuper opera supercreſcētia agere ad satisfaciendum pro alijs quibus sanctorum opera communicantur. quod manifestum est ex constitutione. Vnigenitus. inter extrauagant. communes, titu. de poeniten. & remissio. & multis, quæ de indulgentijs tradidere Rossensis aduersus Lutherum articulo decimo septimo. Ioan. Eckius aduersus articulo nono. & 24. Castro aduersus hæreses verbo. indulgentiæ. Ioan. Bunderius in compedio concertationum. titulo decimo septimo: Caieta. in secundo, tracta. indulgentiarum. Card. à Turre Cremat. in dict. 5. in leuitico. articulo primo, & secundo. Sanct. Thomas & alij in. 4. sentent. distinct. 20. & præter hos plerique alij, qui de indulgentijs tractauerunt. Hæc enim est illa sanctorum communio, quæ in Symbolo exponitur, dum fatemur sanctorum communionem, quæ quidem & in hoc versatur, quod opera sanctorum satisfactoria, quæ ex parte supersunt satisfactioni pro eorum peccatis quo ad temporalem poenam, & merita passionis Christi communia sunt Christianis per

charitatem. Hinc sanè apparet secunda conclusionis pars: cui addendum est, posse quem etiam si ipse debeat poenæ temporalis satisfactionem, amici debitum prius quam proprium soluere.

○ Tertia conclusionis pars, multis apertissima fit, sed præsertim auctoritate Pauli. 1. ad Corint. capitu. 13. si distribuero, inquit in cibos pauperum omnes facultates meas, etsi tradidero corpus meum ita, ut ardeam, charitatem autem nõ habuero, nihil sum: scilicet apud Deum. Hoc ipsum probatur ratione. Nam per culpam peccati fuit offensa facta Deo, cui ob hanc offensam satisfactio debetur, quæ aliter contingere nequit, quam si offensa tollatur, & hæc tolli non potest nisi amicitia restitutione ut constat: igitur extra charitatem opera facta minimè sunt apud Deum de lege iustitiæ satisfactoria. ex quibus, & alijs hanc sententiam tenet Thomas, & communis Theologorum schola in. 4. sentent. distinct. 15. quest. 1. artic. 3. Gratianus. capit. scelerator. 5. his auctoritatibus. & ibi Card. à Turre Cremat. arti. 1. & 2. de poenit. dist. 3. Adria. in dict. quodlibet. 8. part. 1. & 2. idem in. 4. sen. in tract. de satisfactione. in cap. discussio. & Ioan. à Medina in Codice de poenitentia. tracta. 3. q. 2. unde manifestum fit, operantem extra charitatem nec pro se satisfacere de rigore iustitiæ, nec eodè pro alio, quæ ex parte illi operanti tribuenda sunt eius opera, quia nõ operatur

operatur vt instrumentum alterius, quanuis velit pro altero satisfacere. quod paulò post explicabitur ex S. Thoma. in. 4. sentent. distinct. 45. quæstio. 2. articu. 1. ad. 3. item & illud certum fit, opera iusti non prodesse ad satisfactionem pœnæ temporalis ei, qui est extra charitatem: nam & hoc eisdẽ rationibus probatur, & communi omnium Theologorum cõsensu receptum est. Etenim satisfactio ipsi debitori est adscribenda, etiam si ab alio fiat eius nomine. idcirco oportet, quòd non tantum is, qui operatur, in charitate sit, & amicitia Dei, cum hoc ad acceptationem operum sit necessariũ, sed quòd ipse, pro quo satisfactio fit, & qui satisfacere tenetur, non sit extra charitatem, vt Deus ex lege iustitiæ teneatur satisfactionem admittere. Hæc etiam confirmatur ex his, quæ docet eleganter Thomas in tertia parte. quæstione vlti. artic. 2. scribens, alio modo fieri offensæ recompensationem in pœnitentiã: alio in vindicatiua iustitiã. Nam in vindicatiua iustitiã fit recompensatio per arbitrium iudicis: non secundum voluntatem offendentis, vel offensi. at in pœnitentiã fit recompensatio offensæ per voluntatem peccantis, & secundum arbitrium Dei, in quem peccatur. quia hic nõ queritur sola reintegratio æqualitatis iustitiæ, sicut in iustitiã vindicatiua, sed magis reconciliatio amicitie, quod fit dum offendens recompensat secundum voluntatem

eius, quem offendit. Hæc Sanct. Thomas, quem Caieta. inibi sequitur.

Tandem illud sit hac in re constitutissimum, opera extra charitatem facta, de rigore iustitiæ minimè satisfacere pro temporali pœna debita, licet ea fuerint à sacerdote pro sacramentali pœnitentiã iniuncta, quã sententiam præter superius citatos etiam probant multa, quæ citat Magister sentent. in. 4. distinctio. 15. eandem tenet simpliciter Caieta. in quæstione. 2. de satisfactione. & esse cõmunem fatetur Martinus Azpilcueta in capit. 1. de pœnitent. distinct. 61. num. 45. licet ipse Scotum sequutus in dict. distinct. 15. quæstio. 1. velit tenere contrarium, quod non potest rectè defendi, nisi omiſsa lege iustitiæ id referamus ad liberalitatem ipsius diuinæ maiestatis: vt Ioannes à Medina in dict. quæstione. 2. explicat, post Adrian. in dict. cap. discussio. & idem Medina latius explicauerat in tract. 2. capit. de pœnitentiã iniuncta. versi. esto igitur. & versio. sed vltra.

Et hæc quidem adeò vera sunt, vt subinde censeamus, opera extra charitatem facta, de lege, & rigore iustitiæ minimè esse pro pœnis temporalibus satisfactoria, etiam postmodum charitate accedente. Hoc manifestè patet ex eo, quòd opera nostra, vt satisfactoria sint, debent à charitate procedere: nam sicut meritũ operibus nostris tribuitur à charitate, vt supra ostendimus, ita & vir-

tus

Prioris partis Relectionis

tus satisfaciendi de rigore iustitiæ non aliunde tribuitur quàm coniuncta virtute passionis Christi, à qua secludimur, si extra charitatem simus. Nec ad hoc prodest charitas post facta opera accedens: nam ea non facit, quòd illa opera, quæ facta fuere extra charitatem, facta sint in charitatem, vt frequentissimo omnium consensu receptum esse videtur: ergo opera ista non sunt satisfactoria. Quod comprobatur: quia opera quantum ad vitam, vel mortem considerata sunt, & distinguenda secundum comparationem, à quo procedunt, siquidem vel procedunt à principio vitæ, vel à principio mortis: igitur si semel processerunt ab initio mortis, non poterunt iterum eadem numero resumari: atq; ideo mortua opera non possunt per charitatem fieri viua: deinde meritum, & satisfactio ex operibus ab eadem ratione procedunt, nempe à charitate, & eius causa, ab acceptione diuina supposita lege promissionis, quæ iam ad iustitiæ rigorem pertinet: opera etenim quæ meritoria sunt, eadem & satisfactionem inducunt: & quæ meritoria non sunt, nec satisfacere possunt Deo ex lege iustitiæ, vt planè fatentur omnes, & præ cæteris Thomas in .4. sent. dist. 15. q. 1. artic. 3. versic. ad. 3. quæst. sed opera mortua, & sic extra charitatem facta, ob charitatem denuò accedentem non efficiantur meritoria: sicuti receptum est apud Theologos, & tra-

dit Thomas in .3. parte, quæstione 89. artic. 6. ergo nec satisfactoria: sic deniq; hanc extensionem ad tertiam conclusionis partem veram esse censent. S. Thomas in dict. quæstione 1. artic. 3. ad. 3. quæst. Card. à Turre Crema. in dict. 6. his autoritatibus. artic. 3. idem in capi. intermittentes. arti. 3. de pœnit. distinct. 4. Syluest. verb. satisfactio. q. 7. Adrian. in. 4. sentent. in tractat. de satisfactione. capit. ex dictis oritur alia dubitatio. Ioan. à Medina in Codice de pœnitentia, tract. 3. quæstio. 3. & est communis opinio Theologorū in dict. distinct. 15. vbi Paluda. q. 1. artic. 3. post alios. Idem notant Archid. in capit. vltim. de pœnit. distinct. 3. Abb. in capi. quod quidam. de pœnitentia & remiss. asserentes, hanc esse communem opinionem.

Idem erit in operibus, ex quibus aliquis manet effectus in ipsis operantibus post ipsius operis transitū: vt in ieiunio, & eleemosyna. etenim licet post factam eleemosynam adhuc maneat diminutio patrimonij & post ieiunium debilitatio corporis: attamen & hæc opera extra charitatem facta nequaquam satisfaciunt ex rigore iustitiæ, accedente postmodum charitate. quod in specie adnotarunt Adria. in dict. ca. ex dictis oritur. & Ioan. Medina in dict. tract. 3. versic. præsupposito. & in eodem Codice. tract. 2. ca. de pœnitentia iniuncta. versic. sed ultra. aduersus S. Thomam in dict. art. 3. & ibi Palud. quos etiā sequitur Card. à Tur-

re Cremat. in dict. art. 3. Nam hi existimarunt, opera, ex quibus manet aliquis effectus in operantibus ad huc ex interuallo, & post eorū transitum et si facta fuerint extra charitatem, esse satisfactoria charitate accedente quorum sententia ab illo effectu continuo, qui superest factis operibus rationem habet: quæ verè sufficiens non est: etiam si Syluest. eandem distinctionem. S. Thomæ probauerit in dict. quæst. 7. quia si opera facta in statu mortalis peccati extra charitatem, mortua sunt, & extincta, certè dubio procul & extincta sunt cum suis effectibus. multisq; alijs rationibus hæc opinio Thomæ non est admittenda, quas diligentissimè tradit Ioann. à Medina in dict. tract. 2. & tract. 3. apud quem lectoreas expendere poterit. Nos enim, nè longius digrediamur, eas missas facimus & præfertim quia ipse S. Thom. in 3. part. quæst. 89. artic. vlti. indistinctè probat, opera extra charitatem facta nequaquam reuiuiscere, etiam ad satisfactionem: siue ea sint opera, ex quibus in operante manet aliquis effectus, siue effectū nullum relinquenda. etenim licèt hæc vltima dicendi forma. S. Thom. non vtatur expressim, eam tamen præmittit: quippe qui seriò, & omni conatu quæstionem disputans nullam exponat inter hæc opera distinctionem: imò rationibus vtatur eam omnino excludentibus.

Tertiò ita præscriptam conclusio

nem probamus, vt opinemur, opera extra charitatem facta non esse ad satisfactionem sufficientia, adhuc charitate accedente, etiam si fuerint opera in pœnitentiæ sacramentalem à sacerdote iniuncta. probatur hæc assertio his rationibus, quibus proximæ fuere probatæ: & eam defendit Ioan. à Medina in dict. tract. 2. ca. de pœnitentiâ iniuncta. versio. sed vltra esset dubitatio. eadem sententiam præmittunt planè Paludat. in dict. art. 3. Card. à Turre Crema. & Adrian. paulò antè citati, qui expressim asseuerantes, per opera extra charitatem facta, esse satisfactum sacerdotis iniungentis pœnitentiâ, & ecclesiæ præcepto, quod statim tractabitur, non tamen Deo, palàm præfatam conclusionem admittunt: sed et Syluest. in dic. q. 7. eam omnino explicans inquit, esse veritatem, & mentem penè omnium doctorum. quod & nos constanter asseueramus. & nihilominus Caieta. in q. 2. de satisfactione. existimat, opera iniuncta à sacerdote in pœnitentiâ sacramentalem facta extra charitatem, satisfactoria esse, & effectū satisfactionis habere accedente charitate: & hoc probat ex eo, quòd opus sit sacramentale: quòd irregulariter, licèt quando fit, effectū suum propter obicem peccati non operetur recedente tamen peccato illum operatur: sicuti de baptismo Augustinus scribit lib. 1. de baptismo cap. 12. cap. tunc valere. de consecra. disti. 4. at satisfactio sacramentalis pars est sacra

Prioris partis Relectionis

sacramenti, vimq; habet ex clauibus & virtute sacramenti, atq; opere operato: ergo sortietur effectum recedente peccato. Fatetur tamé ipse Caieta. hæc opera charitate accedente non tantum habere effectum ad satisfaciendum, quantum habuissent, si facta forent in charitate. qua in re satisfactionem sacramentalem distinguit ab alijs operibus sacramentalibus: hæc enim facta extra charitatem recedente fictione, & peccato, totum, & tantum effectum sortiuntur, quantum habuisset facta in charitate, quia opera Dei sunt, nõ hominis: illa verò cum maxima ex parte hominis sit, facta quidem extra charitatem, recedente fictione, licet effectum recuperet & sortiatur, non tamen quantum habuisset facta in charitate. Hæc Caiet. cuius opinionem adeò veram esse censet egregius vir Martinus ab Azpilcueta in cap. 1. in princi. nume. 49. de poenit. dist. 6. vt opinetur, opera facta extra charitatem, iniuncta tamen in sacramentalem satisfactionem, accedente charitate eundem effectum habere ad satisfaciendum, quem habuissent, si facta forent in charitate: & hoc propter virtutem sacramenti. ego verò Caietani sententiam, & viri doctissimi extensionem arbitror esse contrarias opinioni communi theologorum, vt modò adnotauimus. imò communem assertionem non obstante ratione Caiet. veriorrem esse opinor.

Illud etenim in primis fatemur,

quod Caiet. optimè asseuerat, opera satisfactoria iniuncta in sacramentalem poenitentiam, & satisfactionem, magis quidem cæteris paribus satisfacere, & maioris valoris esse virtute Sacramenti, quam opera non iniuncta in sacramentalem satisfactionem. hoc fatentur communiter Theologi, & notant Thomas, & ibi Caieta. in tertia parte. quæst. 90. artic. 2. ad. 2. idem Thomas expressim in quodlibet. tertio. artic. 28. hoc præmissis probatur, falsam esse Caieta. sententiam. Primum: quia satisfactio licet sit iniuncta in sacramento poenitentiae, & habet maiorem valorem virtute sacramenti, & clauium, est tamen opus hominis, non Dei: atque ideo eius valor merito innititur operantis: hoc etenim proprium est satisfactionis: vt fatetur Thom. in. 4. sentent. distinct. 15. quæst. 1. artic. 3. ad tertium. quem alij sequuntur: igitur cum præcipuè consideretur ex opere operantis, si fiat extra charitatem omnino mortua est, nec accedente charitate sortitur effectum. qua ratione cessat argumentatio Caieta. ab alijs sacramentis deducta. Sacramenta siquidè opera sunt solius Dei diuinitus instituta, quæ valorem habent à meritis Christi: non à meritis operantis: & ideo etiam si fiant extra charitatem, non amittunt proprium valorem, licet non prosint operanti, & cessante fictione sortiuntur effectum, præsertim tollitur ratio Caiet. quia ea locum habet in Sacramentis imprimen

primentibus characterē in animā, quæ iterari non possunt: hæc enim recedente fictione sortiuntur suum effectum: alia verò Sacramēta non hanc sequuntur legem: nā indignè sumpta extra charitatem recedente fictione non conferunt effectū recipienti, vt Ioan. à Medina ex rationibus aliquot Theologorum fatetur in codice de pœnitentia. tracta. 3. q. 3. & in tract. 2. c. de pœnitentia iniuncta. versi. sed vltra. & in cap. de confessione ficta iteranda. & Adria. in 4. sentent. in tract. de confessione. c. quintū dubium. & tractabitur in fine huius paragraphi. Secundo aduersus Caietani opinionem argumentatio efficax fit ex eo, quod cōmuni omnium iudicio in dist. 25. 4. sent. definitū extat, eadem opera, quæ sunt satisfactoria, esse & meritoria, & quæ sunt meritoria esse satisfactoria: quia & meriti & satisfactionis vna, & eadem radix est gratia cooperās, & gratum faciens: sed si opera iniuncta in Sacramētali pœnitentia facta extra charitatem recedente fictione forent satisfactoria, sequeretur eadē esse & meritoria, quod dicendum non est: siquidem opera extra charitatē facta, vtpote non procedētia à gratia, nullo modo recedēte fictione meritoria sunt: imò contrarium esset erroneū: igitur hæc opera non sunt recedente fictione satisfactoria. Tertio, virtus Sacramenti pœnitentiæ operatur remissionem culpæ, pœnæ æternæ, & portionem aliquam tēporalis, iux-

ta catholicas, & cōmuni cōsensu receptas definitiones, ex opere quidem operato: nō autem satisfactoriam: cū hæc ad operantis opus pertineat: sed & si detur, recedēte fictione virtutem Sacramēti accedere, & prodesse: id obtinet quo ad virtutis effectus, quos modò diximus, non quo ad satisfactionem: ergo opera hæc licet maioris valoris sint ratione, & vi sacramenti: non tamen extra charitatem facta reuiuiscunt ad effectū satisfactionis pro pœna tēporali. idcirco tutior est opinio, quā ni fallimur, communem esse censemus, aduersus Caieta.

Opera verò facta in charitate, que per subsequens peccatum fuerint mortificata, recedente peccato, & iterum accedente charitate, priorē effectum recipiunt, & satisfactoria, ac meritoria sunt. hoc cōstat ex his, quæ S. Thomas omnium cōsensu receptus adducit in 3. part. q. 89. artic. 5. & theologi in 4. sent. dist. 15. quæst. 1. glos. in capit. quærat hic aliquis. verb. non percipitur. de pœnit. distinct. 3. Adria. Syluest. & alij proximè citati. præsertim. gloss. super illud Iohel. capit. 2. reddam vobis annos, quos comedit locusta. inquit enim glos. non patiar perire vbertatem, quam cum perturbatio ne animi amisistis. vbertas autem ista meritum bonorū operum est, quod fuit perditum per peccatum: ergo per pœnitentiam reuiuiscunt opera meritoria prius facta ante peccatum. eandem sententiam probat Cardi.

Prioris partis Relectionis

Card. à Turre Cremat. in cap. intermittentes. de pœnit. distin. 4. arti. 2. quo in loco Gratianus eidem subscribit opinioni ita intelligens quæ ex Augustino in cap. 14. libr. de pœnitentia. citauerat: & ex Hieronymo ad capit. 1. in Aegæum. de pœnit. distinct. 3. cap. piùm. & capit. si quando. tametsi idem Gratianus in cap. quærat aliquis. & in cap. vlti. vers. pœnitentia. vbi glo. de pœnit. dist. 3. ad finem censeat. opera extra charitatem facta: quæ verè mortua dicuntur per pœnitentiam recedente fìctione satisfactoria esse, & reuiuiscere, quod falsum esse constat ex his, quæ hoc in §. tractauimus, & licet Augustini & Hieronymi sententiæ in dict. cap. piùm. & cap. si quando. huic Gratiani vltimæ opinioni suffragari videantur, attamen intelligendæ sunt in hunc sensum, vt opera facta extra charitatē multa possint ex congruo à Deo, & eius maximaliberalitate impetrare, non autem in eū, vt vel meritoria sint, vel satisfactoria recedente fìctione. sunt verò hæc opera extra charitatem facta, etiam ante fìctionis, & peccati discessum, ad plurima vtilia vi impetrationis ex congruo à liberalitate Dei.

¶ Primum: ad impetrandum aliquod temporale bonum, & præmii. u. capi. quid ergo. de pœnit. distin. 3. ex Chrysostomo homilia 67. ad populū Antiochenum. item ad obtinendum facilius à Deo auxiliū speciale, & gratiam conuer-

sionis, qua citius peccator resipiscat. & ad adquirēdos bonos mentis habitus, quibus facilius homo, & si peccator, bona opera exercens vitijs resistat. quin & vtilia sunt ad cōsequēda ex impetratione, & iure liberalitatis dilationem pœnæ, & remissionē pœnæ tēporalis. quod de Achab refertur. 3. reg. cap. 21. cap. talis. cap. Achab. de pœnit. dist. 35. ad impetrandas intercessiones sanctorum: & ad multa alia quæ passim Theologi tradidere: præsertim Card. à Turre Cremata in ca. nihil. de consecrat. dist. 5. Syluest. ver. charitas. q. 8. rursus idem Card. in cap. Primum consolatio. §. quanquam bonorum. arti. 2. de pœnit. distin. 3. Adrian. in quodlib. 8. art. 1. in 4. sentent. in tract. de satisfactiōe. cap. discussio. Ioannes Maior in 4. sentent. dist. 35. quæst. 1. versic. dubitatur. & Ioannes à Medina in Codice de pœnitentia. tract. 3. quæst. 2. quæ quidem peccator operibus bonis à liberalitate diuina poterit impetrare non ratione iustitiæ, nec propriè ex merito, sed ex cōgruitate quadam: sicuti & prædicta colliguntur ferè ex S. Thoma in 4. sent. dist. 35. q. 1. artic. 3. ad 4.

12 Hinc sanè expendi poterunt quæ adnotauit. glo. in c. quod quidam. de pœnit. & remis. quæ singul. est secūdum Abb. ibi & Angel. verb. pœnitentia. §. 14. cui est similis in c. quærat aliquis. de pœnit. distinct. 3. verb. non percipitur. etenim glo. aliquot effectus cōmemorat, quos ope-

operantur bona opera facta extra
 charitatem, quorum duo: nempe
 quod valeant ad faciliorem illustra-
 tionem mentis, vt ea facilius à deo
 impetretur: & ad bona temporalia
 liberalitate diuina consequenda, si
 prius expositi fuerint. Addit tamē
 glo. in dict. cap. quod quidam. hæc
 bona opera facta extra charitatem
 prodesse ad vitam æternam prome-
 rendam. quod falsissimum est: præ-
 fertim quia glo. præmittit hunc ef-
 fectum, & alios, etiam eo tempore
 quo quis est extra charitatem non
 recedente fictione: in quo grauissi-
 mē errat. nam opera bona facta ex-
 tra charitatem etiam recedente fictio-
 ne nec meritoria. nec satisfactoria
 sunt, vt superius ostendimus: atque
 ideo temerarium est dicere, quod
 opera bona extra charitatem facta
 nondum recedente fictione profint
 ad promerendam vitam æternam:
 cum eo tempore, nec iure meriti
 de condigno, nec ex congruo, nec
 ex vi impetrationis possunt vitam
 æternam ipsi operanti acquirere. quā
 ob rem suspicor glo. non ita men-
 tesensisse, vt eius verba significare
 videntur. & ita gloss. in dicto verb.
 non percipitur hunc effectum ho-
 rum operum omisit. Addit etiam
 vtraque glo. opera extra charitatem
 facta vtilia esse saltē ad minus sup-
 plicium subeūdum. & id sanē glo.
 tracta. 4. nō recedente fictione: erit-
 que vera eius conclusio in hoc sen-
 su, vt pœna inferni, & æterna non

peccator hæc bona opera non fecis-
 set: nam verē tanta non debetur: si
 quidem per hæc bona opera pecca-
 tor in hunc constituitur statum, vt
 minori contemptu peccet, est autē
 falsa conclusio glo. in hunc modū
 accepta. vt propter bona opera pec-
 catoris minuatur pœna æterna iam
 pro eius peccatis debita: hæc etenim
 non minuitur: secundum S. Thomā
 in. 4. sentent. dist. 15. q. 1. art. 3. ad 5. q. &
 ibi Durandum & Gardia cap. pri-
 ma consolatio. §. quāquam bono-
 rum. art. 2. de pœnit. dist. 3. c. non si

Trādit præterea glo. in dicto capite
 quod quidam. pœnitentiā factam
 extra charitatem recedente fictioe,
 & charitate accedente, suum pro-
 prium effectum operari. quemad-
 modum & baptisus cap. tunc va-
 lere. de consec. dist. 4. huius glo. po-
 test esse duplex sensus. prior quidē,
 vt opera extra charitatem facta in
 pœnitentiā tamen sacramentale
 iniuncta accedente charitate esse,
 vel meritoria, vel satisfactoria, aut
 vtrunque effectum habitura verē
 constituamus. quod tamen falsum
 esse superius ostendimus: atq; ideo
 hic sensus verus non est, nec rectē
 defendi potest. *Ad inuentionem eius*

Alter sensus in hunc modum ex-
 plicatur, vt confessio, & pœnitentiæ
 sacramentum extra charitatem con-
 tingentia, cessante fictione vim, &
 effectum sacramenti sortiantur: si-
 cuti & in baptismo satis est manife-
 13 stum: huic opinioni ad stipulatur
 Gratianus in capitulo. quærat hic

Alm. F aliquis.

Prioris partis Relectionis

aliquis. ad finē, & in capit. ult. §. ult. & ibi glo. de pœnit. dist. 3. qui videtur asserere, etiam in aliis sacramentis obtinere illud, quod de baptismo Augustinus adnotauerit: nempe, quod recedente fitione suum effectum operentur. idem notat. S. Thomas in 4. sent. dist. 17. quæst. 3. art. 4. ad primum. dum adducēs cōclusionem de baptismo inquit, idē & in aliis sacramentis. hoc ipsum Caiet. tenet expressim. q. 3. de confessione. vbi de illa disputat quæstione, an cōfessio sacramentalis facta extra charitatem sit iteranda: in cuius intellectum hic tria proponemus ad præsentis controuersie definitionem, & quidem breuiter, rationum concertationem omittentes, quod ea non omnino sit nostre professionis.

Primum illud apud omnes est in confesso, quod confessio sacramentalis facta ab eo, qui nullum dolorem habet, nec cōtritionem, nec eā attritionem, ex qua virtute sacramenti fiat contritus: omnino repetenda sit: cum hæc confessio non sit materia sacramenti pœnitentiæ quippe qua à nulla pœnitentiā deducatur. huic assertioni cōsentiunt omnes, præsertim Caiet. in dist. q. 5. Capreol. in dict. dist. 17. q. 2. & ibi Durandus. q. 1. Melchior Cano. qui diligentissimè de hac re disputauit in relect. de pœnitentiā. parte 3.

Secundò: si quis habeat attritionē ex qua virtute sacramenti contritus fiat gratiam scilicet adsequutus, nō

est huius confessio iteranda: suscipit etenim hic verum pœnitentiæ sacramentum, ac remissionē peccatorum per absolutionem sacramentalem. Maius igitur dubium est de illo, qui integrè omnia mortalia peccata confitetur nullo ex certa scientia omisso, & habet attritionem ad eò imperfectam, vt virtute sacramenti contritus non fiat, imò sacrilegus sit ex eo, quod irreuerenter tantū suscipiat sacramentū: quod ei cōcedendū nō erat, cap. quod quidā. paulò ante citatum: an huius cōfessio, cui accessit absolutio, sit repetenda: & tūc proponitur. 3. conclusio.

Tertio cōfessor fictus sine debita dispositione, attritionem tantū habēs admodū imperfectā, si integrè cōfiteatur, sacramentale facit confessionē, & verā absolutionē percipit: si bi tamē tunc minimè efficacē propter obicē sacramento positū. huius assertiōis effectus maximè est, quod nō erit necessariò cōfessio iteranda. hanc opinionem probant, & verā esse opinantur. S. Thomas in 4. sent. dist. 17. q. 3. art. 4. ad primū. cui magis communiter cōsentiunt cæteri Theologi ibidem: & Caiet. in dict. quæst. 6. de confessione. quam sententiā doctissimè defendit Melchior à Cano in dict. relectione de pœnitentiā. parte quinta. & profectò hæc pars benignior est, & probabilior: tamen si contraria maximis inuitur rationibus, quam probare, & tutari conantur Ioan. Maior in dist. 17. quæst. 9. Adrianus in 4. sent. quæst. 4.

de

de cōfessione. & dubio. 5. eiusdem tractatus. Ioan. à Medina in codice, de pœnitentia. tract. de confessiōe, capitulo. de cōfessione ficta iteranda. opinio autem diui Thomæ non aliter est accipiēda, quàm si quis ad uertens se carere dolore efficaci ac, cuset se ipsum illius indispositionis: cū alioqui huius culpæ omifio efficeret confessionem non integram: ideo ea foret iteranda. unde glo. in dict. §. vlt. de pœni. dist. 3. verb. utilis, quæ dicit, hanc simulationem, qua quis ecclesiam decipit postmodum confitendam esse: cū quis verè pœnituerit: non tamen esse confessionem primam iterandam, est intelligenda de fictione illa exteriori, & sacrilegio, quod peccator commisit recipiēdo exteriori absolutionem. nam hæc antea explicari non potuit. non autem de illa in dispositione, animo, atque fictione, quam peccator habuit antequam susciperet absolutionem: hæc enim tunc ad illam absolutionem confitenda est. quemadmodū satis colligitur ex S. Thomæ resolutione in dict. art. 4.

Nec tamen statim sequitur: confessio ista informis iteranda nō est, ergo recedente fictione, sacramenti effectum operatur, & habet. Nam, vt statim. §. sequenti. probabimus, potest contingere, quod non sit iteranda confessio extra charitatem facta sequuta absolutione: quia iam est præcepto confessionis obtemperatum. & ideo ad vitandum nouū

peccatum non est necessaria iteratio: nouum inquam peccatū, quod ex omissione præcepti committeretur: nec ex hoc necessariò deducitur, eam non esse iterandam ad obtinendam veram, & efficacem illorum peccatorum absolutionem. nihilominus S. Thomas. Caieta. & Melchior à Cano, & alii, quibus frequentius placet S. Thomæ sententia palàm asseuerant, confessionem integram, informem tamen, quia facta sit extra charitatē, sequuta sacramentali absolutione: recedente fictione, suum operari sacramenti effectum, & esse idem in sacramento pœnitentiæ, quod in sacramento baptismi. & sanè Caieta. & Thom. idem esse in omnibus aliis sacramētis opinentur. Melchior Cano reliqua sacramēta præter baptismum. & pœnitentiam ab hac lege excludit. etenim censet, sacramentum baptismi, & pœnitentiæ, quia ea sint ad salutem necessaria, fictione recedente suum operari effectum: at reliqua sacramenta extra charitatem sumpta, etiam recedente fictione probat, non operari suum effectū. sed Gabriel in quarto sententiarum. distinctione decima septima. questione prima. artic. tertio dubio. 2. Ioannes Maior. ibi questione. 9. Adrian. & Ioannes à Medina sæpè in hoc paragrapho ad id citati, existimant, hoc esse proprium sacramenti baptismi & eorum, quæ iterari non possunt, vt tandem baptismus extra charitatem susceptus receden-

Prioris partis Relectionis

te fictione effectum proprium, & verum sacramenti operetur: cætera verò sacramenta, etiam pœnitentię, recedente fictione non habeant sacramenti effectum quo ad ipsum recipiẽtem extra charitatem, tamen si vera fuerint sacramenta. horum authorum ratio ea est, quòd in sacramento baptisimi peculiaris quædam obtineat huius privilegij causa, quæ alijs communis non est: alijs inquam, quæ iterari possunt: nã quod dicimus de baptisimo, idẽ intelligimus in similibus sacramẽtis, quæ iterari non possunt. etenim cũ hæc sacramenta iterari non possint, & fructus illorum sit admodũ necessarius, verò simile est, diuinam maiestatem fructũ horum sacramẽtorũ abscedẽte fictione cõferre, ne baptizati, confirmati & ordinati perpetuò priuentur horum sacramentorum fructu, qui baptizatis omnino necessarius est, confirmatis autem, & ordinatis maximè utilis. Hæc verò ratio alijs sacramentis non cõuenit: si quidem recedente fictione iterum recipi possunt, & recipientes ita in charitate fructum eorum consequuntur. & planè Ioãnes Major fatetur S. Thomæ sententiam in hoc esse contrariam cõmuni opinioni, quod ipse non ita certum esse opinor.

Illud tamen est omnium consensus receptum, confessionem sacramentalem, hoc est, ex qua cum absolutione verum pœnitentię sacramentum consistit, eam non esse ite-

rum faciendam, nec iterandã. quòd si sit aliqua confessio, ex qua non est constitutum verum pœnitentię sacramentum, ea erit omnino repetenda, & iteranda. huic etenim scopo omnia, quæ utrinque in disputationem adduci poterunt, & adducuntur, dubio procul intendunt.

Ex §. sequenti.

- 1 *Præceptum diuinum, vel humanum regulariter seruetur per opera extra charitatem facta ad hunc effectum, ne quis nonã violenti præcepti culpam contrahat.*
- 2 *Clericus in peccato mortali dicens horas canonicas satisfacit præcepto ecclesie.*
- 3 *Circumstantia temporis festi, an sit necessario consistenda?*
- 4 *Potest quis alteri à benignitate diuina multa impetrare: & an primam gratiam?*
- 5 *Suffragiorum, & orationum triplex valor constituitur.*
- 6 *Opera habentia valorem ex opere operato quæ sint, & ibi de sacrificio missæ.*
- 7 *Floræ canonice, an habeant vim ex opere operato?*
- 8 *Suffragia quo ad effectum operis operantis dupliciter considerantur.*
- 9 *Suffragiũ factũ pro multis, non ita cuiuslibet prodest, ac si pro eo tantũ foret ministratũ.*
- 10 *Valor suffragiorũ publicorũ, & priuatorũ vnde procedat quo ad vim operis operantis?*
- 11 *Suffragia per viuos exhibita, etiã profunt existentibus in purgatorio.*

§. Quintus.

AEterum & si bona opera facta extra charitatem aliquot effectus habeant, quos paulò antè ostendi-

stendimus, potissimum superest
 alium effectum exponere: in hunc
 denique modum, ut certi iuris sit, o-
 pera bona extra charitatem facta in
 hoc utilia esse, quod per ea quis ex-
 1 cusetur a peccato, & nova culpa,
 quam contraheret transgressioe prae-
 cepti, si ea non faceret. non enim est prae-
 cepti transgressor, qui actu bono in
 genere suo, quem lex praecipit, appo-
 nit aliquam malam circumstantiam,
 vel illum fecerit existens in mortali
 crimine extra charitatem, nam quae-
 dam praecepta sunt, quae sine chari-
 tate non implentur: ut praeceptum
 de contritione, & de charitate: & in
 his charitas necessaria est ad obser-
 vationem praecepti. At sunt alia prae-
 cepta de actibus exterioribus, quae non
 exigunt necessariò charitatem ad eo-
 rum observationem: & haec servantur
 etiam absque charitate, aut saltem eo-
 rum transgressor non est, qui actum
 praeceptum extra charitatem fece-
 rit. scribit sane eleganter S. Thomas
 in. 1. 2. q. 100. art. 9. non cadere sub prae-
 cepto legis humanae, nec divinae
 modum virtutis quantum ad hoc,
 ut aliquis ex habitu radicato opere-
 tur, quamvis bene cadat ipse actus vir-
 tutis. nec enim secundum eum ab
 homine, nec a Deo punitur tanquam
 praecepti transgressor qui debitum
 parentibus honorem impedit, quam-
 vis id fecerit absque habitu pietatis.
 nam licet lex praecipiens actum virtu-
 tis intendat sibi subditos ad virtu-
 tem inducere: tamen de actu virtu-
 tis non de fine praeceptum facit si-

nis siquidem legis praecipientis non
 continetur, nec est sub ipso legis prae-
 cepto: quod idem Thomas sensim
 explicat. 1. 2. quaest. 96. arti. 3. ad. 2. &
 2. 2. q. 44. artic. 1. 4. & 8. ex quibus lo-
 cis passim hoc adnotavit Gaicta. Pa-
 luda. in. 3. sent. d. 37. q. 1. col. 3. & ibi
 Ioan. Maior. q. 15. & est eois opinio
 secundum Almain in. 4. dif. 16. q. 1.
 cui ad stipulatur altera diui Thomae
 distinctio in eadem. 1. 2. q. 100. art. 10. ita
 enim scribit. actus charitatis dupli-
 citer considerari potest. vno modo
 secundum quod est quidam actus
 per se: & hoc modo cadit sub prae-
 cepto legis, quod de hoc specialiter
 datur, scilicet, diliges dominum
 deum tuum, & diliges proximum
 tuum. alio modo potest considerari
 actus charitatis secundum quod
 est modus aliarum virtutum: hoc est
 eo modo, quo actus aliarum virtu-
 tum ordinatur ad charitatem, quae
 est finis praecepti: & tunc actus cha-
 ritatis non cadit sub praecepto. haec
 Thomas, adiciens exemplum idem
 de honorando parente. Non enim in
 hoc praecepto includitur, quod ho-
 noretur ex charitate, sed solum quod
 honoretur pater. denique multis al-
 liis rationibus, & authoritatibus pro-
 batur eois opinio: quam Panor. &
 alii eidem tenent in dicto. c. quod
 quidem. de poeniten. & remiss. Sec-
 tus in. 2. senten. dif. 28. Almain in. 2.
 tract. moralium. ca. 8. & esse comu-
 nem asseuerat Andreas a Vega eam
 sequutus in libr. de fide iustificante.
 q. 15. col. 2. hoc ipsum tenet, & sequitur

Prioris partis Relectionis

tur alii Doct. quorum statim in ali-
quot corolariis mentionem facie-
mus: & hi, quos in proximo. §. ci-
tauimus ad effectus operum, quæ
extra charitatem facta sunt. idem
S. Thom. rursus tenet in. 1. 2. q. 109.
art. 4. cuius sententiã sequitur & ex-
plicat Dominic. à Soto lib. 1. de na-
tu. & gratia cap. 22. qui omnino le-
gendus est capit. 21. Et idem lib. 2.
de iustit. & iure. q. 3. arti. 10.

¶ Sunt tamen qui existiment, hæc
conclusionem non esse in vniuersum
accipiendam: & id verum est, nam mi-
nimè procedit in his præceptis co-
rũ actuum, quibus positus semper
venitur ad gratiam gratũ facientẽ,
vt præceptũ de martyrio: & de di-
lectione dei super omnia. quod cõ-
stat ex ratione. S. Thomæ. in dict.
art. 10. & id latius à Theologis tradi-
tur in. 2. sent. dist. 28.

Idem est in præcepto de pœniten-
tiæ virtute: id est de contritione: nam
præceptũ habemus de pœnitentiã tã-
ta, quanta sufficit ad reponendũ pec-
catorem in gratia dei. quod cõmu-
ni omnium Theologorũ sententiã
receptum est: & probatur his ratio-
nibus, quibus cõstat, esse diuinæ le-
gis speciale præceptum de pœnitentiã
cordis. quas rationes ceteris dili-
gẽtius exponunt Ioan. à Medina in
codice de pœnitentia. tract. 1. q. 2.
vers. esto sit necessaria. & Melchior
Canus in relect. de pœnitentiã. 4. par-
te. quo fit, vt hoc præceptũ de pœni-
tentia cordis minimè possit imple-
ri extra charitatẽ. quod in specie pro-

bant Iacob. Almain in dict. capi. 8.
& Andr. à Vega in dict. q. 13. & de-
ducitur ab his, quæ Thomas scribit
in dict. art. 10. vnde potest expendi
conclusio gloss. in dict. c. quod qui-
dam. cuius in. §. præced. intellectu
tractauimus. inqt enim glo. quod
licet non possit quis verè de vno pec-
cato mortali pœnitentiã agere, absq̃
eo quod & de aliis pœniteat. c. sunt
plures. de pœnit. dist. 3. notant Adr.
in. 4. in tract. de pœnitentiã. q. 3. c. qa-
iam ostensũ est. Card. à Turre Crea-
mata in cap. prima cõsolatio. §. sed
quod ei. de pœnit. dist. 3. vbi Gratia-
nus de hac quæstiõe disputat. tamẽ
hæc pœnitentia cordis habebit effe-
ctum, cũ de aliis peccatis peccator
pœnituerit. hic enim illi⁹ gl. sensus
ad cordis pœnitentiã refertur: & pla-
nè respõsio glo. non placet: quia non
satisfacit peccator præcepto de pœ-
nitentiã cordis eo quidem casu, quo
pœnitere tenetur, nisi id fecerit,
quod sit sufficiens ad reponendum
eum in amicitia Dei, à qua exclusus
est per aliud peccatũ, de quo non pœ-
nitet, nec pœnituit. igitur etiã rece-
dente illa fictione tenebitur ad ob-
seruationem præcepti pœnitere, vt
præcepto, & eius difinito tempori
satisfaciat. qua ratione constat, pec-
catorẽ istum præcepto de pœniten-
tia non satisfecisse, nec tunc, nec re-
cedente fictione: atque ideo culpa om-
issionis præcepti iustè notari.

Præter hæc opinantur quidã præ-
notatam cõmunem sententiam non
esse admittendam quo ad præcepta
de

de sacramentis percipiendis: nam hæc præcepta in hunc modum sunt intelligenda, vt quodlibet præceptum de sacramentis vnicum sit, nepe de suscipiendo sacramento debite, & absque mortali peccato. qui quidem sensus non patitur, quod dicamus in sacramentis duplex esse præceptum: vnum de eo suscipiendo: alterum de non recipiendo sacramento in mortali culpa. nam iuxta hunc dicendi modum, qui perciperet sacramentum in mortali, peccaret contra præceptum secundum, seruaret tamen primum: idcirco hi Doct. priorē sequuntur sensum: & ita intelligunt eodem conclusionē. sic sane Durandus censet in 2. sen. dist. 28. q. 3. & 4. & Alma in in dict. cap. 8. ad fin. quorum sententiam defendi posse opinatur Andreas Vega in dict. q. 1. & ea in facile admittent, qui aduersus communē conclusionem, quam in principio huius. §. constituimus, in vniuersum tenet. sed nihilominus quoad istum effectum ne peccator in peccato suscipiens sacramentum, nouum peccatum omissionis contra præceptum de eo suscipiendo committat, verior, & receptior videtur ea sententia, quæ solet diffiniri, præceptum impleri etiam extra charitatē ab eo, qui est in mortali peccato: tamen si verum sit, eum mortaliter peccare ob irouerētiam maximam, quam committit contra diuinum sacramentum: & præterea obicere ponere gratia, & effectum sacramenti. in his etenim duobus nulla est apud theologos controversia.

sic & opinionē Durandi falsam esse censet Dominià Soto lib. 1. de nat. & grat. cap. 22. sed generaliter conatur alij probare, nullum per actum peccati satis facere præcepto Dei, vel ecclesie: quæ quidem opinio, si vera est, manifestē conuincit, verū esse quod aduersus eodem modō diximus: scilicet in sacramentis illud esse considerandum, quod nemo ea recipiens extra charitatē præceptis Dei, vel ecclesie satisfaciat: cum extra charitatē in peccato mortali irruerit, & maxima cum iniuria diuina adsumitur: & ex eo solo culpa mortalis recipiente contrahat. sic Adri. in 2. sen. in tract. de sacramento confessionis: ca. quartum dubium. qui in effectu tenet opinionē, quæ proximē deduximus ex Durando, & Almaino: nos tamen & in hoc casu, sicut in præcedenti eodem sententiā probamus, & tenere profitemur. denique amplius quidam asseuerare non formidarunt, existentē in mortali, & extra charitatē non posse implere præceptum aliquod Dei, vel ecclesie. & hi non tantum contendunt sub præcepto alicuius actus, contineri ipsum actum virtutis, sed & finem ipsius præcepti, & legislatoris. quod diximus esse contrariū opinionis S. Thomæ, & aliorum, qui eum sequuntur: sed tamen hanc opinionem aduersus communē defendunt Dionysius Cisterciensis in 1. sent. distinctis, q. 6. & Gregorius Ariminensis in 2. dist. is. q. 1. & 2. quorum opinio ab eis & in hoc sensu adsumitur, vt in hac

Prioris partis Relectionis

specie præcepta impleri nõ possint etiam ad vitãdam nouam culpam ex transgressione imminentem. & tamen ad eõ aliena est à veritate, vt nec probabilis censi valeat. Ex cõmuni tamen sententia plura deduci poterunt, è quibus aliquot exponere decreui.

Primùm infertur ratio eius conclusionis, quã in. §. præcedenti. num. 3. vers. Tertio proposuimus. nam si fictus confessor nõ habes eam attritionem, quæ ex vi sacramenti fiat cõtritio, & sic cum imperfecta peccatorũ displicentia: quæ sufficiens ad veram attritionem nõ est, huius conscius status eũ sacerdoti se ipsũ accusans detexerit, & absolutionẽ acceperit, præcepto de recipiẽdo sacramẽto pœnitentiæ, cuius effectui obicem ponit, quia extra charitatẽ est, nihilo minus in hoc sensu satisfacit, vt euadat nouam ex transgressione præcepti culpam. hinc deniq; authores, qui hanc conclusionẽ defendunt, quos ibi citauimus, planè concedunt, primam huius paragraphi assertionem etiam in præceptis de sacramentis, obtinere.

Secundò cõstat ex his, satisfactio- nem sacramentalẽ à sacerdote iniũctam, & extra charitatẽ postmodũ executioni traditã: etiam si nec accedente charitate satisfactio- nis effectũ sortiatur. quod in. §. præcedente explicuimus, hũc tamen effectũ habere tempore ipso, quo fit, vt sacerdotis præcepto, & obligationi pœnitentiã implendi sub noue cul-

pæ reatu peccator satisfaciat. Hoc probatur ex eo, quod licet tenetur quis opera pœnalia facere, quæ sacerdos ei iniũxerit in satisfactio- nẽ pœnæ tẽporalis, vel ex acceptio- nis pœnitentiæ, vel aliunde, sub pœna noui reatus, non tamen tenetur ea opera exercere, & exequi in gratia, & charitate: imò liberat ab hac noua culpa, si hæc bona opera fecerit extra charitatẽ: tametsi adhuc maneat peccator obligatus ad satisfactio- nẽ vel in hoc seculo, vel in alio subeũdã. atq; ita constat ex. l. huius §. assertionẽ: & tenent hi authores, quos in proximo. §. cõmemorauimus; num. 8. ex quo subinde colligitur, non esse necessarium quod iterum ab ecclesia satisfactio sacramentalis iniungatur, nec ea repetenda erit ad effectum implendi præceptum ecclesiæ, vel sacerdotis confessorij: sicuti notat glo. in. §. vlt. de pœnit. dist. 3. verb. utilis est.

Tertio infertur, clericũ extra charitatem dicentem horarias pœces, ad quas tenetur ratione beneficii ecclesiastici, vel ordinis sacri, præcepto ecclesiæ satisfacere ita quidem, quod nec teneatur eas iterũ exolvere, nec sit pœnẽ præcepti obligatus hæc etenim corollaria conclusio satis apparet vera ex adnotatis superius in initio huius. §. & quia oratio existentis in peccato mortali sibi, & aliis ad multa est utilis: sicuti in. §. præcedenti respondimus. Sed & hanc illationẽ in specie veram esse censent Abb. in ca. quod quidã. de

de pœnit. & remis. Chosmas in pragmati. sanct. tit. qualiter horæ canonicæ sint dicendæ. verb. debent. Ioan. Medina in codice de pœnitentia. tract. 6. c. de horis canonicis reitrandis. & Martinus Azpilcueta in capit. inter verba. 11. q. 3. nu. 388. & id sanè videtur admittèdū præter alias rationes, & ea quidè: netot scrupulis occasio detur. quāuis cōtrarium in clerico publicè concubinario teneat Abulésis in tract. de concubinariis cōclus. 9. & in omnibus denique existentibus extra charitatē mortali culpa affectis sensim idē insinuent Adri. in. 4. sent. tract. de restitutione. c. pro clariori. vers. pro responsione. & Ioan. Briart. quodlibet. 2. propositione. 1. & seq. post eiusdem Adriani quodlibeta. illud tamen absque vlla controuersia certum est, pluris valoris esse orationē illius, qui est in gratia, & charitate, quā eius, qui extra charitatē cōstitutus mortalis culpæ reatu afficitur.

Quartò hinc apparet veritas illi⁹ quæstionis: an sit necessariò cōfite⁹ da, & sacerdoti reuelanda circūstātia festi ab eo, qui mortale crimen commisit in die festo: quasi sit nouum peccatum, quòd eo tempore mortalem culpam contraxerit: & quidem contra præceptū de obseruatione festorum. visum siquidem est quibusdam, obligari christianum ad diligendū deum super omnia diebus festis, & sic ad abstinendum à mortali culpa, & peccato, illo quidem peculiari præce-

pto. item eorum sententia solet per suaderi ex eo, quòd extra charitatē non possint impleri præcepta diuina, vel ecclesiæ, nec corū aliquid. igitur præceptum de obseruatione festorum violatur præcipuè, si quis eo tēpore peccatū mortale commiserit. quibus præterea suffragari videtur tex. in cap. 16. Leuitici. Sabbatum requietionis est, affligetis animas vestras, ab omnibus peccatis vestris mūdabimini. & rursus. c. 23. affligetis animas vestras, omne opus seruile nō facietis in die hac; omnis anima, quæ afflicta non fuerit in die hac, peribit de populo suo vt propitiet vobis dñs. Quartò his accedit S. Tho. sentētia in. 2. 2. q. 122. art. 4. ad 3. vbi expressim inquit, cū facere cōtra præceptū de festis obseruandis, qui eo tempore peccatū mortale commiserit. quibus & aliis rationibus hanc opinionem asserunt Alexand. de Ales. 3. part. q. 32. membro. 5. articu. 2. Nicolaus Lyra Exodi capit. 20. Florent. tertia parte. titulo. 17. capit. 17. §. 5. Angelus in summa verb. festi. & verb. interrogationes. præcep. 3. & verb. præceptum. §. 5. Ioā. Maior in. 4. sent. dist. 17. quæst. 4. Adrian. in. 4. sent. tract. de cōfessione. quæst. 4. vers. venio nūc. Nideri præcepto. 3. Scotus. & Gabriel in. 3. sent. dist. 37. Ambrosi. cathar. lib. 5. contra Caietanum.

Contraria sententia nihilominus verior est, & constat hac argumentatione. præceptum de colendis festis non est arctius Christianis, quā

Iudæis præceptum de sabbato colédo: imò laxius: siquidem multa opera nobis licet diebus festis, quæ Iudæis minimè licita erant die sabbati: vt decoctio ciborum: & similia: sicuti Diuus Thomas fatetur in 2.2. q. 122. arti. 4. ad. 4. & tamè Iudæis solus exterior cultus, & quies imperabatur externa: vt docet idem Thomas inibi in corpore quæstionis: igitur apud Christianos præceptū de colédis festis diebus ad exterioré cultū pertinet: non ad interiorem.

Sic sanè hanc opinionem veram esse defendere conantur Syluester verb. confessio. 1. quæst. 10. Caieta. in 12. quæst. 7. art. 1. & 2. 2. quæst. 122. arti. 4. & in summa verb. dies festos. & in opusculo. 27. quæstio. capi. 10. Almain in quarto sent. dist. 17. quæst. 1. versic. nec solū peccata. Domini. Soto libr. 2. De iustitia & iure. quæstione quarta. articulo. 4. rursus Syluest. verb. circumstantia. quæst. 3. & verb. dominica: q. vlti. & post alios diligenter admodum Martinus Azpilcueta in capitulo. consideret. in princip. nu. 22. quorū opinio verior profecto est, atq; ideo admittenda.

Ad primum respondeo, præceptum de colendis festis quæ ex parte sensum habet mysticum & continet ab omni peccato abstinētiā, & mentis in Deo quietem, generale esse, atque cum præcepto illo cōuenire: declinā a malo, & fac bonū. at ex parte, quæ præceptum istud est speciale, iuxta literalem sensum est accipiendum, ac prohibet tan-

tantū exteriores operationes seruiles, non ea ratione quod sint peccata, sed quod sint opera seruilia exteriora: vt explicat Thomas in dict. quæst. 122. arti. 4. vis autem specialis præcepti secundum communem sententiam Theologorum est consideranda ad hoc, vt necessario sit circumstantia illius confitenda: igitur festi circumstantia non est confitenda: cum speciali præcepto peccatum in diebus festis prohibitum non sit.

Ad secundum satis respōsum extat ex his, quæ in principio huius §. explicuimus, receptissimam opinionem sequuti.

Ad tertium cum viro doctissimo Melchiore Cano i relect. de pœnitē. quarta parte. ad finē, respondemus, primum: quod lex illa vetus abolita est, nec nos obligat, nisi ea parte, quæ legis naturæ præcepta continebat. deinde quod lex illa de certo quodam die loquebatur, quod festum propitiatiōis erat, vbi sacerdos semel in anno peculiariter pro peccatis populi orationem fundebat ab Deum, atque hostias offerebat: vt quod nunc ecclesia facit semel in anno obligatis ad pœnitentiæ sacramentum, tunc in veteri illo populo præsignaretur. Nec erat lex, quæ singulis festis, & sabbatis hanc animi afflictionem præscriberet. siquidem & nunc in lege euangelica non obligamur speciali præcepto nec diuino, nec humano ad agendum diebus festis pœnitentiā.

præce-

quo festis diebus adstringimur, o-
pera religionis præscribit: pœniten-
tia verò non est opus religionis, sed
vindicationis secundum diui Tho-
mæ sensum in tertia part. quæst. 85.
art. 3. ad. 4. & art. 4. & in quarto sct.
dist. 14. quæst. 1. artic. 1. ad. 5. & dist. 15.
quæst. quarta. art. 7. ad. 1.

Ad quartum, nempe ad. S. Tho-
mæ auctoritatem constat ex eo re-
sponso: quòd is author, vt inibi ex-
plicat Caiet. vel loquatur de præce-
pto sabbati colendi iuxta mysticū
sensum. aut planè tractet de præce-
pto isto quantum ad eius finem,
quinon cadit sub speciali vi præce-
pti quemadmodum ex eodem. S.
Thoma paulò antè latius deduxi-
mus. quibus tandem fit, postero-
rem huius illationis partem omni-
no tenendam fore.

Quarta conclusio principalis. Po-
test quis alteri ex congruo à Dei li-
beralitate impetrare bona tempora-
lia, augmentum gratiæ, & quando
q̄ primam gratiam. [Hæc est] pro-
positio Adriani in quodlibet. 8. ar. 2.
S. Thomæ in quarto sct. dist. 45. q. 2.
at. primo ad primam. & prima. 2.
quæst. 114. arti. 6. ad primam. & in ter-
tio senten. dist. 19. quæst. pri. art. 2. ad
primam. & de bonis tēporalibus
cōstat: quia Sodomitis summis pec-
catoribus pepercisset dominus, si
vel decem iusti potuissent inter eos
inueniri. quod Diuus Ambro. lib.
de Patriarcha Abraham. cap. 6. adno-
tauit dicens. Hinc discamus quan-
tus amicus sit patriæ vir iustus. De

prima verò gratia cēsendū est, eam
non posse impetrari per vnum alte-
ri, qui omni bono motu careat, nec
adeā dispositus sit per opera ad eā
recipiendam efficacia. imò cōtraria
assertio in hoc sēsu esset erronea. At
si quis optimè sit institutus per bo-
na opera ad id efficacia: nempe suf-
ficientia ad dispositionem recipien-
dæ primæ gratiæ: ob alterius oratio-
nem, & suffragia ex vi impetratio-
nis à liberalitate diuina conseque-
tur maiorem gratiā primā, quàm
ipse alioqui absque hac intercessio-
ne consequeretur. Sic etenim intel-
ligēdi sunt. S. Thomas, & Adri. dū
tenēt, posse quē alteri ex congruo
impetrare à liberalitate diuina pri-
mam gratiam: quē admodū dispu-
tat Ioan. à Medina in codice de pœ-
nitent. tract. 6. vers. sed de oratione
pro altero. assueuerans posse quem
alteri impetrare ex congruo gratiā
vltra gratiam correspōdentem pro-
priis alterius operibus: tamen si tu-
tius sit, quòd nullus possit alteri à
diuina liberalitate ex congruo ali-
quā gratiam impetrare: licet bene il-
lustrationē cordis: nam & Paulus
inqt. 2. ad Corinth. capit. 5. omnes
stabimus ante tribunal Christi, &
reportabit vnusquisque secūdum
ea, quæ in proprio corpore gessit.
pertinent & ad hoc plura alia testi-
monia, quæ à Theologis quæstio-
nē istam tractantibus adducunt.

Cæterum & præter superius ad-
notata, illud hoc in loco necessariò
est memoria repetēdū, quod elegā-
ter

Prioris partis Relectionis

5 ter differuit Scotus in quodlib. 20.
 népe, cuiuslibet operis boni, & me-
 ritorii triplicem esse valorē: speciali-
 simū quidē, specialem, & generalis-
 simū: vt interim his dictionibus v-
 tamur. est enim valor specialissim⁹
 quo ad ipsum operatē: & is, qui o-
 perati cōpetit, & applicatur. specia-
 lis, qui competit ei, pro quo quis o-
 rat, ieiunat, aliudue opus simile ope-
 ratur. generalissimus autē, qui toti⁹
 ecclesie est, & omnibus Christi fi-
 delibus propter illā sanctorū com-
 munionē cōuenit, & adiicitur. hāc
 distinctionē vt vtilem admodū ad
 percipiēdū valorē suffragiorū ec-
 clesie, sequūtur frequentissimo o-
 mniū cōsensu theologi post Scotū
 præsertim ipse Adria: quodlibet. 8.
 art. 3. Gabriel. in canone Missæ. lectio-
 ne. 26. Doct. in. 4. sent. dist. 45. Ioan-
 à Medina in dict. tract. 6. c. de mul-
 tiplici valore orationis. Martinus
 Azpilcueta in cap. quando. de cōse-
 cratio. dist. 1. notab. 3. num. 81. hęc
 distinctio colligitur ex veterū au-
 thorū sententiis: sicuti constat ex his
 locis qui ab his doctoribus cita-
 tur: vt hic planē colligendum sit,
 quodcūque opus Christiani, vtile
 quidē esse omnib⁹ Christi fidē pro-
 fitētib⁹, quo ad tertiā valoris partē.
 ¶ Est etiā & in hac questione con-
 siderandū esse opera quædam valq-
 rem habentia ex opere operato, &
 sic ex institutione Christi, & hęc
 operantur suum effectum absque
 operantis meritis: alia verò sunt o-
 pera, quorum valor ab ipsius ope-

6 rantis meritis, & statu pendet. &
 priora quidem operantur in eum,
 qui obicem non posuerit eorum ef-
 fectui: his operibus Missa tribuitur
 secundum Thomam communiter
 receptū in. 4. sent. dist. 45. q. 2. art. 1.
 ad. 3. q. Gabriel, in canone missæ le-
 ctione. 57. qui tenent, missam nō tā-
 tum qua ex parte est sacramentū ex
 opere operato effectum habere, sed
 etiam qua ex parte sacrificiū est: &
 hoc propter institutionē Christi.
 huic opinioni Gaicta. refragatur in
 opusculis. q. 2. de celebrat. missæ. v-
 bi existimat, sacrificiū missæ ex ope-
 re operato nullum habere effectū
 particularē in quocūque homine.
 pro cuius opinione traditur distin-
 ctio Diui Thomæ in. 3. parte. q. 79.
 art. 5. qui eleganter distinguit missā
 in sacramētū, & sacrificiū: & inquit
 eam habere rationem sacramēti in
 quantum sumitur altaris hostia: ra-
 tionem autem sacrificii, in quantum
 offertur atque idcirco secundum
 eundē effectū sacramēti habet mis-
 sam eo, qui sumit, effectum autem
 sacrificii in eo, qui offert, vel in his
 pro quibus offertur. Hęc Thomas,
 qui palam sensit, ad Missam, qua ex
 parte sacrificium est, attendi offerē-
 tem ipsum, vel eum, pro quo offer-
 tur: & in specie, eam habere ratione
 sacrificii vim satisfaciendi, in qua
 magis attenditur offerētis affectus,
 quam quantitas oblationis. rursus
 idē Thom. part. q. 82. art. 6. inquit,
 missam quo ad orationes, & alia
 præter sacramētū, valorē habere à
 deo

deuotione, & affectu sacerdotis orantantis. & eorum quorum nomine oratur. unde fatetur Caiet. & denique omnes post Diuum Thomam in die: articulo. missam quoad sacrificium, valorem etiam adsumere à deuotione totius ecclesie, cuius nomine semper celebratur. item. & à deuotione, affectuque ipsius sacerdotis. ita quidem apparet, missam, ut sacramentum est, valorem, & proprium effectum habere ex opere operato, eodem modo si fiat à malo sacerdote, quo si fieret à bono. tex. sing. in cap. intra catholicam. l. q. 1. & tamen quo ad sacrificium propter deuotionem, & affectum offerentis, maioris valoris est missa optimi sacerdotis, quam prauis. sane infertur, missam quae ex parte sacrificii est, maioris valoris esse vno tempore, quam alio: quando videlicet est maior sanctitas, & charitas in ecclesia: à cuius deuotione valorem ipsa adsumit: quod in specie probat Gabriel in Canone missae lect. 26. col. 6.

Nihilominus, & si fateamur haec quae modo ex diuo Thoma, & Gabriele adnotauimus, vera esse, & à Theologis communiter recepta, contēdimus communem sequuti, missam, quae ex parte sacrificii est, habere effectum ex opere operato. est etenim ipsa oblatio cum consecratione, simul & eucharistiae sumptione sacrificium à deo ipso institutum. idcirco sicut sacramenta ex opere operato propter diuinam institutionem suum effectum habent, ita & hoc missae sacrificium à

Christo institutum ex ipso opere operato suum effectum habebit, etiam si nullus mortalius esset in gratia, quod est impossibile: quae admodum explicat Gabriel in lect. 26. col. 3. quae statim subdit, missam alio in sensu effectum habere ex opere operato: non equidem propter institutionem Christi, sed propter oblationem huius sacrificij nomine totius ecclesiae Catholicae factam à sacerdote, qui ministret totius ecclesiae est, in hoc sacrificio offerendo. quare, cum ecclesia, quae offert, sit semper dilecta Christi, ut eius sponsa, effectus huius sacrificij operi operato tribuendus est ea ex parte, quae ecclesiae toti nomine offertur: siquidem valor iste nusquam deficiat, nec ad ipsum offerentem referendus sit. ego verò hunc effectum, & valorem tribuendum esse operi operanti, licet verum sit, eum procedere ab ecclesia catholica, cuius nomine offertur hoc sacrificium. nam & ipse Gabriel fatetur, hunc valorem tunc maiorem esse, cum in ecclesia, quae per eius ministrum offert sacrificium, maiorem habet charitatem. ergo operi operanti valor hic est adscribendus. deinde valor operis operantis in hoc sacrificio consideratur ex parte ipsius sacerdotis offerentis, quia offert ipse licet nomine alterius, ut Thomas explicat. igitur & effectus huius sacrificij procedens ab ecclesia, quae verè offert per ministerium sacerdotis, operi operanti erit tribuendus. sicut & elemosynae, orationes, ieiunia, & alia opera meritoria valorem

rem

Prioris partis Relectionis

rem habet operis operantis ex parte illius, qui ea fieri iusserit & mandauerit, quod statim probabitur. Sed & communis opinio, quæ dicitur, missam qua ex parte sacrificiū est, valorem habere ex opere operato, ex eo apparet, quod missa, quatenus sacrificium est, à Christo fuit instituta in remissionē peccatorū, & ab ipso valorem habet ad hunc effectum, vt satisfactoria sit ad remissionem pœnæ temporalis, & meritoria, id verò constat Lucæ ca. 22. & Matth. cap. 26. Hic est calix sanguinis mei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum. pro vobis inquam, sumentibus: & sic sacramentum est, quod ipsi tantū, cui confertur, prodest. Pro multis: id est aliis, quorū nomine, & pro quibus fiet hæc hostiæ oblatio. Et hac ratione sacrificium est in memoriā passionis dñicæ, & ab ea valorem accipiens: sicuti eleganter explicat S. Thomas. 3. parte. q. 79. arti. 7.

Nec pro Caiet. conuincūt S. Thomæ verba. quia is, & si distinxerit, missam in sacramētū, & sacrificiū, non negat sacrificium missæ præter valorem operis operantis non habere effectū operis operati. Nec itē urget, quod sequeretur, hunc valorem esse infinitum. id etenim fate mur, modò certū sit quo ad applicationem esse finitū, auctore Thoma in. 3. part. q. 79. art. 5.

¶ De sacramentis ecclesiæ dubiū nō est, quòd valorem & effectum ha-

beant ex opere operato, propter Christi institutionem. De oratione dominica, & horis canonicis ab ecclesia institutis idē quidā rñderunt: nēpe eas habere valorem, & effectū ex opere operato. ita quidē visum est Gabrieli in Cano. Missæ. lect. 57. col. 2. Gersoni in. 3. parte Alphabe. 76. & Ioanni à Medina in tracta. de oratione. ca. de valore orationis pro seipso susç. vers. sed quæres: quorū opinio est omnino intelligenda in eo sensu, quo Gabriel lect. 26. operis operati valorem cōsiderauit, nō e quidem ex Christi institutione: sed ex totius ecclesiæ, cuius nomine oratio fit, deuotione, & applicatiōe. Nam etli orationes canonicæ, quæ ex instituto ecclesiæ dicuntur, valorem etiā habeāt ab orantis affectu, vt S. Tho. de sacrificio Missæ tradit in dic. quæst. 82. art. 6. quia tamē fiunt, & dicuntur horæ canonicæ à clericis nomine Ecclesiæ catholicæ, vt eius ministris: secluso valore ratione ipsius recitantis, itidem valorem habent ratione fidelium, & ecclesiæ cuius mandato dicuntur: atque in hunc sensum verum est, quòd istæ orationes effectum habeant ex opere operato, etiam si minister sit in peccato mortali. At si operis operati valorem aliter consideremus: scilicet ex Christi institutione: non poterit defendi Gabrielis opinio. quo fit, vt iuxta propriam significationem, & sensum, quo valor operis operati accipiendus est, semoto quocunque humano effectū: dicendum

dicendum sit, has horas canonicas ab ecclesia institutas, & quæ nomine totius ecclesie dicuntur, nõ habere valorem, & effectum ex opere operato: sed ipsius ecclesie, & ministrorum affectu, & deuotione. quemadmodum deducitur ex his, quæ modò exposuimus.

¶ Illud verò prætermittendũ nõ est, orationes, suffragia, & sacrificia quo ad valorem operis operantis esse rursus dupliciter consideranda. primum enim, vt dicuntur, & fiunt proprio nomine: secundò, vt fiunt, & dicuntur nomine totius ecclesie, vel alicuius priuati orationes, aut sacrificia delegantis, & alteri comittentis. etenim suffragia primo modo considerata, valorem accipiunt, & effectum consequuntur ab effectu, & statu ipsius met, qui orat, ieiunat, aliudue suffragiũ, & opus exequitur. Nã si is sit extra charitatem, & mortali affectus culpa, nec sibi, nec alteri prosunt quo ad satisfactionem, nec aliam utilitatem afferunt præter eas, quas commemorauimus in. 6. præcedenti numero. u. quòd si secundo modo suffragia considerentur, valorem accipiunt, & habent non tantũ ab ipso ministrante, sed etiam ab ipsa ecclesia catholica, vel ab ipso, cuius delegatione, & commissione fiunt: idcirco licet qui vt instrumentũ alterius operatur extra charitatem sit, valorem tamen habebunt suffragia ex parte eius, qui ea commisit ministerio alterius, si ipse charitatẽ

habeat, nec sit culpa mortali affectus. sic sanè. S. Thomas. communiter receptus eleganter explicat in 4. sent. dist. 45. q. 2. art. 1. ad 3. q. vnde plura, quò euidentiõ sit huius distinctionis utilitas, inferenda sunt.

Primum omnium suffragiorum potissimum valorem esse Missæ sacrificium: cum id valorem habeat ex opere operato, & opere operante causa totius ecclesie, cuius nomine fit, & item ipsius: nec ministri, vel eius, qui ministerium delegauerit, totius etenim ecclesie affectus, & charitas præter ipsum opus operatum, maximè operatur quo ad suffragiorum valorem.

Secundò constat missam, qua ex parte sacrificium est, & alia suffragia, maioris esse valorem si fiant à bono ministro, quàm à malo. auget siquidem valorem ipsius ministri charitas, & deuotio, authore Thoma. in 3. part. q. 82. art. 6. cuius opinio recepta omnino est.

Tertiò hinc apparet, missam vt est sacrificium, & cætera ecclesie suffragia, maioris valorem esse, si fiant ex commissione, & ordinatione illius, qui est in gratia, & charitatem habet, quàm eius, qui extra charitatem est. siquidem suffragiorum valorem auget charitatis illius, qui ea fieri constituit, & cuius nomine fiunt secundum Thomam & communem in dict. dist. 45. arti. 2. ad 3. q. sic quòd diuus Gregorius scribit in 1. parte pastoralis cap. 11. cum is, qui displicet, ad intercedendum mittitur,

mittitur, irati animus ad deteriora
prouocatur. cuius Gratianus me-
minit in princ. 49. dist. intelligendū
est quo ad valorē orationis ab ipso
orante procedentem: nam hic va-
lor nullus est, quoties fit oratio no-
mine, & commissione alterius ab
eo, qui nō est in charitate: valorem
tamen habet ab eo, qui orationem,
& suffragia alteri commisit, si is
charitatem habeat.

Quartò subinde manifestū est, me-
liora esse, & deniq; gratiora suffra-
gia facta à pluribus, aut pluriū com-
missione, quā ab vno, vel vnus in-
stituto. quia horum charitas valo-
rē orationis auget, cum maior sit in
pluribus, quā in vno. Hoc fat pro-
batum est ex precedentibus, si que
modò adnotauimus, ad amussim
fuerint considerata.

Quintò inde colligitur, orationē
dominicam, & horas canonicas ab
ecclesia institutas, meliores, & gra-
tiores esse deo ceteris paribus, quā
reliquæ sint orationes. cuius illatio
nis ratio est, quia hæ orationes fiunt
nomine totius ecclesie: siquidē mi-
nisterio orantis à tota ecclesia fiunt:
atq; idē valorem accipiūt à totius
ecclesie charitate. Clerici etenim, &
religiosi ex ecclesie instituto cano-
nicas horas dicentes, vt ministri ec-
clesie preces istas ad Deū ipsū emit-
tūt. Nec de his, nec de sacrificio mis-
se dubitandū est: iuxta cōmunem
omniū traditionē. Sed de alijs, qui
ex ecclesie lege non tenentur ad ho-
ras canonicas, eas tamē recitant, ple-

riq; dubitare poterunt, an vt mini-
stri ecclesie munere isto fungātur.
Et tamen egregius doctor Marti-
nus Azpilcueta in capitu. quando
de consecratio. distinet. i. notabit. 20.
numero. 66. existimat, has horas ca-
nonicas à quo cūq; dictas, ecclesie
nomine dictas censeri: cum sint ab
ipsa ecclesia præcipuē in hoc institu-
te, vt nomine totius ecclesie dica-
tur. Quæ quidem opinio pia, & be-
nigna mihi videtur. oportet igitur
hæc in controuersia perpendere, an
suffragia fiant nomine totius eccle-
sie, eius instituto, & ab aliquo, vt
ecclesie ministro, vt inde cōstitua-
mus gratiora. & meliora esse, quā
si priuatim fiant.

Sextò, si præmittamus quod om-
nino præmittendū est, valorem suf-
fragiorū ecclesie quo ad satisfaciē-
dū per applicationem finitum esse,
& cuiuslibet suffragij tres esse fini-
tos valores, quorū in hoc. §. mentio-
nem fecimus, illud erit statim con-
stituendum, suffragium factū pro
pluribus non tantum prodesse cui-
libet ex illis, quantum si pro eo tan-
tūm fuisset exhibitum. Nam si uti-
litatem operis consideremus quo
ad debitum ex iustitia primum, il-
lud profectò finitum est, & cui-
libet operi constitutum: idcirco cer-
tum hoc præmium, & finitum in-
ter plures diuisum, non pertinebit
ad quemlibet ea ex parte, qua perti-
nuisset, si inter pauciores diuidere-
tur, aut deniq; si vni tantum appli-
catam fuisset. quod euidēti demō-
stratione

stratione percipitur. At si considerem⁹ valorem operis quo ad impe-
trandum à diuina liberalitate, nulla
est certitudo quid diuina maiestas
pluribus, vel vni tribuet. Hæc igitur
illatio verior est, & frequentiori
calculo probata: eam etenim col-
legimus ex Scoto in dict. quodlib.
20. Diuo Thoma in. 4. sentent. dist.
45. q. 2. artic. 1. ad. 2. q. Innocent. in
capitu. penult. ne prelat. vices suas.
Imol. in cap. significatum. de præb.
Præposit. in capi. sacrosancta. 22. di-
stinct. Caiet. in opusculis. q. 2. de ce-
lebrat. miss. Ioann. Andre. & Abb.
in cap. fraternitatem. de sepult. Car-
di. à Turre Cremat. in cap. non me-
diocriter. de consecrat. dist. 5. Adria.
quodlibet. 8. art. 3. Ioan. Medina in
tract. de oratione. cap. de valore ora-
tionis pro multis fuisse. Marti. Azpil-
cueta in dict. cap. quando. de conse-
crat. dist. 1. notab. 20. num. 77. Do-
minic. Soto lib. 9. de iust. & iur. q. 2.
art. 2. quibus non oberit authoritas
Hieronymi in dicto capi. non me-
diocriter. vbi inquit. Cum psalmus
vel missa pro cunctis animabus di-
citur non minùs quàm si pro vno-
quoq; diceretur, accipitur. Nã illud
tantum ex hoc deducitur, missam
dictam pro multis, eundem valo-
rem habere, ac si pro vno dicta fuis-
set: nec inde sequitur, quòd ille tan-
tus valor vnicuiq; ex illis multis in
solidum applicetur.

Septimò est obseruandum, missæ
valorem ex opere operantis procé-
dere ipsa ecclesia catholica, cuius

institutione celebratur: & ab ipso-
met celebrante. Idcirco Missa maio-
ris valoris est, si fuerit à sacerdote
charitatem habente celebrata, quàm
ab eo, qui extra charitatem sit: quia
licet valor procedat ab ecclesia, que
plures fideles charitatem habentes
continet, nusquam deficiat, etiam
si malus sacerdos ministret, ille ta-
mè valor, q à charitate ministri de-
ducitur, planè omninò desideratur,
quoties minister mortali culpa est
affectus: quò satis colligitur ex Tho-
ma in dict. quæst. 82. artic. 6. & Ga-
briele in Canone Missæ lect. 26. col.
5. & 6.

Octauò hinc infertur, reliquorù
suffragiorù, quæ priuato nomine,
non equidem totius ecclesiæ catho-
licæ fiunt, valorè procedere ab ipso
ministrante, & ab eo, cuius delega-
tione, & commissione ministran-
tur. vnde si minister sit extra chari-
tatem, dimidia valoris pars deficit:
sicut ex diuerso si minister sit in gra-
tias verò cuius commissione mi-
nisterium fit culpa mortali impedi-
tus à charitate sit alienus, etiã defi-
ciat dimidia valoris pars. quòd si
vterq; sit extra charitatem, nullius
valoris erit suffragium istud, etiam
si pro iustis ministretur, quo ad effe-
ctù satisfaciendi: iuxta opinionem,
quã ex Diuo Thoma superius pro-
bauimus. §. præceden. nu. 7. & con-
stat isthæc octaua illatio ex notatis
per S. Thomam communiter rece-
ptum in. 4. sentent. dist. 45. quæsti. 2.
artic. 1. ad. 3. q. Hæc deniq; de suffra-

Alm. G giorum

Prioris partis Relectionis

giorum valore, & effectu.

¶ His omnibus adsciendum est, viuorum suffragia, si fiant pro defunctis existentibus in purgatorio eis quidem ita prodesse, vt ex rigore iustitiæ satisfaciant pro temporali pœna, quam in eo loco defunctorum animæ pati debent in satisfactionem, quæ non fuerat plenè in hoc seculo corporis labore cõsummata: quod probatur Machabæo. 2. cap. 12. vbi oblatum fuit sacrificium pro mortuis. Sancta, inquit, & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur, à peccatis inquam, id est à pœna temporali, quam pro peccatis animæ patiuntur in purgatorio, secundum Augustinum. lib. de cura pro mortuis agend. capitu. 1. eundem pulchrè de ciuitate Dei lib. 21. cap. 13. capitu. animæ defunctorum. 13. quæstio. 2. vbi Cardin. à Turre Crema. Sanct. Thomas in. 4. sentent. distinct. 45. quæstione. 2. articulo. 2. ad. 2. quæstio. & est verè catholica conclusio, quæ aduersus Hæreticos probatur multis authoritatibus, quas de suffragijs, & purgatorio tradidere Rosensis. Ioan. Eckius, Alfonso à Castro. Ioann. Bunderius in compendio, & alij catholici, qui nostra ætate contra pestilētissima Lutheri dogmata scripsere. item de indulgentijs ecclesiæ, quòd ratione suffragijs, & eius vi profint existentibus in purgatorio tenuerunt omnes communiter, præsertim Sanct. Thomas & alij in. 4. sentent. distinct. 45. Cardin.

Abb. & Docto. in ca. quod autem. de pœnit. & remis. Felin. in tract. de indulg. col. 7. Syluest. verbo. indulgentia. q. 7. Caieta. optimè in tract. de Thesauro indulg. quæst. 5. inulq.

Ex. §. sequenti.

- 1 *Suffragiorum communio dupliciter consideratur.*
- 2 *Excommunicatio maior, qua suffragiorum communione quempiam priuet?*
- 3 *Peccatum mortale, an priuet suffragiorum ecclesiæ communione?*
- 4 *An possit quis pro excommunicato maiori excommunicatione orare: & quid pro mortali peccatore.*
- 5 *Excommunicatus sacramenta ecclesiæ vel conferens, vel suscipiens, peccat mortaliter.*
- 6 *Sacramentum ordinis susceptum, vel collatum ab excommunicato, què effectum habeat?*
- 7 *Sacramentum pœnitentiæ ab excommunicato susceptum, vel ministratum, an teneat: vel sit iterandum?*
- 8 *Excommunicatus, an sit sacramenti pœnitentiæ minister in articulo mortis?*
- 9 *Excommunicatus maiori excommunicatione celebrans irregularis est: & inibi de celebrante coram excommunicato: & de excommunicato, qui authoritatem præstat celebrationi.*

§. Sextus.

Mætenus, lector optimè, de suffragiorum ecclesiæ valore breuiter quidem egimus, vt hinc appareat, quid referat excommunicatum suffragijs ecclesiæ priuatum esse,

esse, ac destitutum. quod modò a-
 pertiùs constabit, si quæ antea dixi-
 mus specialibus quibusdam pro-
 positionibus exponamus. Etenim
 1 valor suffragiorum dupliciter con-
 sideratur, quoad eorum participa-
 tionem. vno quidem modo virtu-
 te charitatis, quæ omnes fideles con-
 nectit, vt sint vnū corpus in Chri-
 sto Iesu: cuius est propria illa san-
 ctorū communio, de qua in sym-
 bolo mentio fit. capitul. loquitur.
 24. q. 1. & ad Ephes. capitul. 4. inquit
 Paulus, vnum corpus, & vnus spi-
 ritus, & vna spes vocatiōis nostræ.
 vnus dominus, vna fides, vnum ba-
 ptisma, vnus Deus. tex. optimus in
 cap. firmiter. §. vlti. de summa Tri-
 nit. Hæc igitur charitas facit omnia
 bona, & suffragia esse communia.
 Alio modo suffragia quo ad eorū
 valorem, & eius communionem
 considerantur ex animo, intentione,
 & applicatione facientis, & ope-
 rantis. Hac distinctione vtitur S.
 Thomas. in. 4. sent. dist. 45. 2. q. arti.
 4. ad. 1. & ad. 2. q. quem alij commu-
 ni omnium cōsensu sequuntur. re-
 petit idem S. Thomas in dist. 28. q.
 2. art. 1. ad. 1. q. & Adrian. quodli. 8.
 art. 3. post. Paluda. in dist. 18. 4. in. q.
 1. quibus ita constitutis, sequentia
 proponimus.

Prima propositio. Excommuni-
 catio maior non priuat excommu-
 nicatum illa suffragiorum ecclesiæ
 communionem, quæ à charitate pro-
 cedit: cū illa priuatus fuerit per
 mortale crimen, cuius causa fuit ex

communicatione affectus. sic sanè
 2 S. Thomas communiter receptus
 explicat in dict. q. 2. artic. 1. dist. 18. &
 Gabriel. post alios, in canone missæ
 lectio. 26. colū. 7. vnde constat, iniu-
 stè excommunicatum minimè hac
 communionem priuari: quod satis
 manifestum est. item nec excommu-
 nicatum minori excommunicatio-
 ne, cū ea nō infertur propter pec-
 catum mortale, quod hac commu-
 nione priuat. Tandē illud certissi-
 mum est huius communionis pri-
 uationem mortali peccato, non ex
 communicationi tribuēdam fore.
 siquidem qui iniquè est excōmuni-
 catus, ratione huius excommunica-
 tionis nequaquam ista communio
 ne destituitur. cū iniusta excōmu-
 nicatio non tollat charitatem, qua
 manēte, manet vnionis vinculum,
 & cōmunio: si verò quis iustè fue-
 rit excommunicatus, peccatū mor-
 tale, cuius causa lata in eum fuit ex-
 communicatio, priuauit eum chari-
 tate, quæ huius communionis ra-
 dix est.

His accedit quòd missæ sacrificiū
 non habet effectum quo ad opera-
 tionē operis operati, nisi in his, qui
 per fidem & charitatē vniuntur:
 secundum Thom. in. 3. parte. q. 79.
 articu. 7. ad. 1. quam ob rem quo ad
 hanc communionem nulla est dif-
 ferentia, nec quidquā refert, sit pec-
 cator mortali culpa affectus: excō-
 municatus, vel non.

Secunda propositio. Excommu-
 nicatio maior priuat quem illa suf-

Alm. C 2 fragio

Prioris partis Relectionis

fragiorum ecclesie communiōe, quæ ab applicatione, & intētiōe totius ecclesie radicem habet. Probatur hæc conclusio ex eo quod ecclesia minimè vult communiā suffragia applicare, nec orare pro his, qui extra eam sunt, sed tantum pro membris eius ab ea nõdum abscissis & segregatis: quemadmodum concordia omnium sentētia satis est expeditum: idcirco hæc secunda propositio palam infertur, & notatur à S. Thoma, & his, quos in proxima assertione citauimus. et Syluest. verb. excommunicatio. 1. col. 2.

Tertia conclusio. Excommunicatus maiori excommunicatione, minimè comprehenditur sub orationibus, & suffragiis ab ecclesia generaliter pro eius membris exhibitis. quod constat ex proximè dictis & est omnium communis conclusio. quidquid in contrarium senserit Hostien. in capi. cum voluntate de sentent. excommu. colum. 2. & Summa confessor. libro. 3. titulo. 33. quæst. 159.

Quarta conclusio. Peccator etiam mortalis criminis reus sub generalibus ecclesie suffragiis pro membris eius institutis comprehenditur: quia per fidem ecclesie membrum est, nõdum publica auctoritate ab ecclesie communiōe separatum. Hæc apparet ex applicatione ecclesie, quæ pro membris eius orat. Esse autem peccatores ecclesie membra iam superius probauimus in huius relectionis principio. num. 6. id-

circo receptum est quod in hac conclusiōe proponimus. siquidē præcitati auctores fatetur, communiōnem suffragiorum ecclesie ab eius intētiōe, & applicatiōe procedentem, membris ecclesie quibus eūq; conuenire. tamen si hæc ecclesie suffragia non ita vtilia sint existentibus extra charitatem, sicuti his sunt, qui charitatē habēt. quod apparet ex adnotatis in. §. 4. præced. & nihilominus adhuc plurimum vtilitatis hæc suffragiorum communiō affert peccatoribus: primū etenim ad defendendum eos à tentatione dæmonis qui hostis acerrimus est. Et ad protectionē Dei, qua diuina maiestas speciali cura filios ecclesie custodit ad impetrandam à Deo illustrationem cordis, vt citius, ac facilius à peccatis abstineant: ad bona temporalia: deniq; ad alia multa, quæ colligi poterunt ex his auctoribus, quorum mentionem fecimus in. §. 4. numero. 11. quibus quidem vtilitatibus excommunicatus maiori excommunicatione omnino priuatur: auctore Thoma. in. 4. sent. dist. 18. q. 2. art. 1. ad. 2. q. vt hinc planè sit comperitum quod non semel iam in principio huius relectionis admonuimus, quātum quo ad interiores pœnas, & interiora damna excommunicatio differat à mortali peccato. quod & Hosti. ac Ioan. Andre. adnotarunt in cap. ita quorundā. de iudæ. & Caieta. eleganter in tract. 17. quæstione. cap. 13.

Ex quolibet obiter obseruare, ecclesiam

clesiam catholicam quandoq; pro excommunicatis, Hæreticis, Sarcenicis, & infidelibus orare: nõ equidem vt pro membris ecclesiæ, orationibus ad ecclesiæ membra coadiuuanda institutis, sed vt exteris, & ab vnione ecclesiæ alienis, quibusdam orationibus in id ordinatis, quod dignetur diuina maiestas eos reducere ad ecclesiæ vnitatem, & pœnitentiam: quemadmodum notant S. Thomas in .4. sent. dist. 18. q. 2. artic. 1. ad. 1. q. Card. à Turre Cremata in cap. si quis episcopus. 11. q. 3. Syluest. verb. excommunicatio. 1. col. 2. & verb. oratio. q. 4. sic denique orat ecclesia in die veneris sancti pro Hæreticis, Paganis, Iudæis, & infidelibus, non vt membris ecclesiæ: sed alijs ad hoc oratiõibus institutis.

Quinta cõclusio. Nõ potest quis vt ecclesiæ minister orare pro excõmunicatis maiori excõmunicatione his orationibus, quæ pro membris ecclesiæ fieri solent. Hanc assertionem S. Thomas, & alijs paulò antè nominatim citati expressim exponunt. & ea communis est. idè in specie notat Gabriel in dict. lec. 26. col. 7. notant doct. in cap. cum voluntate. de sent. excom. & in cap. à nobis. in 2. eo tit.

Sexta conclusio. Poterit quilibet Christianus priuatis orationib; pro excommunicato etiam maiori excommunicatione priuatim orare: non enim tũc nomine ecclesiæ pro excommunicato, vt pro membro

ecclesiæ oratur. atq; ita S. Thomas communi omnium consensu receptus asseuerat in .4. sent. dist. 18. q. 1. art. 1. ad. 1. q. Syluest. verb. excõmunicatio. 1. q. 1. & est communis opinio, ex qua sunt omnino explicanda quæ Abb. & alijs adnotarunt in dict. cap. à nobis.

Septima conclusio. Potest sacerdos in missæ celebratione dũ secretè orat, in priori parte antè cõsecrationem Hostiæ pro excommunicato speciali oratione orare. Huius cõclusionis ratio ea est, quòd tunc sacerdos orat vt priuatus, non vt minister ecclesiæ: qua ratiõe ita visum est Syluestro verb. excommunicatio. 1. col. 2. què sequitur Martinus Azpilcueta in cap. quando. de consecrat. dist. 1. notab. 19. nume. 71. quo in loco latiùs hæc de re tractat.

Octaua conclusio. Quilibet Christianus vel vt minister ecclesiæ, vel vt priuatus orare potest pro peccatoribus nondum vita functis. huius assertionis veritas ex eo constat quòd ecclesia minimè intendit ab eius generalibus suffragijs excludere existètes in mortali peccato: modò per excommunicationem non fuerint hi ab vnione fidelium segregati: sicuti modò adnotauim; posse autem orari pro peccatore viuo: non tamen pro eo, qui iam in mortali crimine decessit, probat Thomas. in 2. 2. q. 81. artic. 7. capit. pro obuentibus. 13. q. 2. cap. placuit. 13. q. 5. glo. in cap. ex parte. in 1. de sepultur. idem S. Thomas in .4. sent. distinct.

45. q. 2. art. 2. Card. à Turre Crema.
in cap. tempus. 13. q. 2. & hæc est o-
mnium communis sententia. 2019

Ex præmissis apparet, quoniam
modo intelligendum sit quod Ga-
briel asseuerat in cano. missæ. lec. 26.
col. 7. scribens sacerdotem ecclesiæ
ministrum non posse speciali ora-
tione pro excommunicato in missa
orare: etenim non potest sacerdos
vt minister ecclesiæ nec speciali, nec
generaliori oratione pro excommuni-
cato orare vt pro mēbro ecclesiæ,
poterit tamē in ea parte missæ, qua
sibi licet priuatis orationibus vti,
pro excommunicato orare, & erit
isthæc oratio priuata non equidem
publica.

Nona conclusio. Poterit quis vt
ecclesiæ minister, vel vt persona pu-
blica, secretè tamen, orare, aut sacrifi-
cium applicare illi excommunicato,
qui mortalis criminis iam pœnituit,
& diligēter absolutionem im-
petrare curauerit: licet nondum sit
absolutus. Hoc colligitur ex Hostiē
si communiter recepto, in dic. cap.
cum voluntate. de sent. excom. no-
tat Marti. Azpilcueta in cap. quādo.
de consecra. dist. 1. notab. 19. numer.
68. Nam & huic etiam generalia ec-
clesiæ suffragia vtilia sunt, nec is ab
eis excluditur, secundum Card. à
Turre Cremat. in cap. si quis episco-
pus. 11. quæst. 3. post Richardum in
sentent. dist. 18. & Florenti. 3. part.
titu. 24. cap. 76.

¶ Nonò & principaliter ab ipsius
definitionis vero sensu apparet, et

se alium excommunicationis effe-
ctum, quo satis probatur, & offi-
tur excommunicatum maiori ex-
comunicatiōe priuatum esse pas-
sua & actiua sacramentorum par-
ticipatione. tex. optimus in cap. si ce-
lebart. de cleri. excommu. ministr.
cap. cum illorum. de sent. excom. et
in cap. Apostolicæ. de cleri. excom-
mi. quibus in locis hoc ipsum com-
muniter receptum est in hunc sen-
sum, q̄ malè faciat, & illicitè. perci-
piat excommunicatus sacramenta
ecclesiæ. peccat etenim & mortali-
ter propter grauem iniuriā, quam
infert sacramentis ecclesiæ, ea perci-
piens in eo statu, quo iustè ab eccle-
siæ communiōe est segregatus. id
circo qui ita cēsura hæc affectus per-
cipit sacramenta, graue sacrilegium
committit in ipsam Deum, & ec-
clesiam. quod probatur ea ratione,
quæ distat, sacramēta non esse per-
cipienda, nec danda ab eo, qui se exi-
stimat mortalis culpæ reum esse.
text. celebris de recipiente in cap. il-
lud. 95. dist. quo in loco Innocēt⁹
tractans de sacramēto extremæ vn-
ctiōnis inquit: non pœnitentibus
istud fundi non potest: quia genus
est sacramenti. tex. item ad idem in
capi. per Esaiam. 1. quæst. 1. versicul.
Hoc penè. ibi omnia sacramēta pro-
sunt indigne sumentibus. igitur in-
dignè ea accipiētibus nocent. facit
& ad hæc ratio elegans. sacramen-
ta instituta sunt à Christo Iesu, vt
per illa gratiā primam, vel eius au-
gmentum consequamur: is ergo
qui

qui credit se esse in eo statu. qui gratiæ consequendæ repugnat, scire debet, se in vanum sacramentum accipere: igitur irreuerentiæ crimen erga sacramentum committit. omne siquidem illud, quod ad irreuerentiã rerum sacrarum pertinet, ad iniuriam Dei fit: & ideo sacrilegiũ est secundum S. Thom. 2. 2. q. 99. articulo. 1. de dante constat in dict. ca. per Elaiam. versi. Hoc penè. dũ dicitur: omnia sacramenta indignè tractantibus obsunt: profunt tamè per eos dignè sumentibus. Et in specie de eucharistia nemo vsquam dubitauit: cum Apostolus scripserit. 1. ad Corinth. capitulo. 12. probet autem seipsum homo priusquam de pane illo edat. ac deinde de illo, qui indignè sumperit, inquit: iudicium sibi mādueat, & bibit. de sacramento baptismi probatur in capitulo. firmissimè. 35. questione prima. & capitulo. omnis. capitulo. agunt. de consecrat. distinctione quarta. docet Sanct. Thomas tertia parte questione. 68. articulo sexto. ad hoc etiã conducit text. de confirmationis sacramento in cap. vt ieiuni. de consecratio. distinct. 5. & pleraq; alia, quæ de præmittenda confessione ante sacramentorum susceptionem ex theologis tradit Marti. Azpileueta in princip. de pœnitent. distinct. 5. in vltim. parte. gloss. numer. 33. & sequentibus. Qui in capi. 1. §. sacerdos. num. 12. de pœnitēt. distinct. 6. ex eo text. adnotauit, mortale crimē committere, qui culpa mortali affectus

ecclesiæ sacramentum alteri ministrat, modò id faciat vt ecclesiæ minister, & actus is ad consecrationis ordinem pertinet. quod Sanct. Thomas docet in 3. parte. quæstio. 64. articulo. 6. quod si ita certum est, sacramenta illicitè dari, & adsumi ab existenti in mortali peccato: idem erit in eo, qui præter mortalem culpã, cuius causa à communione ecclesiæ sepositus est, extra fidelium consortium segregatus, minimè censetur membrum esse ecclesiæ.

¶ Cæterum etiam si excommunicatus grauissimè peccet sacramenta ecclesiæ contrectans vel ministrando, vel suscipiendo, constitutissimum est, ipsa sacramenta verè conferri, & adsumi. quod manifestè probabitur, si consideremus, sacramentum baptismi vel datum, vel acceptum ab eo, qui extra charitatem est, verum esse sacramentum. capitulo. tunc valete. de consecrat. distinct. 4. sic & si quis excommunicatus confirmationis sacramentum accipiat, verè confirmatus est, nec erit confirmatio iteranda. quod item verissimum est & de eucharistiæ sacramento: siquidem dubio procul excommunicatus cōsecrat, & verum recipit sacramentum. argum. eorum, quæ notantur in cap. de homine. de celeb. missar. capi. intra catholicam. 1. quæstio. 1. Nam & matrimonium contractum ab excommunicato, verū esse matrimonium, & sacramentum, probauimus in epitome in. 4. decret. 2. part.

cap. 6. in princ. vbi etiam asseuerauimus, religionis professionē factam ab excommunicato validam omnino esse.

¶ De ordinis sacramēto illud constanter asseueramus, verē dari ab excommunicato, & excommunicato quo ad characterem, licet non quo ad executionem: ab illa enim donec subsequatur dispensatio, suspensus est ipse ordinatus, siue ignorans, siue sciens ipsum, vel ordinis collatorem excommunicatum esse, ordines suscepit. Hoc probatur quo ad primam eius assertionis partem in cap. præter hoc. §. verum. 32. dist. tex. in cap. 1. verb. irritas. vbi glo. & in cap. 2. de schismati. cap. cum illorum. de sent. excom. capit. 1. & vlti. de eo, qui furtiuē ord. recepit. cap. 1. & 2. de ordinat. ab episc. qui renuntiavit episcop. quibus in locis itidē constat secunda conclusionis pars: nempe, ita ordinatos non posse ministrare in ordinibus susceptis, nec eorum executionē habere. & hæc est omnium concors sententiā, quæ non potest iure negari: quippe manifeste in præcitatis locis constat. de dispensatione autem est adnotandum quo ad tertiam partem conclusionis, eam regulariter à Romano Pontifice impetrādā fore in hoc casu præsertim si detur in recipiente ordines certa scientia, cap. 1. de ordi. ab episc. qui renunti. episc. vbi idem apparet, si sit ignorantia crassa, aut supina. & c. cum illorū. de sen. excom. parte prima. quod si igno-

rantia probabili affectus quis vel excommunicatus, vel ab excommunicato susceperit ordines, ab episcopo proprio, qui in eo actu minimē deliquerit, dispensationem obtinebit. tex. in cap. vlti. de ordi. ab episc. qui renunti. episc. notant Doctores. præsertim Henri. in dict. capit. 1. de schismati. & in dict. capit. cum illorum. vbi ceteri doct. idem communiter adnotarunt, excipientes religiosos: id est eos, qui post ordinem ita susceptum religionem profiteantur: etenim his etiam scienter ordinationi, & ordinum susceptioni operam dantibus dispensatio concedi poterit ab eorū prælatis: & idem, si post religionis ingressum ita fuerint ad ordines promoti. quæ quidem exceptio deducitur ex dict. cap. cum illorum. 2. parte. & cap. 2. de apostat. Innocenti. tamen in capi. 1. de schisma. scribit, collationem ordinum factam ab excommunicato, vel excommunicato, probabili tamen ignorantia excommunicationis, ita ratam esse, vt absque vlla dispensatione eius sit executio permessa, ac possit ita ordinem accipiens absque irregularitatis pœna in susceptis ministrare, & ad alios ordines promoueri. huic sententiæ accesserunt Panor. in capit. veritatis. de dolo & contum. 46. Collectari. in stict. cap. vltimo. de ord. ab episc. qui renunti. episcop. idem tenet Hugutio relatus à glo. in capi. ab excommunicatis. 9. quæst. 1. Repetit idem Panor. & ibi Felin. col. penult. in ca. ad probandum

bandum de re iudic. idēq̄ verius esse censet Alfonso à Castro libr. 2. de potesta. leg. pœnalis capi. 15. Nilominus contrariam sententiam veriorē esse censemus. semper enim dispensatio necessaria est, siue adsit probabilis ignorātia, siue præcesserit scientia, secundum gloss. in dict. capit. ab excommunicatis. & in capit. si qui à simoniacis. t. quæst. 1. glo. in dict. capit. 1. de ordi. ab epise. qui renūtiat. episc. & in ca. 1. de schismat. vbi Henri. post alios ibi & in dict. capit. cum illorum. de sent. excom. hanc opinionem probat. quæ communis est secundum Abb. in dict. capit. veritatis de dol. & contu. numer. 46. & hæc est tutior opinio secundum eundem & Anani. numer. 12. in dict. capit. 1. de schismat. Seluam de benef. 2. parte. quæst. 12. column. 3. idē facetur Abb. in dicto capit. veritatis. sæpissimè enim absq̄ culpa quis executione ordinis sacri suspenditur, & irregularis fit: tamen si absq̄ eius culpa non puniatur pœnis iure alioqui statutis aduersus eos, qui prohibitum actum fecerint. glo. in cap. illud. & in cap. Apostolicæ. de cleri. excommunic. ministr. & ibi Card. glo. in capit. 4. 2. quæstione. 5. Hæc verò, quæ diximus ad eò vera sunt, vt cum excommunicato scienter ordines recipiente, nullus præter Papam dispenset, etiam si excommunicatio eiusmodi sit, quod ab ea episcopus absolueri valeat, secundum Ioann. Andream, Henri. Anto. Abb. & Fe-

lin. in dict. capit. cum illorum. text. & ibi Abb. in cap. vltim. de eo, qui furt. ordinem recepit. Panormita in cap. 1. eodem titul. quarto notabil. Angel. verbo. irregularitas. §. 22. Syluest. in eodem verb. verificat secundò quæritur. Ioan. Bernard. in practica criminali capit. 13. Nec quidquam in contrarium vrget argumentatio Romani Pontificis in dict. capit. cum illorum. dum asseruit, non posse dispensare cum excommunicato recipiente ordinem, qui non possit ab excommunicatione absolueri, quasi senserit à contrario, posse eum dispensare, qui possit absolueri. Nam isthæ collectio deficit: quia iure satis probatur, non posse cū irregulari dispensare eum, qui potest à peccato, quo contracta fuit irregularitas, absolueri: siquidem sacerdos, vel alius homicida absoluitur ab homicidii peccato, per quemcūque sacerdotem. capit. Deus qui de pœnitent. & remiss. & tamen irregularitatem ex homicidio contractam solus papa tollit. capit. 1. de re iud. in. 6. quo fit, vt illud sit satis receptum, posse sacerdotem ordinarium absolueri à peccato, cuius ratione contracta fuerit irregularitas, licet ab ipsa irregularitate minimè possit pœnitentem eximere: quod expressim notant Caieta. in summa. verb. irregularitas. Card. in Clem. dudū. de sepult. q. 8. Martinus Azpilcueta in cap. 1. §. caueat. de pœnit. dist. 6. numer. 26. licet contrariū in hoc ipsemet Card. Alm. G 5 senset.

Prioris partis Relectionis

senferit in Clement. 1. de priuileg. q. 37. & Calderi. consil. 19. titulo. de regularib. quibus potissimum suffragatur text. in extra. 1. de priuileg. inter communes. col. 4. versicu. obseruent. quæ tamen, quicquid ibi dixerit glos. erit intelligenda quo ad absolutionem ab irregularitate, nõ quo ad absolutionem à peccato, cuius causa contracta fuit irregularitas: nam ab eo poterit is absolueri, qui ab alijs peccatis poterat absolutionem ministrare. Et nõ quis existimet, illam constitutionem esse intelligendam adhuc de absolutione à peccato, in histamen, qui confessiones audiunt, & absolunt sibi iure ordinario non subditos, ex priuilegio quidem, obseruandum erit iam hæc dubitationem per eas concessiones, quas bullas vocant, sublatam esse: præsertim quia per eas datur potestas absoluendi à peccatis multis, quorum causa irregularitas contrahitur: licet non competat ex eis facultas dispensandi in irregularitate. Tametsi absque harũ literarũ priuilegijs quod prius communem opinionem sequuti probauimus, tenendum fore censeam, ex his colligitur euidenter, quo ad effectum istum, de quo in hoc versicul. de ordinis sacramento, egimus, magis operari maiorem excommunicationem, quàm peccatum mortale.

¶ Superest de sacramento pœnitentiæ hic agere: an absolutio præstita excommunicato sit iteranda, &

teneat: quæ quæstionem iam olim tractarunt viri equidem doctissimi: & præ cæteris Martinus Azpilcueta meus olim, & nõc obseruandissimus præceptor in capit. vltim. numero. 38. & in capitulo primo. §. cautus. numero. 23. de pœnitent. distinet. quinta. cuius assertiones, vt propositæ materiæ subseruiam, breuiter admodum paucis additis exponam.

Prima conclusio. Sacrilegium est, vel sacramentalem absolutionem excommunicato scienter exhibere, vel ipsum excommunicatum eam recipere. Hoc probatur ex his, quæ paulò antè tradidimus, vbi ostendimus, excommunicatum maiori excommunicatione priuatum esse sacramentorum perceptione. & hæc est communis opinio.

Secunda conclusio. Excommunicatus maiori excommunicatione affectus, eius tamen iustè quidè ignarus, si à peccatis, absolutionis sacramento fuerit absolutus, non tenetur ad iterandã eam confessionem. Huius conclusionis probatio deducitur à cap. Apostolicæ. de cleri. excom. ministr. & eam veram esse censeat Caiet. in summ. verb. Absolutionis impedimentum. vers. vtrũ. & verb. confessionis iteratio. & in opusculis. q. 1. de qualitat. confes. quem sequitur Martinus Azpilcueta in dicto cap. vlt. nu. 45. hanc, & præcedentem conclusionem latius probans. tametsi Angel. in verb. confessio. 5. §. 16. & verb. interrogationes. in fin. existi-

existimet, posse iuste sacerdotē pœnitentem, quē ab excommunicatione solvere nō potest, prius à peccatis absoluerē, & demū illum ad superiorem pro habēda excommunicationis absolutiōe dimittere. sic & Ange. opinionem reprobatur Syluest. verb. confessio. 1. §. 4. *non tūc*

Tertia conclusio. Excommunicatus maiori excommunicatiōe, qui scit, ac fatetur se excommunicatum, putans iusto quodam iuris, vel facti errore, attenda eius qualitate, se posse prius à peccatis quā ab excommunicatione absolui, non tenebitur confessionem iterare, si fuerit à peccatis tantū absolutus. Eadem serē auctoritate probatur hęc conclusio, qua præcedens: cāq; Caiet. & Martin. expressim tenēt. quāuis Palud. in. 4. sent. dist. 22. quæst. 3. & Syluest. verb. confessio. 1. §. 4. probare velint, confessionem iterādam esse in hac specie non obstante probabili, & iusta excommunicationis ignorantia: idque ea ratione fallere conantur, quod in capax fit excommunicatus sacramentalis absolutio. quæ quidem ratio falsa est in eo sensu, quo ipsi accipiūt, siquidem sacramenta quo ad eorū vim excommunicatis conferuntur sicuti paulò antè probauimus: licet quandoq; non operentur proprium effectum propter obicem illis appositum. Et tamen data iusta ignorantia, & probabili, nullus obex sacramento absolutiois quo ad effectum opponitur ab ipso ex-

communicato, qui verè pœnitet, & bona fide, vt Caieta. censet, sacramentum pœnitentiæ accipere curat. Et sanè si Palud. opinio vera est quam & Adria. asserat in. 4. sent. in tract. de matrimonio. quæst. 1. scribens, Romanum pontificem per excommunicationem latam in aliquem, eum efficere materiam ineptam, & incapacem sacramentorum: profectò minimè poterit iure probari secūda conclusio, quam hęc in questione proponimus. Verè tamen hęc Palud. & Adriani assertio nequaquam admittenda est, per multa quidem, & per ea, quæ modò de sacramento ordinis adnotauimus.

Quarta conclusio. Excommunicatus, qui scit vel scire debet, se nō posse prius à peccatis, quā ab excommunicatione absolui, absolutio tamen à peccatis petēs præmissa confessione sacramentali, & eam accipiens, tenetur eandem confessionem iterare. Huius assertionis authores citare possumus Syluest. Palud. & Adria. qui ea ratione vtuntur, quòd excommunicatus fit sacramentorum in capax: & præsertim huius. eandem conclusionem admittunt, ac verā esse contendūt. Martinus Azpilcueta in dic. ca. vlt. de pœnit. dist. 3. nu. 48. & Ioan. à Medina de pœnit. tract. 2. c. de confessione ab excoicato facta, aliā tamen rationē in eius probationē inducētes, hac sanè argumētatiōe: etenim aut hic pœnitēs nō cōfiteretur hoc pecca-

Prioris partis Relectionis

peccatum, quo peccat volens absolutionem sacramentalem excommunicatus accipere, vel ignorantiam ita supinam, vt planè à peccato non excuset, & confessio integra non est: atq; ideo omnino iteranda. Aut confitetur culpam istam, à qua minimè discedit, nec discedere proponit, vt patet: quia peccato statim operam dat: & tunc obicem ponit sacramèto ex imperfectissima contritione. & ideo se indignum efficit absolutione sacramentali, nec absolutio tenet, & tenetur ea ex causa confessionem iterare. Quemadmodum Ioann. Gerson argumentatur in. 2. parte. fol. 191. capitul. quæritur. colum. 2.

Cæterum Caieta. in dict. verb. absolutionis impedimenta. contrariam sententiam probare nititur, existimans, absolutionem sacramentalem validam esse in hoc casu, & illicitè detur & accipiatur, nec eo tempore proprium effectum in pœnitentem, & confessorem habeat: atque hac ratione deducitur, confessionem non esse iterandam. Ad cuius opinionis probationem illud est maxime obseruandum, quòd verè Ioan. à Medina, & Martinus Azpilcueta fatentur eorum sententiam minimè posse probari ea ratione, quòd excommunicatus sit incapax huius sacramèti. vnde oportet aduersus Caieta. disputantibus, omittere Palud. Syluest. & Adria. rationem, quia ea falsa est. idcirco deueniendum est ad eam rationem, qua con-

tenditur absolutionem sacramentalem inualidã, & nullam esse propter defectum contritionis, vel attritionis, quæ virtute Sacramèti possit fieri contritio: qua de re nos latius egimus superius. in. §. 4. numero. 13. & planè vbi excommunicatus non confitetur, nec manifestat sacerdoti statum eius & peccatum, quod vel ex scientia iuris, vel ex supina ignorantia cõtraxit, volens absolui à peccatis priusquam ab excommunicatione, dubio procul confessio integra non est, & hac ratione sacramentalis absolutio minimè confertur, eritque iteranda confessio. Quòd si excommunicatus manifestet sacerdoti excommunicationem, & culpam illam, qua afficitur vel scientia iuris, vel ignorantia supina volens, prius à peccatis, quam ab excommunicatione absolui, & nihilominus absoluat, dicendum erit absolutionem sacramentalem esse, non obstante obice, qui eius effectui oppositus est, atque ob id minimè iterandam esse confessionem: si sequamur opinionem, quam ex diuo Thoma in dicto numero decimotertio. adduximus. At si contrariam ex Adrian. Medina, & alijs probauerimus, satis itidem probari debet & hæc quarta conclusio contra Caieta. cuius tandem opinio, vt inibi diximus, frequentiori Theologorum iudicio probatur.

Quinta conclusio. Absolutio sacramentalis præstita à sacerdote maiori

iori excommunicatione ligato, eo casu, quo necessariò vitandus non est, valet, & tenet, nec est omnino iteranda. Hæc conclusio probatur argumentatione à diuisione deducta. Nam hæc absolutio vel est nulla ex eo, quòd eam suscipiens obicem peccati absolutionis sacramento opponat: vel quia sacerdos nullam potestatem habet absolutionem istam sacramentalem ministrandi. nullum autem horum in hoc casu impedimentum præstat: igitur absolutio sacramentalis est, & valet. Non primum: siquidem nullam habet culpam suscipiens sacramentum ab eo excommunicato. quem vitare minimè tenetur: vt constat, ergò nequaquam mortaliter peccat: & ideò obicem mortalis peccati non ponit sacramento pœnitentiæ. Nec item vltimū quidquam impedit, quia ea iurisdictio, quæ ad absolutionem est necessaria, adhuc manet penes excommunicatum ex ecclesiæ catholicæ permissioe interim, quòd eum non esse vitandum lege lata ad publicam vtilitatem statuit: quam ob rem conclusionem istam video probari ab Adria. in .4. sent. tract. de confessione. dubio. 9. Caie. verb. Absolutionis impedimenta. Medina in tract. 2. de pœnitentiæ. c. de confessione cōfessori excommunicato sciēter facta. Martino Azpilcueta in cap. 1. §. labore. de pœnit. dist. 6. nu. 10. & sequentibus. Oportet tamē hic memoria repetere quæ nos suprā tetigimus. §. 2. nu. 7. vbi

expendimus, quando excommunicatus vitandus sit. Etenim exhibi dictis aliquot in proposita cōtrouersia deducuntur.

Primū posse licitè absolutionis, & pœnitentiæ sacramentum suscipi à sacerdote proprio, alioqui potestatem habente, etiam si is sit excōicatus, generali tamē excōmunicatiōne, cuius scientiam pœnitens habet modò nondum fuerit denūtiatus. & subinde constat, non esse hanc cōfessionem iterandā. quod ex concilio Basiliensi fatentur omnes.

Secundum, confessionem sacramentalem, factā sequuta absolutione sacerdoti proprio. etiam nominatim excōmunicato, cuius excōmunicatiōnis ipse pœnitens ignarus non est, modò nōdum fuerit sacerdos denūtiatus, validam, & licitam esse, nec eam repetendam fore. Hanc illationem exponimus contra Adrian. & Ioan. à Medina. sequuti Caieta. & Martinum in præcitatatis locis: ea sanè ratione, quòd constitutio. Ad euitāda scādala. etiā sit admittenda in excommunicato nominatim: sicuti & nos probauimus in dict. §. 2. nu. 7. quæ quidem sententia vtilis admodum est.

Sexta conclusio. Cōfessio scienter facta sacerdoti, etiā proprio, excommunicato tamen, quem vitare tenemur inualida quidem est, & omnino iteranda, grauissimoq; cum peccato fit. hæc est omnium concursus sententia, quæ manifestè probatur, quo ad priorem partē ex eo, quòd sacerdos

Prioris partis Relectionis

sacerdos excommunicatus, qui ab ecclesia nō admittitur, & quem vitare tenemur, non habet iurisdictione, quæ cum ordinis potestate necessaria est ad exhibendam absolutionem sacramentalem: quemadmodum statim probabitur. idcirco absolutio ab eo præstita, qui minister huius sacramenti nō est, dubio procul erit nulla censenda, & inualida, atq; ex causa confessio est repetenda. vltima pars conclusionis constat, quia tenetur quis excommunicatū vitare sub reatu mortalis culpæ, in diuinis, & sacramentis, quod iam admonuimus, & apparet in. c. sacris. de his, quæ vi, metu sive caus. fiunt. qui autem scienter sacramentum pœnitentiæ recipere tentat ab excommunicato, quem vitare tenetur, mortaliter per hanc communionem communicans peccat, obicemq; ponit sacramento. igitur ea confessio cum peccato mortali fit. hinc patet, quod si quis sacerdoti excommunicato, & denunciato confiteatur scienter peccata propria integrè, & si sacerdos proprius sit, non consequitur absolutionem sacramentalem, & mortaliter peccat. primum quidem propter defectum iurisdictionis apud ipsum sacerdotem. secundum propterea quod obicem mortalis culpæ sacramento ipsi opponat

Septima conclusio. Absolutio ex vi confessionis interioris præstita ignorantibus ab excommunicato iam

cum huius excommunicationis pœnitens sciētiam habuerit. est etenim satis receptum, esse necessariam potestatem ordinis, simul & iurisdictionis ad absolutionem istam sacramentalem impendendam: quod nos adnotauimus lib. 1. vari. resolu. capi. 10. nu. 11. iurisdictionis autem potestas per ecclesiam excommunicato denunciato aufertur, capit. ad probandum. de re iudicat. & in specie quo ad collationem sacramentorum, & præsertim quo ad potestatem ligandi, & absoluendi: hoc probat de maiori excommunicatione text. in cap. duobus. de sent. excom. ca. si celebrat. de cleric. excommunicat. cap. audiuius. 24. q. 1. c. 1. §. vlt. de off. vicar. lib. 6. sic Palud. in 4. sent. dist. 17. q. 6. art. 1. cōclus. 4. Syluest. verb. confessor. 1. q. 20. Adrian. in dict. dubio. 9. & Ioan. à Medina in dict. tract. 2. cap. de confessione nescienter facta excommunicato. præmittunt, excommunicatum, simul & denunciatum non habere potestatem iurisdictionis ad præstandum sacramentalem absolutionem quam ob rem ipse Ioannes à Medina in specie hanc septimam conclusionem proponit.

Octava conclusio. Excommunicatus publicè denunciatus, qui que per ecclesiæ cōstitutiones vitandus est, non potest sacramentalem absolutionem etiam existenti in articulo mortis ministrare. hæc cōclusio probatur ex eo, quod hic sacerdos iurisdictione necessaria ad hanc absolu-

solutionem quo ad se, & quo ad alios priuatus est, vt diximus: ergo absolutio ab eo non potest dari. de inde est ad hanc conclusionem authoritas S. Thomæ in .4. senten. dist. 17. quæst. 3. art. 3. quæst. 1. ad 2. & dist. 19. q. 1. art. 2. ad 3. & 3. part. q. 82. artic. 7. ad 2. & communis omniū sententia, qua diffinitum à Theologis est, sacramentum baptisimi in necessitatis casu licitè posse suscipi ab hæretico, & excommunicato, nō sic pœnitentiæ sacramētum, & sacramentalem absolutionem. quæ quidem differentia non aliundè potest contingere, quàm quod in casu necessitatis etiam hæreticus sit legitimus baptisimi minister, & itidē excommunicatus: non tamen sit absolutionis sacramentalis minister adhuc in necessitatis tēpore. ob defectum iurisdictionis, quæ cum sit necessaria, per excommunicationem, eiusq; denuntiationem est omnino extincta. denique hanc octauam conclusionem sequitur Ioan. à Medina in cap. proximè citato. & esse communem Melchior Cano fatetur in relect. de pœnitent. 5. part. Fol. 85. qui tamē latè de eius veritate disputās, opinatur satis defendi posse, in extremæ necessitatis casu pœnitentiæ sacramētum posse licitè suscipi ab hæretico, & schismatico sequutus eius opinionis authores. glo. in cap. non est vobis. de sponsalib. Paluda. in .4. sent. distin. 25. q. 1. Syluest. verb. confessor. 1. §. vlti. in qua quæstione Panor. Præposi. & nostri commu-

niter in dict. cap. non est vobis. glo. sententiam improbat priorem probantes, quam itidem glo. asserit in cap. præter. 2. dist. verb. per manus. atq; ita tenent, non posse sacramentum pœnitentiæ in necessitatis casu per hæreticum ministrari, ne is in prauam sectam pœnitentem inducat. quæ quidē ratio vitari poterit: siquidem opinio contraria admitenda foret, vbi sine periculo salutis spiritualis vero simili cōiectura, posset pœnitentiæ sacramētum ab hæretico suscipi. Nihilominus ipse Melchior Cano existimat, non esse ambigendum, posse licitè suscipi sacramentum pœnitentiæ in casu necessitatis ab excommunicato nominatim denunciato, quasi ecclesia catholica eo in casu non abstulerit excommunicato iurisdictionem, quam quilibet sacerdos iure diuino habet: non tantum proprius curam exercens animarū. quilibet etenim sacerdos iure diuino authoritatem habet absoluendi in mortis articulo constitutum, secundum Paluda. in .4. sentē. dist. 20. q. 1. arti. 2. Durand. distin. 19. q. 2. idq; sensit S. Thom. ibi dē. q. 1. arti. 3. q. 1. & dist. 20. q. 1. artic. 1. ad 2. q. qua ratione hæc opinio defendi potest: tametsi rursus Ioan. à Medina priorem opinionem, & sic octauam istam cōclusionem firmiter teneat in eo. tract. 2. capit. cui debeat fieri confessio. versi. ad aliud.

Ex his colligitur qualiter sit accipiendum quod notat Paluda. in .4. sent. dist. 17. q. 6. arti. 1. conclus. 4. quæ sequi-

Prioris partis Relectionis

sequitur Syluest. verbo. confessor. q. vlti. scribens, sacramentalem absolutionem praestitam ab excommunicato etiam occulto nondum denunciato. ei qui excommunicationis scientiam habet, inuvalidam esse, atq; ideo iterandam fore confessionem. est etenim haec sententia falsa, vel intelligenda iuxta praenotatas assertiones, & tandem in eo sensu, quo proposita est, non potest iure probari, licet sacerdos sit nominatim excommunicatus, sicuti probauimus in quinta conclusione. nec quidquam refert quod acta per occultum excommunicatum ratione publici muneris, & officij minimè valida sint in fauorem eius, qui sciuit, illum excommunicatum esse: quemadmodum Calderi. eleganter respondit in disputatione incipienti. excommunicatus. quem sequuntur Abb. in capit. veritatis. nu. 43. Roma. in singular. 76. Iason. in. l. Barbarius. ff. de off. praet. num. 65. & alij communiter teste Felino in dist. capi. ad probandum. col. penulti. nam haec Cald. sententia minimè obtinet postquam condita fuit extrauagans constitutio. ad euitanda scandala. quod ipse Felin. optime admonuit.

Hic subinde constat, quo ad istum effectum de poenitentiae sacramento, plurimum differre maiorem excommunicationem à peccato mortali. Nam sacerdos utcumq; sit mortali crimine affectus, etià publico, non est priuatus potestate ordinis, nec iurisdictionis, quae ad absolu-

tionem sacramentalem necessaria est licet sit ab ecclesia denunciatus peccati, & culpae mortalis reus. quod satis probatur ex modo praemissis.

¶ Decimò, ut vim maioris excommunicationis amplius aperiamus, ab eius diffinitione inferitur, excommunicatum maiori excommunicatione ordine sacro praeditum, ab eius ordinis executione quo ad se & quo ad alios iure ipso suspensum esse, & ideo si eius ordinis sacri ratione, celebrauerit actum eidem conuenientem, irregularem effici. text. celebris in ca. 1. ad finem. de senten. & re iudic. in. 6. & in cap. 1. & ca. is cui de sent. excommunica. eod. lib. cap. clerici. cap. latores. cap. illud. capit. fraternitati. ca. vt lex. de cleri. excom. minist. quae equidem poenam effugiet qui probabili, et iusta ignorantia fretus celebrauerit. text. in ca. Apostolica. de cleri. excom. minist. Regia. l. 21. titu. 9. part. 1. denique excommunicatus eo modo irregularis efficitur, quo, & per eos actus, per quos à iure, vel ab homine suspensus. quam quaestionem modò ex professo missam facimus opportuniore loco eam tractaturi. satis et enim sit, praemississe maioris excommunicationis vim eam esse, ut efficiat ab officio suspensum ipsum excommunicatum. vnde consequitur his modis effici irregularem excommunicatum, quibus suspensus ab officio efficitur iridem irregularis. quae in re multum excommunicatione maior differt à peccato mortali quòd

quòd regulariter non efficit quem ab officio suspensum: sicuti alibi trademus. his verò illud adiiciam, excommunicatum celebrantem irregularem esse, etiam si nondum fuerit denunciatus; siquidem constitutio. Ad euitanda scandala, nihil utilitatis affert ipsis excommunicatis, nec quidquam in eorum statuit utilitatem: quod iam ostendimus. §. 2. numero. II.

Qui verò nulla excommunicatio ne affectus celebrat coram excommunicatis maiori excommunicatione, irregularis non est, & si grauius peccet. text. elegans in capit. is qui de sentent. excommunica. in. 6. idem si coram interdictis. & tamè conantur quidam hanc conclusionem intelligere de prima celebratione. Nam si quis postquam coram excommunicatis maiori excommunicatione celebrauerit, demum absque aliqua celebratione intra ecclesiam celebrationi operam dederit, irregularis est, quia eidem erat interdictus ecclesie ingressus propter celebrationem, quam exercuit coram excommunicato. capit. episcoporum. de priuileg. in sexto. is verò, cui est interdictus ecclesie ingressus, si saltem intra ecclesiam celebrauerit, irregularis efficitur. capit. is qui. de sententia excommunica. libr. sexto. qua denique argumentatione hanc opinionem in specie ista, tenent glos. in dicto capitul. is qui. verb. nouatis. glos. in dicto capitul. episcoporum. cuius opinionem ibi

sequuntur Ioannes Andre. Archi. Dominic. Francus. & Vanchelius. Florenti. 3. part. titu. 26. capit. 4. §. primo. Syluester verb. interdictum. 6. quæstioe secunda. & Nicolaus Plouius in tracta. sacerdotali. titu. de interdict. regu. 49. quorū opinio mihi nō admodū placet ex multis. & primò, quia text. in dicto capit. episcoporum. procedit in exēptis, in quorum odium statutum est, vt sint interdicti ab ingressu ecclesie, si coram excommunicatis, vel interdictis celebrauerint. quæ quidem constitutio, maximè ad constituendam irregularitatis pœnam, non est ad alios casus extendenda. deinde video, quòd Ioannes Andre. & alii docto. communiter in dicto capit. episcoporum. ita in prænotatâ sententiam iuerint, vt nihilominus cupiant cōtrariam, quam nos hic probamus, potiore fore ad sedandas multorum sacerdotum conscientias. postremò Cald. nostram hanc opinionem licèt dubius tenere videtur in consil. 4. de sentent. excommunica. & expressim Gonfalus à Villadiego de Irregularit. capit. 2. in fine. atque ita ipse quæstionem istâ in vtroque foro definirem: ac iuxta diffinitionem hanc consultus responderem.

Sed & præter ista, vltimò est aduertendum, excommunicatum maiori excommunicatione, si auctoritatè præstans celebrationi, quia episcopus est, audiat Missarū solennia, irregularem ex hoc esse. text. optimus

Alm. H in cap.

Prioris partis Relectionis

in cap. illud. de cleric. excō. ministr. glo. celebris. in cle. 2. verb. celebrari. de priuile. quam sequuntur eam ad modum commendantes Panor. in dict. capitulo. illud. Francus in capi. 1. de re iud. in. 6. col. 3. Gonsalus à Villadiego. de irregularita. capitulo. 2. col. 3. Rauc. in dict. Cle. 2. vbi Cardine. nume. 11. Imol. nume. 9. Guilielm. & Bonifaci. nu. 9. eam veram esse præmittunt in hoc casu auctoritatem præstari intelligentes, vbi episcopus excommunicatus facit, & iubet coram ipso missam celebrari. idē notarunt Hosti. & doct. in capi. tanta. de excess. prælat. Maria. Socin. in capitulo. ad audientiam. de homicid. numero. 35.

Ex. §. sequenti.

- 1 Collatio beneficij facta excommunicato est nulla ipso iure: & idē de electione, & præsentatione.
- 2 Clausula: motu proprio: an efficiat validam collationem beneficij factam excommunicato?
- 3 Ignorantia excommunicationis, an constituat excommunicatum capacem beneficij ecclesiastici.
- 4 Excommunicatus bene potest acceptare beneficium ecclesiasticum.
- 5 Excoicatio nulla, vel iniusta, quem effectū habeat? quod latissimè examinatur.
- 6 Contemptus quis verè dicatur, vt culpam mortalem efficiat.
- 7 Peccatum veniale, an fiat per consuetudinem mortale?
- 8 Quis possit dispensare cum eo, qui obtinuit beneficium eo tempore, quo erat excommunicatus?

9 Excommunicatus non potest beneficiū conferre, nec eligere, nec præsentare.

10 Excommunicatus per annum persistens in excommunicatione, qua pœna sit efficiendus? & inibi intell. cap. rursus. & capi. qui cunque. 11. quæst. tertia.

11 Intellect. capit. cum contumacia. de heret. in sexto.

§. Septimus.

Ndecimò præter alios excommunicatiōis maioris effectus, quo ad exteriora non minus est, quod collatio beneficij facta excommunicato est nulla ipso iure. text. in signis in capitul. postu-

- 1 lastis. de cleri. excom. ministr. cuius conclusionis ea est ratio, quod beneficia ecclesiastica præcipuè dentur propter officium. capit. cum secundum. de præbend. capitul. ultimo. de rescriptis. in sexto. capit. concesso. 12. quæst. 2. capit. generaliter. 16. q. 1. notat glo. in capitul. vlti. de offi. vicar. ipse verò excoicatus, vt in. §. proximo probauimus, à iure suspensus est officij executione: ergo beneficium ecclesiasticum ei conferri nō potest. & sanè ratio ista deducitur ex capi. si celebrat. de cleri. excō. ministr. & glo. in capi. Apostolicæ. de exceptionib. Hæc ratio cōprobatur, quia iure canonico obtentum est, beneficium non posse conferri ei, qui tempore collationis sit irregularis: imò collatio huic facta nulla est

la est secundum Dinum in reg. 1. de reg. iur. in d. Innocent. in capi. cum nostris. de concess. preb. Milis in reper. verb. irregularis, vt homicida. & plerisque alios, quorum opinionem ipse retulit in regul. peccatū. de regu. iur. 2. part. §. 8. num. 6. non alia equidem ratione, nisi quod irregularis suspensus sit ab officio, cuius causa beneficium datur, executione. & tamen vt hæc a nobis proposita conclusio longius pateat, ad eius intellectū aliquo hoc in loco adnotabimus: est etenim hæc opinio communis vt asseuerat Ioā. Staphilæus de liter. grat. & iust. fol. 82. col. 2.

¶ Primum: quod excommunicatus eligi ad beneficium ecclesiasticum non possit: imò electio eiusdem nulla sit. cap. cum inter. de electio. cap. constitutis. de appellat. ca. vlti. de cleri. excom. ministr. ca. illa. cap. per inquisitionem. de elect. gl. in ca. si fortè. de elect. in. 6. Archid. in cap. nullus. 63. dist. & est omnium communis opinio, quam sequuntur Bertachinus in tract. de episcopo. 1. parte. 2. lib. q. 4. Specula. titu. de libelli concept. §. vlt. ad finem. doct. in cap. cum dilectus. de consuet. imò nec potest excommunicatus postulari. tex. in cap. 1. de postulat. prelat. glo. in ca. vlti. de excess. prelat.

¶ Secundò est ad idem obseruandum excommunicatum non posse presentari à patrono laico, vel clerico ad beneficium iuris patronatus hoc probatur argumentatione deducta ab electione ad presentatio-

nem: qua vtitur gloss. communiter recepta in capi. vlti. vbi est optimus tex. de elect. in. 6. sed & in specie hoc ipsum adnotare videtur Lupus alleg. 8. & Archid. in cap. 1. col. 3. de exceptioni. lib. 9. expressim Casar. Labert. de iure patronat. 1. part. 2. lib. 6. q. princip. arti. 1. Rebuffus in concordatis. titu. de excom. non videndis. col. 3. & Rochus Curti⁹ verb. Honorificum. q. 4. nume. 19. dū hæc opinionem tenet in excommunicato etiam minori excommunicatione autoritate tex. in ca. si celebrat de cleri. excom. ministr.

¶ Tertio constat, eandem principalem opinionem procedere in excommunicato, siue is sit excommunicatus ab homine, siue à iure: Ioannes Imola in cap. cum dilectus. col. penul. de consuetudi. Rota Antiqua. 363. Abb. in cap. Apostolicę. de exceptio. Nec videtur posse hæc in re iure dubitari: quia eadem ratio, quæ dicitur, collationem beneficii factam excommunicato ab homine esse nullam, probat idem in excommunicato à iure.

¶ Quarto hæc ipsa principalis conclusio verè obtinet, etiam si collatio beneficii facta sit motu proprio: secundum Cardi. in clem. 1. §. 1. q. 4. de relig. domi. qui fatentur, hanc opinionem communem esse, quæ probatur ex eo, quod motus proprius licet alioqui multa operetur ad tollendam surreptionem, non tamen inducit dispensationem aliquam, nec tollit vitiū, quod patitur quis,

Alm. H = &

& quo impeditur iure obtinere id, quod sibi conceditur. etenim non inducit dispensationem ad obtinendum duo beneficia, quæ simul non possunt obtineri, iure canonico prohibente. glo. communiter inibi recepta in capit. si motu proprio, de præb. in. 6. cui similis in cle. si Romanus. de præb. quæ præter Doct. ibi sequitur, & commédât Roma. in singul. 49. Francus in cap. quavis. de præbend. in. 6. col. 2. Abb. in cap. cum olim. col. 4. de re iudi. sic rescriptum motu proprio concessum excommunicato minimè valet. Barb. in clemētinis. rub. de rescrip. col. 9. deinde nec motus proprius in regularitate tollit, nec super ea dispensat. Rota in nouis. u. 2. Anchar. col. 20. Feli. in capi. causamque. col. 2. in. 2. de testibus. quorum opinio communis est: tametsi plures effectus motus proprii tradiderint ex iunioribus Feli. in dict. cap. causamque. Ioan. Staphilæus. de literis grat. & iust. fol. 83. Rebuffus in concordatis. tit. de forma mādāt. Apost. verb. motu proprio. ex quibus illud minimè negari poterit. romanum pontificem ex eo dispensatione quadam tacita, tollere vitium, quod quis habet, si scienter illius vitii non ignarus, beneficium illi cōtulerit. quod probatur in. l. 2. & ibi glo. C. de crimi. sacrileg. l. quidam consulebant. ff. de re iud. vbi Alex. post alios. notant. Roma. in cons. 327. Bart. & alii in. l. barbarius. col. 5. ff. de off. præ. Panor. in cap. innotuit. col. 4. & in

capit. cum in cunctis. §. inferiora. 3. col. de electio. & in capit. 2. col. 2. de schismat. Feli. in cap. præterea. nu. 9. de testib. eogen. & Ioan. Staphilæus in dict. fol. 83.

¶ Quintò hinc constat, permutationem beneficiorum factam per excommunicatum minimè valere cum in ea collatio mutua cōtingat atque ita visum est Card. in elec. §. ipsius de pœnis. & Chosmæ in pragmat. sanctione tit. de collationi. §. insuper. verb. disponere.

¶ Sextò hæc principalis cōclusio, quam hoc in loco explicamus, vera est, etiam si ipse excommunicatus nondum fuerat tempore collationis denunciatus. nam, vt sæpe iam admonuimus, constitutio Martini quinti, Ad euitanda scādala. ipsos excommunicatos nullo beneficio afficit, nec illis aliquam vtilitatem confert, ideo iura vetera quo ad eos omnino obseruanda sunt.

¶ Septimò idem respondendum erit, etiam si postmodum sequuta sit legitima absolutio ab excommunicatione. etenim cū collatio beneficii ex eo nulla sit, quòd eo tēpore, is cui beneficium cōfertur, sit excommunicat⁹, minimè hæc collatio ab initio nulla, vires assumet absolute sequuta. cap. non firmatur. de reg. iur. in. 6. cum. similibus. notant Archid. in cap. nullus. 6. dist. & Ancha. in dict. cap. postulastis. de cleri. excom. ministr. Nec video posse in hoc vllam contingere dubitationē, siquidem hæc collatio manifeste colligitur

ligitur ex his, quæ communi omnium consensu hæc in questione traduntur:

¶ Octauò ad præmissa oportet scire, collationem beneficij factam excommunicato nullam esse, modò constet, eum excommunicatum fuisse tempore collationis, nec enim satis est probare post collationem ipsam in excommunicatione manere, aut ea censura affectum esse. text. optimus in capit. proposuit. de cleri. excom. mi. Rota in antiquis. 238. sensit Archid. in dict. capitu. nullus. notat Goffredus, cuius meminit Aegidius à Bellamera. in capit. quod sicut. ad finem. de electio.

¶ Nonò idem in pensione super beneficio ecclesiastico respondendum erit: nam ea excommunicato conferri non potest, etiam si pensio non sit beneficium. quod in specie adnotauit Hieroný. Gigas de pensionib. quæst. 14. non inficior, huic opinioni minimè conuenire rationem illam, quam adduximus ex capitu. ult. de cleri. excõ. mini. ad probationem principalis decisionis capi. postulastis. sed tamen propter odium excommunicatorum, & quia pensiones redditus ecclesiastici sunt, nõ admodum hanc opinionem improbamus.

¶ Decimò, hæc in controuersia opinamur, collationem beneficij factam excommunicato, nullam esse, etiam si ipse sit ignarus, & in scius huius excommunicationis. glo. & ibi Abb.

3 & Card. in capi. penulti. de cleri. ex-

com. ministran. Doct. in capi. pastoralis. §. verum. de appellatio. cuius opinionis causa est ratio, quòd ignorantia excommunicationis est consideranda ad effugiendas poenas iuris, statutas quidem aduersus excommunicatos aliquid prohibitorum agentes: non tamè quo ad valorem ipsius actus, sicuti satis receptum est: notatur in eo. capi. penult. de cleri. excom. ministr. quam ob rem mihi placet opinio prædicta, quam existimo communem esse.

¶ Undecimò, non tantum collatio beneficij ecclesiastici facta excommunicato est nulla: sed & impetratio literarum ad beneficia obtenta ab excommunicato nulla itidem erit, argumento text. in capitulo primo. de rescrip. in. 6. quo nulla censetur impetratio rescripti ad lites: igitur maiori ratione nulla erit impetratio literarum ad beneficia: etenim hæc argumentatio probatur ex ca. ad audientiam. in. 2. de rescriptis. & in capitulo. quanuis. de præbend. in. 6. sic sanè in specie hanc decimam illationem veram esse censet Card. in clemen. 1. §. 1. q. 3. de relig. domi. & procedit, vt modò explicuim⁹, etiã si impetrans ipse in scius sit excommunicationis. quod expressim notat Abb. in dicto capitu. penulti. de cleri. excommu. ministr. communiter Doct. in dicto. §. verum. tametsi glo. in dict. capitu. penult. & in dict. §. verum. Card. in cõsi. 40. Feli. in ca. sicut tuis. 2. col. de simonia. Rota in antiq. 281. Milis in Repertorio verb.

Alm. H 3 excom-

excommunicatus maiori contrarium teneant, & tamen ad effugiendas has doctorum concertationes, & quæ in hac questione diximus, solet in Romana curia quoties fit alicuius beneficii collatio, aut datur literæ ad beneficia, dari itidē absolutio impetranti, & ei: cui cōfertur beneficium à quacūque excommunicatione, ad eum tantum effectū, cuius praxis, & vsus meminere Ioan. Staphileus de liter. grat. & iustit. fol. 82. Rebuffus in concordatis titu. de excom. non vitand. Hierony. Gigas in tract. de pensioni. q. 14. Felin. in. c. Apostolicæ. col. 1. de exceptio. ¶ Duodecimò admonendum est, omnia, quæ superius diximus, vera esse, quoties agitur de acquisitione iuris, & tituli ad beneficium ecclesiasticum: quasi secus sit, vbi tractetur de beneficii acceptatione, quæ potius ad factum, quàm ad ius pertinet. atque ita non de beneficio adquirendo agitur: sed de iam adquisiti acceptatione: aut de literis ad beneficia acceptandis. quod notant Rota in nouis. 195. Card. cons. 13. colū. 4. Rota Antiquior vlti. de sent. excommunicatio. & antiqua, 126. & 720. Rebuffus in dict. titulo de excommunicat. non vitand. ad finem. Ludou. Gomeci. in tract. de expectati. num. 60. vnde constituitur intellectus ad tex. in cap. vlt. de cōsuet. in. 6. siquidem optionem illam præbendæ vacantis, quam exequitur antiquior canonicus, poterit facere, licet sit excommunicatus

cum ea sit facti: sicuti notat in specie Rota in nouis præcitata, 195. & tamen quia contrarium placuit in hac quo decima illatione Card. in dict. cap. postulastis. & Andre. Alciat. in capitulo. 1. de iudic. num. 12. oportet hic amplius adnotare, quod optio, vel acceptatio ista ab excommunicato fieri nō potest, si ad eam necessaria sit beneficii collatio noua: hæc etenim excommunicato facta, nulla est ipso iure: quo quidem modo plerique intellexerunt text. in capitulo. referente. de præb. ex quo nō omnino hæc conclusio deducitur: tamen si ea vera sit: & necessaria ad hoc, vt iuxta hūc sensum Card. opinionem admittamus. est ergo vera isthæc duodecima adnotatio, vbi de sola facti simplici acceptatione tractatur: vt colligitur ex mente omnium, quos citauimus. qua ratione q. habet literas ad beneficium vacaturum, poterit & si excommunicatus sit tempore, quo vacat, illud acceptare virtute literarum: & collatio erit suspendenda donec ab excommunicatione fuerit absolutus, vt tunc iure fiat, ex his quæ Rota in antiquis. 3. scribit, & eam sequutus Martinus Azpilcueta in capitulo. si quando de rescrip. col. 13. non melatet, hanc duodecimam conclusionem admodum dubiam esse quia & acceptatio beneficii iam collati, iuris acquisitionem inducere videatur, vt nos explicuimus lib. tertio Vari. resolut. capitulo. 16. numero. quarto. quo in loco conati sumus, hanc

hanc dubitationem tollere, quæ ta-
men, & nunc nobis admodum vr-
get: etiam si à recepta frequentiori
cōsensu opinione, nō discedamus.
¶ Decimo tertio hæc sunt accipie-
da ubi excommunicatio valida sit:
etenim si ea nulla est, minime affi-
cit excommunicatum aliquo iuris
impedimento: & ideo collatio be-
neficii ecclesiastici facta eidem non
ex hoc nulla erit, quod excommu-
nicato fuerit facta: secundum Abb.
in capitulo. ita quorundam. de Iu-
da. Henricus in capitulo. dilectis.
de appellat. post alios in ibi, quos se-
quitur Rebuffus in dicto titulo. de
excommunicat. non vitandis. &
in hoc non video posse vllam con-
tingere grauem dubitationem. nā
maiōr videri potest controuersia
de excommunicatione iniusta, va-
lida tamen: id est ritē à iudice. vero
lata. cuius quæstionis causa obiter
hic tractandum est. dubium illud
celebratissimum: an excommuni-
catio iniusta, alioqui ritē lata, ali-
quem effectum habeat. huius quæ-
stionis diffinitio exigit, quod præ-
mittamus, excommunicationem
quandoque nullam esse ipso iure,
vel quia non est lata à suo iudice,
vel post appellationem, vel conti-
neat intolerabilem errorem, aut a-
liis de causis, quæ tradisolent in ca-
pitulo. per titas. de sent. excommuni-
cation. in capitulo. sacro eodem ti-
tulo. & hæc quidem excommuni-
catio nec in animæ iudicio, nec in
exteriori vllum effectum habet, si

constat, eam nullam esse. quod o-
mnium consensu receptum est. est
alia excommunicatio, quæ nulla
nō est, imò denique à suo iudice la-
ta antē appellationem. ex causa ta-
men iniqua, cuius error patens non
est in ipsa sententia: & hæc ipso iu-
re. valida censetur: atque ideo ab-
solutionem obtinere debet. excom-
municatus: alioqui vitandus est à
sacris, & comunione fidelium.
de hac verò excommunicatione nō
stra contingit disputatio, quæ faci-
lius intelligetur quibusdā propōsi-
tis conclusionibus, ex quibus po-
terit quispiam ad disputationem
adsumere quæ vtriusq; partis sint
potissima fundamenta.

¶ Prima conclusio. Excommuni-
catio iniusta minime in animæ iu-
dicio ad culpam obligat. probatur
eā ratione: quia nemo potest excō-
municari, nisi propter inobedien-
tiam capiti. nemo episcoporum.
ii. q. 3. capitulo. multi. secund. quæst.
1. & Matthæi cap. 18. si ecclesiam, in-
quit, non audierit, sit tibi tanquam
ethnicus & publicanus, iudex autē
tem non potest quenquā obligare
nisi per legem. & iustitiam, vt con-
stat. igitur ubi iudex quid contra
legem præcipit, nulla est præcepti
obligatio, nec in subdito peccatum
est contumaciæ, vel inobedientiæ,
etiam si is iudici non obtempera-
uerit. ad idem optimè cōducit Ori-
genis authoritas homilia. 14. ad. co-
24. Leuitici. ubi inquit. si quis non re-
cto iudicio eorum, qui præ sunt ec-

Alm. H 4 clelia,

clerice, depellatur, & foras mittatur: si ipse antea non exit, hoc est, si non egit, vt mereretur exire, nihil laeditur in eo, quod non recto iudicio ab hominibus videtur expulsus, & ita fit, vt interdum ille, qui foras mittitur, intus sit, & ille foris, qui intus videtur retineri. hæc Origenes: tametsi Gratianus in c. si quis non re-
cto. 2. q. 3. id tribuit Hieronymo. sunt & ad hoc pulchra diui Augu-
stini verba in sermone. 16. secundum
Matthæ. capi. cepisti habere. & epi-
stola. 1. 7. capit. quid obest homini. u.
q. 3. eandem sententiam probat textus
vbi. Abb. & Docto. in capi. a nobis
in. 2. de sent. excommu. & est com-
munis opinio, quam omnes statim
in hac questione citandi, veram esse
premittunt: præsertim Adrian.
quodlib. 6. conclusi. 1. Theologi in
4. sent. vbi Major. q. 2. in dist. 18. &
licet Adrian. opinetur S. Thom. in
dict. dist. 18. q. 2. arti. 1. ad. 4. q. & ini-
bi Palud. & plerisque alios Theo-
logiæ professores contrariam senten-
tiam probare, verè tamè nec diuis
Thom. nec cæteri ab hac prima dis-
sentiant cõelusione, quippe qui tan-
tùm concedant, iniuste excommu-
nicatũ debere patiẽter pœnas ipsas
ferre, & censure obedire interim
donec absolutio fuerit præstita,
quod non nocet huic primæ cõela-
sioni. nam Thomas & alij non ad-
mittunt, excommunicatum iniuste
obligari in conscientie foro ad cul-
pam, vt sit culpa non obedire iu-
sto præcepto, cui excommunicatio

accedit, quæ ad modum explicat Do-
mini. à Soto in relectione de secre-
to. in libro. 3. q. 1. conclusi. aliqua ex
parte Adrianum in hoc inculans,
quod voluerit aduersus istam pri-
mam cõelusionẽ adducere Thom.
& alios. sed tamen Adriani allega-
tio aliorum tendit: quemadmo-
dum in sequentibus conclusiõni-
bus apparebit. **Secunda conclusio.** Excommu-
nicatus iniuste non est priuatus ab
munibus, & generalibus suffragijs
ecclesie catholice. etenim ecclesia
non censetur velle quæquam iniu-
ste tantã lesione afficere: atque ideo
cõsendum est, sub generali ecclesie
intentione includi excommunicatos
iniquè, & sine causa. optimus
text. in eadẽ planè. 1. q. 3. prudenti
siquidẽ ratioẽ interpretabimur, cõ-
munẽ ecclesie intentionẽ in publi-
cis pœcationibus, & communibus
suffragijs esse cõformẽ diuino iudi-
cio, diuine volũtati, & dispensatio-
ni secundũ veritatẽ quidẽ, & nõ se-
cundũ errorẽ hominũ: iniuste autẽ
excommunicatus non priuatur a-
pud Deum suffragijs ecclesie, igitur
ecclesia huic rationi conformis,
huiusmodi hominem minimè
priuabit, nec excludet ab eius com-
muni intentione, quam in suffragijs
distribuendis habet. sic conclusio-
nem istam probarunt Paludan. in
4. senten. dist. 18. q. 1. conclusi. 4. & ibi
Ricard. artic. 7. q. 2. Alex. de Hales. 4.
part. quæst. 82. membro. 1. Adrian. in
dict. quodlibet. 6. quæst. 1. versic. sed
dubium

dubium est. Ioannes Arbore. libr. 4. Theosophiæ capitulo. 21. Cardina. à Turre Cremat. in capitulo. si quis episcopus. 11. quæst. tertia. Caiet. in opusculis. in tractu. 27. quæstione. capitulo. 13. Domini. à Sorò in dict. tertio. membro. quæst. 1. cõdu. 4. & est communis opinio, cui minime refragantur. verba S. Thomæ in 4. dist. 18. quæst. 2. articulo. 1. ad 2. quæst. inquit, homo gratiam de se auertere non potest in iustis. potest tamen iniuste auertere illa, quæ ex parte nostrâ sunt, quæ ad gratiam dei disponunt, sicut patet, si subtrahatur ali cui doctrinæ verbum, quod ei debetur: & hoc modo excommunicatio gratiam Dei subtrahere dicitur, hætenus Thomas. qui palam asseruerat, excommunicationem, præsertim iniustam, non tollere gratiam gratum facientem. cum hæc per peccati mortalis culpam subtrahatur: sed tamen tollit excommunicatio, etiam iniusta, dispositiones quasdam ad gratiam istam, quæ possent facilius contingere per communionem cõ fidelibus, per participationem, & perceptionem sacramentorũ, per auditionem diuinorũ officiorum, quibus omnibus exterius priuat excommunicatio etiã iniusta: non tamẽ ex hoc infertur, eã priuare suffragiis generalibus ecclesiæ, quo ad eius communem intentionem. vnde Diui Thomæ sententia parũ oberit huic secundæ conclusioni.

¶ Tertia conclusio. Excommunicatio vtcunque iniuste lata sit, defi-

cientæ causa, & culpa ipsius excommunicati, non est contemnenda: imò si quis eam contempserit, peccati mortalis culpa affigitur. hæc assertionem exponit S. Thomas in dict. articulo. ad 4. q. & est communis opinio, quorum in proxima conclusione mentionem fecimus. quo in sensu accipiendũ est quod Diuus Gregorius scripsit Homilia 26. Euãgeliorum. apud Gratianum in capitulo. 11. q. 3. sententia pastoris siue iniusta, siue iniusta timenda est. idẽ probatur in capitulo. qui iustus est in q. 3. versicula. cuius hæc sunt verba qui iustus est, & iniuste maledicitur, præmium illi redditur. hæc Augustinus super psalmum 109. secundum, addit Gratianus hic & si, vt dictum est, non teneatur ligatus apud deum, sententiæ tamẽ parere debet, ne ex superbia ligetur, qui prius ex puritate cõscientiæ absolutus tenebatur. hæc item conclusionem tenet glo. in capitulo. ne mō episcoporum. 11. q. 3. Abb. in capitulo. ab excommunicato. de rescriptis. 11. idem Abb. in capitulo. postulat. ad finem. de cleri. excõ. ministro. doc. in. c. per tuas. de sent. excõ. Matthe. Afflictus in cõst. Neapoli. rubr. 18. ad finem. quorũ ideõ mentionem fecimus, vt admonerem lectore, per hanc cõtemptũ nõ esse cõtemnentem in animæ iudicio excommunicatũ sed tantum mortalis criminis culpa affectum, vt explicat S. Thomas in dicta. q. 4. etenim contemptus in quacunque præcepti materia mor-

Prioris partis Relectionis

10
 talem culpam indicit. capit. vnū orarium. & ibi. gl. 25. dist. capitu. 1. & ibi glo. verb. contemnat. de sent. ex com. lib. 6. obligat siquidem superioris præceptum ad hoc, ne contemnatur quod passim concessum est à Theologis, & à canonistis in cap. 1. & in cap. nam concupiscentiam. de constit. & in capit. sacris. de his, quæ vi. met. ve. caus. fiunt.

Obiter tamen, cum & id propositæ disputationi cōueniat, ad notandum est, quando verè dicendū sit, excommunicationem, vel legē, aut præceptum contemni. nō enim sequitur, statim contemptū dari, si quis iudici, vel legi non obtemperauerit, etiam sciens quid lex, & iudex præceperint. nā multis ex causis potest absque cōtemptu prætermitti legis, vel iudicis obsequium: quod glo. elegans sensit in capit. si quis autem. 10. dist. non equidē diffiteor contemptum quandoque assumi pro simplici trāgressiōe præcepti, Leuitici capitu. 26. inquit dominus: si non audieritis me nec feceritis omnia mādāta mea, sed spreueritis leges meas, & iudiciā meā contempseritis, vt non faciatis ea, quæ à me constituta sunt. quibus equidem verbis dicit deus, omnes peccatores cōtemnere leges suas, quia non obediunt eis. quam significationem tradit Altisiodorensis. 2. lib. suæ summæ tract. 20. & tamē hæc interpretatio non tendit in cū sensum, quem hac in parte contēdimus inquirere. est ergo altera cō-

temptus significatio, quæ ex propria vi, & natura mortālē culpam præmittit: nempe cum voluntas alicuius renuit subiici ordinationi legis vel regulæ, vel iudicis: & ea ex causa procedit ad faciendum cōtra legem vel præceptum iudicis, vt tandem tunc dicatur quis legem transgredies contemptu, quando illius transgressionis causa contemptus est, & ab illo, vt à causa, transgressio procedit. agim⁹ etenim hic de contemptu cum transgressionē legis. cuius significationem colligimus ex Altisiodorensi in dicto tract. 20. Gersonē lectione. 5. de vita animæ spirit. Adrian. in quodlib. 8. art. 2. S. Thom. & ibi Caietan. in 2. q. 186. art. 9. ad. 3. eodē Thom. & ibi Caiet. q. 105. art. 1. ad. 1. & art. 2. rursus eodē Caiet. quæst. 104. art. 2. & in summa verb. contemptus. & eleganter Alfonso à Castro hoc ipsum explicat in lib. 1. de potest. leg. poenal. capitulo. 5. documento. 6. ex quibus satis constat, quam ratione accipiendum sit quod plerumque à nostris traditur, scilicet ex contemptu culpam mortālē deduci. & deinde hæc ex radice inferuntur plura.

Primum hinc constat, non peccare ex contemptu illum qui propter aliquam particularem causam, puta concupiscentiam, vel iram, inducitur ad aliquid faciendum contra statuta legis, nō autem ea ex causa, quod nolit subiici legis ordinationi. quod apertissimè S. Thom. scribit in dict. arti. 9. ad. 3. & sequuntur

alii

alii paulò ante citati. qui post eum scripsere: dixerat idem ipse Thom. q. 105. art. 1. ad primum. DE I. DE. ITIS
 Secundo apparet, aliud esse quid fieri à contemneute, aliud ex contēptu. potest enim quis cōtra legem agere contemnens quidem, & nolens subiici legis præcepto: & tamē non ex ipso contemptu, sed ex ira, concupiscētia, vel alia ex causa, quę etiam secluso cōtemptu nihilominus ad transgressiōne induxit. hæc illatio à Gersono exponitur, quem sequuntur Adria & Alfonso à Castro autoritate Arist. lib. 3. ethico. capitulo. 1. dum dixit is author posse quem peccare ignorantia concomitante, non tamen ex ignorantia, tanquam ex causa unde hæc transgressio non haberet mortalis culpa reatum ratione contemptus: tamen si contemptus ipse peccatū esset mortale, & ideo, vt mortale cōfitendum. nam absque mortali culpa non potest quis nolle se submittere legibus, cum eo ipso legillatore, vt magistratum publicum cōtemneret. Lucę si qui dem cap. 10. inquit Saluator: qui vos spernit, me spernit. sic sanē Diuus Thomas in dict. q. 105. art. 1. probat in obedientiā peccatū esse mortale. & eā propriē contingere, cū qs præceptū cōtemnit.
 Tertiò inde inferitur, an verum sit quod ex nostris plerique adnotarunt, præsertim Ioannes Andre. in capitu. sacris. de his, quę vi. Hosti. in summa titulo de sent. excommunicationis. §. necesse. versic sed

nunquid. Collect. in capit. 1. de cōstituto. asserentes, frequentiam actuum esse quendam contemptū: ad eò quidem, vt si quis frequenter legem transgrediat, id facere dicatur ex cōtēptu. etenim hæc opinio est manifestè contraria. S. Thomę, qui in dict. art. 9. in hunc modū loquitur quando autem propter aliquam particularē causam: putà cōcupiscentiam vel iram quis inducitur ad aliquid faciendū contra statuta legis, non peccat ex contemptu sed ex aliqua alia causa etiam si frequenter ex eadem causa vel alia simili peccatū iteret. hæc Thom. expressim scribens, non esse contemptum, frequentem legis transgressiōnem. idem notant Adria. in dict. quod lib. 2. art. 2. Alfonso à Castro in dict. documēto. 6. Caieta in dict. art. 9. super Thomam. quorum opinio manifestè probatur, si consideremus veram rationem contēptus, quę tunc constituitur, cum quis ex ea causa transgreditur legē: quòd nolit ei subiici. etenim si primus actus ex hac causa fiat, contemptu fit: at si actus etiam centesimus nō ex hac causa sed ex alia factus fuerit, contēptu caret, ipsa tamē frequentia actus disponit ad cōtēptum: & ideo maximè periculosa est, quia dispositiuē inducit ad cōtēptum: inquit idem Thomas in dict. art. 9. autoritate prouerb. cap. 18. impius cum in profundum venerit peccatorum, contemnit. sic sanē accipiendum est quod Diuus August. scripsit

psit capit. 8. de vera. & falsa poenit. à Gratiano relatus in cap. vnum orarium 25. dist. vers. criminis. dum inquit: nullum peccatum est adeò veniale, quod non fiat criminale dum placet. Inde etenim notat Panor. in capit. Nam concupiscentiam ad finem. de constit. & plerique alij peccatum veniale, per còsuetudinem, & frequentiam esse mortale. Nam si rem ipsam exactissimè perpendamus, constat, actum quintum, vel sextum esse eiusdem speciei in genere morali cum actu quarto, & tertio: quia sola iteratio actus non variat speciem, si nihil aliud ex parte operantis addatur, quod faciat ex veniali mortale. ergo si primus actus nò erat peccatum mortale, nec decimus actus erit peccatum mortale, nisi aliud vltra iterationem addatur. & tamen Augustini sententia, & communis adnotatio hunc sensum habet, vt ipsa peccati venialis frequentia viam aperiat latissimam mortali peccato propter còtemptum aut quid simile, quod accidere potest ex frequentia actus. sicuti gloss. explicat in dist. 5. criminis. Syluest. verb. peccatū. q. 4. Almain in moralib. capi. 9. de circūstantia temporis. sic & idē Augustinus ait, ebrietas, si assidua fuerit, inter mortalia deputatur. fieri siquidē non potest, quin is, qui frequenter inebriatur, aliquando sciens, & volēs inebrietur: quod cum euenerit, sine dubio erit peccatum mortale: quia cum sæpè expertus fuerit virtutē vini, & eius pro-

priam fragilitatē, noluit à vino abstinere, vt notat S. Thom. 2. 2. q. 5. arti. 2. ad. 1. atque ita diuī Augustini dicta præter alios interpretatur Adrian. in dict. quodlib. 6. articu. 2. & Alfonso à Castro in dict. 6. documento. maximè quia & prior Augustini auctoritas alium sensum habere potest ex Thoma in 2. sen. dist. 4. q. vltima. Adriano. ex alijs. tametsi Gratianus scripserit in dict. capi. vnum orarium. versic. alias ea denum. veniale peccatum, per consuetudinē mortale fieri. quod est intelligendum vt modò explicuimus.

¶ Quartò hinc deducitur, falsam esse Archidaco. opinionem, qui in cap. excellentissimus. 11. q. 3. voluit. communicatem cum excommunicato sine causa communicare ex còtemptu: est etenim id falsum, vel intelligendum, vbi quis nulla ex causa communicat cum excommunicato, quàm quod nolit subisci legi prohibenti communionem cū excommunicato: nam tunc ex còtemptu contingit ea communicatio.

¶ Quarta conclusio. Excommunicatio iniuste lata adeò quidem timenda est, vt vim omnino obtineat quoad poenas iure statutas aduersus non seruantes ipsius excommunicationis censuram. hæc conclusio probatur: quia hæc excommunicatio ante absolutionem omnino ligat. tex. in dict. capi. per tuas. vers. in alijs. de sent. excom. idem deducitur ex cap. venerabilibus. 5. porrò. & 5. sed si ex causa. supra ist. titu.

&

& capit. solet. in quibus absolutio simplex distinguitur ab absolutio-
ne ad cautelam, ex eo, quòd absolu-
tio simplex verè necessaria est, & pe-
titur, ac datur ab ea excommunica-
tione, quam iniustam esse contèdit
excòmunicatus. datur etenim sim-
pliciter absolutio iuxta formam iu-
ris, quia ea necessaria etiam tunc erit,
cum constiterit, sententiam excom-
municationis iniustam esse, absolu-
tio verò ad cautelam tunc datur, cum
excòmunicatus allegat, excom-
municationem fuisse nullam: & hæc
quandoque conceditur: non quia
necessaria sit: sed ut tunc se immisceat
at diuinis, & aliis actibus ipse excò-
municatus, qui contendit, se non
fuisse excòmunicatum. dicitur au-
tè hæc absolutio ad cautelam, quia
forsan excommunicatio valuit, &
absolutio necessaria est: forsàn nul-
la fuit, & tunc necessaria non erat.
hoc ipsum colligitur ex dict. capit.
per tuas. vers. nos igitur. & ibi. glo.
& in dict. cap. solet. vbi Ioan. Mo-
nach. & doct. text. optimus in cap.
veniens. in. 2. de testib. cap. Aposto-
licæ. de exceptioni. vbi eleganter
Abb. ad finem: idem Abb. in capi-
tulum. de rescript. hinc sanè fit
ut absolutio ad cautelam ideo eam
appellationem habuerit, & inducta
fuerit, quòd qui allegat, excommu-
nicationem fuisse nullam, non fate-
tur se excòmunicatù: & tamè
qui forsàn verè est excòmunica-
tus, ad cautelam absoluitur, ne aliis
ita excòmunicatus impedimento

sit, vel sibi noceat excòmunicato.
is verò, qui allegat excòmunicatio-
nem esse iniustam, fatetur se excò-
municatù, licèt iniqua sententia: at-
que ideo datur ei simplex absolu-
tio: quemadmodù Panor. explicat
in dict. cap. Apostolicæ. de except.
post Ioan. Andre. & alios in dict. c.
solet. sic denique glo. vltima. in. c.
capitulum. quam Panor. & Barb.
ibi còmendarunt, asserit, appellatio-
ne absolutionis còtineri absolutio-
nem simplicem: non autè eam, que
ad cautelam datur. quasi prior pro-
priè sit, & absolutè absolutio: poste-
rior non sit simpliciter absolutio,
sed secundum quid: id est in euentù
quòd contigerit, excommunicatio-
nè fuisse validam. idem adnotarunt
Panormit. in dict. capitulo. Aposto-
licæ. in fine. Francus in dict. capitu-
lo solet. col. 2. Deti. in capitulo. ad
presentiam. de appellatio. qui &
præcitata glo. eam extollentes me-
minere. hæc tandem adduximus,
ut ostenderemus, esse necessariam
absolutionem ab excommunica-
tione iniusta, alioqui donec absolu-
tio detur interim ligatus est, qui in-
iuste fuit excòmunicatus. ea ete-
nim est vniuersalis ecclesiæ institu-
tio, ut velit, excòmunicatù à suo iu-
dice: iniuste tamen, id est absq; eius
culpa, interim ligatù esse, ac teneri
ante absolutionem seruare canones
de excòmunicatis statutos sub pœ-
nis ab eisdem indictis. quod secus
est vbi excommunicatio est nulla
nec enim requiritur absolutio ab
eodem:

eadem: quia excommunicatum mi-
nimè ligauerit. glo communiter re-
cepta in cap. 1. 11. q. 3. & in cap. solet.
verb. in officiis. sup. eo. Panormita.
in dict. cap. per tuas. & in cap. eum
contingat. de offic. deleg. Thomas
in. 4. sent. dist. 18. q. 2. artic. 1. ad quæ-
stion. 4. & ibi Paluda. quæstione. 1.
columna. 3. Florenti. 3. parte. titulo
24. capitulo. 73. omnium diligentis-
simè Martinus Azpilcueta in capit.
cum contingat. de rescript. reme-
dio. 3. tex. optimus in capit. cui est
illata. 11. quæstione. 3. qui intelligen-
dus est de iniusta excommunicatio-
ne, ea iniustitia, quæ nullam efficiat
sententiam.

His equidè probatur iniuste ex-
communicatum, si ante absolutio-
nè se diuinis immiscuerit, aliquid
ue fecerit iure excommunicatis ve-
titum, irregularem esse, & eis subdi-
tum pœnis, quæ statutæ fuerint ad
uersus excommunicatos non seruân-
tes ipsius excommunicationis rigo-
rem. quam opinionem tenent glo.
in capit. postulatis. verb. spoliandi.
& ibi Panormita. & Rauc. de cleri.
excommuni. ministr. idem Abb. in
dicto capitulo. per tuas. 1. notabil.
Syluest. verbo correctio. §. 9. & ver-
bo excommunicatio. 2. 1. notab. ca-
su. 8. & 4. notabi. dubio. 8. S. Tho-
mas & ibidem alii in. 4. sentent. di-
stin. 18. q. 2. arti. 1. ad. 4. q. præsertim
Paluda. q. 1. ad. 3. qui expressim re-
spõderunt, in hoc differre excommu-
nicationem nullam ab excommu-
nicatione iniusta, quòd qui nõ ser-

uat, nec obtemperat excommunica-
tioni iniustæ ante absolutionem,
pœnis iuris afficitur: non sit qui ex-
communicationem nullam, mini-
mè obseruauerit. quod in ultimū
patet in cap. non debet. 1. q. 3. & in
cap. ad præsentiam. de appellat. vbi
Imol. Præp. & Detius ad hoc illam
decisionem adnotarunt. Ex quib-
us ipse opinor. hanc quartam con-
clusionem veram esse, etiam in ani-
mæ iudicio quo ad pœnas; quæ a-
lii qui nullam exigunt exteriorem
exequutionem: quæ, vt alibi adno-
tauimus, eodem modo obligant in
foro conscientie, quo & iudicia-
li. Nam & ipsi theologi paulò antè
citati dum opinionem istam tracta-
uerunt, in animæ iudicio, & quò ad
forum interius etiam de ea disputa-
runt. Nec oberit, si quisquam dixe-
rit, grauissimum esse, & iniquum,
quòd quis absque culpa iniuste pu-
niatur, & priuetur his, quibus pri-
uat excommunicatio: maximè, quia
hæc est spiritualis pœna, qua nemo
est absque culpa plectendus: sicuti
& nos tradidimus secundo libro
Variarum resolutio. capitu. octauo
Nam, vt inquit Thomas in dicta.
18. quæstione secunda. ad quartam
quæstion. potest ecclesia iniuste pri-
uare quenquam his, quæ ad salutè,
& gratiam disponunt: atque ideo
iniusta excommunicatione effectū
habet. sentit sanè Thomas, quòd li-
cèt iniquè non possit quis priuari
gratia Dei, nec communione chari-
tatis, nec denique suffragiis catho-
licæ

licæ ecclesiæ, etiã quo ad intentionem: tamen ex causa poterit innocens quis, & absque culpa priuari auditione, & celebratione diuinorum officiorum, & denique sacramentorum perceptiõ: ita siquidẽ in ecclesiastico interdico fit. Nam id ex causa fertur contra innocentes, qui priuantur perceptione sacramentorum, & auditione, ac celebratione diuinorum officiorum: quod notauimus in dicto capitu. 8. num. 10. causa autem, quæ iustificat hanc punishmentem iniuste excommunicatorum, procedit vel ab aliqua eorum culpa in hoc commissa, quod non curent diligenter absolutionẽ impetrare: vel quia maximẽ inter est totius vniuersalis ecclesiæ, ad eiusq; authoritatem pertinet, quod excommunicationis censura, quæ gladius est ecclesiasticus, admodũ timeatur, ne alioqui ecclesiastica disciplina paulatim sit cõtemptui, dum iniustis excommunicationibus à proprio iudice latis ante obtentam absolutionem quispiam renuit obtẽperare. Igitur excommunicatus iniuste obligatur etiam in conscientie foro à diuinis sibi interdico abstinerere, & alios vitare. quã opinionem fatetur esse communẽ Adrian. in dict. quodlib. 6. art. 1. conclusionẽ. 1. licet contrariam defendere conetur. Quibus adde quæ à nobis tradentur inferiùs in. 8. 12. de excommunicatione lata ex falsa causa.

Illud tamen est admonendum,

quod si iniuste excõicatus absque scãdalo (potest enim hoc abesse plerunque) diuina officia celebrauerit, præsertim occulte, non peccabit, nec erit in animæ iudicio pœnis canonice affectus, secundum Caiet. 2. 2. quæst. 70. artic. 4. Adrian. in dicta conclusio. 1. idem Adrian. in. 4. senten. q. 4. de confessione. versic. si petas. ad finẽ. Ioan. Driedo. de liberta. Christ. pagina. 235. & hoc equidem ex mente legis, & canonis, quæ ratione esset fortasse idem dicendum in foro exteriori, vbi scãdali circũstantia procul ab eo actu abesset. Ceterum ubi sententia excõicationis est nulla ipso iure, etiam si quis cum scãdalo celebrauerit, aut se diuinis immiscuerit non erit irregularis: quia nusquam fuit excommunicatus: quod ex præmissis probatur satis aperte, atq; ideo irregularitatis pœna minimẽ obtinet, nec iure locum habet: cum ea in hac specie non ratione scãdali, sed excommunicationis inflicta fuerit. Non diffiteor, peccare grauitè cum, qui cum scãdalo coram ipsis, qui excommunicationem nullam fuisse prorsus ignorant, celebrauerit, aut diuinis immiscuerit: quemadmodum responderunt Palud. in. 4. senten. distin. 18. q. 1. colum. 3. & ibi Gabriel. q. 2. colum. 11. & tamen ex his authoribus ipse quidem percipio, in hac specie mortale crimen committi ratione solius scãdali: non tamen iuris pœnas locum obtinere. Plures autem casus, in quibus ex-

com-

Prioris partis Relectionis

communicatio est nulla ipso iure. ponit gl. in capit. præfenti supra. ist. titu. quam commendarunt ad hoc Præpo. & Deti. in capitu. ad præsentiam Franc. in capitul. primo. de appellat. idem Franc. in capitu. primo. §. ultimo. de foro competenti. in. 6. similis glo. in capitul. reprehensibilis. de appellat. sed & glos. celebris in capitulo. solet verb. in officiis. de sententia excommunicata. ist. lib. sentit. excommunicatum post appellationem illegitimam, & nullam, non esse irregularem, si ante absolutionem confusus, & existimans eius appellationem validam fuisse celebrauerit bona fide, licet postea pronunciatum fuerit, appellationem nullam esse, nec suspendisse iurisdictionem iudicis, à quo appellatum extitit. Idem notant Franc. & Philipp. Probus ibi ac Martinus Azpilcueta in dicto capitu. cum contingat. remedio. 3. colum. 2.

¶ Hinc decimoquarto ad intellectum vndecimi effectus constat, collationem beneficii factam excommunicato, etiam iniusta excommunicatione, nullam esse ipso iure. quod satis deducitur ab his, quæ in proxima questione tradidimus.

¶ Decimoquinto, et si verum sit, excommunicationem hunc effectum 8 producere, quod efficiat nullam collationem beneficii factam excommunicato, dispensatio tamen episcopo concessa est, ut is post absolutionem ab excommunicatione permittat, beneficium illud obtineri

ab eo, cui coalatum fuit. hanc conclusionem glo. tenet in dicto capitu. postulastis. verbo dispensatum. idem notat inibi Panormi. & communiter Doctõ. modò absolutio ab excommunicatione obtineatur ab eo, qui iure possit illam concedere, etiam si absolutio reseruata sit Papæ. Quod ex eisdem colligitur præsertim Cardina. qui indistinctè communè sequitur: licet Henri. & quidam alii contrarium tenere voluerint. Huius opinionis ea est ratio, quod ubi à Canone dispensatio permittitur, nec ea denegatur episcopo, poterit is dispensare quavis sit constitutio concilii vniuersalis: sicuti ex Innocentio in capitul. dilectis. de temp. ordin. & regula text. in capitu. nuper. extra. ist. titu. colligunt, & tenent Abb. & Felin. in cap. at si clerici. §. de adulteriis. de iudic. & alii per eos citati, quos sequitur Iacobatius. de conciliis. lib. 5. art. 19. tametsi Areti. & Deti. in dict. §. de adulteriis. contrarium defendere conentur. Igitur cum in dict. capitu. postulastis. permessa sit dispensatio in hoc casu, nec potestas dispensandi negetur episcopo expressim, tacitè concessa eidem videtur. Addit sanè Panormi. in dicto capitulo. postulastis. hanc decimam quintam assertionem procedere, etiam si eiusdem beneficii collatio ad alium quam episcopum pertineret. etenim posset episcopus dispensare cum ipso beneficium obtinente ex collatione facta eidem, cum erat excommunicatus,

catus, quòd beneficium illud obtineat. ego verò non admittere hanc Panormita. sententiam, nisi & is, ad quem expectat beneficii collatio, quæ priuatus non est, huic dispensationi consentiret: sicuti & eius cõsensu necessarius est ad permutationem, quæ autoritate episcopi fieri debet: vt notat gloss. & ibi Docto. in capitul. vnico. de rer. permuta. libr. sexto. & in clemen. i. eodem titu. Panormita. in capit. quæsitum. de rerum permutat. subdit deinde Panormita. in dicto capitul. postulatis. quòd si Romanus Pontifex contulisset excommunicato beneficium, nõ posset cum eo episcopus dispensare: quia iam esset beneficium istud affectum autoritate Romani Pontificis, capitul. vt nostrum. de appellat. cui opinioni suffragatur, quòd si Romanus Pontifex beneficium ad episcopi collationem pertinens absque aliqua reservatione contulerit alicui, & collatio fuerit nulla, vel inutilis, non potest ipse episcopus alteri beneficium hoc cõferre nec eidem: secundum Innocent. in capitul. inter dilectos. de excess. prælat. Anchar. consil. 58. Domi. consil. 136. Deti. in capit. primo. columna secunda. de confirmatio. vtili vel inutili. eundem Deti. in dicto capitul. vt nostrum. de appellat. columna prima. quidquid ex glo. ibidem cõtrarium notauerit Abb. in dicto capitul. inter dilectos. eandem Innocentii sententiam probare videtur Roma. in consil. 335. qui

bus addendus est Ludou. Gomec. in regu. de triennali poss. quæst. 30. qui in simili quæstione multa tradit eleganter, & decisio Rotæ in antiquis. 39.

¶ Duodecimus excommunicationis effectus proximo similis est: etenim excommunicatus non potest beneficium conferre. capit. quia diuersitatem. de concess. præb. cap. 1. in principio. ne sede vacant. libr. 6. glo. in capi. vlti. de excess. prælat. & ibi Docto. communiter: sicut nec eligere potest solus, nec cum aliis. capitul. cum inter. de electio. capitul. cum dilectus. & ibi Doct. de consuetud. notatur in capit. Apostolicæ de exceptionib. & in capit. vlti. de cleri. excommu. ministr. sic nec præsentare potest patronus excommunicatus secundum Abb. & cõmanem in capitul. nobis. de iure patrona. Lapum alleg. 8. Rochum Curti. de iure patronat. verb. competes quæstione. 8. Lamberti. de iure patrona. 1. part. 2. lib. quæstione secunda. articul. secundo. Rota. 161. & 707. in antiquis. idem tenet Bertachi. in tracta. de episcopo. 1. lib. 3. parte. quæstione. 31. quibus illud addendum est, quòd institutio episcopi facta ad præsentationem patroni clerici excommunicati. valet omnino: vt distinguit eleganter Rota de cisione. 2. titu. de iure patrona. in antiquioribus. & decisio. 527. in antiquis: quarum opinionem sequitur Rochus in dict. verb. competes. q. 8. num. 22. quasi præsentatio patro-
Alm. I ni

20
 ni laici sit meri facti, nihilq; habeat iuris. Et testatur Ludou. Gomeci. in tract. expectatiuarum. nume. 69. hanc opinionem iudicio Rotæ feruatam fuisse in vna causa Zamorensi anno: M. D. tricesimo tertio. Ego verò non video congruam in hoc discriminis huius rationem: atque ideo existimo institutione factam ab episcopo ad præsentatione patroni laici excommunicati nullam esse sequorq; in hoc Lãbertinũ de iure patronat. 3. part. 2. lib. q. 3. art. 4.

Quid autem respondendum sit, quoties qui beneficium contulit, elegit, aut præsentauit, erat excommunicatus occultus, pleriq; dubitarũt. Nam Bertachinus in tract. de episcopo. l. lib. 3. part. q. 32. tenet, in hac specie collatione, electione, & præsentatione validam esse. citatur & ad hoc decisio Rotæ in antiq. 128. quæ tamẽ tractat de collatione beneficii facta ab exequutore apostolico excommunicato quidẽ, ei qui excommunicatus non est, & asserit valere hanc collationem, maximẽ si ignoras sit is, cui est facta collatio, quæ sanẽ decisio cũ tractet de exequutore ad conferendum dato, profectò nõ est omnino admittenda, vt specialis in exequutore: siquidẽ hæc exequutio facti meri non est, sed iuris. ideo ipse cenfeo, considerandum esse an collatio fiat, similis ve actus ab eo, qui publicũ officium habet, & eius muneris ratione, atq; auctoritate: & tũc valet eadẽ actus occulte excommunica-

ti, dum toleratur in eo publico munere. capi. ad probandum. de re iudi. l. Barbarius. ff. de off. præ. notant Panor. & alii in capi. veritatis. de dolo. & cont. col. pen. & fi. Docto. in dicta. l. Barbarius. maximẽ Iason. & Feli. in dict. capit. ad probandum. quòd si collatio fiat ab aliquo vt priuato, non ratione publici officii, erit nullus hic actus, si fiat ab excommunicato occulto, vel publico, secundum communẽ: atq; in hoc casu procedit quod Lamberti. tenet aduersus Berta. in dict. q. 2. articu. 2. colu. vlti. & quia Ludou. Gomeci. in dict. numer. 60. inducit constitutionem. Ad cuitanda scãdala. ad huius quæstionis definitione, aduertendum est, quòd in his, quæ procedunt à publico officio excommunicatus interim toleratus vitandus non est ante denunciationem, etiam ab his, qui sciunt eum excommunicatum esse: ab his verò, qui scientiam excommunicationis habet, statim post denunciationem vitandus est. Et hæc quidẽ partim procedunt ab his, quæ in dict. capit. veritatis. notantur, partim à dict. constitutione Martini Quinti. Ad cuitanda scãdala. sed in his, quæ procedunt à priuata auctoritate, ratio est admodum diuersa. Nam ea constitutio nihil iuris tribuit excommunicato ipsi: imò iura vetera quo ad potestatem ipsius excommunicati manent illata, adhuc ante denunciationem: & id tantũ statuitur, quòd eidẽ excommuni-

cato cōicātes ante denuntiationem minimè efficiantur pœnis statutis à iure contra cōicantes cum excōicatis. vnde ad nostram quæstionem ferè nihil conducit cōstitutio prædicta: quia seruanda est distinctio Abba. in. d. cap. veritatis. cum ea tamen adnotatione, vt in pertinentibus ad officium publicum nequaquā noceat scientia excōmunicatiōis ipsi, in quos publica potestas exercetur. quod memini nō iam semel in hac relectione adnotasse.

¶ Decimustertius. Excommunicationis effectus versatur equidem in intellectu canonum in capi. rursus. & capit. quicumq. ii. q. 3. à quibus solet in excommunicationis tractatu maxima deduci controuersia, quam nos vnica tantum cōclusionem definire conabimur.

¶ Conuentus super crimine siue ciuilitate, siue criminaliter, ob contumaciamq; excōmunicatus, & in eadem excōmunicacione per annū perseuerans, conuictus censetur de eo crimine, cuius accusatus fuit. gl. in capitu. contingit. de dolo & contu. & ibi Abb. gloss. & inibi Franc. in capi. cum contumacia. de hæreti. in. 6. Panor. in cap. veritatis. col. 3. de dolo & contu. Roma. in singul. 303. Abb. in cap. insinuatū. de simonia. in capitulo. postulasti. de homicidi. Abb. in capit. i. nume. 27. de iudic. & ibi Doct. præsertim Franc. à Ripa. num. 77. & Aleiat. num. 54. qui eandem opinionem sequuti fatentur eōdem esse, & ea probatur in. d. e. rur

sus. & cap. quicumq. licet Deci. in. d. c. i. in. 2. lectione. & Selua de beneficio in. 3. parte. q. 4. contrariū teneant. cōem item sententiā sequitur Ioan. Lupi. in cap. per vestras. §. 18. nume. 24. vnde aliquot hic præponam, quæ vel deducantur ex hac cōclusionem, vel ad eius faciliorem intellectum necessaria sint.

Primum hinc apparet, contumacem per annum in excōmunicacione perseuerantem, priuatum esse ipso iure, vel priuandum beneficio ecclesiastico, si crimē cuius in iudicium delatus fuerat, ea sit priuatione dignum. quod Abb. & ceteri communiter adnotarunt.

Secundò eadem ratione ex contrario constat, non esse hunc contumacem perseuerantem in excōmunicacione priuatum, nec priuandum beneficijs, si crimen, cuius delatus fuit, ea pœna dignum nō est. quod idem authores fatentur.

Tertiò, si quis vltra annum in excōmunicacione perseuerauerit, poterit beneficijs ecclesiasticis, quæ obtinet priuari ex eo, quòd nō tantum anno, sed longiori tēpore durauerit in ea contumacia. hoc deduxere Abb. & Doct. à decisione text. in capitu. cum bonæ. de ætat. & qual. notat post alios Aleiat. in dicto capi. i. quanuis Deci. & Selua. requirant ad pœnam istam contumaciā in excōmunicacione per triennium.

Quartò est considerandum, contumacem in excōmunicacione quacumq; ex causa reum factū, per

Alm. I 2 anni

Prioris partis Relectionis

anni tempus, suspectum hæresis ex hoc fieri, licet vt hæreticus damnandus non sit, glo. in dict. cap. contingit. sic intelligenda. Inno. Hosti. & Doct. expressim post glo. ibi, in cap. ult. de pœnis. dicentes, hanc suspicionem sufficere, vt purgatio in dicatur. idem Henri. post alios, in cap. excommunicamus. in. 1. de hæret. Lupi. in dict. §. 18. num. 24. & alii, quorum meminit eos sequutus Iacob. Septimancensis vir doctissimus in catholicis institutionibus. cap. 27. est tamé hæc suspicio leuis, vt tradit optimè praxin huius casus exponens Author Directorii inquisitorum. 2. par. quæstione, 47. poterit præterea per tēpus aliquod perseuerans in excommunicatione, puniri etiam ante annum pœna temporali, secundum Anani. & Feli. in capitulo. postulasti. de homicid. sunt & in hoc Regno Regiæ leges, & seculares, quæ iustissimè puniunt perseuerantes in excommunicatione: nempe. l. 1. titu. 5. & l. 9. tit. vlti. lib. 8. ord. quarum & nos obiter meminimus in epitome ad 4. decret. 2. part. capi. 6. §. 8. numer. 17.

Quintò est animaduertendum, quòd suspectus de hæresi, & ea ex causa vocatus ab inquisitoribus, iudicium subterfugiens, in excommunicatione in eum ob eam cõtumaciam lata, ad annum vsq; persistēs, vt de hæresi cõuictus, hæreticus est pronuncianus. tex. elegās in capi. cum contumacia. & ibi glo. de hæret. in. 6. ad idem in simili textus. in

cap. excommunicamus. §. qui aut. de hæret. & in Auth. Gazaros. C. eo. tit. Regia. l. 3. titu. 9. part. 1. quæ quidem decisio nemini dura videri debet, etiam si ex. l. vlti. C. de probat. in criminibus sentētia ferri debeat ex certissimis probationibus: non ex coniecturis. Nam huius criminis in hac specie est vrgentissima præsumptio, quæ iuris adminiculo indubitatum iudicium facit, & ita ex ead. l. vlt. sufficiens ad condemnationem ordinariam. deducitur autem hæc probatio ex tribus. Primò quidem ex ipsa suspicionem hæresis, cuius causa ab inquisitoribus ad iudicium vocatur. Secundò ex ipsa fuga, & contumacia capit. nullus. de præsumptioni. capit. decernimus. 3. quæstione. 9. cap. Christianis. 11. q. 1. Tertio, ex animo rebelli persistendi per annum in excommunicatione, quæ quidem colliguntur ex gloss. & Doct. in dic. cap. cum contumacia. Gonzalo de Villadiego. q. 12. de hæresi. quo fit, hanc præsumptionem à iure cēseri vrgentissimam, & sufficiētem ad pœnam ordinariam: sicut & de factus indictæ compurgationis & Pontificibus, sufficiens præsumptio iudicatur quandoq; ad ordinariam condemnationem, iuxta tex. in capitulo. inter sollicitudines. de purg. canoni. vbi Hosti. & alii. Panor. in cap. accedens. de accusat. sic deniq; est intelligenda decisio tex. in dicto capitulo. cum cõtumacia. ad cuius vberiorē interpretationem

nem

nem libet hoc in loco breuiter aliquot exponere, quæ amplius eius sensum explicent.

Illud etenim constat, non aliter huic decisioni locum fore, quàm si contumax suspectus de hæresi, citatus fuerit expressim, vt ad iudiciũ accedat super rebus fidei, vel super crimine hæresis, cuius accusatur, aut suspectus est, responsurus. glo. cõmuniter recepta in dict. capit. cũ cõtumacia. & satis erit, quòd in genere hæresis crimen hoc in edicto exponatur, nec requiritur in specie hæresim significari. quod notant optimè Franc. in dict. capi. cũ cõtumacia. Henri. in dict. cap. excommunicans. in. 1. in princip. de hæretic. & Repertorium inquisitorum verb. contumacia. idem constat ex instructione inquisitorum Granaetæ typis excusa cap. 19.

Deinde apparet, non aliter nocere huic absenti hanc vrgentissimã præsumptionem, quàm si is verè contumax fuerit: & ideo si verè cõtumax non est, minimè habet locũ præfata decisio: vt præter alios notat Gonfalus à Villadiego in tract. de hæret. q. 12. qua ratione si absens iustum habuerit impedimentum, quo legitimè impeditus nõ potuit eo tempore ad iudicium accedere super hæresis suspicionem responsurus, non est vt hæreticus condemnandus. Iustas verò absentia causas, & legitima impedimenta poterit ipsemet allegare, & probare. l. 2. ff. si quis cautio. Itè & procurator

eius nomine admittendus est ad allegandas iustas absentia causas, & legitima impedimenta: quod in hac specie Soci. notat in cap. veniens. de accusat. numer. 39. cuius opinio constat ex alia, quæ dicitur, etiam in causa criminali admittendum esse procuratorem ad allegandas iustas absentia causas, & legitima impedimenta facti, vel iuris, modò non concernant allegationes istæ crimẽ ipsum principale. tex. sic intelligendus in dict. cap. veniens. vbi Panor. mit. & alii. Felin. in capit. meminimus. 3. col. eo tit. l. pe. §. ad crimen. vbi Barto. Angel. & Imol. ff. de publi. iudic. l. seruum. §. publicè. ff. de procurat. præsertim hoc explicarunt Bart. in dict. §. ad crimẽ. col. 6. Imola ibi. num. 26. Areti. in dict. cap. veniens. numer. 27. & seq. Socin. in ibi num. 47. & 51. Regia. l. 12. tit. 5. part. 3. imò etiam sine mandato admittendus est quilibet ad alleganda iusta facti impedimenta, quæ necessaria sint: nempe captiuitatem, & similes huic causas, secundum Bart. col. 5. & cõmunem in dict. §. ad crimẽ. quòd si absentia causa non sint necessaria, sed probabiles, scilicet, locus non tutus: inimiticia: non esse quempiam admittendum ad eartũ allegationem. sine mandato: quia forsan ipse absens nollet eas causas allegari: notant Bart. col. 5. & Angel. in dicto. §. ad crimen. Anto. & Panor. col. pe in dict. capit. veniens. quæ quidem opinio non admodũ placet. Etenim si causa probabiles

Alm. I 3 sunt,

Prioris partis Relectionis

sunt, satis præsumendum est, absentem eas allegatum fuisse, & eas allegari velle: vnde contra Bartol. tenuerunt Imola in dicto. §. ad crimen nume. 25. Anani. Socin. numer. 47. & Areti. num. 48. in dict. capi. veniens. Nec obicit quod Innocent communiter receptus in dict. capi. veniens. adnotasse videtur, non esse quenquam absq; mandato admittendum ad allegandas voluntarias excusationes absentis ex causa iuris. ea siquidem opinio non agit de excusationibus in facto consistentibus: sed de his allegationibus, quæ ex iure deducuntur ad hoc, vt non teneatur absens, etiam non impeditus, respondere.

Sed & in causa hæresis, quã modo expendimus, contumax excommunicatus, non est vt hæreticus damnandus ante annum, nec talis censendus intra tempus id. anno verò finito iudicandus est hæreticus, & ab eo tempore, anni scilicet finiti, honorum publicatio à iure facta, & aliæ hæreticorum pœnæ vim, & effectum obtinent, secundum Hosti. Anani. & Doct. in dict. capi. excommunicamus. §. qui autem. Archid. Ioan. Andre. & Franc. in dict. cap. cum contumacia. vbi est. text. de hoc, & in dict. authen. Gazaros. & apparet ex instructione Granatæ impressa capit. 16. & Directorio inquisitorum. 2. parte. quæstione. 47. Aufrerio, & Capella Tolosana. 365. ex quibus constat, sententiã in hoc casu ferendam esse declaratoriam

hæresis commissæ à contumace. Tametsi Cald. consil. 5. titu. de hæretic. velit, & conetur probare, non esse hunc contumacem in specie capit. cum contumacia. hæreticum, nec vt talem damnandum, sed vt suspectum hæresis.

Quòd si etiam anno elapso ante condemnationem contumax compareat in iudicio, velitq; propriam innocentiam ostendere, admittendus est: etiam vt effugiat bonorum confiscationem. quod expressim notat Andre. Isernia. in. d. auth. Gazaros. num. 31. post ipsam verò condemnationem etiam captus, si velit verè pœnitens ecclesiæ reconciliari, non est tradendus curiæ seculari: imò admittendus est ad ecclesiæ gremiũ, imò & tunc si ostenderit propter legitima impedimenta se non fuisse contumacem admitti debet eius defensio: ex integro quidẽ ad effugiendam omnẽ pœnam, si eius innocentia constiterit. quia deficit ratio. c. c. c. contumacia. ex eo, quòd contumax non fuerit. sed etsi de impedimentis non docuerit. & tamẽ velit probare, & probauerit propriam innocentiam, sententia reuocabitur, quo ad pœnas corporis, & infamiæ: licet non quo ad honorũ confiscationem. l. pe. de requir. reis. l. 2. C. cod. titu. & hæc quidem procedunt, licet captus fuerit ab inquisitoribus. Nam si se ipsum sponte carceri exhibuerit, multò facilius sunt hæc admittenda: vt in hoc ultimo casu definitum extat decreto quodam

quodam generalium inquisitorū,
cuius meminit Iacob. Septimācen-
sis in suis Catholicis institutiōibus
cap. 2. nume. 6.

Hæc sanè de aliquot effectibus ex-
communicationis maioris: nam ex
professo plures missos facio, quip-
pe qui sciam passim eos à iuris di-
uini, & humani professoribus tra-
di, & existimaucrim hos satis pro-
bare, quanta sit huius censuræ vis
quo ad interiorem, & exteriorē
hominis verè Christiani afflictionem.
vt hinc catholicus perpēdat,
quanta cum cura ecclesiæ prælatis
sit omnino obtemperandum, ne
verè ethnicus sit, & publicanus.

Ex. §. sequenti.

- 1 *Excommunicatus minori excommunica-
tione, etiam si celebret, non est irregularis.*
- 2 *Excommunicatus minori excommunica-
tione peccat celebrando diuina officia, &
conferendo sacramenta.*
- 3 *Excommunicatus minori excommunica-
tione, non potest eligi ad ecclesiasticum be-
neficium.*
- 4 *Existens in mortali peccato eligi potest ad
ecclesiasticum beneficium.*
- 5 *Excommunicatio, in dubio de maiori est
intelligenda.*
- 6 *Anathema quid sit, & huius dictionis de-
ductio.*
- 7 *Excommunicatus, qua ratione anathema
dicatur.*
- 8 *Intellect. cap. cum non ab homine. de iudic.
& eorum, que inibi notat Panormitan. &
quid signum Theta significet?*

§. Octauus.

Actenus de maio-
ris excommunica-
tionis effectibus:
atq; ideo de mino-
ri excommunicatio-
ne nunc tantisper agendum erit, cui-
us definitionem exposuimus in
princip. huius operis. nume. 4. ex ca-
pit. si celebrat. de cleric. excom. mi.
quo statutum est, minorem excom-
municationem tantum priuare sa-
cramentorum perceptione. Quo
fit, vt excommunicatus minori ex-
communicatione, etiam si celebret
missarum solennia, minimè sit irre-
gularis: quod in dicto capitulo. si
celebrat satis definitum extat. Idem
constat in lege quinta. titulo nono.
part. prima. & l. penultima. cod. tit.
ratio autè huius decisionis est, quia
excommunicatus minori excōmu-
nicatione non est suspensus ab ali-
quo actu ordinis ecclesiastici: siqui-
dem perceptio sacramentorum nō
pertinet ad aliquem ordinem: & ideo
prohibitus sacramenta percipere, nō
est suspensus ab aliquo actu ordi-
nis, & ea ratione nec erit irregula-
ris, tametsi sacramenta percipiat, se-
cundum Panormit. columna. 1. &
Henr. columna. 5. in dict. capit. si ce-
lebrat. est etenim necessariū, vt quis
efficiatur irregularis, quod sit suspē-
sus ab aliquo actu, qui ad aliquem
ordinem pertineat. iuxta celebrē re-
gulam Innocent. in capitu. primo.
hoc titul. & lib. quam præter alios
probant Henric. in dicto capitulo.
si celebrat. Florent. tertia parte. titu.

Prioris partis Relectionis

26. capitu. 4. §. 1. & alijs, quorum alibi mentionem faciemus: modò sit satis adnotare opinionem istam probari in cap. is qui. §. vlt. ibi, celebrat. & in cap. is cui. ibi, in suo officio. ist. titulo.

¶ Peccat tamen excommunicatus minori excommunicatione, si ante absolutionem celebrauerit missarum solennia: & quidem grauiter: vt asserit text. in dicto capitu. si celebrat. id verò peccatum mortale cõsetur: sicuti explicant Syluest. verb. excommunicatio. 4. in principio. & notabil. tertio. Caieta. verbo. excommunicatio minor. Regia. l. sexta. titulo nono. partit. prima. & sentiunt Doctor. in dicto capitulo. si celebrat. Nam excommunicatus minori excommunicatiõne celebrans, aut percipiens sacramentum, facit contra speciale præceptum, quo prohibentur excommunicati minori excommunicatione sacramenta percipere. Et sanè hæc ratione peccat mortaliter celebrans minori excommunicatione ligatus. Nec admittenda est ratio Hostien. & Innocent. qui in dicto capitulo. si celebrat. existimarunt excommunicatum minori excommunicatione celebrantem, ideo peccare grauiter, quia celebrat in mortali peccato constitutus. Nã ratione minoris excommunicationis non colligitur, nec præmittitur necessariò mortale crimen: cùm ea regulariter venialem tantùm culpam exigat: quemadmodum superius adnotauimus. & tradit Imol. in

capitulo. sacris. de his, quæ vi met. caus. fiunt.

Hinc deducitur, excommunicatum minori excommunicatione posse absq; vlla culpa audire diuina officia, & eisdem simul cùm alijs Christianis interesse, imò & in choro dicere, modò sacramenta non percipiat: sicuti visum est Palud. in. 4. senten. distin. 18. questione quinta. articulo sexto. Florent. 3. part. titulo. 25. capitulo. 2. §. 1. & Syluestro verbo. excommunicatio. quarto. ad finem. quicquid contrarium senserit Regia. l. 6. paulò antè citata, & Archidia. in capitulo. vir cum propria. 3. questione. 4.

¶ Sed & si minori excommunicatione excommunicatus non sit prohibitus sacramenta cõferre, peccat tamen si ea conferat. text. in dict. capitul. si celebrat. 2. parte. qui dum omissa dictione: grauiter: simpliciter hunc peccare asserit, sentire videtur, peccatum hoc non esse mortale, sed veniale. quod ita mihi adnotasse videntur Ancharra. ibi Caieta. verbo. excommunicatio minor. Syluestr. in dict. 3. notab. licèt in verbo. excommunicatio. 4. in principio. idem Syluestr. & dict. regia. l. sexta. etiam in hoc casu mortalem culpã contrahi expressim asseuerent: quorum sententiam memoriæ habere debent, qui minori excommunicatione ligati, à qua facillimè absolui possunt, sacramenta contrectant. ¶ Excommunicatus autè minori excommunicatione non potest eligi ad ec-

ad ecclesiasticū beneficiū, vt probatur in dict. capi. si celebrat. & dict. l. regia. 6. titul. 9. partit. 1. Nam electio eiusdem facta nulla est ipso iure secundum Hostien. in dicto cap. si celebrat. cuius opinio magis communis est: vt in ibi asserit Card. col. vlti. & probatur in capit. postulastis. eodem titu. quam obrem text. in dict. cap. si celebrat. dum dicit, hanc electionem esse irritandam: est intelligendus, id est, irritam denunciandam. licet Felin. in capitul. dilectæ. col. 3. de exceptio. teneat, electionem istam ipso iure validā esse, quauis rescindi per sententiā possit. Nec ad valorē, & effectū huius electionis quicquā cōducit ignorantia excōmunicatiōis: est etenim electio nulla licet facta fuerit ex ignorantia excōmunicatiōis. glo. in dict. capi. si celebrat. & ibi Abb. & Cardin. vlti. col. verb. Sciēter. Quorū opinio cōmunis est, sicut asserit Syluest. verbo. excōmunicatio. 1. colū. 2. etiam si idem Syluest. contrariū tenet verb. excommunicatio. 4. §. vlti. Eligere tamen potest minori excommunicatione excōmunicatus. tex. in dict. cap. si celebrat. siue sit excommunicatio minor indicta à iure, siue indicta ab homine iuxta capit. Engeltrudam. 3. qō. 4. vtroq; siquidem casu eligere poterit excommunicatus: quemadmodum omnium sententia decisum extat in eodem cap. si celebrat. post glos. in ibi verb. nec eligere. qua in re cauendum est à dicta. l. sexta. quæ expressim respōdet,

excommunicatum minori excommunicatione ab homine non posse eligere. quæ quidem cōclusio minimè procedit: quia minori excommunicatione excōmunicatus non est suspensus ab officio, nec beneficio: sed tantum priuatur sacramentorum perceptione: quod in dicto capitu. si celebrat. satis decisum est, & probatur in capi. duobus. de sentent. excommu. vnde parum refert, quòd excommunicatio sit lata à iure, vel ab homine, modò minor sit. secundū Abb. in dict. capi. si celebrat. & Gonsalum à Villadiego de irregularit. cap. de suspensione.

¶ Ex his omnibus constat præcipuus minoris excōmunicatiōis effectus, & præsertim quòd minor excōmunicatio differat à mortali peccato, & plus quādoq; operetur: siquidē existens in mortali peccato potest eligi ad beneficium ecclesiasticum, & eius collationem validè consequi. capitulo. sicut nostris. & ibi glos. de iure iur. gloss. in dicto cap. si celebrat. verbo. nec eligere. Felin. in capit. 2. col. 2. de rescript. & in capi. dilectæ. de exceptio. col. 2. Ioan. Maior in. 4. sentent. dist. 18. q. 4. col. 2. & in. 2. sentent. distin. 44. quæstione vlti. columna. 3. gloss. optima in capitu. definitio. 22. quæstione. 4. licet contrarium notauerit Panor. in dicto cap. si celebrat. saltem in mortali peccato, quod graue sit. idem Abba. in capitulo. dudum. cl. 2. numero. 24. de electio. & in dicto capitu. sicut nostris. Adducitur huius

Prioris partis Relectionis

sententiæ author Innocent. in dict. cap. si celebrat. Qui tamen, ni ipse fallor, id non tenet. Nec item glo. in cap. Florentinum. 83. distin. quæ scribit, non esse eligendum ad beneficium ecclesiasticum peccatorẽ mortali crimine affectum: non tamen addit, electionem nullam fore, si is electus fuerit. Atque ita priorẽ opinionem, quam nos probamus, tenet eleganter Martinus Azpilcueta in cap. si quando. de rescript. except. 11.

¶ Caterum post excommunicationis maioris, & minoris expositam cognitionem, oportet animã uertere, quòd in dubio, quoties mentio excommunicationis fit, est interpretatio ita adhibenda, vt de maiori intelligamus. tex. celebris in capi. penult. de sent. excommuni. cui responsio consensu omnium fit obiectio fortis. Nam in pœnis semper est benignior adsumenda interpretatio. l. si præs. & l. interpretatione. ff. de pœnis. qua ratione in dubio appellatione excommunicationis de minori, non de maiori foret adsumenda interpretatio. Huic sanè obiectiõni conantur Doct. variè respondere. quidam enim asserunt, eam esse intelligendam in pœnis, quæ propriè, & verè pœnales sunt: vt in his benignior sit adsumenda significatio: non sic in pœnis medicinalibus, quarum præcipua est excommunicatio. capit. 1. sup. ist. titu. sic denique Panor. explicat in dict. capit. penult. & in capi. 1. de postu.

prælat. sed hæc responsio nõ omnino congruit, cùm excommunicatio pœna sit cap. quoniam frequenter. §. vlt. vt lit. non constet. cap. corripiantur. 24. q. 3. & constat multis à me in hac relectione traditis, grauissimam esse pœnam istã, & maximam omnium, quæ ab ecclesia infligi pro culpa criminũ possunt. idcirco Deti. in. l. semper in obscuris. ff. de reg. iur. num. 12. hanc rationem refellit: addit tamen eam esse veram rationem, quod tex. in dict. cap. penult. de excommunicatione ab homine lata tractet: cùm excommunicatio minor ab homine non soleat proferri, & ideo de maiori ea sententia intelligenda est. Hæc verò responsio nequaquã placet, quippe quæ duo præmittat, quæ ipse falsa esse censeo. primũ: minorẽ excommunicationẽ ab homine ferri non solere: cùm contrarium probet tex. in cap. Engeltrudam. 3. q. 4. secundum, non esse admittendam decisionem tex. in dict. cap. penult. in excommunicatione lata à iure. cùm & in ea sit omnino locus illi respõso: quod omnium consensu receptum est. Ioan. Maior in. 4. senten. dist. 18. q. 2. eam rationem affert, quòd dictio quælibet per se sumpta in potiori sit significatione accipienda. gloss. in. l. 1. in princip. ff. de verb. oblig. sed hæc consideratione non tollitur obiectio facta ex dic. l. interpretatione. quam ob rem ad decisionem tex. in dict. capitulo. penulti. duo sunt potissimum adnotanda: priuũ,

primum, quòd communis vsus hanc interpretationē iam diu recepit, vt excommunicatio in dubio maior intelligatur. qui quidem vsus maximum locum obtinet in cuiuslibet sermonis interpretatione. l. labeo. ff. de sup. legat. l. librorum. §. quod tamen Calsius. & ibi glo. ff. de legat. 3. capitu. quanquam 2. q. 7. deinde & illud est adnotandum, & inspiciendum, quòd cum excommunicatio spiritualis pœna sit, in hoc instituta, vt contumaces animos à peccatis auertat ad verā obedientiam cōpellens: rarissimè hunc effectū haberet, si de minori foret interpretatio accipiēda. minor siquidē excommunicatio parū vltra mortale crimen operatur: id est: parum inducit, quod nō inducat mortalis culpa: & aliqua ex partē minus: vt ex proximè dictis apparet. Igitur, vt hæc medicinalis pœna in ecclesia illum effectum habeat, quē eius institutio significat, de maiori, non de minori est interpretanda in dubio: alioqui parum operaretur. qua ratione ad intellect. dict. ca. penult. vtuntur Ancha. in capi. statuimus. sup. ist. tit. 2. col. & Feli. in capit. dilectæ. de exceptio. num. 3. idem Felin. in dict. capi. penulti. huius tit. & Anania in capit. vnico. de sagittarijs. col. penulti. His est etiam adiscendum, quàm rara sit minoris excommunicationis censura: quàmquē sit maioris excommunicationis frequens: siue canones, siue ecclesiasticos iudices spectes. quibus tandem

opinor cautissimè statutum esse à Romanis pontificibus, quod excommunicationis sentētia sit in dubio de maiori intelligenda.

Adhuc prænotatis obstat responsio Romani pontificis in capit. 1. de exceptioni. ist. lib. quæ probat, appellatione excommunicationis nō esse maiorem intelligendam. siquidem non est satis ad repellendum auctorem à iudicio, quòd illi obijciatur excommunicatio simpliciter, sed requiritur obiectio expressa maioris excommunicationis. ergo consequitur, non intelligi maiorem excommunicationem sub hac dictio ne, excommunicatio, simpliciter prolata. idcirco Panor. in ca. 2. de restit. spoliat. in eū sensum accipit text. in dict. capit. 1. vt existimet, satis esse ad vim, & valorē exceptionis opponi auctori excommunicationē simpliciter: licet quo ad probationem huius exceptionis sit omnino necessarium, quòd testes non simpliciter, sed de maiori excommunicatiōe expressim respōdeant. Nam licet exceptionis obiectio generalis sufficiat: probatio tamē debet necessariò cōvincere, nec dubia quicquā operat. hanc Panor. interpretationē sequitur Felin. in dic. ca. penult. & in cap. fi. col. 3. de exceptioni. & tamen non planè hæc responsio placet. Nā si excommunicatio simpliciter de maiori est intelligenda: cur in testimonijs eandem significationem non habebit: præsertim quia testes ferè ignorant, quid sit minor excommunicatio: cum

Prioris partis Relectionis

cum ea in vsum recepta non ita, vt maior sit. deinde Specul. in titul. de exceptione. §. viso. nu. 21. expressim tenet autoritate tex. in dicto capitulo. 1. quod non sufficiat proponi excommunicationem in genere, sed sit necessarium in specie concipi exceptionem de maiori excommunicatione. quem in sensum eandem decisionem dict. capitulo primo. accepit, eam asseuerans singularem esse Antoni. Burgensis in capitulo. penulti. col. 3. de emptio. & vendit. vnde fortassis speciale est, quod in dict. capi. 1. decisum extat, ne excipiens vagetur, & cum periculo honoris alterius illudat actori. iudici, & iudicio.

Præter excommunicationem maiorem, & minorem fit frequentissimè in canonibus mentio anathematis in eundem ferè sensum, quo maior excommunicatio adsumitur. oportet ergo hoc in loco explicare quid sit anathema. & receptum est, anathema quo ad vinculum nõ differre à maiori excommunicatione: quanuis maximè differat quo ad solennitatem. tex. celebris in capitulo. debent. 11. q. 3. vbi ponitur à Gratiano anathematis solennitas, his equidem verbis. debent duodecim Sacerdotes episcopum circumstare, & lucernas ardentis in manibus tenere: quas in conclusione anathematis, vel excommunicationis proiicere debent in terram, & conculcare pedibus. deinde epistola per parochias mittatur continēs

excommunicatorum nomina, & causas excommunicationis. Hæc Gratianus. qua ratione glo. communiter recepta in cap. cum ab ecclesiarum prælatis. de off. ord. asserit ius & potestatem authematizandi solis episcopis competere. Est enim anathema solennis, vt arbitrator, maledictio, quæ fit per execrationes publicas aduersus excōmunicatum. quo fit, vt anathema propriè excommunicationem maiore præmittat. tametsi ex ea. Engeltrudã. 3. q. 4. constet, anathema ab excōmunicatione maiori non differre, licet differat à minori: & ideo frequentissimè anathema pro maiori excōmunicatione accipitur.

¶ Huius dictionis significatio verè prætermittenda non est, vt inde lector percipiat, qua ex causa ab ecclesiasticorum canonum authoribus in hunc sensum adsumatur, qui excommunicationem maiorem, & solennem significet. Quidam enim existimarunt, esse anathema dictionem Hebræam, quæ summam detestationem significet: ita inquit Hieronymus capi. 1. Epistolæ ad Galatas. porro anathema verbum propriè Iudæorum est, & positum tam in Iesu Naue, quàm in numeris: quando omnia, quæ erant in Hierico, & Madianitarum, detestationi, & anathemati habenda dominus imperavit. Hæc Hieronymus. cuius & Andre. Alciat. meminit in capitulo. cum non ab homine. de iudic. numero. 106. asse-

asseuerans, dictionem istam non Græcam sed Hebræam esse. Ego verò multifaciendam esse censeo diuini Hieronymi auctoritatem, præsertim in dictionibus Hebræis interpretandis, & nihilominus opinor, Hieronymum existimasse, sermonem istum, & loquendi modum, quem septuaginta interpretes, & alij ad dictionem, anathema, transtulerunt, propriè Iudæorum esse. Quæ ipsa dicitio anathema Hebræa sit: non dixit palàm Hieronymus, qui alioqui sacre scripturæ nomina Hebræa interpretatus opere quodam peculiari, nullam huius dictionis mentionem fecerit. sed & eam græcam esse, testis est, & author Diuus Augustinus super numeros cap. 41. tomo suorum operum. 4. cuius verba ab ipso cap. 40. hic exponam. Hic videndum est, quomodo dicatur anathemabo, quod vouetur, & tamen pro maledicto ponitur: sicut & de isto populo dicitur. vnde illud est, si quis vobis euangelizaue- rit, præterquam quod accepistis, anathema sit. Hinc vulgo dictum est, vt deuotio dicatur. Nam deuotare se quenquam nemo ferè dicit, nisi maledicens. & statim capitulo. 41. super text. & anathemauit eum, & ciuitatem eius, & vocatum est nomen loci illius anathema. Hinc dictum est anathema, quod detestabile aliquid, & abominabile videatur. vt enim nihil inde victor in suos vsus auferret: sed totum in pœnam luendam voueret.

Hoc erat anathemare, quod vulgo dicitur deuotare. Origo autem huius verbi est in Græca lingua ab his rebus, quæ votæ, & persolutæ, hoc est, promissæ, & redditæ, sursum ponebantur in templis: *ἀνάθημα* hoc est sursum ponere, vel figendo, vel suspendendo. Hæc Augustinus. idem in epistola. 178. contemnatur, inquit, idem Apostolus Paulus & in nouissimis partibus ad Corinthios epistolæ, vbi plebem arguens simul Græco, & Syro vtitur verbo. si quis, inquit, non amat dominum, sit anathema Maranatha. anathema Græco sermone dixit: *ἐὼς δευτέρου* demnatur: Maranatha: donec dominus redeat. hætenus ipse. Hieronymus prioris Epistolæ ad Corinthios ca. 16. & in epistola ad Marcellam. 3. tomo. Marantha interpretatur, dominus venit. & dicit dictionem esse magis Syram quàm Hebræam. hinc intellige text. in capit. Guilisarius. 23. quæstione. 4. qui his duabus dictionibus simul vtitur. vbi glo. & Feli. in capi. Rodolphus. numer. 3. de rescript. has expositiones tradidere. est verò text. præcitat. Syluerij Papæ primi in epistola ad Amatorem episcopum. qua ratione titulus illius non est tribuendus Syluestro. & legendum est Belisarius: vt admonet Felin. licèt de Syluestro Papa loquatur. tradit Platina in Sylucrio primo. anathema autem exponit & idem Hieronymus occisionem: in quæst. 9. ad Algasiam. eodẽ tomo. 3. his accedit diuus

Prioris partis Relectionis

diuus Athanasius capi. 9. ad Roma. anathema, inquit, est sanè seiunctio quædã, & alienatio. anathema præterea Græcè, latinè potest dici oblatio, & sacrificium. quemadmodùm quæ Deo offeruntur, & dedicantur, attrectare audeat nemo: sic eum, qui anathema sit, ratione quadã nullus cõueniet, aut cum eo versabitur. nã sacris oblationibus honoris gratia, tanquam Deo dicatis appropinquare nulli hominum audebunt: ab hoc verò, qui maledictioni fuerit obnoxius non secus, ac à prophano, & ab ipsa diuinitate alieno secedunt omnes. hæc Athanasius. diuus item Chrysostomus in homilia. 16. super Epistolam ad Roma. ita inquit: quemadmodùm anathema, donumq; id, quod Deo oblatum dedicatur, nemo est qui temerè manibus cõtingere audeat, nec ad id proprius accedere: sic & eum, qui ab ecclesia separatur, ab omnibus abscindens, ac tanquam longissimè abducens hoc nomine, à contrario scilicet, appellat, magno cū errore omnibus interminatus, ab eo vt separentur, & pedem referant. anathemati enim honoris gratia appropinquare nemo audebat: ab eo autem, qui ab ecclesia abscissus erat, ex opposito omnes sententia separabantur. quapropter separatio quidem tum hæc, tum illa ex æquo, à vulgo alienatio erat. Separationis verò modus non vnus: sed illi contrarius. ab illo enim abstinabant tanquam Deo dicato, ab hoc

autè decedebant tanquam à Deo alienato, & ab ecclesia abscisso. hæc Chrysostomus. sic & S. Thomas. & Caic. in. d. c. 9. ad Rom. scribunt, anathema esse omne separatũ à cõi vsu: esseque dictionem græcam sensere. quibus & illud conuenit, quod *ἀναθήματα* dicuntur dona, quæ dicata dijs suspenduntur in parietibus, & columnis templi: qualia visuntur quotidie iuxta monumẽta diuorum: statuæ scilicet argẽtes, equi aurei, pocula gemmata: dicta quidem ita ab *ἀναθήματα*: hoc est à seponendo, siue suspendendo. quemadmodum ex Augustino, & Chrysostomo deducitur, & adnotauit Erasmus super Lucam capitulo. 21. etenim in eo capite dum latinè scriptum est, de templo, quod bonis lapidibus, & donis ornatum esset. pro donis: græcè legitur: *ἀναθήμασι*. qua ratione ornamenta Græcè dicuntur anathemata. nam & Homerus lib. primo Odyss. cantum, & saltationem appellat epularum, & conuiuij ornamenta: sic inquam *ἀναθήματα*, vbi Didymus eius interpres hunc in modum locum illum exponit. *τῆς ἐσωχλαστοκόςμιμα ἢ μεταφορᾷ ἀπὸ τῶν τοῖς θεοῖς ἀναθημάτων* id est, conuiuij ornamentum. metaphora, & translatio ab his, quæ deis offeruntur, & in templis honoris gratia suspenduntur. idem repetit Homerus libro. 21. eiusdem Odyssæ ad finem. pulchrè Budæus in commentarijs ad linguam Græcã pagina, 425. expre-
lo

lo Ascésiano, huic significationi adu-
ciens, quod anathema dicitur ho-
mo sacer, cuius caput diis inferis fue-
rit dicatum, & consecratum, ac de-
uotum. veteres enim homines sec-
leratos, sacros appellabant, quasi in-
fernis diis sacros, ac deuotos. Ti-
tus Liuius lib. 2. primæ Decados. sa-
crare diis caput alicuius, pro deuo-
uere, accipit. & rursus in 3. lib. sacra-
re caput alicuius Ioui dixit: pro de-
uouere, id est morti illum hominẽ
addicere: siquidem sacros homo
à quolibet occidi poterat: idque pi-
um erat. quod adnotarunt Ludoui-
cus Cælius lib. 7. lect. Antiq. cap. 11.
& Budæus in l. 2. ff. de pœnis dicẽs
ecclesiam catholicam anathemata
appellare, quos maiore execratione
multandos ecclesiastica authoritas
censet quibus apparet omnium iu-
dicio templorum donaria, anathe-
mata appellari. de his Persius Saty-
ra secunda: *an anathemata mabunt?*
Dicite Põtifices in sacro quid facit aurum?
Nempe hoc quod Veneri donate à Virgine
puppe.
Solent enim hæc ornamenta su-
spendi in templis: nempe quia ima-
gines sunt, aut clypei, & similia: id
circo dicuntur anathemata, quæ deo
dicantur, ac cõsecrantur, & deuouentur.
Huius rei est locus satis celebris
in lib. Iosue. capitu. 9. inquit enim
Iosue ad omnem Israel. vociferami-
ni: tradidit enim dominus vobis ci-
uitatem: sitque ciuitas hæc anathe-
ma, & omnia, quæ in ea sunt domi-
no. ciuitatem igitur: & omnia, quæ

in illa erant, præcepit esse anathema
domino, quia omnia volebat do-
mino seruari, & illi in sacrificium
offerri, ita vt ex illis nihil sibi ipsi a-
liquis seruare auderet. cum autem
de spoliis ciuitatis tulisset Achã fi-
lius Charmi, & sibi seruasset, iratus
est dominus, & dixit filiis Israel, a-
nathema in medio tui Israel: non
poteris stare corã hostibus tuis, do-
nec deleatur ex te, qui hoc contami-
nat est scelere. anathema hoc loco
vocantur spolia, quæ sibi seruauit
Acham filius Charmi, quoniã
illa ad hoc destinata erant, vt deo
dicarentur. Sic & Chrysostomus
in lib. de anathemate. scribit, apud
Catholicos dici anathema id, quod
est sepositum, suspensum, & obla-
tum diabolo ad imitationem eorũ
quæ Deo offeruntur, illis sunt se-
posita, ac suspensa in eius templis.
Iustinus item Martyr, nisi & illius
operis titulus fallit in quæstionib?
Christianis à gentibus propositis:
quæstus, inquit, Anathema dicitur
id, quod reconditum, ac secretũ est
Deo, nec iam ad cõm vsum sumi-
tur: aut quod vitij, culpæq; causa
à deo ab alienatũ est. Hæc Iustinus.
¶ Hinc sanè multa poterunt in spe-
cie deduci quo ad huius dictionis
vulgo notam significationem. dici-
tur siquidem excommunicatus a-
nathema: quasi sepositus, & segre-
gatus à consortio fidelium, vt ana-
themata dicuntur donaria, quæ se-
ponuntur, & segregantur à cõtre-
statione humana. item ab eadẽ ra-
dice

Prioris partis Relectionis

dice secunda ratio poterit adnotari quia sicut anathemata, id est, donaria oblata diis, non possunt causa honoris ab hominibus tractari: ita ex contrario excommunicati sceleris, & odii causa non debent admitti ad fidelium communionem. quæ rationes colliguntur ex Chrysostomo, & aliis super Paul. ad Roman. capitu. 9. & diuo Augustino in præcitatis locis unde anathema, nihil aliud significat, quam a deo separationem. *tex. ex quinta synodo in. c. certum. 24. questione tertia. quo in sensu accipitur a plerisque illud Pauli in dicto capitulo nono. optabam ego anathema esse a Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem. quasi Paulus præ nimio charitatis ardore pro fratribus suis secundum carnem, ut hi a Iudaismo ad Christum accederent, separari a Christi præsentis fruitione, quam ardentissime exoptabat: non a Christi charitate: & sic temporariam separationem a gloria citra culpam adnotabat Paulus pro salute Iudeorum æterna. quod si nollet lector candidè hunc sensum Pauli aptare: dicere poteris illud: optabam: esse accipiendum pro optarim, id est optarim ipse si fieri posset. nã ita græcum *ἠὲ ὄχλησιν* interpretatur Erasmus inibi. & interpretès Chrysostomi libr. 3. de sacerdotio. & hæc quidem si admittamus hoc Pauli votum contigisse tempore, quo ipse Christi profitebatur legem. Hieronymus etenim & quidam alii, il*

lud Pauli desiderium tunc contigisse existimat, cum is sub Iudaismo ecclesiam Christi, zelo synagoga inestabatur.

¶ Dicitur secundum alios anathema excommunicatus quia sic sacratus homo, & infernis diis deuotus, atque Sathane traditus. est lana & alia huius dictionis significatio, secundum quam anathema interpretari possumus maledictionem, aut maledictum: & anathematizare, seu anathematizare, maledicere. quod ex diuo Augustino satis constat super Numeros dict. cap. 40. & 41. sumpta fuit hæc significatio inde, quòd in dicto. capite. sexto. Iosue spolia hostium dicata fuerunt Deo in pœnam luendam: & dicata sunt anathema ratione illa, cuius superius meminimus, hinc anathematizare, Deo hostium res vouere, & consecrare in pœnam ipsorum. quod quidem anathema ita in pœnam, & execrationem hostium oblatum, detestabile quid dicebatur: idcirco anathema maledictionem, & anathematizare maledicere significat. sic apud Marcum euangelistam. cap. 14. Petrus cepit anathematizare, & iurare, quia non noui hominem istum. etenim ibi anathematizare maledicere, & execrari significat: quasi Petrus iurans sibi malediceret, & maledictiones imprecaretur, ut maior suo iuramento adhiberetur fides. nam iurans Petrus non alium, sed se ipsum anathematizauit, si nosset hominem. sic Diuus Hierony

Hieronymus in Zachariam. cap. 14. anathema maledictionem interpretatur apud cantica. 2. capi. Habitabimus in Hierusalem, in qua anathema ultra non erit: id est maledictio, & abominatio. & apud Paulū prioris ad Corinth. capit. 16. si quis non amat dominum, sit anathema: id est maledictus. sic auctorē Hieronym. Paulus pro fratrum salute cupit esse anathema, imitari volēs dominū suum, qui & ipse cū nō esset maledictio, pro nobis factus est maledictio ita sanē in dict. ca. 14. ecclesie doctor egregius interpretatur locum Pauli ad Roma. capit. 9. cuius modō expositionem obiter attigimus.

Ex quo infertur, anathema plerūque maledictionē, & maledictum absque excommunicatione significare, plerūq; simplicem maiorem excommunicationem. vt in dict. c. Engeltrudam. 3. qō. 4. quandoq; solennem quandam maledictionem, & execrationem, dirarumq; imprecationem, que fit ab ecclesia contra excommunicatum maximē pertinacem: quasi ea sit extrema detestatio, & horrenda penitus. hæc verō fit secundum ritum traditum in capitulo. debēt. 11. quæst. 3. & aliumve similem moribus, & vsu inductū: quemadmodum in pontificali libro traditur: & notat Alfonso à Castr. lib. secundo. de iust. hæreti. punit. ca. 20. Regia. l. 1. & 27. titul. 9. partit. 1. Sed & Socrates Græcus auctor lib. 7. eccles. Hist. capitul. 3. cū Ana-

thematis mentionem fecisset, subdit. Sic etenim Christiani appellare solemus pronuntiatum contra blasphemos decretum, quando id veluti marmorī affixum manifestum cūctis ostēdimus. qua ratione quādoq; Græci auctores ecclesiastici *συνάτιναι* excommunicare dicūt. Quasi excommunicati literis columnæ affixis publica notentur censura, & ignominia. Nā & olim ethnici hoc verbo utebantur ad notandum aliquem infamia: & inde *συνάτιναι* dicebant infamia notatum. qua diētionē præter alios vtitur Demosthenes in Philipp. 3. Isocrates in oratione de iugo Alcibiadem columna erecta, & inscripta proscriptum fuisse ab Atheniēsi populo narrat. Quod & Aemilius Probus in Alcibiade: ex Græcis auctoribus in hunc modum Latine tradit. Postquam autē se capitis damnatum, bonis publicis audiuit: & id, quod vsu venerat, Eumolpidas sacerdotes à populo coactos, vt se deuouerēt, eiusq; deuotionis, quo testator esset memoria, exēplum in pila lapidea incisum, esse positum in publico, Lacedæmonem demigrauit. Hæc de Anathemate.

Subinde apparet verus intellectus capituli. cū non ab homine. de iudic. vbi primū excommunicatio simplex maior indicenda est aduersus cōtumacem, simplici affectum contumacia: & deinde anathema, solennis execratio scilicet, decernendum aduersus proteruum, & ma-

Alm. K ximè

Prioris partis Relectionis

ximè in rebellionè pertinacem: sicuti, quicquid glo. inibi dixerit, colligitur ex Panor. communicq; docto. interpretatione.

Ex his etiam pensitandum est quod in dict. cap. cum non ab homine Panor. num. 23. & Deci. nume. 13. adnotarunt. & idem Abb. & Barb. in capitu. cum ab ecclesiarum praelatis. de off. ordi. asserentes, quo ad vim, & vinculum non esse maioris potentie anathema, quam excommunicatio maior, licet quo ad solenitatem, & terrorem differant. etenim anathema propter diras imprecationes, & maledictiones, atq; execrationes publicas, aliquid etiam quo ad effectum, & damnum plus quam excommunicatio maior operatur. erant & apud Athenienses dira, ac publicæ execrationes in eum, qui viam erranti non demonstrasset, auctore Cicerone libr. 3. de officiis. item deuotiones hostium, quarum meminit Macrobius in Saturnalib; & Horatius in odis inquit, dira de precatio nulla expiatur victima.

Denique constat in huius dictio- nis etymologia errasse Panor. post alios in dict. cap. cum non ab homine. dum num. 23. is existimat, anathema dici ab ana, q; est sursum, & theta, quod est figura quædam ad formam literæ, quæ olim imprimebatur in frontibus damnatorum: quasi anathema: id est superna maledictio. etenim hæc deriuatio profus est inconcinna, & à vero dictio- nis etymo. satis aliena: tametsi ex au-

thoribus constet, hanc Græcam li- teram: θ. quæ θήρα: dicitur, literisq; Latinis redditur. th. & theta, in iudi- cialibus sententijs signum fuisse da- mationis. nam & Isidorus in pri- mo etymologiarum libr. scribit, ita militari more solere fieri, vt cæsi. θ. saluti. τ. signarentur. fortassis ea ra- tione quod. θ. sit prima litera dictio- nis θάνατος: quæ Græcè mortem significat. Asconius etiam Pædia- nus, vt Erasmus in proverbio. 4. præ- figere refert, adnotruit, olim in iudi- cijs sortes, quæ mittebantur in vr- nam triplicem notam habere sole- re: ac. θ. damnationis fuisse symbo- lum. τ. absolutionis. π. ampliatio- nis: id est quoties significabatur si- bi parum adhuc liquere, ac denuò causam agi oportere. verum apud Asconium in 3. contra Verrè actio- ne legimus. A. notā esse absolutio- nis, C. condemnationis, N. L. am- pliationis: quasi non liqueret. Idem ferè apud eundem Asconium in pri- ma contra Verrem actione. fuisse ta- men olim. θ. theta. signum conde- mationis manifestè constat apud Persium satyra quarta.

Et potis es nigrum vitio præfigere theta.

Martialis lib. septi. ad Castricum.

Nosti mortiferū questoris, Castrice, signū?

Est operæpretium discere theta nouum.

Ausonius in pædagogum liguri- torem.

Tuumque nomen theta scētilis signet.

Quo in loco alij non Scētulis, sed seculis, legendum esse putant. Atq; hæc de anathemate dicta sint, ex qui- bus

bus intelligenda sunt quæ Syluest. verb. excommunicatio. i. q. vlti. scribit tradēs, anathema in effectu non differre ab excommunicatione maiori. & probat etymologiam illam, quam ex Panor. & alijs modo adducebamus.

Ex. §. sequenti.

- 1 Excommunicationis sententia ferenda nõ est, nisi pro graui culpa, qua mortalis sit, & ex hoc multa inferuntur.
- 2 Intellectus cap. peruenit. de sent. excommunicatio.
- 3 Contumacia in re leui contingens, an sit digna excommunicatione? & inibi latè traditur, quando inobedientia sit speciale peccatum.
- 4 Monitio necessaria est ad excommunicationem infligendam: & inibi an debeat esse personalis?
- 5 Monitio ad excommunicationem profertur debet esse trina.
- 6 Monitio trina, an necessaria sit ad excommunicationem in notorijs?
- 7 Excommunicatio lata absq; trina monitione non est nulla, sed iniusta.
- 8 Excommunicatio lata à iudice delegato, cui in mandatis traditus est trina monitionis ordo, an sit nulla?

§. Nonus.

Quanto grauior, & acerbior est Christi fidelibus excõmunicationis censura, maioraq; interiùs, & exteriùs infert nocumēta: tantò

maturiùs cautioriꝑ iudicio ecclesiarum prælati, eorumq; vicarij ea vti debēt. priùs enim quàm aliquis excommunicetur, discutienda, & examinanda est criminis qualitas, & ipsius, qui ab ecclesia segregandus est, cõtumacia: quasi is tantum excommunicandus sit, qui noluerit pœnitere, nec ad rectum tramitem monitus redire: vt sic cõfusus, & erubescens resipiscat. Nam & si prælati excommunicandi potestatem habeant, non debent hanc acerbißimam punitionem temerè & sine graui causa exercere: siquidem nullus debet ea plecti pœna, nisi pro crimine mortali, & quialioqui corrigi non valet. capitulo. nemo. & capitulo. nullus. ii. quæst. 3. optimè idem admonet Leo Papa huius nominis primus in epistola. 67. ad episcopos per Viennensem prouinciam constitutos. sic enim inquit, nulli Christianorum facilè communicatio denegetur, nec ad indignantis fiat hoc arbitrium sacerdotis, quod in magni reatus vltionem inuitus, & dolens quodammodo debet animus vindicantis. hæc & alia ad hanc rem inibi Leo summus ecclesie idemque sanctissimus pastor. Gratianus autem tribuit auctoritatem illius capit. nemo. concilio Meldesi, vt arbitror, sequutus Ioānem Carnotensem libro. 5. de sentent. excommu. & capitu. nullus. concilio Aluernensi. cum tamen is canon sit tribuendus concilio Vuormatiensi, vt constat ex libro conciliorum ca

Prioris partis Relectionis

none. 2. Vuormatiensis concilij. idē probatur multis authoritatib⁹, quibus apparet, sententiam excommunicationis non esse infligendam à iure nec ab homine nisi pro mortali culpa: sicuti docuerunt Theologi præsertim. S. Thomas in. 4. sent. dist. 18. quæst. 2. ad. 3. quæst. Felin. post alios in rub. de senten. excom. Ioan. Lupi in. c. per vestras de dona. inter vir. & vxor. §. 18. numer. 13. & alii statim in illationibus citandi. est etenim hæc omnium concors sententia, ex qua plura deduci solent, & nos aliquot causa facilioris cognitionis deducemus.

Primum sanè hinc apparet, legelata, cui adiecta sit excommunicationis pœna, euidenter colligi, legislatoris intentionē fuisse obligare transgressorē ad mortalem culpam. nam alioqui si legis cōditor talem intentionem non habuisset, iniquissimè talem pœnā contra legis transgressorē statuisset. qua ratione, vel lex est censenda iniusta, vel intētio obligandi ad mortalem culpam, & eius obligatio necessariò deducitur: præsertim quia excommunicatio: gladi⁹ censetur spiritualis, capitulo dilecto. ist. tit. cap. venerabilem. qui filij sint legit. Panor. in ca. 1. de homicid. notatur in cap. cū nō ab homine. de iudic. c. corripiantur. 24. q. 3.

Secundò, ut proximā illationem amplius explicemus, infertur excommunicationem à iure, vel ab homine generaliter inflictam, neminem afficere, nec ligare, nisi is transgre-

diendo legē, vel iudicis præceptum mortale crimen commiserit. quod in specie respōdit Paluda. in. 4. sent. dist. 18. q. 1. art. 2. conclus. 2. cui accedit Adria. in. 4. sentēt. in tractatu de clauibus. q. 3. vers. fortassis obijcies. etenim licet propter excommunicationis pœnam sit præsumēdum, & colligatur, voluisse legislatorem ad mortalem culpā obligare transgressorem: attamē quoties propter aliquam circumstantiam, & qualitem actus constiterit, transgressionis culpam alioqui mortalem, venialem esse, tunc dicēdum est, non esse locum excommunicationi canonis, nec iudicis. idem notat Syluest. verb. excommunicatio. 1. notab. 3. ferè ad finem.

2. Tertiò licet in cap. peruenit. ist. titulo. satis ab eius interpretibus disputetur, quæ dicatur leuis percussio, vt possit episcopus absoluerē percutientem clericum ab excommunicatione capi. si quis suadete. 17. q. 4. notant Faber. & Angel. in. §. atrox. Inst. de iniur. Syluestr. verb. absolutio. 4. in prin. Florent. in tertia part. titu. 24. cap. 1. §. 3. glo. in cap. cū illorum. eod. tit. verb. mutilationem. tex. & ibi doct. in cap. peruenit. in primo. de appell. & in constitutione Ioan. 22. quæ incipit, Perlectis literis. nondum typis excusa. ex quibus ea diffinitio iudicis arbitrio relinquatur. tamen illud est obseruatione dignū, quòd nusquam percussor clerici, etiam animum vlciscendi, & iniuriam inferendi habens,

bés, ea iuris excommunicatione afficitur, si ea percussio ita leuis sit, vt veniale tantum peccatum, non mortale percussor commiserit. quemadmodum in specie ista notat Martinus Azpilcueta in cap. inter verba. 11. quæst. 3. colū. 139. auctoritate diuini Thomæ, qui in. 2. 2. quæst. 88. artic. 5. docet, iniuriam leuem etiam animo vlciscendi, & iniuriam inferendi illatam, veniale peccatum esse. quod & de iniustitia in re leui ipsemet scripsit in eadē. 2. 2. quæst. 60. artic. 4. & nos obiter attigimus lib. 1. variar. resolut. cap. 1. col. 3.

Quartò eadem ratione interpretandæ sunt generales quædam excommunicationes à iudicibus contra eos, qui furtum commiserunt, latae. nam his censuris minimè ligatur qui ita leue furtum commisit, quòd eius causa veniale tantum, non mortale crimen contraxerit. quandoq; enim furtum veniale tantum peccatum est, quia in re leui contigerit, vt explicat idem Thom. 2. 2. quæstio. 59. artic. 4. & quæst. 66. arti. 6. cuius opinionem & nos examinamus lib. 1. vari. resolutio. cap. 3. nume. 21.

Quintò hinc aperitur interpretatio glo. in cap. duo. 96. distinet. quæ asseuerat, quamlibet contumaciam in re etiam leui contingentem, dignam esse excommunicatione. cuius glo. meminere Panormit. in ca. 1. de iudic. num. 10. & ibi præter alios Ripa. num. 29. idem. Abb. in capitulo. sanè. de offi. delegat. in cap.

ex parte. in. 1. de verb. signi. & Corset. in singul. verb. contumax. Feli. in rub. huius titul. num. 1. cuius assertionis ea est ratio, quòd contumacia in non comparendo maior sit, quàm in non parendo. glo. in Cle. vnica. de dolo, & contum. in glos. magna. in principio. glo. in l. creditor. ff. de appellat. notant Abb. Detti. nume. 13. Ripa. nume. 32. & Alciat. num. 17. in dict. capitu. 1. etenim qui contumax est in non comparèdo, etiam simul contumaciam in non parendo committit, vt constat, idcirco hæc contumacia, vteunq; sit in re leui, digna est excommunicatione. præsertim, quia contumax in non comparendo, peccatum inobedientiæ contrahit, quod non aliter quàm ex contemptu conficitur, vt explicat. S. Thomas. 2. 2. quæst. 105. art. 1. & Caiet. quæst. 104. art. 2. contemptus autem, vt superius. §. 7. exponebam, mortale peccatum est: igitur contumacia, etiam in re leui, excommunicationem maiorem iustissimè patitur, si contingat in nõ comparendo coram iudice: quia mortalem culpam præmittit, pro qua iustè maior excommunicatio infligitur: sicuti hoc in. §. probauimus. verum Aret. in dict. cap. 1. de iudic. nume. 34. dubitat maximè, an sit vera sententia glo. in dict. cap. duo. eo modo, quem explicuimus, intellecta: nos etiam itidem dubitamus, & interim rationem dubitationis ex eo deducimus, quòd qui contumax est in comparendo, vere iudici præci

Prioris partis Relectionis.

piēti non paret, cui te nebatur sub peccati reatu parere. omnis etenim inobedientia, & contumacia inde oritur, quòd quis præceptis vel legis, vel iudicis non paret: quia contraria est præcepto, quo tenemur, & obligamur obedire prælatis, principibus, & superioribus. capit. 2. de maio. & obed. capit. omnis anima de censibus. ad Roma. cap. 13. qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit. atque item contumacia, & inobedientia contraria est, & aduersatur dilectioni proximi: quippe que subtrahit obedientiam, quæ proximo debetur lege iustitiæ: vt docet S. Tho. 2. 2. quæst. 105. artic. 1. is ergo, qui iudici præcipienti, quòd ad ipsum accedat, minimè obtemperare vult, & parere recusat: profectò iudici non paret, & verè contumaciæ in non parendo culpam contrahit: ex ea quidem causa, quia vocatus à iudice iustè vocante, nequaquam ei obedire vult.

Deinde ostenditur id euidentius. nam sicuti iussus à iudice centum Titio debita reddere, & restituere: si nolit iussis obtemperare contumax est, quia nō paret præcepto iudicis: ita & is contumax erit in nō parendo qui iudici præcipienti, vt ad eum accedat certa de causa respōsurus, nolit obedire, & accedere recuset: nec video posse distingui contumaciam in non comparendo à contumacia in non parendo, vt distinctam speciem: licet possit discerni vt species à genere. si quidem qui

contumax est in non comparēdo, culpam contrahit non parendi: at non ita è contrariò qui non paret, contumax est in non comparendo.

Est verò hac in controuersia adnotandū, tunc demum inobedientiam esse propriè peccati speciem, cū aliquis præceptum cōtemnit: vt de cōtemptu superius diximus: alioqui si quispiam agat contra præceptum iudicis, vel legis, non propter præcepti cōtemptum, sed alià ex causa, inobedientia est materialiter tantum, & sic in genere contingens, quia contra præceptum agitur, & ideo pertinet formaliter ad aliam speciem peccati: nēpè ad eam super qua præceptum fuerit cōstitutū. Quod docet optimè S. Thomas. 2. 2. quæst. 105. artic. 1. ad primū. & Caieta. quæst. 104. art. 2. vbi Thomas ad primum idem elegāter docuerat. quòd si quis agat cōtra præceptum ea intentione, vt contra in sinuatam, & explicitam, vel implicitam volūtatē superioris præcipientis agat, & operetur: speciale peccatum inobedientiæ est à cōtemptu procedēs, & aduersum speciali virtuti obedientiæ, quæ in hoc versatur, quod quis impleat, & exequatur actum iustitiæ, vel alterius virtutis intendens formali intentione ceptum seruare.

Hinc diffiniri poterit quòd à ple-risque solet disputari, an contumacia sit delictum. nam glo. in cap. ex literis de const. asserit, contumaciam nō esse delictum, cuius opinionem commu

communem esse testatur inibi Fel. col. penult. sunt plura canonum, & iuriconsultorū loca, in quibus contumacia delictū appellatur, ex quibus cōtumaciam delictum esse notat gl. in. l. si filius. ff. de interr. actio quam dixere singul. esse Soci. in ca. veniens. de accusat. nu. 47. & Imola in. l. penult. §. ad crimen. num. 25. ff. de pub. iudic. etenim vteunq; cōsideremus contumaciam, ea graue delictum est, non tamen constituit semper speciale delicti nomen, & distinctam speciem. siquidem frequentissimè pertinet ad aliam speciem delicti: nempe ad transgressionem illius præcepti, contra quod contumax, agit. tunc autem speciale delictum erit: cum quis ea intentione cōtra præceptum agit, quod nolit subisci præcipienti, nec eius voluntati. ideo non semper contumacia speciale delictum est, propriam, & distinctā delicti speciem constituens. eo verò casu, quo specialem delicti speciem non habet, peccatum est inobedientie speciale, contemptum præ se ferens. & sanè tūc quandoq; dicitur Hæresis: quandoq; schisma. tradit Domi. in summa. 4. q. 1.

Hinc deniq; & illud apparet, non semper cōtumaciam, etiam in non comparendo procedere ex cōtemptu. nam quoties quis recusat ad iudicem iuste vocantem accedere ex eo, quod nolit iudici subesse, nec eius exequi voluntatem, contemptus datur ad mortalem culpā per

tinēs. at si non cōpareat ex alijs causis, & impedimentis iustis, vel iniustis grauis est excessus, non tamen procedēs à contemptu. atque ideo nulla contemptus ratio hic haberi poterit.

Est tamen obseruandum, ad iustitiā excommunicationis contumaciam requiri: nec esse necessarium, quod ea ex contemptu procedat. si quis enim adulterium non ex contemptu, sed ex appetitu libidinis cōmiserit nec monitus adulteram dimittere velit. hoc dubio procul omnium iudicio iustissimè excōmunicatur, vt ab eo criminerecedat propter proteruiam, & contumaciam quæ ex libidine coit? potius quam ex contemptu oritur.

¶ Præsumitur cōtemptus, ex contumacia in non comparendo facilius, quam in non parendo, tamen & vtracq; sine contemptu, & vtracq; eum contemptu dari potest. vnde si contumaciam ex se ipsa consideremus, par est vtriusq; ratio. si ex accidentibus nihilominus. itaq; fit, vt nulla possit inter has contumacias verè constitui differentia. quod ex hoc apertius ostenditur, quia excōmunicatio ferri non potest ob contumaciam de re leui in non comparendo, quemadmodum nec in non parendo in re leui. nam vel crimen cōtumaciæ ex se ipso perpēdimus, & licet regulariter mortale sit, hic materiæ ratione est veniale. quippe cum iniustitia furtum & similia ex leuitate materiæ sint aliquando venialia

Prioris partis Relectionis

nialia, vt ex. S. Tho. probamus. vel cōtumaciam à contemptu pensita mus, qui siquidem aberit, excōmunicatio iustè ferri non potest: quia culpa venialis est, non mortalis. q̄ si cōtemptus absit illiùs, qui super re leui in non cōparèndo cōtumax est, non statim erit peccatū mortale constituendum. nam si quis præceptū superioris super re minima ex contemptu trāsgrediatur aduertens rem esse minimā, & ea ex causa, quòd leuis sit materia præcepti, contemnat illud, veniale peccatum erit: quèadmodum docet Caiet. in summa verb. contēptus. quasi contemptus præcepti super re minima tūc mortalem culpam habeat, cū quis trāsgreditur: vt voluntatem præcipiētis eludat, eiq̄ nolit subisci non aduertēs, quòd res minima sit nec ea ex causa induxerit ad id proprium animum. his accedit, quòd Ger. lectio. 4. de vita spiritali. corollari. 7. in hac excōmunicationis censura asseuerat, multū differre cōtumaciam à contumacia: quem & in hoc refert Alfon. à Cast. de potesta. legis pœnalis lib. 1. c. 6. fol. 49. Oportet enim considerare qualis sit contumacia, & quātum illa possit ecclesie nocere, & qualis est etiam res, circa quā habetur cōtumacia. nam multò peior, & nocentior est in rebus fidei, & religionis, pacis, ac vnionis ecclesiasticæ, quàm in parua questione super modica re temporali orta: vbi nūquam tantū poterit prodesse obedientia, quātum

oberit excōmunicatio separans animā à spiritualibus suffragiis, & societate sanctorum. si cōtumacia est magna & pro re magni momenti habita, erit iuxta doctrinam saluatoris nostri meritò excōmunicandus si verò cōtumacia sit leuis, aut pro re leui contingens. indignum videtur, vt pro illa sit aliquis excōmunicandus.

¶ Hæc & alia multa præ oculis habere debēt iudices ecclesiastici, nec temerè hæc grauissima censura vti. nam & ob id iura pontificiū statuere, neminem pro aliena culpa excōmunicandum fore: text. celebris in capitulo si habes. 24. quæst. 3. ex diuo Augustino in epist. ad Auxiliū episcopum. 75. quod nos explicuimus, ac probauimus lib. 2. vari. resolut. cap. 8. quo in loco nu. 9. tradidimus intellectū ad tex. in ca. Romana. §. in vniuersitatē. de sent. excō. in. 6. quo responsum est, sentētiā excōmunicationis non posse ferri in vniuersitatem. id etenim non alia ratione obtinuit, quàm nè innocētes ob aliorū culpā excōmunicentur.

Ab eadem radice procedit quod satis est canonibus institutum, quibus decretum est, præmittēdam esse monitionem, & citationē ad excōmunicationem ferēdam: sicuti probat in cap. sacro. & ca. contingit. in. 2. hoc ipso tit. cap. consuluit. de offi. deleg. cap. inter quatuor. de maiorit. & obed. ca. de illicita. 24. q. 3. hæc verò monitio, licet alioqui ad domum ex lege fieri possit, & ad ipsius

ipsius citādi habitationē assiduam, vt sic legitimè citatus, & monitus quis dicatur. l. scire debemus. §. qui autem. ff. de excusat. tutor. l. aut qui aliter. §. & si fortè. & ibi. gl. ff. quod vi, aut clam. l. 4. §. prætor ait. ff. de dam. infect. notatur in cap. causam. de dolo & contu. & in cle. causam. versi. quod si forsan. de elect. glo. in cap. caueant. 3. quæst. 9. Alex. in dict. §. prætor ait. quod alibi latius tracta bitur, personalis esse debet: sicut responderunt Innocent. Collectat. & Abb. vltim. col. in cap. vlt. de eo, qui mitt. in poss. Rota in nouis. 271. & 367. Paul. Castren. in dicto. §. prætor ait. col. 1. Felin. in ca. cū sit Romana. de appellatio. nume. 13. & seq. Præposit. in dict. capi. caueant. contra glo. in ibi. & latissimè Andre. Tiraquel. lib. 1. de retract. §. 9. gloss. 2. numer. 4. A qua quidem opinione casus aliquot excipi solent, in quibus etiam ad excommunicationem proferendam in aliquem non est necessaria monitio personalis, sed satis sufficiens erit ad domum habitationis, similive modo facta.

Primus passim constituitur quoties qui excommunicandus est dolo latitet, & subterfugiat personalem monitionem: sic etenim notāt idem Innocent. & doct. in dict. capi. vlti. optimus text. in capit. 1. qui matri. accus. poss. & in capit. quoniam frequenter. §. 1. vt lit. non cont. & in cap. perlatum. qui filij sint legit. Barto. Paul. de Castro, & Doct. in dict. §. prætor ait. Mathesi. notabi. 13. An-

dre. Tiraquel. in dict. glossa secunda, nume. 7.

Secundus est, cū quis legitimè fuit iā semel citatus ad causam personali quidē citatione: etenim post modū poterit citatus ad domum, aut per edicta, vel in ipso tribunali excōmunicari: quod visum est Rotæ in nouis. 399. & Felino in dicto cap. cū sit Romana. nu. 14. hūc sanè maximum effectum habet legitima, & personalis citatio ad causæ integram discussionem facta.

Tertius casus contingit, quoties citatio, vel monitio ad domum facta peruenit ad ipsius excommunicandi notitiam: hæc enim sufficit, vt legitimè excommunicari possit, & excommunicatus censeatur: notat Feli. in dict. capi. cū sit Romana. num. 15. auctoritate Rotæ in nouis. 402. & reg. cum qui certus est. de regul. iur. in. 6. tex. optimus in dicta Cle. causam. in fin. de electio. ex quo citatio illegitima cum notitia subsequuta ita ligat. sicut citatio ab initio legitima: quem tex. ad hoc inducere Roma. cons. 410. Hippoly. in rubr. C. de probatio. nu. 371. idem in singula. 259. Ludouic. Come. in regu. Cancellar. de non iudicand. iuxta formam supplicat. q. 16. nu. 68. notat idem Andre. Tiraqu. in dict. §. 9. glo. 2. nume. 16. Feli. in cap. Gratum. num. 4. de offi. leg. quorum opinio communis est.

Quartus casus est: cū quis fuerit malè absolutus ab excommunicatione, & tractetur de reducendo

K 5 cum

Prioris partis Relectionis

eum in primam excommunicationem: crit enim tunc satis, quòd ad domum citetur, & moneatur: nec requiritur personalis monitio: què admodù Rota in nouis censet. nu. 399. cui accedit Felin. in dict. c. cum sit Romana. nu. 15.

¶ Monitio autem legitima in hac specie ad infligendam excommunicationis censuram trina debet esse. quod probatur in dict. capi. contingit. & in dict. capit. de illicita. & in capi. constitutionem. Suprà. ist. titulo. & est cõmuni omnium sententia gloss. & Docto. inibi. sufficit tamen vnica admonitio in tres distincta terminos, seu in tria dierum interualla in hunc sanè modum. Te ipsum admonemus, vt intra quindecim dies, quos tibi pro tribus distinctis monitionibus cõstituiimus, satisfacias, ad iudicium accedas, aut resipiscas. hæc etenim est sufficiens admonitio: sicuti probat text. vbi glo. communiter recepta in dict. capit. constitutionem. quibus nõ ob-erit glo. insignis in Clem. 1. versic. de vit. & honesta. cleric. asseuerans, non sufficere vnica monitionem in tria distinctam dierum interualla, quoties à iure trina monitio requiretur. cuius glos. vltra Doct. ibi meminere eam sequuti Alexã. in l. secunda. colũ. 5. ff. de re iudica. Abb. in cap. 2. nè cleri. vel monachi. & in capitu. ex tua. de cleri. non resident. Felin. in capi. consuluit. nume. 13. de offi. delega. in capit. contingit. in. 2. ist. tit. idem in cap. quoniam. §. por-

ro. num. 22. vt lit. non contesta. Roma. in singul. 719. text. iuncta glo. & ibi Bald. in cap. 1. de vassallo, qui cõtumax est. nam hæc conclusio vera est quòd ad incurrendam pœnam iuris, & à iure statutam: non tamen quòd ad pœnam ab homine infligendam: quæ quidem interpretatio ex præcitatis iuris vtriusque decisionibus colligitur. præsertim non ob-erit præcitata glossa, quippe quæ tractat de vera pœna, & de punitione legis, quæ propriã pœnam infert. at in hac specie negotiamur de excommunicationis censura, quæ verè, ac propriè pœna non est: sed medicina quædam, quæ resipiscenti, & volenti, pœnitere nullum dånum, nec vllam læsionem infert.

¶ Trina verò monitio, quam ad excommunicationem diximus esse necessariam, requiritur in excommunicatione ab homine ferenda: non tamen in excommunicatione lata à canone, vel statuto ipsa siquidem lex, quæ ita maturè, & cautè cõsuram istam indixit, quotidie admonet subditos, ne prohibitum crimen committant, remue lege vetitam agant: idcirco alia specialis monitio necessaria non est: sicuti in specie probatur in capi. à nobis. in. 1. ist. titu. & in capitu. si quis suadente. 17. quæst. 4. capit. 2. de const. in. 6. adnotarunt Henri. & alij in dict. capi. sacro. quod adeò verum est, vt semel excommunicatus à lege, vel canone ipso iure possit iterum ab homine causa eiusdem criminis, & cõtumacie

maciæ excommunicari absque monitione. etenim posse in hoc casu quempiam iterum ab homine sententiæ excommunicationis ligari, præmittit gl. in verb. promulgare. ad finem. ist. titu. & tunc non exigi monitionem saltem trinam, probat elegans decisio in cap. reprehensibilis. de appella. quem text. ad hoc signâter adnotarunt Abb. & Fran. inibi. Feli. in cap. 1. col. 2. de sponsal. tametsi possit ea responsio intelligi non in excommunicatione noua lata ab homine contra eum, qui iure ipso sit excommunicatus: vt intellexere Panormita. Franc. & Felin. sed in declaratione, & denuntiatione excommunicationis à iure ipso latæ. etenim ad hanc declarationem non est necessaria monitio canonica: quia iudex ipse denunciatus non excommunicat, imò ius ipsum excommunicauit. quod satis deducitur ex dicto capit. reprehensibilis. vtcunque tamen sit, & ille text. intelligatur, licet monitio canonica non sit necessaria. oportet de facto, & crimine, cuius causa excommunicatio indicta est, citata parte prius constare. glo. in Clem. præsent. verb. constitit. de cens. & in Cle. multorum. de pœnis. notant Roma. consil. 482. col. vlt. Deci. in dict. cap. reprehensibilis, Panormi. in cap. parochianos. de senten. excom. Curti. Senior consil. 20. dubio primo. latè probans, de declarationem aliter factam nullam esse ipso iure autoritate text. in capi. 1. de caus. poss. & propri. Cle. pasto-

ralis. ad finem. de re iudica. l. de vno quoq. ff. de re iudi. idem tenet Feli. in cap. rodolphus. de rescript. versi. citatur etiam pars Cardi. & Imola in cap. extirpandæ. 7. col. de præb. Hieronymus Gigas de pœsionibus. quæst. 78. nume. 5. atque ita est intelligendus text. in dict. capi. reprehensibilis. cuius etiam meminit Hippolyt. in l. vnica. C. de raptu virgi. nu. 66. est & pulcher tex. de hac denuntiatione, & declaratione excommunicationis in capitulo. pastoralis. §. verum. de appellatio. & in capitulo. cum secundum leges, de hæreti. ist. libr. est satis expeditum, has declarationes fieri deberet audita, & citata parte.

¶ Et hæc quidem ad eò vera sunt: vt etiam in notorijs excommunicationis sententia non sit aliter ferenda, quàm monitione canonica præmissa: cum enim ob contumaciam hæc censura feratur, constat, prius monendum fore ipsum delinquentem, vt inde appareat, an verè contumax sit: licet crimen sit manifestum. quod deducitur à glo. in cap. episcopi. 1. quæst. 3. & glol. in dicto ca. cum sit Romana. §. vlti. de appel. quo in loco Hostien. Abb. Deci. & alij hanc opinionem in specie probant. Innoc. Ioan. Andre. Henric. & alij in dict. c. sacro. nō obstat, quòd Apostolus Corinthium illū absentem, & irrequisitum excommunicauit: vt meminit text. in dict. §. vlt. nam licet eo tempore, quo illum Apostolus excommunicauit, mini-
mè

Prioris partis Relectionis

mè admonuerit, priùs tamè, & sæpissimè illum per frequentes admonitiones ad pœnitentiam agendam ducere conatus fuerat. quæ ratione euidenter constitit, eius contumaciam notoriam esse: quo casu absq; vlla monitione potest quis excommunicari: sic sanè in contumacem notoriũ ferri potest excommunicatio absque alia monitione. text. in cap. illud. de cleri. excommu. ministr. idem probatur in cap. 1. de iudic. vbi Abb. Deci. super glos. vlti. & Ripa. num. 81. hanc eandem opinionem defendere conantur: tametsi Alciat. in ibi nume. 61. aduersus eam disputet, & hæc sunt omnino adnotanda, etiam si Antoni. in dic. ca. 1. de iudic. col. 14. & Felin. in dic. capi. sacro. teneant excommunicationem in notorijs posse ferri absq; monitione. capit. de manifesta. 2. q. 1. cap. euidètia. de accusat. cum alijs, quæ solent adduci ad probandum, non esse necessariam citationem in notorijs.

¶ Hinc denique examinari poterit quod quidam in hoc tractatu adnotarũt, asseuerantes excommunicationem posse ferri in aliquem absque canonica monitione, quoties ea pronunciat ad defensionẽ proprii iuris à p̄lato, potius vt priuato, quàm vt iudice: nempe contra occupãtem res ecclesiæ iuxta responsum tex. in cap. dilecto. ist. tit. hanc opinionẽ tenuerunt in ibi Ioã. Andre. Dominic. & Franc. Lopus allegat. 73. Felin. in dict. capit. sacro.

2. col. Deci. in capi. reprehensibilis. de appellat. itidem. 2. col. Antoni. in ca. venerabili. col. 2. de cens. hoc tribuentes Innocent. ibidem, qui tamen cõtrarium sensit, dum subdit in hoc casu semper monitionẽ esse necessariam quam obrem ego non video quid in hac specie contingat, aut contingere possit, quod canonici monitionem impediatur nisi id referatur ad proximè notatas cõclusiones. vnde, quanuis tot doctissimorum virorum autoritas maxima sit, nõ cenfeo discedendum esse ab ordine instituto in dic. capi. sacro. is etenim, qui res, & patrimonium ecclesiasticũ occupauerit, forsatis trina canonicè monitus interpellatione ab offensa, & violentia abstinebit.

¶ Quod si excommunicatio lata fuerit nõ præmissa canonica, & trina monitione, iniusta censenda est, non tñ nulla: imò valet ipso quidẽ iure. quod eleganter probat tex. vbi glo. communiter recepta verb. iniustas. in cap. Romana. supra ist. tit. gl. in dict. cap. sacro. & ibi Panor. Feli. & alij. glo. in summa. 2. q. 1. glos. in cap. 1. de excels. p̄lat. Panor. in cap. qua fronte. nu. 7. & in ca. reprehensibilis. nu. 13. post gl. ibi. de appellat. idem Pano. in ca. ad audiẽtiam. coti. in fi. vbi Decius, quorũ opinio communis est, & comprobatur auctoritate glo. in ca. 1. ist. tit. verb. causam quæ. ad finem, scribit excõmunicationem latam cõtra ordinẽ, & formam illius constitutionis validam

dam esse, non autem nullam, etiã si iudex puniendus sit pœnis ibidẽ statutis. quam opinionem sequuntur Ioan. Andre. Domi. & Franc. in dict. cap. 1. Panor. in capi. ab excommunicatione. colũ. 3. de rescript. nec refert, quòd excommunicatione lata sit à iudice ordinario, an à delegato. nã & excõmunicatio lata à iudice delegato non præmissa canonica monitione, non est nulla, imò valet, & vim obtinet ipso iure, quod ita visum est Panor. in ca. vlt. de præbẽd. idem rursus & Deci. in capit. reprehensibilis. de appellat. Panormit. & Card. in capit. illud. de cleri. excommunicatione. Romæ. consil. 354. Rotæ in antiquis. 556. Felino in capit. cùm sit Romana. col. penult. de appella. Rotæ antiquior. 3. titu. de sent. excom. quorum sententia frequentiori doctorũ suffragio recepta est: tamen si contrarium conẽtur defendere Rotæ in antiquis. 399. Felin. in dict. capit. sacro. colũ. 1. Nicolaus Milis verb. citatio. colũ. pen. quod vero diximus de sententia excommunicationis, & in sententia interdicti verũ esse post alios censet Curtius senior consil. 20. dubio secundo.

Sunt tamen qui existiment, excõmunicationem latam à iudice delegato tunc nullam esse, si absq̃ trina canonica monitione lata sit, cùm in mandatis iudex is habuerit, quòd excõmunicationis sententiam ferat canonica præuia monitione. quasi in hac specie lata sit excommunicatione contra mandati formam. capit.

cùm dilecta. de rescript. ca. Pisanis. de resti. spoliat. sicuti expressini voluit Domi. in. c. Romana. §. sed nec. num. 3. ist. tit. sensit Innocen. in dic. cap. Pisanis. dum asserit, excommunicationem latam contra formam datam ab homine nullam esse, & addit inibi Imola etiam si ab homine data sit forma disponens idem quod ius commune. quam sententiam sequitur Albertus Brunus in tract. de forma, & solennitate. in. q. quãdo censetur aliquid traditum pro forma. conclusione. 12. quibus suffragatur tex. iuxta primum glo. intellectum in cap. cum dilecta. de rescript. qui probat, cõferi formam in mandato dari, & constitui à delegante, etiam si ordo alioqui iure requisitus inibi exponatur. Hanc etenim interpretationem notãt & sequuntur Panormit. Barto. & Felin. vers. primum signum. in dict. capi. cum dilecta. Bal. in lege. prolatam. colũ. 3. C. de sentent. & interloq. omni iudi. idem Bald. in. l. prima. C. de appellatio. Abb. & Felin. numero octauo. in capitulo. causam. que. de re iudicat. nec obstat. l. condiciones quæ extrinsecus. ff. de condit. & demonstra. l. tertia. & ibi notat. ff. delegat. primo. capitu. significasti. de electio. quibus in locis communi omnium sententia adnotatur, minimè inducere formam, nec conditionem, ea, quæ iure insunt, etiam si ab homine expressa fuerint. hoc etenim verum est, cùm eo modo, & in eum finem ab homine exprimum.

primantur, quo, & in quem iure tradita sunt: alioqui si ea, quæ iure insunt ad instructionem causæ, & ad iustitiam ministrandam, ab homine in mandatis tradantur, ex præsumpta hominis mente ad formam & solennitatem constituendam: tunc forma tradita censetur. sic ordo iuris in mandato iurisdictionis expressus ad instructionem causæ, & iustitiæ ministerium, formam non inducit, quam tamen constituit, si ab homine speciali quadam cautela ordo iuris modum procedendi concernens fuerit traditus: quemadmodum Panormita. & alij modò citati explicarunt: ac latissimè omnium Albertus Brunus in dicto capitulo. quando censetur aliquid traditum pro forma. conclusio. 3. qui optimè expendit Barto. sententiam huic negotio convenientem in l. diem proferre. §. stari. ff. de arbitr.

Cæterum iudices ecclesiastici, qui bus iure diuino, & humano usus huius censuræ competit, cauere debent in ea intelligenda, vt seruent iuris pontificij decreta, & sanctiones, ordinemq; ab eis institutum: eum alioqui puniendi sint pœnis statutis in dicto capitulo. sacro. & in capitulo primo. huius tituli. quorum intellectum præter docto. ibidem, exponit Lopus latè in allegat. 73. atque hæc dicta sint de excommunicatione, quo ad trinam monitionem, quæ ad eius iustitiam necessariò præmittenda est, tametsi nihilo-

minus absque eo ordine lata ipso iure valeat, & idè absolutionem exigat, iuxta eam resolutionem, quam iniusta excommunicatione hac in relectione tradidimus. eam etenim maximè obseruandam fore opinamur, pium, & verè Catholicum lectorem admonentes, vt huic censuræ morem gerat, eamq; reuerenter timeat, sollicitè, ac diligenter curans seipsum ab ea absolui potius, quàm contumaci animo eius viribus refragari.

Ex. §. sequenti.

- 1 Excommunicatio an ferri possit pro futuris culpis: & ibi intellect. capi. à nobis. in. 1. de sentent. excommu. & cap. Romana. §. caueant. cod. titu.
- 2 Excommunicatio lata à iure differt ab ea, quæ sententia iudicis lata sit.
- 3 Subditus statuentis delinquens extraterritorium, an ligetur excommunicatione?
- 4 Excommunicatio, an ferri possit sub conditione: si intra certum diem non satisfecerit?
- 5 Usus forensis, quo fertur excommunicatio conditionalis, defenditur.
- 6 Excommunicatio conditionalis, an trahatur retro ad diem, quo lata fuit?
- 7 Excommunicatio nusquàm afficit, nec ligat ignorantes.
- 8 Ignorantia constitutionis excommunicantis pro actu alioqui damnato, an excuset quem ab excommunicatione?
- 9 Ignorantia pœnæ non efficit quem ab ea liberum.
- 10 Obligatio naturalis in delictis non oritur à consensu delinquentis in pœnam.
- 11 Expenditur rex. in. c. 1. §. 1. de peccato, quod est pœna peccati.

- 12 Ignorantia iusta, qua ratione excuset à peccato, & eius poena?
- 13 Ignorantia iusta qualitatis excusat à peccato, quod ratione illius aliquis contrahitur.
- 14 Occidens Sempronium errore quodam iusto, putans eum esse Titium, quem volebat occidere, an sit puniendus?
- 15 Traditur intellectus ad tex. in cap. si verò. in. 2. de sent. excom.
- 16 Distinctio dantis operam rei licite, vel illicitae, an sit admittenda: ubi adest ignorantia probabilis, & iusta.
- 17 Peccatum, an possit cōingere per ignorantiam, & an iuste puniatur: atq; inibi vera interpretatio. l. 1. ff. de legib.

§. Decimus.

HIS proximè accedit, quòd excommunicatio, quia temerè, & incautè ferenda non est, minimè debet pro futuris culpis in quenquam infligi. cùm tanta censura tamq; grauis afflictio præsentem culpam exigat. qua de re extat pulchra huius Rubricæ cōstitutio, ab Innocentio quarto his equidem constituta verbis. Caueant etiam nè tales sententias excommunicationis: siue specialiter, siue generaliter in aliquos pro futuris culpis: videlicet, si tale quid fecerint, vel etiam pro iā commissis, sub hac forma, si de illis infrà tale tempus minimè satisfecerint, proferre præsumant: nisi mora in exhibenda satisfactione: uel culpa, seu offensa præcesse-

rit: quibus meritò ad iniungendam satisfactionem huiusmodi, & taliter prohibèda similia inducantur: aut alia rationabilis, quàm in ipsis sententis exprimant, causa subsit. Hæc tenus Innocentius, à cuius responso potissimè illud deducitur, excommunicationis sententiam non esse, etiã generaliter pro futuris culpis pronuntiandam.

Huic verò conclusioni obicitur passim text. in cap. à nobis. in. 1. istit. quo decisum est, excommunicatione generalem posse in hunc modum ferri: quisquis furtum fecerit, sit excommunicatus. Etenim profuturis culpis fertur, & pronuntiat hæc generalis excommunicatio, validaq; censetur. idem probatur in cap. vt animarum periculis. de constit. in. 6. & tamen glos. communiter recepta in dict. capit. Romana. §. caueant. verb. futuris. ita hanc antinomiam conciliare tentat, vt distinguendum sit inter sententiam hominis, & statutum, vel canonem. Nam ab homine nõ potest sententia excommunicationis generaliter pro futuris culpis ferri: à canone autem vel statuto fertur, & optimè profuturis culpis infligitur. vnde in hac secunda specie censet gloss. esse admittendam responsionem tex. in dicto cap. à nobis. & verè hæc interpretatio probatur in dict. cap. vt animarum periculis. cui maximè conuenit. & tamen an eodem modo conueniat capit. à nobis. pleriq; dubitarunt, intelligentes illam constitutio

stitutionem etiam in sententia hominis, & iudicis. sed ratio differentie inter generalem hominis sententiam, & legis ea potest esse, quod lex possit respicere, & frequentissimè omnino respiciat futura: sententia verò hominis potissimè presentia tantum tractet. glos. in dict. cap. vt animarū periculis. & in hac questione glo. in dict. ca. Romana. §. caueant. quam dixit singular. esse Barba. in cap. P. & G. de offi. delegat. colū. 12. notant Gard. in Clem. 1. q. 32. de priuileg. Henric. post alios in dict. capi. à nobis. qui, & Franc. in dict. §. caueant. octo differentias tradidere inter scientiam iudicis generalem, & statutum.

Sunt tamen qui opinentur, posse intelligi decisionem tex. in dict. ca. à nobis. in sententia excommunicationis lata ab homine, vt ea generaliter ferri possit pro futuris culpis, non tamen in distinctè, & semper, sed ex causa tantum, quæ quidem causa hanc generalem excommunicationem permittat. quod satis cōceditur, & permissum est in dict. §. caueant. vbi subditur: aut alia ratio nabilis causa subsit. Causa verò, quæ possit his generalibus excommunicationibus iustam occasionē exhibere, cōtingit, quoties aliquod delictum in aliqua vrbe, vel provincia frequentissimum sit. poterit etenim sententia excommunicationis ab homine generaliter ferri ad imitationē legis, & canonis, in eos, qui illud crimen commiserint. Nam

eum moneantur ab ipso iudice, ne id committant, & nihilominus minime vereantur contumaci animo scelus ita vetitum perpetrare; iuste excōmunicantur donec satisfactione præmissa, absolutionē ab ecclesia humili petitione postulauerint. idem etiam dici potest quoties aliquod crimen coniectura maximè verosimili timetur. Cautè siquidē tunc generalis ab homine fertur excommunicatio in eos, qui id delictum commiserint: & hæc excommunicatio generaliter ab homine lata pro futuris culpis, similis esse videtur statuto. vt Anto. existimat in dict. c. à nobis. Atq̃ ita forensi vsu, & praxi iam diu inductū est, quod istæ excommunicationes generaliter ferri ab homine possint pro futuris culpis.

Plurimum tamen refert, an excōmunicatio generalis pro futuris culpis feratur per canonem, vel statutum, an sententia hominis, vt iudicis priori siquidem casu ligantur hac censura, qui aduersus prohibitionē egerint intra legislatoris territorium. quāuis eo tempore, quo lata lex fuit, minimè essent subditi illius canonis, aut legislatoris: item eadem afficientur exteri non subditi, intra territorium legislatoris delinquentes. Nam & præter alia, ratione delicti quis forum sortitur. capit. vlt. de foro comp. notāt oēs in cap. de raptori. Barto. & alij in l. 1. C. de summa Trinit. & in l. vlti. ff. de iuris. omni. iudi. idcirco lex lata in

in aliqua prouincia, cum futura maxime spectet, obligat non tantum eo tempore subditos, sed & eos, qui futuris temporibus, dum lex ipsa vim habuerit, eidem prouincie subditi fuerint. quod communi omnium sententia post glo. ibi definitum extat in dict. capit. a nobis. Posteriori autem casu tantum hi sententia ligantur, qui tempore sententiae subiudicis eam pronunciantis iurisdictione continebantur, & ei subditi erant, non autem futuri subditi. quia sententia referenda est ad tempus, quo pronunciat. quae conclusionem tenent Panormitan. & Doct. in dicto capitulo. a nobis. post Innocen. Sed etsi perpena horum authorum ratione possit ita haec distinctio proponi: tamen ipse Panorm. & alij ultimam partem distinctionis accipiunt in hoc sensu, ut hac sententia generali non ligentur non subditi delinquentes intra territorium proferentis, & pronunciantis illa. est & alia inter statutum, & sententiam differentia, quae traditur a glo. communi omnium consensu probata in dict. cap. Romana. versi. porro. etenim excommunicatio lata per statutum Archiepiscopi Metropolitanus ligat non tantum subditos proprios ipsius Archiepiscopi ratione diocesis, quam a suffraganeis distinctam habet: sed & eos qui suffraganeis subditi sunt, & singulos totius prouinciae. At excommunicatio lata per sententiam Metropolitanus tantum eos afficit, qui eide Metro-

politano causa, & iure distinctae diocesis sunt subiecti. unde fit, ut appellatione subditorum alicuius Archiepiscopi proprie comprehendantur diocesani, non prouinciales, quauis & prouinciales sint & Archiepiscopo subditi mediate: nempe quia Metropolitanus superior est episcopis, & suffraganeis totius prouinciae, & eorum omnium iudex, ac denique per appellationem causas prouincialium tractare potest, & debet. ut probatur in capi. venerabilibus. Super eo. tit. & alibi saepissime.

¶ Oritur tamen in hac controversia dubitatio, quoties excommunicatio pro futuris culpis lata sit per legem, aut statutum: an ea ligetur subditus statuentis agens contra ipsius statuti prohibitionem extra territorium: & dubio procul ubi simpliciter statutum excommunicationem inflixerit, minime ea ligabitur subditus statuenti delinquens extra ipsius territorium. capit. ut animarum periculis. de constitu. in. 6. l. ultim. ff. de iurisd. omni. iudi. & est communis opinio, ut fatetur Doct. praesertim Paul. Parisi. cons. 159. col. 2. lib. 4. Feli. in dict. capit. a nobis. Rochus Curti. de consuetudine. qd. 13. & Henric. Bottaeus in tract. de Synodo. 3. par. art. 2. num. 21. Alex. cons. 11. incipienti. ponderatis verbis. nume. 1. & 2. libro 1. notat Bartol. in. l. cunctos populos. C. de summa trinit. versic. octauo in. 2. membro. qui tamen num. 45. constanter asseuerat, contrarium respondendum esse, ubi statutum

Alm.

L gene-

generale expressim eandem excommunicationem indixerit aduersus subditos extra territorium delinquentes. id etenim posse fieri probare videtur tex. in l. vlti. ff. de decret. ab ordi. faci. Hanc Barto. opinionem sequitur Hippo. in dict. l. vlt. ff. de iurisd. omn. iud. num. 142. & cū ea transit Signorolus de Homodeis in dicta. l. 1. & pleriq; alii, quorum meminit hanc opinionē sequutus Alex. conf. 41. lib. 5. idem Alexā. inibi dubius in dict. conf. 111. num. 1. & testatur Rochus in dict. q. 3. omnes doct. transire cum opinione Bart. cuius opinionem probat Bottæus in dict. art. 2. num. 25. in pœna statuti per sententiam imponenda. idem Carol. Molina. in dict. Alex. conf. 111. hi etenim, & alii veram esse censent Bart. opinionē, quæ quidem sententia iure defendi non potest. Nam in dict. l. vltim. & in dict. cap. vt animarum. §. statuto. palam constat, legem, aut Canonem, vel statutum minimè vim habere extra territorium statuētis: cū id habeat vim à potestate ipsius legislatoris, quæ non egreditur proprium territorium. Sic deniq; Bartoli assertionem falsam esse censent Angel. & Paul. in dict. l. vltim. Panor. & Feli. in dict. cap. à nobis. de sent. excom. & ibi Card. idem Abb. in cap. vlt. de for. compet. num. 40. Domi. & Ioan. Cröttus. in vlt. notab. in dict. §. statuto. optimè Paul. Parisi. in dict. conf. 159. colū. 1. & 2. lib. 4. Bertachi. 4. lib. de episco-

po. 2. part. num. 34. & Roch. Curti. in dicta. q. 14. quorum opinio iure certior est: nec potest cōmodè Barto. sententia defendi. idcirco oportet animaduvertere, an quidquam hac in disputatione mouere possit iuriscōsulti locus in dict. l. vltim. ff. de decret. ab ordine faciend. cuius hæc sunt verba municipali lege ita cautum erat. si quis extra municipium iudicio agat, prohibeatur, & soluat drachmas mille. scilicet ne agere debeat. vel stare, vel aliquā negotiationem exercere extra municipium, qua situm est, & cetera. Hæc inibi iuris consultus iuxta vulgarem lectionem, ex qua Roma. in singul. 516. adnotauit, posse ciuitatē, & principem inferiorem lege lata prohibere, ne quis ei subditus extra ciuitatem, vel prouinciā mercaturam exerceat, domicilium ue habeat. idem & Rochus Curtius in dicta. q. 13. ferè ad finem. in 1. limitatio. ne. quæ quidem lex multis iusta ceteri seri poterit, quæ modò missa facimus, tantum id tractaturi, an hæc adnotatio in dict. l. vlt. probetur. & deniq; probatur inibi, si lectionem vulgare prouauerimus. at si iuriscōsulti locus ex Græco aliter deducatur in latinam linguā, nō ita Romani opinio ibidē cōstabit, imò erit satis ab ea responsione aliena. etenim Andre. Alciat. lib. 2. dispūctio. ca. 18. Græcam illa legem municipalem ita ad verbum transfert. si quis extra collegium experiri iudicio uoluerit, prohibeatur, & soluat drachmas

chmas mille. Nam quæ vulgo in eodem responso continentur, existimat idem Alciat. addita omnino iuriconsulto fuisse ab aliquo forsitan, qui nec græca, nec latina intellexerat. ecce lector cãdide legem illam municipalem, cuius meminit iuriconsultus, nihil statuisse circa actum extra ipsius municipij territorium contingentem, sed punire constituit, agentem extra collegium forsitan aduersus alterum decurionẽ, etiã si intra municipij territorium ageret. in plerisq; siquidem rebus collegium ipsum iurisdictionẽ intra totius municipij territorium habebat. Nihilominus vera est Romani sententia, quoties ea lex facta fuerit in vtilitatẽ illius municipij, quod eã statuerit. Nec tũc punit delictũ cõmissum extra territorium simpliciter, sed offensa per subditũ propriæ ciuitati, & patrię facta: qua ratione potest subditus alicui principi, eius legibus comprehendi, & puniri propter obligationem, qua is tenetur patriæ vtilitatem publicam diligenter obseruare, vel ab ea discedere amissã ciuis, & incolæ conditione: eiusque priuilegijs, & iuribus priuatus a aliò domiciliũ transferre.

¶ Sed & ab eodẽ. §. caueant. omnium consensu expressim colligitur, non posse adhuc pro culpis præteritis excommunicationis sententiam pronuntiarı sub ea cõditione, si intra certũ tẽpus quis nõ satisfecerit, nisi mora in exhibenda satisfactio-

nẽ, vel culpa, seu offensa præcesserit. vnde constat, necessariũ fore, quòd mora ista, vel culpa præcedat per monitionem competentẽ, trinam scilicet, & canonicam. huic decisione merito à quibusdam obijciatur responsio tex. in ea. præterea. de appellat. quo in loco præmittit Romanus põtifex, posse quẽ excomunicari ea conditione, si intra decem dies Sempronio nõ satis fecerit, aut quãtitatem ei debitam non soluerit. Potest tamen non incongruẽ responderi, in ea specie moram trinã canonica monitione præmissa præcessisse in non satisfaciendo: atque ita iuxta sensum, & interpretationẽ istam apparet, non differre tex. in dicto. §. caueant. à decisione capitulo. præterea. imò similis esse has iuris pontificij responsiones. Addit sanè Romanus pontifex in dicto capitulo. præterea, excommunicationis sententiam hac conditione latam, si intra decem dies quis non satisfecerit, suspendi per appellationem. & hæc est communis ex illo capitulo. adnotatio: quam etiam admittunt Ioan. Andre. & Doct. in capi. is cui. §. vlti. supra eodem tit. apud Theologos Paluda. in. 4. sent. dist. 8. qõ. 1. colũ. 3. vers. sexta conclusio. Imò licet alioqui à sententijs conditionalibus appellandum sit intra diem, & tempus à iure constitutũ ab ipso die sententię computandũ. vt not. in capit. quo ad consultationem. de re iudi. tamẽ à sententia celsurę sub conditione lata quo ad effectum

Alm. L. 2. suspen-

suspensionis satis est, quòd appelle-
tur ante conditionis, vel diei euen-
tum, etiam si decem dies dati ad ap-
pellandum fuerint elapsi: quemad-
modum consensu ferè omniū ob-
tentum est in dict. cap. Præterea ad-
uersus Panor. ibi. cuius opinionem,
sequuti communem, ipsius Panor
mita rationibus respondentes im-
probant in ibi Francus, & Deci. idē
Francus in dict. ca. is cui. §. vlti. hoc
ipsum sentit suboscure glosi in di-
cto capitulo. Præterea requisiti. de
appellat.

Illud verò non est omittendum,
posse sententiam excommunicatio-
nis in aliquem ferri sub conditio-
ne ista: si intra diem certum non sa-
tisfecerit, etiam nulla præcedente
mora: modò consensus ipsius excō-
municandi accedat in hūc sanè mo-
dum, vt quis promittat coram iu-
dice ecclesiastico soluere centū Ti-
tio intra mensem, subiturus alioqui
excommunicationis censuram ab
eodem iudice statim in eum feren-
dam ea conditione: tunc etenim tē-
pus illud datum censetur ad cano-
nicam monitionem constituendam.
Hanc opinionem tenet Ioan. An-
dre, in cap. P. & G. de offic. delega.
iūthoritate glosi ibidem verbo. pro-
mulgares. quam sequitur Barba. in
ibi, & idem in capi. vlti. col. 2. de em-
ptio. de quo pleriq; dubitarunt, exi-
stimantes hunc consensum nō esse
sufficientem, vt excommunicatio
feratur absq; canonica monitione:
idcirco eum finito tēpore iam con-

stituto excommunicatio ferenda
sit, non aliter feri debet, quàm præ-
uia trina canonica monitione: si-
quidem tempore sententiæ appa-
rere debet contumacia, vt excōmu-
nicatio iusta sit. qua ratione Cardi.
Abb. & Feli. post alios in dict. capi.
P. & G. non omnino admittunt
prædictam glos. opinionem ita, vt
exposuimus intellectam. & tamen
Hostien. Innocen. Panor. num. 9. &
Imol. 3. col. rem istam in dict. ca. P.
& G. amplius explicantes duas cō-
stituerūt species huius quæstionis:
Prima etenim est, quoties quis pro-
mittit alteri soluere intra mensem
centum consentiens mense finito,
si non soluerit, excōmunicari absq;
vlla monitione: quo in casu ferè In-
nocen. Hostien. Card. Panor. Felin.
& omnes communiter asseuerant,
excōmunicari hunc debitorem nō
posse, licet intra mensem non sol-
uerit promissam quantitatem. qua
si pactum istud iniquum sit, & cō-
trariū canonicis sanctionibus, quæ
ad vtilitatem publicam trinam ca-
nonicam monitionem exigunt, præ-
uiam equidē iustæ excommunicatio-
ni, tametsi alioquidē Innocen.
in cap. sacro. de sent. excommunic.
& Feli. in ibi nume. 5. & idem in ca-
pit. eū sit Romana. de appellat. Ioā.
Andre. in dict. cap. P. & G. tenuerint,
excommunicationem ferri posse
absque trina canonica monitione,
quoties ea pro fuutris culpis feren-
da sit. quāobrem in hoc priori casu
minimè placet quod ex Ioanne An-
draea

dræa solet in dict. capit. P. & G. adnotari. posterior autem species ita constituitur, vt debitor, qui promittit alteri centū intra mensem solvere, consentiat expressim in ipsum statim ferri excommunicationis sententiā sub ea conditione, si intra mensem non soluerit centū. etenim in hoc casu pro futura culpa absque monitione potuit excommunicari: præsertim quia tēpore quo debitor consensit huic excommunicationi, tēpus illud vnus mensis acceperit pro canonica monitione, & se fore culpa affectum, & dignū excommunicatione fatetur, si intra diē præfinitū nō soluerit. deinde quanuis excommunicatio hæc cōditionalis ferri nō debeat in quēquā absq; rationabili causa: vt decisum est in dicto. §. caueāt. satis tamē rationalis causa cēsetur ipse cōsensus excommunicandi. quo fit, vt in hoc posteriori casu verè accipienda sit Ioan. Andre. & glo. alioqui obscura, & dubia sententiā. sicuti eleganter adnotarunt Innoc. Hostiē. Imol. & Panormita. in dict. capit. P. & G. Lopus allegat. 71. Francus in dict. §. caueant. Cæpola in cautela. 117. Martinus Azpilcueta in capi. cum contingat. de rescript. 5. nullitatis causa. & Chosmas in pragmati. sanctione. titu. de pignorantibus cultum diuinum. verbo. Abolentes. sic sanè apud Romanam curiam frequentissimè qui pensionum constitutioni, & reservationi consentiunt, à Romano Pontifice, vel ab eo, qui eius vi-

caria opera ad hoc vtitur, excommunicantur maiori excommunicatione, ea conditione, si pensionē die constituto non soluerint. Hoc etenim fit ex consensu ipsius excommunicandi: quemadmodum tradiderunt Guiliel. Cassador. decisio. 2. de pensionibus, super regulas cancell. & decis. 12. tit. de rescrip. imò & ratione huius cōsensus nō poterit, qui cōsensit, appellare ab hac sententiā excommunicationis pēdēte conditione, nec ante diē, secūdū Innocēt. Ioā. Andre. Bald. colum. 3. Panor. & alios in dict. capit. P. & G. eundem Bald. in ca. quod translationem. de off. legat. Iason in. l. si conuenerit. colum. 4. in. 3. limitat. ff. de iurif. omni. iudi. Catelli. Cottam in memorialibus. verb. Appellari. ex quibus satis constat, quonam modo curiæ Romanæ praxis defendi valeat.

¶ Postremò ab eadem decisione, quæ in dict. §. caueant. exposita est, infertur, iuri pontificio maximè cōtrarium esse vsum forensem apud ecclesiastica tribunalia receptissimum. Solent enim iudices præcepta iudicialia præsertim ea, quæ in id destinantur, vt quis ad iudicium accedat, ab excommunicatione conditionali constituere ita quidem, vt cuilibet præcipiant vel ad iudicium accedere, vel aliquid aliud agere, intra quindecim dies, quos pro canonica monitione tripartitos designant, sub pœna excommunicationis maioris ipso factō statim ex die præcepti inflictæ, si illud age-

Prioris partis Relectionis

re omiserint. Nam licet possit unica monitio tribus distincta dilationibus, pro trina solenni monitione assignari: tamē quod ab initio, & principio præcepti statim sub conditione futuræ offensæ, & contumaciæ excommunicatio feratur & pronuncietur, maximè refragatur responso præcitati. §. caueant. & tamen huius praxis iam diu receptæ meminere Anto. Imola. & Panor. ac Feli. in cap. 2. de testib. cog. Ioan. Vanchel. in dict. §. caueant. & Anania in capit. 1. col. penult. de sagit. Ancha. verò. cōf. 60. in specie licet huius praxis nō meminerit, improbat excommunicationis sententiā secundum eam à iudice quodam latam: nec audet eam censere nullam. sed iniustam esse opinatur: tametsi Ana. eam nullam esse censeat. & sanè quanuis præcitati auctores asseuerent hunc forensem vsū esse contra tex. in dict. §. caueant. respondendum erit cum Ancha. excommunicationem in sub conditione latam potius iniustam esse, quàm nullam. quod probari videtur in dict. ca. Romana. & sentiunt Pano. & Doct. in dict. capi. à nobis. in. 1. extra eo. tit.

Cæterum praxis ista forensis planè defēdi poterit, quoties iusta causa iudicem mouerit ad excommunicationem ita ferendam. Nam in dict. §. caueant. statim adiicitur: aut alia rationabilis causa subsit. iusta autem causa potest assumi vel ex eo, quod ob præcedētem causæ co-

gnitionem, vel aliunde iudex futuram contumaciam coniectura vero simili præsumat: vel vocatus ad iudicium, & is, qui monendus est, ita procul domicilium habeat, aut commoretur: & habitet, quod maximis dilationibus, & forsā periculis locus foret, si separatim præmitterētur monitiones, ac deinde sententia excommunicationis pronuncietur: quemadmodum Panor. scribit in dict. cap. 2. de testib. cogend. quin & propter frequentissimam hisce temporibus, quo ad iudiciales citationes cōtumaciā, & mille tergiuersationes, quibus hominū malitia quotidie crescēs locum fecit, admittēda videtur, & probanda hæc forēsis consuetudo: modò cautè, non temerè, ea iudices vtantur. Etenim posse consuetudinem hoc inducere, ac derogare iuris responso in dict. §. caueant. exposito admodum probabile cēseri debet: siquidem & forma, aut solennitas statuta in cap. 1. sup. eodem tit. tolli consuetudine forensi potest, sicuti opinantur A Egidius à Bellamerra in decisio. 243. & 339. ac Guiliel. Cassador. in decis. 2. titu. de pensionib. super reg. cancell. num. 10.

¶ His omnibus adiiciendum est, in dicto. §. caueant. regulam, & exceptiones cōstituti in eum modū, quem paulò antè in huius. §. initio retulimus. Et tamen hinc apparet, non satis conuenire exceptionē illā: nisi culpa, vel offensa præcesserit: illi regulæ, quæ dictauit, etiam pro
com-

commisſis culpis non eſſe quem excommunicandum ea conditione, ſi intra certum diem non ſatisfecerit: cui prædicta exceptio adhaeret. Siquidem permitteret tex. in exceptione, quem excommunicari pro offenſa, vel culpa commiſſa ea conditione: ſi intra diem certum non ſatisfecerit: quod in regula ipſa negauerat. idcirco ita eſt explicanda reſpoſio illius capituli, vt duas ex eo conſtituamus regulas, quarum cui libet propriam, & deinde communes aptemus exceptiones. Prior regula ſtatuit, non eſſe ferendam excommunicationem pro futuris culpis. Huic autem exceptio ſecunda conuenit: ſcilicet, niſi vel culpa, vel offenſa præceſſerit: tunc enim non tantum pro ipſa præterita culpa, aut offenſa excommunicatio poterit pronunciarī: ſed & pro futuris: vt inibi tradidit gloſſ. verbo. culpa. & verb. offenſa. Poſterior autem regula id habet, quod excommunicatio minimè feratur ea ſub conditione, ſi intra decem dies non ſatisfecerit. & huic regulæ conuenit exceptio illa: niſi mora in ſatisfaciendo præceſſerit. vtrique verò regulæ ea exceptio generalis apta videtur: aut alia rationabilis cauſa ſubſit. In hunc ſanè ſenſum, ni fallor, accipienda eſt prædicta decifio text. in dict. §. caueant.

¶ In hac autē ſententia excommunicationis conditionali eſt illud præcipue obſeruandū, quod adueniente die vel conditione ipſa excommunicatio effe-

ctū habet ab ei⁹ diei tēpore, nō autē trahit retro ad diē pronūciationis. Nā in his ſpiritualibus, fictionibus locus nō eſt: ſed veritas ſemper attenditur. vt eleganter notat Archid. in cap. vnico. de voto. iſt. lib. quem refert, & ſequitur Panor. in capitulo. conſuluit. de iure patrona. & idem in quæſtione. incipienti. Stante ſtatuto. columna. 2. Atque in ſententia excommunicationis eſt textus celebris in capit. licet. iſt. titulo. ſuper cuius decifione diſputauerunt glo. & Doctores in capitulo. ſape. de appellationi. idem omnino aſſeuerantes. idem gloſſ. communiter probata in capitu. vt ſuper. de appellat. iſt. lib. Domin. conſil. 99. ex quibus apparet, excommunicationem latam poſt appellationem, minimè habere effectum, nec vires aſſumere, licet poſt appellatio fuerit deſerta: vel appellationi fuerit renunciatum. Quo fit, nequaquam admittendam fore in his cenſuris iuris ciuiliſ fictionem, vt retro trahantur. Et quanuis à Panor. & Decio in dicto capi. præterea. multa tradantur de extremis idoneis ad fictionem conſtituendā: profectò in hac quæſtione potiffimum eſt conſiderandum, non eſſe fictionem admittendam, nec euentum conditionis trahi retro, quia æquitas omnino deficiat, quæ cauſam præbet huic, & aliis fictionibus. l. qui in vtero. ff. de ſtatu hominū. l. poſtlimini. ff. de capti. in princip tradit Bartol. in. l. ſi is qui pro emptore. ff. de vſucapi. nu.

67. AEquum autem non est, quod excommunicatus sub conditione vere contumaciae, & ad iusticiam excommunicationis requisitae, eo tempore iudicetur excommunicatus, quo non dum eam contumaciam commisit, quam iudex ad excommunicationem necessarium exegerit. deinde qui eo tempore, quo conditio pendebat, admissus est ad catholicam fidelium communionem, & eorum colloquia, ac familiaritatem, non potest, euementi conditione his habitis suffragiis, & communione praecedenti priuari, qua ratione excommunicatio quo ad eius effectus, vel statim ligat, & afficit quempiam, vel nullum cum infert damnum: atque perdere non potest, imò à die, quo infligitur, ligat, si valida est, vel nullum habet effectum, si nulla sit.

Vnde excommunicatio lata sub conditione, vel die, nusquam afficit eum, in quem fertur, donec dies, vel conditio eueniat: nec prius lata censetur: & ab eo die tantum vires habet, quippe quae antea lata non sit, nec inflata. idcirco etiam si interim appellatum non fuerit ab excommunicando, nequaquam retrahitur. quemadmodum frequentiori doctorum iudicio adnotatum extat post glo. inibi sub obscura in dicto. capit. praeterea. tametsi Panor. ibidem contrarium senserit: sed & communem sententiam sequitur Ancharra. in con. 138. num. 33.

¶ Preter haec quae de hac excommunicationis censura iuste, ac canonicè ferenda modo adnotauimus. superest,

vt eundem intendentes scopum illud ad moneamus: nepe, excommunicationem vel hominis, vel iuris nusquam, regulariter saltè, ignoratè afficere. Nam excommunicatio, vt diximus, ferenda est in contumacem: ea. nemo. 11. q. 3. quae quidem contumacia prorsus abest ab ignorante. l. qui ignoras. ff. locati cum aliis quae possent ad hoc induci: praemaximè tex. in ca. 2. de costi. ca. si verò. in. 2. ist. tit. ca. vlt. qui matris accus. poss. l. vlt. ff. de decret. ab ordi. faci. l. vlt. ff. de legat. 1. l. Methrodorum. ff. de poenis. Ex quibus satis colligitur, constitutionem, vel statutum alicuius prouinciae minimè ligare ignorantes, vbi ignorantia culpa caret, nec crassa, aut supina dici potest: quemadmodum explicat Panor. mi. Feli. & Deci. in dicto capit. 2. gloss. in. l. 1. ff. de receptat. Roma. consi. 473. Hac tamen in parte missam faciemus quaestionem illam. quando iuris ignorantia excuset quae à poena, à damno, vel ab aliis, quae iure sunt à subditis agenda, tractaturi tantum de ignorantia quo ad excommunicationis censuram, an ea ignorans ligari valeat. Etenim an verè excommunicatus, si huius excommunicationis inscius celebrauerit, sit puniendus vel sit irregularis, & an collatio beneficii ei facta valida sit, scripsimus superius in. §. 7. nume. 3. & in. §. 6. num. 9. obiter etiam de ignorantia culpabili aliquot adnotauimus in reg. possessor. 2. part. §. 7. nu. 7. de regul. iur. Igitur ad quaestionis reso-

resolutionem distinguere oportet excommunicationem hominis ab excommunicatione iuris. Nam premissa canonica monitione iuxta cōstitutionem capituli sacro. eodem titulo. potest quis absens, & ignorans excommunicari ab homine. text. in ca. cū sit Romana. §. vlti. de appellat. glos. & inibi Panor. & alij in capitulo. Apostolicæ. de cleri. excom. ministr. notat Paul. Castren. in l. absent. ff. de donatio. & in l. si absent. ff. de acquirē. poss. Quo quidem casu excommunicatio quo ad vinculū etiam in ignorantem, & inscium proprium effectum operatur: sicut communi omnium sententia decisum est post glo. in dicto cap. Apostolicæ. de excommunicatione lata iure communi, siue tractemus de ipsius excommunicationis effectibus quo ad vinculum, siue quo ad pœnas iure statutas, tunc profectò ignorantia reddet quem immunē, & liberum, cū iuris communis ignorantia iusta sit, & iure quempiā excusare valeat, non aliās. quod ab omnibus his colligitur, quæ solent tradi de ignorantia iuris: atque in specie admonent Ludouic. Gomeci. in regul. de subrog. collit. q. 7. Adrian. in. 4. sent. in tracta. de clauibus. q. 3. vers. ex his aliter. & vers. cu. fortassis. & statim ampliū probabitur. Quibus quidem per pensis apud Romanam curiam fœrensis vsus obtinuit excommunicationem ab initio, & die constitutæ pensionis indictam ea conditione, si pen-

sio soluta non fuerit, ligare ipsum, qui ad pensionem soluendam teneatur, si per se ipsum eidem pensioni consensit, etiam si literæ, quibus pensio constituitur, nondum fuerint ostensæ, & per specialem demonstrationem cognitæ. Quod si quis per procuratorem pensioni consenserit, & intra diem præfinitam non soluerit, minimè afficitur excommunicationis sententia, donec literæ, quibus pensio fuit constituta, sibi fuerint cognitæ, & solenniter ad solutionem pensionis ostensæ: quod expressim tenet Guil. Casafador. deci. 2. tit. de pensio. super reg. cācell. & deci. 12. de referri. & Hiero. Gigas de pensionib. quæst. 94.

In summa, sententia excommunicationis latæ à canone, tunc demū ignorantem non ligabit, cū ea canonis, & iuris ignorantia ipsum legis transgressorem à mortali culpa excusauerit. Quod Adrian. in dicta q. 3. non semel admonet. tradit optimè Alfons. à Castro de potesta. leg. pœnalis. lib. 2. capit. 14. vers. prima propositio. Superius etenim ostēdimus, nō aliter quā pro mortali culpa censurā istam esse infligendā, vel à iure inflictā cēseri. Quod obseruādū est ad huius quæstionis integrā cognitionē ex dictis, & traditis in dict. reg. possessor. secunda parte. §. 7. numero septimo. nihilominus passim iuris vtriusq; Doct. aliquot in specie tradidere, quæ necessariò sunt explicanda.

Primum etenim queritur, quid

L 5 de ex-

Prioris partis Relectionis.

de excommunicatione lata per statutum alicuius prouinciæ speciale: & tex in cap. 2. de constit. ist. lib. de creuit, non ligari ea excommunicatione ignorantes. statutum enim est quid facti: cuius ignorantia præsumitur, & regulariter absq; culpa contingit. Sic etenim obtentum est in dicto capitulo secundo. & in lege vltima. ff. de Decret. ab ordinar. faci. l. generali. C. de tabul. lib. decimo. Qua de re optimè in pulchro casu tractat Matthæ. Afflictus in constitutio. Neapolitan. rub. 10. numero octauo. lib. primo. & Henric. Bottæus in tractatu. de Synodo. 3. parte. articulo secundo. numero 35.

Scribit tamen Bernardus in dicto capitulo. à nobis. excommunicationem speciali statuto latã pro actu iam lege diuina damnato, statim afficere, & ligare eius actus authores, etiam ignorantes. Cùm sit satis eos scire actum illum damnatum esse, vt excommunicatione pro eius pœna statuta ligentur. siquidem minimè necessariũ est, quòd quis habeat scientiam pœnæ lege aliqua statuta, vt ipsam incurrat agens actum alioqui reprobum, sed satis est, quòd sciat, vel scire teneatur actum illum illicitum esse. & sanè Anto. Abb. & Fel. in dicto. capitulo. à nobis. hanc opinionem gloss. veram esse censent in aliis pœnis præter excommunicationem, in qua contrarium iure respondendum fore existimant tenè

tes, excommunicationem statuto speciali latam pro actu, etiam iure diuino, & humano damnato, minimè afficere ignorantes, qui huius pœnæ ab eodem statuto latæ ignorantiam habent. Hanc opinionem gloss. in genere tenent Barto. columna septima. versicu. secundo quæro. & ibi Bald. in. l. 1. C. de summa trinita. columna decimatertia. versu. circa maleficium. & alii relati per Iaso. in ibi. columna quinta. versu. secundò subtilius. & Henric. Bottæum de Synodo. 3. part. artic. 2. numero. 17. quorum opinioni suffragatur. l. vulgaris. §. si quis. ff. de furt. & in. l. scientiam. §. si quis. ff. ad. l. Aquili. eidem sententiæ quo ad quamlibet pœnã accessere Alberi. in. 1. part. statut. q. 15. & 3. part. q. 1. & Ancha. in rep. capi. canonũ. 12. q. de constit. & in dict. capit. vt animarũ. 5. oppositione.

Contrariã assertionẽ probare conantur in vniuersum quo ad pœnam quancunq; Ioan. Andre. Domi. & alii in dict. cap. vt animarum periculis. de consti. in. 6. Antoni. in cap. 2. col. 4. de cõst. & ibi Felin. nu. 6. vers. Tertia conclusio. Rota in no. uis. 444. Huic opinioni eius Authores illud conantur aptare fundamentum, quod ab eodem capit. vt animarum periculis. Colligitur nempe, statutũ pœnale nõ afficere ignorantes: & agit ille text. de statuto prohibente furtum, id est, rem iure diuino, & humano prohibitã. illa verò constitutio in prima eius parte

te

te dum hanc decisionem exponit, generalis est, nec tantum de excommunicationis sententia tractat: imò generaliter constituit, statutum episcopi non ligare ignorantes. Idcirco inde constat, episcopi statutum nequaquam ignorantes quo ad poenam quancunq; afficere. His accedit, quòd animus, & voluntas distinguunt delicta. capi. cum voluntate. de sent. excommu. l. qui iniuria. ff. de furtis. l. verum. in princip. ff. eod. titu. l. quod reipublicæ. ff. de iniur. ex quibus, & alijs. quæ missa facimus, huic sententiæ subscribere Ioan. Crottus in dicto capitu. vt animarum periculis. in fine principij. & Iason in dicta. l. prima. numero. 31. in. 1. lectione. & in. 2. lectu. numero. 70. asseuerans, hanc opinionem in iudicijs pronuntiandis seruandam fore: quod & Cyn. ibidem priorem opinionem sequutus asseueravit: & præter hos Henric. Botæus in dict. articulo secundo. numero. 17. itidem profiteretur, in iudicijs hanc sententiam tenendam esse, quam & æquiorẽ existimat Panor. in dict. capi. à nobis.

Non me latet, hanc controuersiam satis esse difficilem, & tamen liberè quid hac in re sentiam minimè verbor exponere, constanti animo professus, errorem esse admodum manifestum, quo iuris vtriusq; Doctores in hac disputatione vtuntur, censentes nõ posse puniri poena legis, vel statuti cum, qui huius poenæ inscius, & ignarus sit. etenim aut ipse

fallor, aut hæc est maxima, ne dicam pudenda oscitantia. Quæram equidem libenter ab huius erroris authoribus, an sit puniendus poena legis cõmunis specialem poenã adulteris constituentis, aut incestis, aut furibus, qui adulterium, incestum, aut furtum commiserit, sciens se id scelus agere, inscius tamen probabili ignorantia, poenæ statuta, quia rusticus, aut fœmina, qui non tenentur legis huius poenalis scientiam habere, nec ad criminis huius commissionem peritiores consulere: & profectò negare nequeunt, nam & ipsi hoc passim fatentur, in hunc ita delinquentem infligendam esse iuris cõmunis poenam. ergo satis est, ad poenam legis, quæcunque ea sit, quod actus alioqui iure diuino, vel humano, quod quis scire tenetur, prohibitus sit: nec erit necessarium, quòd ipse delinquens, aut agens contra legem sciat, hanc vel illam poenam pro eo actu constitutam esse. Quòd si dixeris, in hoc casu, de quo modò interrogauimus, teneri quempiam consulere peritiores, & scire leges poenales, quæ à Republica iure communi statuta sint: idem erit dicendum & quo ad leges municipales, & statuta prouinciarum. Nã licet facilius excuset, aut præsumatur ignorantia iuris municipalis, quã iuris cõmunis, & generalis: tamen quoties quis consulere peritiores tenetur, ita pariè ratione consulere debet eos, & ab eis facillimè instrui potest super legibus municipalibus

Prioris partis Relectionis

palibus, ac super iuris cōmunis cōstitutionibus. rursus & ipse quærā, si quis crimen, aut actū sola municipali lege prohibitum commiserit sciens eum actū lege municipali vetitum esse, & tamen inscius sit pœnæ aduersus agētem statutæ: an & hic sit puniendus pœna statuti? & deniq; opinor, neminē ita obtusa mentis esse, qui negare sit ausus, hūc pœna legis municipalis puniendum fore. Quod si necessarium nō est, vt delinquēs puniatur, quod is scientiam habeat pœnæ pro ipso delicto statutæ, sed erit satis, quod sci at, vel scire debeat, actum, quem agit malum esse, & illicitum: constat euidenter, quoties municipalis lex prohibet actum alioqui iure diuino, vel communi damnatum, & pœnam addit, minimē excusari ab hac pœna eum, qui ignarus huius legis municipalis actum prohibitum egerit: cum is sciens, illū esse damnatū, & improbum, nihilominus fecerit eundē: siquidē tantū ei deficit scientia pœnæ statutæ, quæ, vt dixi modò, necessaria non est.

Sed, quo apertius perstringā, & probem non esse necessariam scientiam pœnæ legibus statutæ pro crimine, vt eius author eadē pœna puniri possit, ita quidem argumētōr.

Hæc scientia aut exigitur, vt legis transgressor verè dicatur criminis reus: vel vt is pœnæ legis visus sit consentire: quo rectius puniri valeat, & iustius. Nā ad pœnam tenetur delinquens naturali quadam

obligatione, quæ ex consensu delinquentis procedit. l. Imperatores. ff. de iure fisci. l. i. §. bestias. ff. de postulan. Auth. de non alienand. §. quia verò Leonis, notāt Bart. in. l. ex hoc iure. ad finem, & ibi Ias. ff. de iur. & iure. tex. in. l. vlti. C. de collat. funda. patri. lib. ii. Angelus, Paulus & Iason in. l. si tibi. §. quædam. ff. de pact. Quorum omnium sententia cōtendit, vt obligatio, quæ ex delictis oritur, naturalis sit, & consensu in legalē pœnam procedat. Etenim partim expressè id asserunt, partim tacitè ex præcitatæ authoritatibus, quibus cōsensus in pœnā significat, deducētes, obligationē ex delictis naturalem esse. Quā opinionem ita intellectam cōmunem esse testatur eam sequit̃ Gomeci. in. §. omnium. i. col. instit. de actioni. contra glo. in. §. ius autem. inst. de iure naturali gent. & ciuili. quā inibi Angel. & alii reprobant. consensus autē in pœnā legis nō potest procedere ab eo, qui eiusdē pœnæ legalis ignorantiam habet: cum nihil consensui magis aduersetur quā error. l. si per errorē. ff. de iurisd. omni. iudic. l. error. C. de iuris, & fact. igno. sed si nulla ex his rationibus omnino locum obtineat: cū alia verè dari nequeat, facillimē quis colliget, nō esse necessariā scientiam pœnæ legalis, vt quispiā legis transgressor ea puniri possit. Ostēditur verò hoc ipsum: quia prior causa satis est impertinēs, nec ad rē cōducit: cū per ipsius legis prohibitio

bitionem simplicem manifesta sit voluntas legislatoris, quæ sibi subditos obligat naturali quadam obligatione, ut eidem legi obtemperent: alioqui culpam, & poenam legum transgressoris subituri. quod sat est ad constituendos ciues, & reipublicæ subditos in ea mora, quæ veros transgressores legis efficiat.

Secunda verò causa longius erit repetenda: etenim falsum esse censemus, obligationem naturalem ex delictis à consensu oriri: siquidem præter alia, quæ statim explicabimus, nihil magis alienum est ab ipsius delinquentis animo, quàm in legis poenam consentire, vel inde aliquam obligationem contrahere: cum nec de hoc cogitauerit, imò existimauerit, se à poena vel fuga, vel aliter immunem, & liberum fore. Nam & S. Thom. in 4. sentent. dist. 18. q. 2. artic. 5. ad. 2. q. inquit, poenæ principium extra nos est, nec requiritur ad poenam, quòd sit voluntaria: imò magis de ratione poenæ est contra voluntatem esse sed & Barto. in dict. l. si tibi. §. quædam. expressim asserit, nullum adesse consensum huic obligationi, quæ ex delicto nascitur. Socin. item in l. certi conditio. in princ. nume. 2. ff. si cert. pet. scribit dubium esse, quòd obligatio naturalis in delictis à consensu procedat. Ad hæc Diuus Augustinus lib. 1. retracta. cap. 15. cuius Gratianus meminit in capi. 1. 15. q. 1. cum dixisset, peccatum non posse esse nisi voluntarium. secus esse subdit de poena peccati:

quasi ea ab ignorante, & nolente contrahatur. ita quidem induxit hunc locum Fortuni. in l. legitima. ff. de pact. nume. 19. ad hanc opinionem, verba Augustini hæc sunt, ut & obiter intelligamus verum sensum iuxta textum in dict. capitu. 1. itemque definitio peccati, quæ diximus: peccatum est voluntas retinendi, vel consequendi quod iustitia vetat. & unde liberum est abstinere. Propterea vera est, quia id definitum est, quòd tantum modò peccatum est, non quòd est etiam poena peccati. Nam quando tale est, ut idem sit & poena peccati, quantum est quòd valet voluntas sub dominante cupiditate, nisi fortè si pia est, ut oret auxiliu. Hæc Augustinus. qui parum nostræ disputationi suffragatur: cum poenam peccati appellet, & intelligat vitium illud nostræ naturæ per peccatum primi parentis corruptæ, & solutæ à iustitia illa originali, quæ primus homo in sua creatione sortitus fuerat. Hoc enim vitium, carnis est concupiscentia, quæ poena dicitur, & est originalis peccati. soluta namque originalis iustitiæ Harmonia, concupiscentia, seu lex peccati in membris nostris dominans, effrenes efficit vires sensitivas, ut iam sensus, & cogitatio hominis prona sint ad malum ab adolescentia sua, caroque concupiscat aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem, inueniatque homo aliam legem in membris suis repugnantem legi mentis suæ: teste Paulo, qui ad Roma. capitu.

Prioris partis Relectionis

capitu.7.inquit.video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ,& captiuantem me in lege peccati quæ est in membris meis.est igitur concupiscentia carnis,peccati originalis pœna,& ea dicitur per tropum, & figuram peccatum. Siquidem licet iuxta chatholicam definitionem per baptismum omnino tollatur peccati culpa, nec vllus maneat culpæ reatus,& sic tollatur peccatum illud originale, quod voluntate primi parentis voluntarium est,& nobis omnibus hæreditarium,manet tamẽ illius peccati pœna etiam post baptismum:& sic carnis concupiscentia, & fomes ille peccati: quæ quidem concupiscentia carnis,peccatum dicitur modo quodam dicendi,& tropologicè, quia vel facta est peccato:cùm carnis concupiscentia à peccato primi parentis in pœnam illius processerit: vel quia peccatum ipsa facit, si quis voluntate, & consensu ei succubat. verè autem ipse fomes, ipsa carnis concupiscentia peccatũ non est. vt propriè peccatum dicitur culpa, & dei offensa, quam voluntas nostra dei præceptum transgrediendo committit. quemadmodum eleganter Diuus Augustin.explicat.libr.1.ad Bonifacium, contra duas epistolas Pelagianorum capit.13. sic enim ait, dicunt etiam baptisma non dare omnem indulgentiam peccatorũ. nec auferre crimina, sed radere, vt omnium peccatorũ radices in ma-

la carne teneantur, quasi rasorum in capite capillorum, vnde crescãt refecanda peccata. Quis hoc cum Pelagianis, nisi infidelis affirmet? dicim⁹ enim baptisma dare omnium indulgentiam peccatorum, & auferre crimina, non radere. Nam & istam similitudinẽ comperi suã illos adhibere calumnię tanquam nos hoc sentiamus, atq; dicamus. sed de ista concupiscentia carnis falli eos credo, vel fallere, cū qua necesse est, vt etiam baptizatus, & hoc si diligentissimè proficit, & spiritu dei agitur, pia mente confligat. sed hæc etiam si vocatur peccatum: non utiq; quia peccatum est, sed qa peccato facta est, sic vocat: sicut scriptura, manus cuiusque dicitur, quod manus eã fecerit. peccata autẽ sunt, quæ secundũ carnis concupiscentiam, vel ignorantia illicitè fiunt, dicuntur, cogitantur, quæ trãtracta etiã reos tenet, si nõ remittantur. & ista ipsa carnis concupiscentia in baptismo sibi dimittit, vt quancũ tracta sit à nocētibus, nihil noceat renascētibus. hætenus Diuus Augustin. ita intelligens illud Pauli ad Roma. capite.7. Si enim quod nolo malũ id ago, iam nõ ego operor illud: sed quod habitat in me peccatum. eiusdem Pauli capite sexto. nõ regnet peccatum in vestro mortali corpore, vt obediatis concupiscentiæ eius, nec exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato. Ecce Paulum præcipere, quòd non regnet concupiscentia, & sic pecca-

peccatū, & quod illi nō obediam? nō tñ. præcipit, vt non inhabitet peccatū in nobis. nā & ipse. ca. 7. statim subiūxit. Scio enim quod non inhabitat in me: id est in carne mea, bonū. idem Augu. in alijs multis locis eandē doctrinā, & distinctionem repetit, quæ admodū aduersus impiū Luthē tradidit Io. Rosen. art. 2. Ioā. Bunderius in compendio concertationū. titu. 1. arti. 6. & sequentibus Alfonso à Castro de hæresibus verb. præceptum. Dominicus à Soto de natura & gratia. lib. primo. capitulo. 11. & sequentibus. & super episto. Pauli ad Roma. capitu. 6. & 7. probantes multis autoritatibus contra Lutherum, post Baptismū legitimè susceptum, in totum tolli originale peccatum ita, vt in renato nullum remaneat contagij originalis malum, quod veram habeat rationem culpæ, etiam si Lutherani contendat, cōcupiscentiam illam carnis, quæ & in sanctis viris, in quocunque vitiorum genere cōflētatur cum ratione, esse veram culpam, mortēq; æterna dignā. Quod equidē dogma impiū est, & hæreticū. etenim & synod⁹ Tridētina sessione. 5. canone. 5. hanc hæresim omnino damnauit. manet autē Baptizatis in Christo Iesu carnis cōcupiscentia ad agonem, & certamen, atq; vt eis in exercitiū sit, vincuntibusq; ad coronā. Nec per illud præceptū, nō cōcupisces, prohibita est carnis hæc cōcupiscentia, quæ in omnib⁹ hominibus etiam post baptismū manet

absque eo, quod culpa sit, & eis imputetur in peccatū sed prohibetur interior voluntatis affectus, & consensus succubens carnis cōcupiscentiæ: qui verè peccatū est, & propriè ad culpā pertinet. Hæc obiter adnotauimus ad verū sensum eorū, quæ Gratianus ex diuo Augu. scripsit in dict. c. 15. q. 1. nam cū Augu. traſtauerit de pœna peccati originalis, quod voluntariū fuit ex primi patris voluntate, & nobis omnibus hereditarium: eamq; distinguit à peccato, propriè, quod voluntariū est, tamen si fateatur, pœnā istā quādoq; dici peccatū, & id impropiè: nō potest cōmodè induci ad propositæ conclusionis probationem: siquidē longè alia est ratio eorum, quæ diuus Augustinus tractat: licuti ex prænotatis constat.

Sed & hæc conclusio, quod nullus detur cōsensus ipsius delinquentis ad pœnam delicti: probatur auctoritate Angeli, Pauli, & Iasonis in dicto. 5. quædam dum asserunt, consensum illum, quem ipsi dicere, in delictis cōtingere ad pœnam, non esse verum consensum, sed fictum. quod si verus consensus hic nō est, sed fictus quidem, profectò constat, delinquentem nusquam in delicti pœnam consensisse, id etenim hi doctores fatentur. qui ad fictionem consensus confugiunt. fictus autem cōsensus ipsi legi, quæ finxit, tribuendus est non veritati. atq; ideo verè consensus non potest constitui: præsertim quia nulla ratio

tio est, quæ legem compellat, aut inducat ad fictionem istam cōstituendam. cū tamen ad fictiones cōstituendas causa vel æquitatis vel alterius iuris necessaria est, ne quid temerè lex per fictionē fecisse videatur: vt traditū est à iuris vtriusq; doctorib; in trac. de fictionib;. etenim absque fictione lex ipsa seculo delinquentis consensu potest eū ad pœnam delicto, & crimini cōdignam obligare. Rursus & idem Bart. in. l. i. num. 10. ff. de condiēt. in debi. expressim asserit, in delictis obligationem ad pœnam oriri & naturalē, nō ex consensu delinquentis, sed ex legis naturalis auctoritate.

Ex quibus ipse opinor, cōmuni omnium sententia diffinitum esse, obligationem contractam ex delicto, naturalem esse: quemadmodum Bart. & doct. notant in dict. Lex hoc iure. & in dict. §. quædam. Bart. in dict. l. i. ff. de cōdiēt. in debi. & tamen hæc obligatio à consensu delinquentis minimè procedit: quod præter Bart. in dict. §. quædā. & in dict. num. 10. & alios, quorum modò mētionem fecimus, probat optimè Fortuni. Garfias in. l. legitima. ff. de pact. num. 19. nec inconuenit, obligationem naturalem oriri absq; consensu, cū id multis probetur, & manifestum sit, quæ Bart. in dict. l. i. num. 10. adducit. & idem latius in. l. Iulianus. ff. de condiēt. in debi. num. 26. cuius exempla sunt in specie consideranda. sed in delictis obligatio ideo naturalis dici-

tur, quia æquitas, & reipublicæ utilitas, quæ ratione naturali consideranda sunt, dicunt, punienda esse delicta per leges, quibus iure naturali tenemur obtemperare. vbi verò adest æquitas, & naturalis ratio, inibi & naturalis obligatio iure cōstituitur. l. Stichum. §. naturalis. ff. de solutio. l. cū amplius. §. is natura debet. ff. de reguliuris. atque ita est intelligenda opinio illa, quæ dicitur, ex delictis naturalem obligationem oriri: quam cōmuni esse fatetur Fortuni. in dict. l. legitima. ff. de pact. num. 14.

Non oberunt huic sententiæ loci, quorum modò meminimus, & ad id citati, vt ex eis constaret, delinquentem in pœnam legem constitutam consentire. nam & si id ita expressim dictū foret, esset is modus dicendi improprie, ac per quādam significationem latissimam intelligendus: sicuti dicimus, aliquem se ipsum occidisse, quia periculo, vnde mors sequuta fuit, se ipsum obtulit, & tamen absq; vllō consensu se occidēdi, imo nihil magis quam mortē exhorrescens. Maximè quæ in contrarium adducta fuere, ita accipiēda sunt, vt ipso facto, & dent q; ipsius criminis actu delinquens censeatur se ipsum pœnæ subdidisse: non quidem consensu proprio ad pœnam, sed cōsensu ad delictū, quod legum seueritate, & ciuili disciplina ratione quidē naturali pœna sequitur, atq; ita in hūc sensum tendit quod libro. i. de finibus scribit

bit Cicero de his qui debilitati obiecta specie voluptatis tradunt se libidinibus: sæpè etiam, inquit, legum, iudiciorumque pœnis obligantur. Accedit adhæc optimus text. in. l. à reo. §. quod vulgo. ff. de fideiuss. quo in loco huius fit mentio naturalis æquitatis, quæ suadet delicta puniri. Siquidem & præter alia æquum est non tantum delinquentem obligari ad pœnam legis: sed & ad satisfactionem damni, quod proprio crimine priuato, vel reipublice intulit. l. non solum. §. primo. ff. de iniur. l. bona fides. ff. de deposit. sic sanè & rationem naturalis obligationis in delictis expèdunt. Paul. Castrensis in dict. l. ex hoc iure. nu. 34. & 35. Socin. in rubri. ff. de verborum obligat. 2. colum. Fit igitur ex his, non esse necessariam scientiam pœnæ legalis, vt delinquens ea puniri iuste possit, eiusque obligatione contrahat. multa verò, quæ de obligatione ad pœnam legalem tradi poterant, hic missa facimus: poterit enim quis ea legere apud Alfonso à Castro lib. 2. de potesta. legis pœnalis. qui potissimum tractat, obligationem naturalem in ipso delinquente constitui ad legis pœnam subeundam.

Hinc denique glo. Bartol. & huius opinionis authores sequutus verum esse censeo, posse puniri pœna statuti municipalis, vel episcopalis constitutionis eum, qui inscius, & huius pœnæ ignarus crimen lege diuina prohibitum, vel humana vniuer-

sali commiserit: cum iuris diuini, vel humani generalis cõstitutio specialis pœnam addiderit. quam sententiam communem esse fatetur eam probans Caro. Moli. in consuetudi. Parisiensibus. §. 30. quæstione. 41. columna prima. & hæc generaliter dicta sint. nam & generaliter Scot. in. 4. sentent. dist. 6. quæst. 8. hanc vltimam opinionem sequitur saltem vbi actus est iure diuino damnatus. Cæterum de excommunicatione, etiam indicta, ob crimen, alioqui iure diuino, vel humano vniuersali damnatum, per speciale alicuius diocesis statutum, aut constitutionem, quod ea minimè ligetur, qui hanc pœnalem constitutionem ignorauerit, eiusque sit inscius: responderunt Antoni. Abb. & Felin. in dict. capitulo. à nobis. Syluest. verbo. excommunicatio. 2. notabil. 3. Ioann. Maioris in. 4. sentent. distinct. 18. quæstione. 4. columna penul. rursus & idem Syluest. verb. ignorantia. §. 8. Ioan. Drie. de libert. Christ. libr. 2. capitul. ex supradictis. pagina. 246. in hoc ipsum declinat Adria. in. 4. sentent. tract. de clauibus. quæst. 3. versif. sed magis dubium. & est communis opinio, vt eam sequutus asserit Ioan. Crottus in capi. vt animarum periculis. in principio. columna penulti. de constitu. in. 6. qui text. pro huius sententiæ decisione passim ab omnibus citatur, sed ipse non video, qua ratione possit excommunicationis pœna distingui ab alijs: nec enim est necessarium ad excom-

Alm. M mu-

Prioris partis Relectionis

municationem, quòd qui ea ligandus est, huius pœnæ scientiam habeat: siquidem absens, & ignorans excōmunicari potest: quemadmodum iam hoc in. §. admonuimus. idcirco satis est, quòd sciam actum istum damnatum esse, vt iustè liger pœnis iure statutis contra agētē illum, tametsi omnino sim incertus, quænam pœna sit iure in eo casu statuta, atq; ideo mihi non placet hæc opinio Anto. Abb. & aliorū. Denique sequor in hac specie glo. in dict. cap. à nobis. quæ etiam de excōmunicatiōe tractat: & huius sententiæ authores idem erunt hi, qui gloss. indistinctè sequuti fuerē, quos modò citauimus. Nō obert text. in dict. cap. vt animarum periculis. quippe qui omnino sit distinguendus in duas partes, quarū prior generalis est, & diffiniuit, statutū episcopi minimè ligare ignorantē, qui probabili, & iusta fuerint affecti ignorantia in hac autem parte nequaquam ponit illa constitutio exemplum in statuto prohibente, & puniente actum iure diuino damnatum. quo fit, vt congruè text. ille admittat distinctionē glo. in dicto cap. à nobis. quia vbi actus alioqui illicitus statuto episcopi punitur, ligatur statuti pœna omnes, qui sciunt, vel scire debent, actum illum illicitum esse, quanuis ignorant statuti pœnam. At posteriore eius constitutionis pars, dum exemplum subiicit de statuto episcopi puniente furtum, & sic actum iure

diuino, & naturali illicitum: non de ignorantibus, sed de non subditis loquitur, qui puniendi nō sunt, nec ligantur pœna statuti, etiā actū illicitum punientis. Sic sanè illa cōstitutio iatelligenda est, vt minimè refragēt opinioni gl. in. d. c. à nobis.

Præter hæc considerandum est, ignorantiam iustam, inuincibilem, & probabilem non alia ratione excusare, quàm quòd efficiat actum inuoluntarium quo ad eius malitiam. & verè non poterit aliundè asumi vis, & effectus ignorantie: siquidem agitur nunc de peccato, & de pœna, quæ ratione culpæ, ac peccati iure infligitur. quod palam probat text. in capit. 2. de constit. dū illam regulant: Rem quæ culpa caret, in damnum vocari non conuenit, ad ignorātes retulit. Nihil autē potest esse peccatum, nisi sit voluntarium: id verò, quod procedit ex ignorantia inuincibili, non est voluntarium, ergo illud non est peccatū. quod ex Augustino superius ostendimus, & constat ex Aristotele, tertio Ethico. capitulo primo. diuo Thoma prima secundæ. quæst. 76. omnibus eius. q. articulis: quibus cōsentiunt iura, quæ passim ad consensum scientiam exigunt, & ignorantiam, ac errorem cōsensui contrarium esse censent. dicitur sanè inuoluntarium, quod ab ignorantia procedit, non quidem ex eo. quòd illud nō processerit à voluntate, & fuerit volitum: nam verè actus is voluntati tribuendus est: sed dicitur

dicitur actus inuoluntarius, quia est contra volitionem aut nolitionem, quæ haberetur sine tali ignorantia. quod explicat Thomas in dicta questione. 76. articulo. 1. & tertio. quod si verum est, ignorantiam non alia ex causa à peccato & deinde ab eius pœna excusare, quàm quia ratione actus inuoluntarij nulla sit operationi malitia: consequitur manifestè, tunc solum ignorantiam à pœna excusare, cum fuerit inuincibiliter ignoratum id, à quo peccati & actus malitia pendet. etenim hæc collectio manifesta est ex Aristotele in dicto capitulo primo. & capitul. quinto. Thomas in dicto articulo tertio. Nam cum ad ignotum non possit ferri volūtas. l. labeo. ff. de supe. legat. & voluntas sit actio intellectus cognoscentis: nec quisquā dicatur velle quod in mente non cogitauit. Baldus in lege. de quibus. columna quarta. ff. de legi. patet, ignorantiam excusare à culpa & à pœna eius ratione indicta, vbi illud, quod ignotum est, ad malitiam actus pertinet: & rursus non excusare, si ignorantia non sit eius, quod ad malitiam actus attinet: quia in hæc specie ignorantia non constituit inuoluntarium nec est causa causalis illicitæ operationis. hoc ipsum & Diuus Thomas in dicto articulo primo. eleganter exponit igitur oportet expendere, an in eo, qui furtum committit sciens illud iure diuino & humano vniuersali damnatū esse,

ignorans tamen, pro eo crimine synodica Episcopi constitutione latam esse censuram excommunicationis: ignorantia contingat circa id, quod peccati & actus malitiam constituit & à quo malitia tota peccati pendet. profectò non possum mihi aliud persuadere, quàm quod modò significabo. existimo equidem, furtum à constitutione Synodica episcopi puniri: deinde, in hoc exemplo furti malitiam minimè propter istam ignorantiam cessare nec totam nec eius partem. vnde necesse erit asserere, ignorantiam pœnæ & excommunicationis nequaquam tollere malitiam actus per statutum puniti: id est furti: atque ideo minimè à pœna pro eo statuta excusare.

¶ Secundo principaliter hoc in tractatu quaeritur, quid de excommunicatione lata per canonem Romani pontificis pro actu iure diuino damnato: & gloss. in dicto capitulo. vt animarum periculis. verb. statuta. sensit, ignorantiam non excusare ab excommunicationis pœna. eadem opinionem facillimè admittent qui sequuti sunt glo. in dicto capitulo. à nobis. & expressim tenent Syluest. verb. excommunicationis. 2. notabi. 3. Ioan. Maio. in. 4. sentent. distinct. 18. questione. 4. colū. penultim. Ioan. Dried. de lib. Chri. pagina. 246. Adri. in dict. q. 3. de clauibus. versic. sed magis dubium. & versic. ex his. qui & hoc ipsum verū esse existimant, etiam vbi ignoran-

Prioris partis Relectionis

tia iuris humani, & pontificii probabilis sit. vt hinc tãdem excludãt Angeli distinctionem, qui verb. ex communicatio. 7. casu vltimo. hãc opinionem tenet in quibuscunq; canonibus, & constitutionibus Romanorum Pontificum, vel episcoporum, quæ communiter publicãtur, & ita vulgo notæ sunt, vt sit crassa ignorantia, quæ in hoc cõtingat: secus verò esse dicendum opinatur in constitutionibus, etiã Romani pontificis, quæ non ita sunt publicæ, nec vulgo notæ, nec passim publicãtur, quasi nullam faciat differentiam hic author inter cõstitutiones Romani pontificis, & episcoporum. Eandem distinctionem sequutus Angelum tãdem probat Syluester verbo ignorantia. §. 8. ipse verò quoties Romanorum pontificum canones pœnam inferunt pro actu alioqui iure diuino minimè damnato, sed tantum positiuo, arbitror ignorantiam iustam, & inuincibilem huius prohibitionis excusare à peccato, & pœna. nec in hoc est diferimen aliquod inter iura Romanorum põtificum, & episcoporum. etenim non ita facilè iusta, & inuincibilis ignorantia contingit, nec p̄sumitur circa Romanorum pontificum canones, sicuti in episcoporum statutis, & constitutionibus. & tamen si detur inuincibilis & iusta canonum, & legum iuris communis ignorantia, dubio procul ea excusabit à culpa, peccato, & pœna. Quod omnium cõsen

su receptum est in cap. 2. de constit. tradit optimè Alfon. à Castro libr. 2. de potesta. legis pœna. capitu. 14. vers. prima propositio. Quod si lex pontificia pœnam excommunicationis inferat pro actu iure diuino illicito, & damnato: tunc aut ignorantia contingit in hoc, an ille actus reprobus sit, & illicitus: quo quidè casu inuincibilis, & iusta ignorantia planè à culpa, & pœna excusabit: quod negari rectè non potest. supina verò, & crassa ignorantia minimè ignorantem cõstituẽt immunem à culpa, nec à pœna: etiam in statutis episcoporum, & prouinciarum. Nam in hoc nulla potest iure constitui differentia, sed si contingerit ignorantia nõ in eo, an actus prohibitus, & illicitus sit, sed in pœna lege statuta: siquidem criminis author scit, actum prohibitũ esse, & tamen ignorat, quæ sit transgressor indiẽta pœna: tunc siue ea ignorantia probabilis, iustaue sit siue supina parum ad rem conducit nec quo ad leges & canones Romanorum pontificum, nec quo ad Episcoporum statuta: cum isthęc ignorantia nec constituat authorem criminis inuoluntarium, nec ad actus malitiam pertineat, quæ satis alioqui cognita est ipsi delinquenti. Ex quibus vides lèctor optimè, quàm iniquè distinctio fiat inter excommunicationẽ latam à Romano põtifice & eius canonibus, ac excommunicationem illam, quæ cõstitutionibus episcoporũ indiẽta fuerit.

¶ Tertium,

¶ Tertium, quod hac in parte commodè potest examinari, vnica tantum conclusione constabit. Inuincibilis ignorantia, iustave excusat ab illa peccati specie & grauitate, quæ ratione qualitatis ignoratæ iure constituitur. Ad huius assertionis cognitionem, quo facilius intelligatur, exemplum exponimus in eo, qui patrem occidit, ignorans illum esse parentem eius, ita quòd licet nulla contigerit ignorantia circa simplex homicidium, quod quidem voluntariè commisit: tamen ex ignorantia in qualitate an ille pater eius esset, patrem occidit inuoluntarius, quia si cognouisset illū esse proprium parētem, minimè eū occidisset. huius etenim conclusionis ea est ratio, quòd ignorantia iusta, & inuincibilis ideo excuset à peccato & illius pœna, quia constituit quem inuolūtarium & excludit ab actu malitiam operis, à qua culpa procedit: sicuti ex Aristotele Diuo Thoma & alijs satis superius probatū est. igitur quæ ex parte malitia operis causa ignorantia cessauerit & ratione inuoluntarij, ea quidem & excusabit ignorantia à culpa & pœna ob culpam indicta. nā quemadmodum ignorantia eius, à quo solo pendet tota malitia operationis, excusat à tota peccati malitia: sic ignorantia illius circumstantiæ & qualitatis, à qua partim malitia operis pendet, excusabit non à toto peccato nec à tota malitia, sed tantū ab ea malitia & ab ea pec-

cati specie, quæ deducitur, ac constituitur ab illa circumstantia ignorata. ita sanè Patriarcha Iacob dormiens cū Lya putās illam esse Rachelem, quæ sibi fuerat data in vxorē, excusatur omnino à peccato. Genes. ca. 29. ignorauit etenim Lyam esse alienā ab eius cōiugio: tota verò malitia peccati ab hoc pendeat: idcirco à toto peccato immunis est. Sed si quis cū aliqua moniali coierit ignorans illā esse monialem, sciens tamē non esse propriā vxorē, nō coiturus cū ea, si sciret eam esse monialem: quāuis hæc ignorantia inuincibilis sit, non excusabit à peccato fornicationis, sed bene à peccato sacrilegij. deniq; hanc conclusionē principalē probat eleganter. S. Tho. 1. 2. di. q. 79. art. 1. & ar. 3. & ibi Gaie. Ioā. Driedo. de libert. Christ. libr. 2. capitu. ex supradictorum consideratione. pagina. 249. Alfonso à Castro de potest. legis pœna. lib. 2. capi. 14. versi. scēda propositio. Carol. Molina. in consuetud. Parisien. tit. primo. §. 30. qō. 41. & præter hos ex iuris civilis & pōtificij professoribus, nec desūt authores nec legum aut canonum decisiones, quæ ad hanc rem commodè possint adduci. est sanè text. hac de re optimus in capitu. si quis cum duabus. & cap. si quis. & cap. quidam. 34. qō. 2. cum multis similibus. Nā gl. per tex. inibi. Bart. Albe. Bald. & Angel. in. l. si quis ignorans. ff. locat. scribunt, percutietem militem, vel magnatem, si ignorauerit cum esse talem, minimè puni-

Prioris partis Relectionis

endū fore pœna statuta contra percutientem militem, vel magnatē: sed tantū pœna percutientis priuatum. quod satis probat iuriconsultus in eo responso, idem probatur in. l. item apud Labeonem. §. si quis virginem. ff. de iniur. vbi Alberi. etenim si quis virginē, aut matronam ancillari vestitam veste in terpellauerit, ignorans eam virginem, aut matronam esse, non tenebitur ea iniuriarum actione, qua teneretur matronam, aut virginem interpellans. huc pertinet quod adnotarunt glo. Bal. & alii in cap. vnico. quib. mod. feudum amitt. tit. 17. Feudorum. & doct. in capitulo primo. quib. mod. feud. amitta. tit. 6. in pri. tenentes vassalū non amittere feudum, si dominum offenderit ignorans inuincibili, & iusta ignorātia, eum esse dominum: vel si cum vxore domini adulterium commiserit, ignorans eam domini vxorē esse. sic donatarius offendēs donatorem, ignorans eum donatorem esse, non amittet rem donatā, nec ea priuabitur propter ingritudinē ex. l. vlti. C. de reuo. donat. vbi Francisc. à Ripa hoc ipsum probat expressim quæf. 21. quibus item accedit tex. elegās in cap. si verò. in. 2. de sent. excom. quo probatur, non incidere in canonem, nec in eius excommunicationem eum, qui percusserit clericū iusta, & probabili ignorātia ignorans eum clericum esse. cuius decisionis passim apud vtriusq; iuris professores mē

tio fit, præsertim in dicta. l. si quis ignorans. & in. l. si qua per calumniam. C. de epif. & cleri. & in capit. 2. de constitut. ex quibus apparet, prædictā assertionē cōmunē esse.

¶ Hinc multa inferri poterunt. primū equidem constat, ignorātia, etiam iustam qualitatis. & circumstantiæ aggravantis delictum, non excusare ab ipso communi delicto, nec ab eius pœna, nec à malitia: quæ à voluntate illud committendi deducitur. Hanc etenim minime excludit qualitatis ignorantia cū in cōmuni actus vitio minime contingat. hæc vero illatio facte probatur ex prænotatis, & deinde in. l. eum qui nocentem. §. si iniuria. ff. de iniur. quo in loco probatur, Sempronium agere posse iniuriam aduersus eum, qui existimans Titium esse, iniuriam ei irrogauerit inquit enim iuriconsultus: certus sum ego, licet ille putet, me alium esse quàm sim, & ideo iniuriarum habeo actionem. idem probat text. in. l. aut qui aliter. §. si quis dum. ff. quod vi aut clam. l. scientiam. §. sed si defendēdi. ff. ad. l. Aquiliam. qua in parte tractat de eo, qui causa vlciscendi lapidem in Titium emisit, & Petrum prætereuntem percussit. tenebitur siquidem non tantū ad damnum lege Aquilia, sed & alia pœna: tametsi ad damnum tantū lege Aquilia teneretur, si defendendi causa lapidem proiecisset. de quo statim tractabitur in specie.

¶ Secundò patet ex his, nihil ad

rem

rem pertinere, nec quicquam excu-
sare in delictis ignorantia eius qua-
litate & circumstantia, quæ mali-
tiam specialem non addit delicto.
nam cum delictum absq; ea quali-
tate, quæ ignoratur perfectam eius
criminis malitiam habeat & volun-
tarium sit, nec de peccato tractetur
puniendo ratione qualitatis igno-
rata, constat planè ignorantiam istã
nequaquam considerandam fore.
probat hoc text. in l. doli verbum.
§. si quis dolo. ff. de seruo corrupt.
l. falsus. §. qui alienum. & l. vulga-
ris. §. si quis æs. ff. de furt. vbi Bart.
scribit in eo, qui aurum surripuit
æs surripere putans, contingere er-
rorem in qualitate, quæ non facit
cessare eundem animum furandi.
quasi error contigerit in qualitate,
quæ speciem distinctam criminis
non constituit, aut saltem non tol-
lit eius defectus malitiam furti, de
quo puniendo agitur: vt denique
secus esset, si quis vas aureum surri-
puerit credens esse proprium, non
alienum: etenim hic cõtingit igno-
rantia in eo, quod ad malitiam cri-
minis attinet. §. si is qui. & §. sed si
quis. sub eadem. l. vulgaris.

¶ Tertiò infertur, ignorantia qua-
litate & circumstantia, quæ delictũ
numero auget & numero distin-
ctum constituit, excusare à nouo
& alio delicto. tex. optim⁹ in dicta
l. cum qui. §. cum aliquis. ff. de iniu-
rijs. cum aliquis, inquit Paulus, fi-
liũ familiã putat patrem familiã,
non potest videri iniuriam patri fa-

cere, non magis quàm viro, si mu-
lierem viduam esse credat. Hæc &
similia tradit inibi Iuriconsultus,
cuius præter Docto. in eo loco, me-
minit Bart. in l. diuus. nume. 5. ff. de
sicar. Henri. post alios in dicto cap.
si verò. in. 2. de sent. excom. quæ qui
dè illatio satis probatur, si ratioem
ignorantia mature consideremus.

¶ Quarto hinc cõvincitur, falsum
esse quod Barto. scribit in dict. l. di-
uus. nume. i. his equidem verbis. &
ideo si quis furaretur vas consecra-
tum, cum putaret non consecratũ:
tunc inspicitur, quod est sequutũ,
non quod putabat. sensit sanè Bar.
hunc furem non tantum furti cri-
men commississe, sed & sacrilegiũ:
atq; huius pœna puniendũ. quod
mihi nec placet nec iure defendi po-
terit, si constituamus vera esse, quæ
paulò antè versic. tertium. explicui-
mus. nec Bart. quidquam ad huius
assertionis probationẽ allegat præ-
ter text. in dicta. l. vulgaris. §. si quis
æs. qui eius opinionẽ minimè pro-
bat: sicuti apparet ex secunda huius
questionis illatione. etenim si agi-
mus de puniendo furto simplici,
manifestum fit, non esse hunc erro-
rem vel ignorantiam, etiam inuin-
cibilem considerandam. at si de pu-
niendo sacrilegio tractetur, negari
non potest, ignorantiam cõtigisse
in ea qualitate, de cuius punitione
agitur: & ideo eam ignorantiam ex-
cusare probatissimi iuris est.

¶ Quintò colligitur ex prænota-
tis, ignorantiam contingentem in

Alm. M 4 co,

Prioris partis Relectionis

eo, à quo tota malitia actus pendet, excusare quidem omnino à peccato, & culpa, ac demum à pœna, quæ ratione culpæ pro eo crimine legibus statuta est. Huic illationi suffragatur tex. in. l. si cum seruo meo. ff. de iniur. si cum seruo, inquit, meo pugnum ducere vellem, in proximo stantem inuitus percusserim iniuriarum non teneor. idem constat in dict. l. scientiam. §. sed si defendēdi. ff. ad. l. Aquil. vbi iuriconsultus respondet, proiicientem lapidem causa se defendēdi in Titium teneri tantum lege Aquilia ad damnum: nō autem de percussione ad pœnam, si Sempronium prætereuntem percusserit. etenim actus defensionis à Titio aggressore licitus est. actus verò percussione Sēpronii, ipsaue percussio quo ad Sēpronium illicita: quia erat is innocens ab aggressione. Tota igitur huius actus malitia potuit contingere quo ad Sempronium, cuius ratione omnino fuit actio inuoluntaria propter iustum errorem, & ignorantiam, quo fit, vt à culpa, quam in hac disputatione ex malitia metimur, liber sit in præfata specie qui lapidem causa defendēdi emisit. siquidē actus defensionis quo ad Titium licitus fuerit, percussione autem in Sempronium illicitus, nisi ignorantia probabilis, & iusta quo ad hunc contigisset, culpamq; abesse fecerit: atque ideo tota hæc actio à malitia, culpa, & pœna iustissimè defenditur.

¶ Sextò infertur quid dicendum sit in ea quæstione, quam Barto. in dict. l. si cum seruo. exposuit, & idē diffiniuit in. l. respiciendum. §. delinquūt. ad finem. ff. de pœnis. scribens, quòd si quis dolo volens occidere Titium, occiderit Sempronium, quem putabat esse Titium, damnandus hic homicida erit lege Cornelia de sicariis, & sic pœna ordinaria homicidii. idem tenent Andre. Isernia in constit. Neap. lib. primo. rubr. 3. de Homicid. puniend. numero. 5. & ibi Matthæ. numer. 23. quam sententiā probat, & veram esse cēset Carol. Molinæ. in cōsuet. Parisien. titulo primo. §. 30. quæst. 41. numero. 153. tametsi Angelus in dicto. §. delinquunt. Florian. in dicta. l. scientiam. §. sed si defendēdi. Iason. in. l. prima. numero decimo octauo. ff. de legib. Ludouicus Carerius in prætic. criminis. titulo. de homicidio. §. secundo. numero. 57. Barto Capola cons. 33. Ripa in dict. l. vltima. quæst. 21. C. de reuo. donatio. teneant, hunc homicidam respectu occisi dolo caruisse, & ideo non fore puniendum corporaliter, sed extra ordinem arbitrio iudicis. quorum sententia non potest iure defendi: si maturè quæ prænotata sunt pensitemus. quis enim non vidat, hunc homicidam animum habuisse occidēdi hominem, & in id crimen consensisse: vt tandem planè compertū sit homicidiū istud voluntarium fuisse. atq; ideo homicidii pœnam huic infligendam esse. nec

se. nec verum est, nec id recto iudicio congruit, quòd hic homicida dolo caruerit. nam & si verum sit, eū ignorasse quis fuerit occisus, & verè si sciret quis is erat, non occidisset: hoc parum refert quo ad generalem pœnam homicidij: cum hic non tractetur de puniendo eo, qui occidit Sempronium, aut Titium, sed qui hominem occidit puniendus est. Alio qui sequeretur, esse necessariam scientiam specialem occisi & eius cognitionem apud homicidam, vt is puniatur pœna communis homicidij: quia si cognouisset occisum, abstinuisset forsitan ab homicidio. quòd falsum est omnino. satis equidem est, quòd voluerit hominem occidere & hominem occiderit, quanuis in persona errauerit, vt puniri iustè valeat pœna homicidij communis, quòd voluntate & actu commisit, nec circa id aliquam habuit ignorantiam, quæ actum reddat inuoluntarium. & præterea hic homicida in corpore non errauit: etiam si errorem habuerit in cognitione personæ. intelligo autem non contigisse in corpore errorem, quia hominem ipsum homicida occidit, in quem telum direxit, quasi fortassis admittenda sit Angeli opinio, vt locus detur pœnæ extraordinariæ, si quis volens occidere Titium, de cuius corpore, ac persona minimè habuit errorem, percussit Sempronium, qui se mediū obtulit in cautus. etenim in hac specie potest dari aliqua discriminis ratio à præce-

denticali. Quam in re cogitandum esse censeo & omnino perpendendam illationem primam, quam superius explicuimus ex. l. eum qui. §. si iniuria. ff. de iniur. & in. l. aut qui aliter. §. si quis dū. ff. quod vi aut clam.

¶ Septimò hinc erit exquirenda, & examinanda vera ratio decidendi ad text. in ca. si verò. in. 2. de sent. excom. nam ex eo constat, non incidere in excommunicationem latam à canone contra percutientem clericum, eum, qui etiam malo animo Titium percussit probabili tamen ignorantia existimans clericum non esse. Etenim quicquid alij scripserint, ea est propria ratio, quòd ignorantia contingens in eo, cuius causa excommunicationis pœna iure indicta est, omnino ab ea pœna excuset, quippe quæ actum effecerit quo ad illam qualitatem inuoluntarium: tametsi non excuset ab ordinaria pœna percutientis quæ libet priuatum hominem. quæ quidem ratio satis perspicua est ex his, quæ modò latè tradidimus.

¶ Octauò constat ex his intellectus ad text. in eo. capitulo. si verò. nam si quis volens percutere Titium clericum, cui soli inimicus erat, sciens ipsum esse clericum, percussit Petrum clericum existimans Titium esse, erit hic percussor excommunicatus canonis censura. Nulla siquidem in hac specie contingit ignorantia, quæ constituat percussorem inuoluntarium quoad clerici percussione & iniuriam. quod probatur in di-

M 5 eta.

Secundæ partis Relectionis

Et a. l. eū qui nocentem. §. si iniuria. atque expressim admonet Carolus Moli. in dicto. §. 30. quæf. 41. num. 152.

Nonò ad eiusdem capituli interpretationem deducitur vera resolutio eius quæstionis, quam tradit gloss. in dicto. capitulo. si verò. verb. ignorauerit. de illo, qui percutere volens Martinum laicum, errans in persona titium clericum percussit, existimans illum esse Martinum laicum. nam gloss. Alanum sequuta censet, hunc percussorem in canonis excommunicationem incidere. idem notant Host. ibi & Syluest. verbo. excommunicatio. 6. notabil. 4. & tamen ab eadem decisione patet, contrariam sententiam veriorē esse. nec potest constitui cōgrua ratio differentiæ inter hanc quæstionem, & eam, quæ in dicto capitulo. si verò. per Romanum pontificem definita fuit. hic etenim percussor Titium clericum percussit ignorans illum esse clericum, & deinde credens ipsum esse Martinum laicum, imò idem esset, si sciret Titium clericum esse, sed tēpore percussionis existimauit, illū esse Martinum laicum. non equidem est excommunicatus: sicut nec ille qui percussit Titium clericum, cui inimicus erat, ignorās illum esse clericum: vt in dicto capitulo. si verò. constat. atque ita contra Alanum tenuerunt ibi Taneretus, Innocen. Ioan. Andr. Anto. Anchar. Abb. & Henric. quorum opinio communis est, & probatur ex his, quæ su-

perius explicuimus in hoc. §. versic. tertium.

¶ Decimò, perpensis omnibus his ego censeo, percutientem clericum, etiam si probabili ignorantia crediderit esse laicum, incidere in excommunicationem canonis, quorū is eum animum habuit, vt nihilominus percuteret illum, si sciret eum clericum esse. nam ignorantia ista non est in hoc casu causa actus inuoluntarij: & ideo nequaquam excusat à pœna canonis. quod eleganter sēsit. S. Tho. in dicto. q. 76. art. 1.

¶ Undecimò planè apparet, respōsionē, & decisionem text. in dicto. c. si verò. minimè esse specialem in excommunicationis cēsura. nam idē erit in quacunq; alia pœna, quæ legibus statututa sit propter aliquam qualitatem à delinquente iusto errore ignoratam: quæ admodū probatur ex his, quæ in dicto. versic. tertium. latius adduximus: licet Bart. in dicto. l. diuus. ff. de sicar. cuius sententiam censet singularem esse Feli. in dicto. cap. si vero. ad finem. teneat in hoc speciale quid esse in excommunicatione, & pœnis spiritualibus: quasi secus sit in pœnis temporalibus. quæ quidem differentia minimè procedit: nec iure probatur: si consideremus aliquot iuris consultorum responsa paulò antè à nobis citata.

¶ Duodecimò libet hoc in loco ex aduerso quærere de illo, qui Titium laicum percussit existimās eum esse clericum: & glo. in dicto. cap. si verò.

rò. opinatur, hunc percussorem esse excommunicatū propter animū, quem habuit & voluntatem percutiēdi clericum. addit eadem gl. hoc ita esse intelligendum, vt hæc excommunicatio liget, donec sciētiam is habeat veritatis: quæ quidē sibi non constat. nam semel ab ea constituitur excommunicatio, & hæc tollitur absq; aliqua absolutio. quod est contra glo. communiter receptam in clem. 1. de decimis. verb. donec. præsertim quia nullibi in iure traditur hæc ad tempus excommunicatio. vnde licet. gl. sequuti fuerint Hosti. Anton. & Henri. in dicto capitul. si verò. attamen Ancha. Abb. & Feli. contrariū probant: & Frederi. consil. 13. gl. itidem communiter recepta in capit. in audientia. de sent. excom. cuius meminit Feli. in tracta. quando conatus. Fallen. 6. ex ea notans, quòd in censuris quo ad hoc, vt quis excommunicatione afficiatur & ligetur, animus, nec conscientia læsa, nec conatus sufficit. est sanè maximū ¹⁶ discrimen inter cōscientiam læsam errātem circa obligationem ad culpam & conscientiam errantem, ac læsam circa excommunicationem. siquidem ex errore conscientie de obligatione ad culpam, oritur culpa, quæ secluso errore non esset. is etenim qui errore deceptus agit aliquid, putās id esse contra præceptū vel legem dei, videtur eo ipso præceptum & præcipientem contemneri saltem contemptu quodam in

terpretatiuo, q̄ sufficiens est ad obligationem culpæ: vt scribit Thom. 1. 2. q. 19. artic. 5. in responsione ad 3. Hic autem contemptus non est sufficiens, vt quis eo ipso sit excommunicatus, nisi à canone, vel à iudice excommunicetur: sicut sufficit, vt eo ipso sit culpæ mortalis reus. qua ratione qui actum aliquem fecerit conscientia læsa existimās pro eo à iure fuisse sententiam excommunicationis inflētam, non erit ex hoc excomunicatus: tametsi teneatur propter suā cōsciētiam erroncā abstinere ab his, quæ sunt interdicta excommunicatis: vt explicat Alfon. à Castro libr. 1. de potest. leg. pœna. c. 5. ver. lex humana iusta. nec tamē erit irregularis, licet cum hac conscientie læsione & errore celebraverit.

¶ Decimotertiò ab his, quæ iam latè probauimus colligitur, ignorantiam inuincibilē, quæ iusta & probabilis est etiam excusare à peccato & illius pœna eū, qui operā dat rei illicitæ. nam ignorantia inuincibilis & iusta excusat omnino à peccato illo inuolūtario, quod oritur ex re ignorata. hic siquidem est proprius effectus ignorantie inuincibilis, vt ratione inuoluntariis excuset à peccato. hic verò effectus pariratione datur & obtinet in eo, qui dat operam rei illicitæ, vt in eo, qui dat operam licitæ actioni. quod satis eleganter. S. Thomas docet in 1. 2. quæst. 76. art. 3. vbi expressim hoc ipsum notat Caieta. scribens, iudā illicite

Prioris partis Relectionis

illicitè cognoscètem Thamar nurū suam, non commisisse incestum, etiam si operam dederit rei illicitæ, quia ignorantiam habuit inuincibilem. sic & Iacob etiam si causa delectationis vacasset aetui cōiugali, atq; ita daret operam rei illicitæ, cognoscēs tamē Lyam credēs eius uxorem esse minimè peccato fornicationis foret culpandus. Nam cū utrobicq; sit eadem causa: putā ignorantia inuincibilis, iusta, & inculpabilis, oportet ut in utroq; casu sit in uoluntariū: & inde omnino sequitur, ut etiā utrobicq; sit excusatio peccati totius, quod proueniret ab illo ignorato, si cognosceretur: sicuti probare conatur subtili ratiocinatione Alfon. à Castro in dict. lib. 2. de potest. leg. pœnal. cap. 14. vers. secunda propositio. & probatur his quidē cōclusionibus, & authoritatibus, quarum mentionem fecim⁹ in hoc. §. vers. tertiū. præsertim hoc cōstat in dict. c. si verò. ubi dās operā rei illicitæ propter inuincibilem ignorantiam excusatur ab excommunicatione iure indicta propter delictū, quod à re ignorata procederet, si cognosceretur. Nec quidquā refert, quòd danti operā rei illicitæ imputatur quidquid inde sequit, etiā præter eius intentionē etiā casu. c. cōtinebat. de homici. & ibi doct. cōmuniter: & Card. in dict. c. si verò. de sent. excō. nam id est intelligendū vel quo ad pœnā irregularitatis, quæ sæpe iure infligitur absq; culpa, quatenus culpa dolū, & ma-

litiam significat: quod alibi tractabit. vel minimè procedit, ubi propriè contingit ex ignorantia iusta, & inuincibili defectus volūtatis, quæ necessaria est ad culpā, & malitiā, eiusq; pœnā cōstituendā. nec deniq; poterit cuiquā persuaderi distinctio illa operæ illicitæ, & licitæ, ubi ignorantia inuincibilis detur, quæ in uoluntariū efficiat: si quis exactè, ac diligèter obseruauerit radicem, & veram huius materiæ cognitionem ex Aristotele, Iurisconsultis, & ipsis adhuc canonicis decisionibus.

¶ Decimoquartò ex his deducitur vera interpretatio ad text. in dict. capitulo. si verò. in cuius casu, & specie percutiens clericum ex ignorantia, non effugeret canonis excommunicationem, si ea ignorantia foret vīcibilis, supina, & crassa. quod inibi respondit. gl. cōmuniter recepta verb. ignorauit. quæ quidē cōclusio & præcedētē illationē firmiorē reddit. cū verè sit potiùs constituenda differētia inter ignorantiam inuincibilem, & crassam, vel supinā quàm inter operam licitam, & illicitam. deinde satis apparet, non ex eo percutientem clericum, quem probabili ignorantia esse clericum ignorauit, excommunicationem effugere, quòd canon ad hanc excommunicationem exigat dolum & malitiam, quæ abest ab ignorante nec sufficiat culpa lata, quæ datur in eo, qui operam dabat rei illicitæ: Card. equidem & Felin. post alios in

in dict. cap. si verò. Panormit. in ca.
 2. num. 6. de cōstit. & Syluest. verb.
 ignorantia. q. 8. & quidam alii, qui
 in die. cap. 2. de consti. Abb. opinio-
 nem sequuti fuerit, opinantur, ideo
 in casu dict. cap. si verò. percussorē
 clericū immuncem esse ab exco-
 municatione canonis: quia canonis
 dolum requirit, & ubi ad pœnam
 dolum est necessarius nō sufficit cul-
 palata. nam quicquid sit de hac o-
 pinione, an pœna legis dolum exi-
 gentis habeat locum, ubi tantum
 sit culpa lata de qua Bart. in l. quod
 Nerua. col. 7. ff. de pos. si. Deci. in dict.
 capitulo. 2. de consti. Doct. in l. in
 actionibus. ff. de in litem iur. maxi-
 mē idem Deci. numer. 19. & Franc.
 Duarenus. num. 33. Zasius libr. 1. sin-
 gul. respons. capi. 2. nihil id pertinet
 ad casum: quo ignorantia sit iusta,
 aut inuincibilis: siquidem ea excu-
 sat etiam dantem operam rei illicitæ,
 vt expressim in dict. cap. si verò.
 probatur. nec item quicquam o-
 pinio Abb. facit ad illius capit. deci-
 sionem. cuius communis interpre-
 tatio dicit, percutientem clericum
 ex crassa ignorantia, incidere in ex-
 communicationem canonis, & ta-
 men ipse Panor. & eius sequaces fa-
 tentur, regulariter crassam ignoran-
 tiam, procedere à lata culpa, non à
 vero dolo. Vnde manifestū fit, non
 rectē à nostratibus perpensam fuis-
 se rationem tex. in dict. capi. si verò.
 nos verò de his aliqua diximus in
 reg. possessor. de regu. iur. 2. part. 6. 7.
 nume. 7. subinde constat, quòd ubi

adest inuincibilis & iusta ignoran-
 tia, ea excusat, etiam si det quis ope-
 ram rei illicitæ. quicquid Doctro.
 hac in re scripserint. *Illud sanè prætermittendum nō
 est, tunc plurimum referre quòd
 ignorans dederit operam rei licite,
 an illicitæ, quoties ignorantiam ha-
 buit crassam, aut supinam, siquidē
 quo ad maiorem & minorem cul-
 pam & pœnam eius, qui ex igno-
 rantia vincibili & supina fecerit a-
 ctum, considerandum est, an is de-
 dedit operam rei licite vel illicitæ,
 nam malum, quod quis dans ope-
 ram illicitæ actioni ex crassa, aut su-
 pina ignorantia facit, nullam excu-
 sationem habet, quia non est ab il-
 lo per accidens, sed per se volutum
 quia is apertē voluit rem illam illi-
 citam, cui operam dabat & volens
 illam. cēsetur eo ipso velle id, quod
 per se & necessariò sequitur ex il-
 la. Quo fit, vt istius ignorantia cras-
 sa non ad eò diminueat malitiam o-
 peris, vt valeat illud transferre ab
 vna specie peccati in aliā, imò illud
 manet in ea specie peccati, in qua
 collocaretur, si esset ex industria fa-
 ctū. sic sanè si quis dans operā rei il-
 licite percusserit Petrum, quem ex
 ignorantia crassa ignorat esse sacer-
 dotē, peccabit peccato sacrilegij, &
 erit excommunicatus secundum cō-
 munem. in dicto capitul. si verò. cu-
 ius modò mentionem fecimus. ea-
 dem ratione, si quis accedat ad me-
 rettricem, quam ex ignorantia crassa
 ignorat esse suam consanguineam
 aut*

Prioris partis Relectionis

aut affinem, peccabit non tantum peccato fornicationis, sed & peccato incestus, sicut peccaret si sciret, illam esse consanguineam, vel affinem: nec effugiet penas pro peccato incestus lege statutas. ex quibus poterit intellectus deduci ad tex. in cap. si quis cum duabus. & in capitu. si quis cum matre. & capitul. vlti. 34. q. 2. vbi quis non punitur pena in incestus, si operam fornicationi exhibens cognouerit consanguineam, aut affinem ex ignorantia. id enim procedit, quia ea ignorantia probabilis, & inuincibilis fuit: alioqui si foret crassa, & supina profecto puniendus esset vt incestus reus ex his, quae modo diximus, quia operam dabat rei illicitae. & ignorantiam supinam habuit non equidem diffiteor, imò æquum esse censeo aliquid huic de ordinaria pena remittendum esse, quippe qui videam, hanc ignorantiam crassam, & si non valeat peccatum ab vna specie in aliam mutare, aliquantulum malitiam minuere peccati, ex illa quidem, quam haberet si ea actio ex industria facta fuisset. quod omnes fatentur post Panor. in diet. capitu. 2. de constit. num. 6. S. Thomas. 1. 2. q. 76. art. quarto. Syluest. verb. ignorantia. §. quinto & 8. Adrian. quodli. quarto. arti. primo. Almain in moralib. capitulo quarto. idcirco & in actibus illicitis supina ignorantia, modo affectata non sit, minorem culpam, & penam efficit.

Quòd si quis dederit operam rei

licitae, & iustae, atq; ita ex ignorantia crassa, ac vincibili malum egerit multum equidem excusandus est. nam licet in totum à peccato non excusetur tanta tamen in hac specie constituitur excusatio, vt malum illud ex ignorantia crassa commissum non permittat manere in eadem specie peccati, in qua fuisset, si ex scientia fieret. quia malum hoc non est per se voluntarium, sed tantum per accidens: cum malum nusquam ex natura sua oriatur à bono: sed per accidens. Hic verò intelligo per accidens esse malum voluntarium etiam quantum ad obiectum peccati. nam non fertur voluntas per se, nec directè, sed interpretatiue in obiectum, vnde peccatum sumitur: siquidem peccatum oritur ex ignorantia, quae non fuit directè voluntaria, imò indirectè: quia noluit adhibere diligentiam, quam tenebatur. at vbi quis dat operam rei illicitae, licet habeat ignorantiam, quae tamen crassa sit & vincibilis, voluntas eius directè fertur in obiectum peccati seu in obiectum, vnde peccatum sumit speciem & sic in actum, qui est contrarius virtuti: per accidens aut fertur in actum contrarium virtuti & sic in peccatum: vt S. Thomas tenet in dic. art. 4. vbi eius sensum explicat optimè Caieta. scribens, quòd qui scienter peccat, voluntariè fertur in actum contrarium virtuti directè & per se, quippe qui sciat, illum esse contrarium virtuti, & nihilominus eum eligit & agere vult: sic etenim directè & per se fertur

fertur eius voluntas in peccatum.

Hinc inferitur, quòd Iacob quando dormiuit cū Lya, quæ non erat sua, si ignorasset crassa ignorantia illam non esse suam: admonuerat enim illum aliqua socii ancilla de illusione futura, & ex negligentia noluit explorare: tunc dormiens cum Lya non fuisset omnino excusatus à peccato, quia reuera peccauit, fuisset tamen excusatus à peccato, & illius specie, quæ ex certa scientia in eo casu contingeret. Nò enim diceretur Iacob commisisse fornicationem, quia non fuit ab eo per se volita, nec in animum eius inducta. & subinde à pœna huius criminis foret excusandus. quemadmodum tradit Alfonso à Castro de potest. leg. pœnalis. lib. 2. ca. 14. vers. Nec refert. tex. optimus in capi. in lectum mariti. 14. q. 2. vbi excusatur à peccato incestus maritus ipse, in cuius lectum soror iuit vxoris, quam quidem putans suam esse vxorem cognouerit. & tñ licet propter ignorantiam excusetur maritus, pœnitentia tamen illi iniūgitur. Ex quo deducitur ignorantiam illam culpam aliquam habuisse, & denique fuisse crassam, aut culpabilem.

Eadem sanè ratione poterit quis defendi à pœna incestus, & ab excommunicatione indicta per Cle. vnicam. de consang. si matrimonii cōtractui dederit operam, & ignorantia crassa vxorem duxerit consanguineam. De quo ipse scripsi in Epitome ad quart. Decreta. secun-

da par. capit. sexto. §. octauo. nu. 21. ¶ Decimoquintò cōstat ex his, quanam ratiōe sit accipiendū quod traditur à Iuriconsulto in l. 1. ff. de legib. dum inibi expressum est, per leges puniri delicta, quæ etiam per ignorantiam cōmittuntur. idem diuus August. docet de natura, & gratia scribēs, quòd quidam per ignorantiam peccant. notat hoc ipsum Gratianus in cap. 115. q. 1. & Aristot. lib. 3. Ethic. c. 1. dum ignorantē prauum, & malum appellat, assuecās eum non excusari. Quæ quidē subsistere nò possunt, si vera sunt, quæ iam non semel admonuimus: nempe, non posse absque voluntate peccatum contingere, & voluntatē ex ignoratione abesse. Nihilominus re spondendū erit, nò semper ignorantia cōstituere quem inuoluntariū: atq; ideo quoties ignorantia minime excludat voluntatem, nec constituat agentem inuoluntariū, tunc malum factum ex ignorantia peccatum erit, & punitione dignum. id verò poterit accidere propter ignorantiam affectatam, quæ cum directè volita sit, eandē habet scientiæ conditionem, & idem operatur, quod operaretur sciētia, si adesset. Nam ex nimia voluntate peccādi oritur hæc ignorantia, quam quis tollere non vult, vt liberiùs peccet. Idcirco hic voluntate peccatur, nec ista ignorantia minuit, imò auget peccati culpam, vt S. Thomas explicat. 1. 2. quæst. 76. art. 4. meminit huius ignorantie affectatæ glos. in capit.

Prioris partis Relectionis

pitū. eos. de tempore. ordinat. 6. verbo affectata. & ibidem Ancha. Do mi. & Doctōr. Quamobrem in huius ignorantie casu dubio procul obtinet dic. l. i. & quæ in similibus locis passim traduntur.

Potest item peccatum ex ignorantia commissum culpam voluntariam habere, & ideo legibus puniri ea poena, quæ ad malitiam reprimendam cōstitui solet, cū ea ignorantia crassa est, & supina. ignorantia etenim uincibilis peccatum est, si sit eorum, quæ aliquis scire tenetur, & est voluntaria, quia in nostra potestate est eam repellere. Nā ipsa negligētia sciendi, & item vel ipsa temeritas, aut in consideratio eius qui actionem aliquam aggreditur ignorans ea, quæ sunt ad eius rectā operationem necessaria, peccatum est rationem habens à voluntate, & ideo punibile. l. culpa est. ff. de reg. iuris. l. latæ culpæ. ff. de verborum significatione. l. i. ff. si mentor fals. mod. dixerit. l. illicitas. §. sicuti. ff. de off. præf. cap. Apostolicæ. de cleric. excommu. capitu. 2. de constitut. in 6. notant Abb. & doctō. in capit. 2. de constitut. cum his, quorum ipse mentionem feci in regul. possessor de regul. iur. 2. part. §. 7. nume. 7. pulchrè S. Thomas. 1. 2. quæst. 7. articu. secundo. Quibus mirè conueniunt Aristote. verba. 3. Ethi. capit. 1. vnusquisque inquit igitur prauus, quid agendum, à quibusque abstinendum sit, ignorat: obq̄ huiusmodi errorem iniusti, & omnino mali

homines efficiuntur. inuitus igitur dici debet, non si quis ignorat id, quod conducit: non enim ignorantia, quæ in electione consistit, inuiti ex causa, sed prauitatis: nec ea, quæ est vniuersalis: quippe cū ob eam homines vituperentur. Hæc Philosophus, sentiens ignorantiam prouenientem ex prauitate electionis, non esse inuoluntarii causam sed prauitatis. Cū enim quis nesciat ea, quæ poterat, & tenebatur discere, sponte nescit: ipsiq̄ adscribenda est ignorantie causa: sicuti apud Aristotem notat Eustratius. Rursus idē Aristoteles eodem libr. capit. quinto. eos quoque, inquit puniūt, qui aliquid eorum ignorant, quæ ad leges pertinent, quæ quidem & sciri debeant, & difficilia non sint. simili modo etiam in aliis, quæcunque ignorare per negligentiam videntur: eo quòd in ipsis sit non ignorare: quippe qui adhibendæ diligentie domini sint, ac potestatem habeant. Hactenus is author, in cuius commentariis Eustratius exempla huius crassæ ignorantie iuris, & facti tradit, quæ & à iuris vtriusque professoribus passim traduntur. Sic denique est intelligendum responsum Iurisconsulti in dict. l. i. quo in loco glo. Barto. & alii idem expressim adnotarunt.

Longiùs profectò ab instituto digressi forsan fuimus, quàm par erat huic tractatui: id tamen fecimus, ut responderemus quæstioni difficili de constitutione ab actum iure diuino

uino illicitum excommunicante. Nec quicquā oberit ratio illa, qua traditum est, voluntate delicta distingui: quia, etiam si ea propositio longiorem examinationem exigat, hac in parte satis est, voluntatē per se, & directē ferri in eum actū, qui malitiam habet, saltem eam cuius ratione excommunicatio indicta est: idcirco voluntas non deficit ad operationem illam, quæ excommunicatione punitur. Quod satis probatum extat ex his, quæ in hoc §. latē tractauimus.

Ex. §. sequenti.

- 1 Quis possit excommunicare: & quod hæc potestas iurisdictionis est, non ordinis.
- 2 Fœmina an possit excommunicare?
- 3 Laicus non potest excommunicare.
- 4 Excommunicatus, an possit excommunicare?
- 5 Absolutio necessaria est ab excommunicatione, quæ lata fuit ad tempus tacitum, vel expressum.
- 6 Absolutio ab excommunicatione, an possit dari sub conditione, & ad reuocandum?
- 7 Absolutio præstita absq; iuris canonici forma, an teneat?
- 8 Excommunicatus in vita, post mortem etiam potest absolui, & quid de absolute in mortis articulo?
- 9 Laicus in mortis articulo, an possit absolue ab excommunicatione?
- 10 Absolutio ab excommunicatione, an possit dari ab eo, qui presbyter non est.
- 11 Absolutio ab excommunicatione, qualiter sit danda: & quibus præmissis?
- 12 Clericus sacerdos ratione Iubilæi, & bullarum Apostolicarum aliquem absoluens, an censetur eum absoluisse à peccato oblito,

cuius causa erat excommunicatus?

- 13 Excommunicatus pluribus excommunicationibus: quomodo possit ab omnibus absolui?
- 14 Excommunicatio, & absolutio ex falsa causa obtenta, an vim habeant, & effectum?
- 15 Sacerdos electus ad confessionem penitentialem virtute bullarum, aut Iubilæi, an possit absolue ab excommunicatione causa hæresis inflicta?
- 16 Absolutio ab excommunicatione obtenta in foro conscientie ex potestate Iubilæi, aut bullarum: an habeat vim in foro exteriori?

§. Vndecimus.

ED etsi multa de hac excommunicationis censura iam tradiderim, nihilominus pauca prædictis addam in ea quæstione: quis possit excommunicare. Cui præmittam, excommunicandi potestatem ad clauem iurisdictionis: non ad clauem ordinis pertinere. Nam cum hæc potestas ad fori exterioris disciplinam spectet, vbi causa inter homines agitur: ideo illius propria erit, qui iurisdictionem in foro exteriori habet: etiam si ordinis potestatem non habeat. hanc assertionem veram esse probant. S. Thom. & alii in .4. sentent. distin. 18. quæst. 2. artic. 2. ad primam. idem. 19. dist. q. 1. ad 3. & est cōmunis opinio, quam tenent Panor. in cap. ab excommunicato. nume. 5. de rescript. & sum-

Alm. N marum

Prioris partis Relectionis.

marum auctores verb. excommu-
nicatio, idem Panor. in ca. transmis-
sam de electio. 1. notab. Hostien. in
summa de sent. excom. §. quis pos-
sit. versi. nedum autem. Felin. in ca.
dilecta. de maio. & obedi. nume. 3.
Ex quibus illud constat, quod non
sit necessarius sacer ordo ad potesta-
tem excommunicandi: tametsi ali-
quis ordo præmittendus sit huic po-
testati, vt tandem eam possit habe-
re, qui clericus sit & aptus, ac ido-
neus ad obtinendum beneficium
ecclesiasticum. quod expressim Fe-
li. adnotauit in dict. capi. dilecta. cu-
ius ea poterit ratio constitui, quod
licet excommunicatio in exteriori
iudicio feratur, & pronuntietur, ta-
men quia aliquo modo pertinet ad
aditum regni cælestis, cum ecclesia
militans præstet viam ad triūphan-
tem, clavis dicitur iurisdictionis, &
ad claves pertinet: vt explicat sãct.
Thomas in dict. q. 2. dist. 18. & pro-
batur in capi. vlti. de excessi. præla.
qua ratione par est, quod non pos-
sit excommunicatio ferri: nisi ab eo
qui clericus sit, & idoneus ad con-
sequendam ecclesiasticam dignita-
tem, cuius ratione excommunican-
di potestas iure competit.

Primùm igitur ad quæstionem re-
spondentes asseueramus, excommu-
nicandi potestatem iure compete-
re his, qui iurisdictionem ordinariã
ecclesiasticam in exteriori foro ha-
bent: etiam si sint inferiores episco-
pis. text. optimus vbi hoc ipsum om-
nes adnotarunt in cap. cum ab ec-

clesiarum prælatis. de offi. ordina.
cap. sicut tuis. de simo. capi. cum in
ecclesia. de maior. & obedi. glos. in
dict. cap. cum ab ecclesiarum. Hen-
ri. in cap. si sacerdos. col. 2. de offi.
ordi. qui tractat late, an sacerdos cu-
ram animarum habens possit excom-
municationem in parochianos sibi
subditos ferre.

Secundò ex hoc apparet, iudicem
etiam delegatum posse vti excom-
municationis censura: quod mul-
tis in locis probatur: & præsertim
in cap. præterea. de off. deleg. nota-
tur in cap. 1. eo titul. & est omnium
communis opinio, de qua minimè
oportet disputare.

Tertiò hinc & illud est colligen-
dum, quod licet quandoq; fœmi-
na obtinere possit ratione dignita-
tis quandam ecclesiasticam iurisdic-
tionem quo ad correctionem, &
administrationem. capit. dilecta, de
maio. & obedi. ca. cum dilecta. de
confir. vtili. vel inutili. non tamen
potest aliquam iurisdictionem exer-
cere, quæ ad claves spectet nec in
foro interiori, nec exteriori: est enim
fœmina incapax huius potestatis.
de foro interiori tex. est satis celebris
in capit. Noua. de pœnit. & remiss.
quo constat, non posse fœminis cõ-
petere vsum clauium respectu or-
dinis, cuius sunt incapaces. idem la-
tè aduersus Lutherum pluribus ra-
tionibus, & autoritatibus osten-
dunt Ioann. Rosensis artic. 13. con-
tra Luthe. & Alfonso à Castro ad-
uersus hæreses. verb. absolutio. Io-
an.

an. Bunderius in compendio contra Lutheranos tit. II. artic. 6. Imò fœmina etiam si ordinetur nō recipit characterē: quēadmodum ex dict. cap. Noua, omnes deducunt, maxime Abb. gloss. in cap. diaconissa. 27. q. 1. notant Florent. hæc & alia in. 3. part. tit. 16. capit. 7. §. 2. Syluest. verb. Abbatissa. q. 2. & 3. San. Thomas, & alij in. 4. sentent. dist. 19. q. 1. artic. 1. ad 3. qō. & inibi cæteri Theologi. optimè Henri. in dict. ca. dilecta. de maio. & obed.

Quartò inde infertur, laicum non esse capacē huius iurisdictionis, ad quam excommunicatio pertinet: idēq; multis comprobari potest, sed præmaximè ex eo, quòd laici spiritualia tractare non possunt. capit. 2. de iudic. ca. ecclesia sanctæ Mariæ. de constit. capi. bene quidem. cap. si imperator. cap. si duo. 96. dist. potestas autem excommunicandi potissimum ad spiritualem iurisdictionem attinet: cum & ad clauēs ecclesiæ pertineat, vt superiùs admonuimus: ac notat Panor. in cap. ab excommunicato. col. 2. de rescript. in specie hanc illationem. Cui & illud accedit, q̄ laicus non potest constitui vicarius episcopi. capi. in nona. 16. quæstio. 7. ex quo hoc ipsum deduxere Panor. mit. & Docto. præsertim Felin. nume. 6. & Deci. num. 15. Ripa. numer. 116. in dict. cap. 2. de iudic. quo in loco hi Docto. idem procedere, ac verum esse cēsent, etiam in clerico, qui sit coniugatus. Quia in re idem notant Abb. in capit. sanè. in. 1. de cleri.

coniugat. Ioan. Andre. & Domi. in capi. vnico. versi. in cæteris. de cleri. coniuga. in. 6. idem quo ad laicum simplicem tenent glos. in capi. præter. §. verum. verb. ducibus. 32. distin. & in dict. capi. bene quidem. verb. laico. & ibi Doct. atq; Bertachinus in tracta. de episcopo. in. 7. part. 4. lib. quæf. 18. Tametsi præcitata glos. velint, ex delegatione Papæ posse laicum excommunicare. cap. Menam. 2. quæst. 4. quod Panor. sequitur, & probat in dict. ca. ab excommunicato. 2. col. & in dict. ca. ecclesia sanctæ Mariæ. col. 3. & in capi. canonica. ist. tit.

Quintò patet ex his, posse iudicem occultè excommunicatum, qui ex ratioe. l. Barbarius. ff. de offi. præ. potest exercere publicam iurisdictionem, excommunicare. Quia excommunicatio ad iurisdictionem, & officium publicum spectat. sic etenim in hac specie tenuerūt Abb. in dict. cap. ab excomu. 2. colū. idem Abb. & Felin. alios allegans in capi. ad probandum. per text. ibi. de re iudic. col. 3. idem Feli. in capit. si verè. de sent. excomu. huius item sententiæ authoresse videtur. S. Thom. in. 4. dist. 18. q. 2. artic. 2. ad 3. dū asserit, non posse excommunicatum excommunicare, quia priuatur iurisdictionis vsu. ergo cum habet eum vsu, poterit excommunicare. & opinio ista mihi verior est, licet cōtrariam probauerit glos. in summa. 24. qō. 1. Anchor. & Francus in capi. pia. col. 3. de exceptio. Anto. & Imola in cap. sci. Alm. N. scitatus.

scitatus. de rescript. Paul. Eleazar. in cap. si celebrat. col. penul. de cleri. ex com. Fran. in capitu. presenti. & in cap. decernimus. ist. tit. Domi. in ca. si is cui. de off. delega. libro. 6. quorum sententia magis communis est. de qua quidem dubitat Probus in ca. vlti. q. de const. in. 6. licet idem in dict. ca. presenti. dixerit, seipsum in dict. ca. vlti. priorē opinionem sequutum fuisse.

¶ De absolute ab excommunicationis sententia obtinenda superest modò aliquot hoc in loco examinare, illud prenotantes, ad eò necessariam fore absolutionem ab excommunicatione, quæ semel quæpiam ligauerit, vt etiam si excommunicatio iniusta fuerit, nihilominus ad plures effectus absolutio petenda sit: quemadmodum probare conati sumus in hac relectione. §. 7. nume. 7. Etenim postquam semel excommunicatio lata est, & ligat, indiget excommunicatus absolute, quæ præstanda est iuxta formam iuris, traditam in cap. à nobis. in. 2. de sentē. excom. igitur absq̃ ea solcani absolute minimè tollitur excommunicatio. text. optimus in cap. cum desideres. eod. tit. §. vlti. Quamobrem Panormit. in cap. 1. de iudic. notab. 6. post glos. in Clemē. 1. verb. donec. de decimis. existimat, excommunicationem ab homine latam sub ea conditione: donec satisfeceris: nō tolli, nec dissolui absq̃ absolute, etiam sequuta satisfactione. idem Abb. & Anania in ca.

cum tu. de vsur. idem Abb. in dict. Clem. 1. Felin. in capi. ad aures. de simonia. Domi. in capi. 1. §. si verò. de elect. ist. lib. Deci. in capi. ex literis. col. de consti. idem in cap. quæstioni. de appellat. Innocen. & Anto. in capi. cum bonæ. de æta. & qualita. quorum opinio communis est secundum Feli. Deci. & Ripam in dicto capit. 1. notab. 6. quo in loco Andre. Alciat. in notabi. 5. hanc opinionem communem improbat, argumentum assumens à suspēione ecclesiastica, quæ nulla indiget absolute, aut relaxatione, si lata fuerit ea conditione, donec satisfactum fuerit: nā sequuta satisfactione, ipso iure remissa, & sublata censet: quod omnium, quos modò citauit, communi sensu decisum extat post gl. in dict. verb. donec. vbi Paulus Eleazar. & Imolante Alciat. eius opinionem tenuerunt: quam hic non verebimur latius expendere propter frequentem huius disputationis vtilitatem: tamen in epitome ad. 4. decret. 2. part. cap. 6. num. 16. cōmunem sententiam obiter sequuti fuimus.

Et sanè præter Panorm. rationem deductam ex dict. capit. à nobis. ad communis sententiæ probationem accedit quod notat Florēt. in. 3. part. tit. 24. cap. 77. §. 1. scribens absolute nem ab excommunicatione non posse concedi sub ea conditione: si satisfeceris: debet enim simpliciter, non sub aliqua conditione ministrari iuxt. reg. actus. de regul. iuris.

Hæc

Hæc autem excōmunicatio: donec satisfeceris: hūc sensum verè habet, vt semel excōmunicatus ab eodem excōmunicatore absoluat̃ ea quidem conditiōe: si satisfeceris. ergo forma ista sufficiens non est ad absolutionem ab excōmunicatione, etiam si cōditio euenerit. Huic equidem rationi satis responsum erit, si constituerimus discrimen, & differentiam inter hæc duo: nempe, quòd quis excōmunicatus semel simpliciter, postmodū absoluat̃ sub cōditiōe: vel quòd ab initio excōmunicetur quisquā sub conditione: donec satisfecerit. Nam priori casu semel habuit excōmunicatio vim absolute absq̃ aliqua conditione: at in posteriori excōmunicatio semper habuit illam conditionem ab initio: donec satisfeceris: & tamē aliter respōdendum erit, vt planè falsam fore opinemur Florētini sentētiā m asserentis, absolutionem ab excōmunicatione posse ea conditione ministrari: si satisfeceris: ex eo quidē, quòd & ipsa excōmunicatio ferri possit sub conditione ea. præterea. de appellat. vbi Deci. post alios: atq̃ ita Florent. opinionem falsam esse contendit Marti. Azpilcueta in capi. 1. nu. 62. de pœnit. distinct. 6.

Secundò eandem cōem opinionem cōprobat glo. notab. in. c. præfenti. verb. declaramus. supra eo. tit. quæ asserit, excōmunicationem suspendi non posse, nec commodè pati suspensionem. Quia vel est omnino per absolutionem in totum tollen-

da, vel manebit eius vis, & effectus integer non obstāte suspēsiōe. Ergo nō poterit excōmunicatio tolli absq̃ absolute si semel simpliciter lata fuerit: nec item si semel ligauerit ad huc ad tēpus lata, ea quidem lege: donec satisfeceris. Parum tamē obert hæc cōsideratio, etiā si ex cavelit quis probare, non posse ferri excōmunicationem ad tēpus, atq̃ ideo ita latam, donec satisfeceris: simpliciter, & absolute latam censerit. Nam licet excōmunicatio verè suspēdi non posset, nihil impedit, quòd ab ea detur absolutio ad certū actum, vel tempus, quo finito iterū quis sit ipso iure excōmunicatus sub eisdē monitionibus, & solēnitatibus, quibus prior excōmunicatio inflicta fuit. Atque hæc ipsa absolutio vulgo appellatur ad reincidentum: eamq̃ praxis iā diu admittit. Est etenim huius absolutio nis illud peculiare, quòd lapso termino in absolute præfinito, vel peracto actu, ad cuius effectū quis absoluitur, statim absq̃ noua sentētia excōmunicatus in priorem incidat excōmunicationem. Hoc ipsum probatur in cap. veniens. in. 2. de testib. & in cap. Apostolicæ. de exceptio. vbi Feli. col. 1. idem adnotauit post Hosti. idem Feli. in cap. ad reprimentam. de off. ordi. col. 2. Ioan. Andre. Hosti. Anto. & Abb. col. vlti. in dic. ca. veniens. Franc. in capit. præterea. col. 2. de appellat. Feli. in cap. 2. col. 2. de testibus cog. Deci. in capit. 1. de iudic. 2. lectione. notab. 6. & ibi Frācisc. de Ripa. nume. 25. idem Deci. in

Alm.

N 3 consi.

consil. 143. quorum opinio cōmunis est, & planè procedit i casu, quo expressim absolutio datur ad reincidendum: vel vbi absolutio ab excommunicatione cōceditur ad tempus explicatum, vel tacitum, aut ad certum actum: vt fatentur præcitati Doct. tametsi Areti. in dict. ca. veniens, velit probare necessariam fore nouam excommunicationem.

Quod si quis fuerit simpliciter absolutus ab excommunicatione, præstita cautione, de satisfaciendo, tunc etiam si non satisfecerit, nequaquã incidit in priorem excommunicationem: sed oportet, quòd iterum excommunicetur. tex. celebris in dicto capit. ad reprimendam. vbi Panor. & Feli. col. 2. ac pleriq; alij hoc adnotarunt. idè Rota in nouis. 490. Deci. in dict. ca. 1. de iudic. 2. lectio. notabili. 9. ad idem text. in capit. ad nostram. in. 1. de iureiuran. & in ca. quæstioni. de appellat. est tamen & in hoc specialis casus in. cap. eos. supra ist. tit. vbi excommunicatus ab homine, vel à iure, absolutus propter aliquod impedimētum ab eo qui iure ordinario absoluere non poterat, in eandem priorem excommunicationem incidit ipso iure, si sublato, ac cessante impedimento absolutionem ab eo, cui verè competeat, minimè postulauerit. Hoc siquidem obtinet, quia ex causa periculi mortis, aut alterius iusti impedimenti excommunicatus, absoluitur ab eo, qui alioqui non habebat absoluendi potestatem. Nec in

hac specie distingüenda est excommunicatione iuris ab excommunicatione hominis: etiam si Rotæ decisio paulò antè citata velit hac distinctione uti.

Sed & ratio, qua Panor. & alij tenentes communem sententiam vti fuere, non omnino congruit. Nam etiam si forma illa sit necessaria ad absoluendum ab excommunicatione, tamen absolutio absq; ea forma, & absque alijs sollemnitatibus iure Pontificio requisitis præstita valet, & tenet. glo. vlt. communiter recepta in cap. cum desideres. de senten. excommu. Francus in ca. qua fronte. col. penult. de appellat. Florenti. 3. part. titu. 24. capit. 77. Syluest. verbo. absolutio. 3. §. 3. quorum opinio communis, est contra Hostien. cui equidem communi opinioni suffragatur tex. in ca. venerabilibus. §. sanè. ist. tit. probans, absolutionem ab excommunicatione obtentam ab eo qui potestatem habet absoluendi, validam esse, etiam si iniusta sit & iniquè præstita. cuius decisionis ad hoc præter Doct. ibi meminere Abb. col. vlt. & Card. col. 3. in capi. ex parte. de off. ordi. Fran. & Præpo. in capit. quæstioni. de appellatio. Abb. in cap. qua fronte. col. 5. eod. tit. vbi cæteri Doct. idem probant ipsiusmet tex. autoritate. Imo licet excommunicatio lata post appellationem nulla sit, absolutio tamen data post appellationem ab aduersario propositam, ne absolua-tur excommunicatus, valida est, & tenet:

net:quemadmodum ex dict.c. qua fronte. expressim adnotarūt Franc. num. 26. & 38. ac Præposi. num. 17. & præmittant alijs, quasi hoc sit speciale in animarum fauorē: quanuis Decret. contrariū ibi teneat, nec text. ille admodum urgeat, quia friuola fuit appellatio, de qua in eo respōso con- trouertitur. quibus adde Caiet. verbo. Absolutio ab excommunicatione. versic. de iudicialibus. Qui tenet absolutionē ab excommunicatione contra formam iuris præstitam nō tenere. sed cōmunem opinionē probat gloss. in cap. de manifesta. 2. q. 1. verb. iudicauit. & ea procedit, etiam si à constitutione dante formam in specie dictio: nullatenus, aut similis adisciatur, quasi velit, & præcipiat nullatenus absolutionem dādam. Etenim nihilomin⁹ absolutio absq̃ ea forma præstita ab excom- municatione, valet & tenet glo. in vltima opinione in Cle. vnica. verb. nulla- tenus. de seque. poss. & fruct. quam in ea sententia sequitur ibi Cardi. q. 6. Felin. in. c. quod super his. de fide instru. col. penult. Iason in. l. serin- iarios. C. de testam. milit. licet in dict. Clemen. vnica de hoc dubitauerint Abb. Imol. & Barba. atq; contrariū tenuerit Bonifa. sequutus priorem opinionem glo. quam Iason sequi- tur in. l. vlti. ff. de ferijs. nu. 25. & plu- res alijs eandē adnotauerint ad hoc, quod dictio, nullatenus, inducit de- cretum irritans, seu irritum decer- nens contrarium actum: quod mi- nimē oberit priori sententiæ: si qui-

dem id intelligendum est, nisi ma- teria subiecta dicitur, actum alioqui absq; ea forma validum fore, gl. in ea. pueri. 1. q. 1. notat Areti. in capi. in causis. de testib. col. 4. & traditur in dict. l. seriniarios.

Igitur nō ita strictē à iure forma, & solennitas in absolutione ab ex- communicatione præstanda requi- ritur, quin & sine ea præstita ipsum excommunicatum omnino ab ex- communicatione liberet. præsertim quia forma iure præscripta tunc ser- uanda est, cum seruari cōmodē po- test, & sic in absolutione, quæ sta- tim simpliciter absoluit ab excom- municatione simpliciter lata: quasi aliud dicendum sit in absolutione, quæ tacitē deducitur ab excommu- nicatione ad tempus inflicta, vel in absolutione conditionali: cum in his non possit ita ad summum, & strictē forma canonis seruari: siqui- dem ea forma potius absolutioni absoluta, & simplici, quā huic ta- citæ, & conditionali conueniat.

Imò & aduersus cōmunem sen- tentiam optimē facit quod notant Ricar. in. 4. sentent. dist. 18. arti. 3. q. 5. Florent. 3. part. titu. 24. capi. 77. §. 1. qui asserūt, in absolutione ab excom- municatione, quæ ad iurisdictionem præcipuē, nō ad ordinem pertinet, non esse verba quædam præcisē ne- cessaria, sed satis esse, ac sufficere il- la, quæ secundum intentionem ab- soluentis reuotionem excommu- nicationis significant. Sed hæc ver- ba iuxta excommunicantis, & pro-

Alm.

N 4 nun-

Prioris partis Relectionis.

nunciantis sensum, sicuti excommunicationem præmittant, & inferant, ita & absolutionem post tempus prælitam ipso iure significant. verba autem hæc sunt. Excommunico te donec satisfeceris. Ex quibus præter Paul. Imol. & Alciat. aduersus communem tenuerunt Card. in dict. Clem. 1. q. 33. Deci. in dicto ca. 3. de iudic. 2. lectione. notab. 6. nequaquam permittens hæc in specie differentiã aliquam constitui inter suspensionem, & excoicationem. Hinc denique ipse infero, in interdicto ecclesiastico expressim constituto: donec aliquis satisfaciat, aut donec ab vrbe recesserit, sequuta satisfactione, vel recessu ab vrbe: non esse necessariam relaxationem: cum ipso iure censeatur, & sit interdictum relaxarũ. Quod tenet glo. in ca. nõ est vobis. verb. donec. & ibi Doct. licet Frac. à Ripa in dicto cap. 1. de iudic. notab. 6. contrarium teneat autoritate text. in cap. quanquam. de censib. in. 6. cuius opinio vera est in hũc sensum, vt de claratio requiratur: non tamẽ absolutio, nec relaxatio: sicuti apparet ex Abb. Gard. & alijs in dict. Clem. 1. quorum meminit sic eos intelliges Paulus Parisi. consil. 27. li. 4. col. penult. & fin.

¶ Secũdò principaliter hinc est obseruandum, esse necessariõ impetrandam absolutionem ab excoicatione pro eo, qui mortẽ obierit excommunicatione ligatus, adhuc cũ pœnitentiæ, & cõtritionis signis, non

tamen absolutus ab excommunicatione. Nam licet is apud Deum absolutus esse credatur, apud ecclesiã tamen adhuc ligatus censebitur: at quod ideo ab eo debet impetrari absolutio, qui cũ vinum absoluere iure potuisset. Quod probat tex. celebris in ca. à nobis. in. 2. de sent. exco. cui respõso potissimũ obstat, quod potestas iurisdictionis, quæ ad excoicandum, & absoluendum Papæ, & ecclesiæ prælatis concessa est per demptorẽ nostrum, erga solos viuos, & super terram existentes competit. Matthæ. ca. 18. quodcũq; solueris super terram, erit solutũ & in celo: & quodcũq; ligaueris super terram, erit ligatũ & in celo. ad idẽ sunt autoritates plures, quarũ Gratianus meminit in ca. de coione. ca. sanè. cap. legatur. 24. q. 2. solos ergo viuos ecclesiã ligare, aut soluere potest: non tamen mortuos. Quod est communi theologorum & canonistarum sententiã probatissimum: sed nihilominus prædicta decisio tex. in dict. ca. à nobis. ita est intelligenda, vt verè constet, ecclesiã militantem nec ligare, nec soluere mortuos, sed potius denunciare eos decessisse ligatos, vel absolutos. Quæ quidẽ declaratio quoad ecclesiã militantem necessaria est, non quoad triumphantem: sicuti Romanus pontifex fatetur in dict. ca. à nobis: quam obrem Panor. mibi, & ceteri sic illum tex. interpretantur. possent tamẽ & apertius intelligi, ecclesiã soluere mortuos, vel ligare nõ quoad

ad

ad ipsos, sed quo ad actus, & effectus per viuos erga mortuos agendos: quæ ad modum post alios explicat Alfonso à Castr. libr. 2. de iusta hæret. punif. ca. 20. idcirco cauendū est à glo. & Panor. in cap. si quis. de hæret. & glo. in ca. Iudæi. in. 2. de Iudæ. Roma. in singula. 735. qui existimauerunt, hæreticū posse post mortē excōicari per text. in. d. ca. si quis. atq; ideo cōcedunt, posse mortuum ab ecclesia excōicari. Quorū opinio falsa omnino est: vt & ipse Castro ca. 19. latius ostendit. Nam quod in dict. capi. si quis. legitur. Anathema ei dicatur: est exponendum in hunc modū, post mortē solennis fiat maledictio, quæ præmittit, illū decessisse excōicatum: hanc siquidem significationē & hæc dictio: anathema habet: sicuti hac in relectione superius probauimus.

Quod si mortuus in ipso mortis articulo per sacerdotē fuisset ab excōmunicatione, etiam à solo Papa alioqui tollēda, absolutus: nulla erit post mortē absolutio necessaria gl. cōmuniter recepta in. d. ca. à nobis. verb. nō potuerit. tex. in ca. non dubiū. ca. quod de his. ca. quāuis. cap. ca. noscitur. vbi Doct. de sent. excō. l. 25. titu. 9. part. 1. notat S. Thom. in. 4. sent. dist. 20. q. 1. artic. 1. ad. 2. q. qua in re distinguere oportet articulū mortis quo ad istā potestatem, quæ sacerdoti cuiuscūq; cōpetit, absoluendi scilicet à peccatis, & cēsuris quæcunque in articulo mortis cōstitutum, etiam si alioqui absolutio sit Sūmo

pontifici, vel episcopo reseruata. est enim periculū mortis in his duntaxat, vnde mors frequēter solet accidere: vt in bello, in nauigatione maris vehementer turbati, in fœminis prægnātibus, in morbo graui. Periculū siquidem mortis in his prudentis viri arbitrio agnoscendū est. Mortis autem articulus nō dicitur vbicunq; periculū adest mortis, sed regulariter cū certa mors est verosimili coniectura, aut à morbo, aut à vulnere, aut exteriori vi, vt cū quis ad mortis pœnā fuerit dānatus. Idcirco quod vel literis Sūmi pontificis, vel canonibus permīssū est: nempe, simplicē sacerdotē posse quempiam absoluere ab omnibus peccatis, & cēsuris in articulo mortis, etiā si alioqui soli Romano pontifici sit eorum absolutio reseruata: non ita latē intelligi debet in periculo mortis ea absolutio fieri valeat: sed tunc solum, quādo mortis articulus contingat. Sunt etenim hæc maximē diuersa ex ipsa quidem propria nominū significatione. Sic sanē censet rem istā definiendam fore Melchior Cano episcopus Canariēsis in relectione de pœnitentiā. 5. part. fol. 144. cui? sentētiæ & illud accedit, quod iura pōtificia potestātē istam concedentia cui libet sacerdoti, nō de periculo mortis, sed de mortis articulo meminere: vt constat in dict. c. non dubiū. c. quod de his. c. quāuis. cap. pastoralis. §. 1. de off. ordin. capi. eos. supra ist. titu. & li. Sed huic opinioni videntur obstare duo, vel tria.

Alm.

N 5 Pri-

Prioris partis Relectionis.

Primū, quòd tex. in. c. si quis suadē
 te. 17. q. 4. hanc cōclusionē explicās
 de mortis periculo expressim men-
 tionē fecerit, permittēs absolutionē
 ab illius canonis excōicatione epi-
 scopis in articulo mortis. Nec erit
 cōgrua respōsio, quòd ille canō per-
 mittat absolutionē episcopis: non
 cuilibet sacerdoti: quasi voluerit
 ampliōrē episcopis, quā sacerdoti-
 b⁹ in hac specie delegare potestātē.
 Nā & in ea. ea noscitur. & in. c. de ce-
 tero. de sent. exco. expressū est, abso-
 lutionē ab excōicatione illius cano-
 nis cōpetere episcopis, quoties vel
 propter mortis periculū, vel ob al-
 liud impedimētum à Romano Pō-
 tifice nequit obtineri: & tñ in præci-
 tatis locis, nēpe in. c. nō dubium. ea.
 quāuis. c. quod de his. c. eos. mētio
 fit de articulo mortis. vnde ab epi-
 scopo impetrāda est, etiā in articulo
 mortis absolutio, si commodē fieri
 possit: alioqui & simplex sacerdos
 absolvere poterit. quod satis proba-
 tur ex eo, quòd iure diuino quilibet
 sacerdos deficiēte proprio presby-
 tero habet potestātē absoluēdi à pec-
 catis quibuscūq; sacramētali abso-
 lutione vt probauimus superius. §.
 6. nu. 8. quæ tamē non potest mini-
 strari nisi & à cēsuris fiat absolutio:
 igitur quilibet sacerdos habet in ar-
 ticulo mortis potestātē absoluēdi
 ab excōicatione: saltē, vt scribit Palu-
 da. in. 4. sent. dist. 17. q. 3. col. 2. præsu-
 mendum est, papam ea mente esse,
 vt velit quēlibet in articulo mortis
 constitutum à quolibet sacerdote

absolui posse, etiam à peccatis refer-
 uatis. Quod ipse Paluda. iterū asse-
 rit dist. 20. q. 1. conclus. 2.

Secūdò eidē opinioni aduersatur,
 quòd in ea. eos. suprā ist. tit. mortis
 articulus appellatur in. 2. part. c. peri-
 culū mortis. item in dict. c. ea nosci-
 tur. Quod in articulo mortis planē
 permissum est, itidē permittitur in
 firmitatis tēpore timore mortis. Er-
 go periculū mortis, aut timor mor-
 tis verisimilis, sufficiens est causa, vt
 sacerdoti cuilibet cōpetat absoluē-
 di potestas. vnde cōstitutus in mor-
 bo, & infirmitate nō tantūm pote-
 rit absolui ab excōicatione canonis
 propter impedimētum, quod præ-
 stat morbus, nē possit accedere Ro-
 mam, etiā si non sit in mortis articu-
 lo: quod Panor. & alij per tex. inibi
 concedūt in dic. c. quod de his. sed
 etiā propter timorē mortis: sicuti ap-
 paret in di. c. ea noscitur. quo fit, vt
 mortis timor, aut periculū, articulo
 mortis hac in quæst. sit simillimum.

Tertiò in hac controuersa est o-
 mnino aduertendum, quòd glo. in
 di. c. pastoralis. §. 1. verb. præterquā
 ibidem cōiter recepta. Inno. Io. An-
 dre. Host. Abb. Hér. & alij in dict. c.
 quod de his. dū quærūt, quis dica-
 tur in articulo mortis cōstitutus: in
 specie asseuerāt eū dici cōstitutum
 in articulo mortis, qui præliū cum
 hoste cōmissurus est, vel patitur nau-
 fragiū periculosum, vel sit nauiga-
 turus tempore, quo solet mare tur-
 bulentum esse, aut longe quidem
 nauigatione, vel per loca insidiosa,
 & peri-

& periculosa: tex. optimus in l. mor-
tis. cū sequentibus. ff. de donat. cau-
sa mort. idem. de foemina pregnan-
te Doct. præcitati tradidere, potissi-
mè lo. And. in dict. c. pastoralis. §. 1.
& Henri. in dicto. c. quod de his. Itē
Panor. & alij in dicto. §. 1. ex quibus
satis deducitur, cōmuni doctorum
sententia decisum esse, periculū ve-
rosimile mortis in hac questione ar-
ticulo mortis æquipollere: imò idē
esse articulū, & periculum mortis,
quoad effectū istum. Fatētur equi-
dē hi Doct. eandem potestatem
absoluendi, quæ data est cuilibet sa-
cerdoti in articulo mortis, datā itē
censeri & in mortis probabili peri-
culo, quod & Palud. notat in. 4. sen-
dist. 20. q. 1. vers. tertia conclusio.

Ego verò iuxta propriā dictionū
significationem arbitror differre ar-
ticulū mortis à periculo mortis, ita
quidē, vt qui existat in mortis arti-
culo, etiam dicatur & in periculo
mortis constitutus: non tamen qui
est in periculo mortis, statim cēsen-
duserit in mortis articulo esse. Et
nihilominus censeo cōem canoni-
starum sententiam admittēdam te-
merè non esse, sed tunc solū, cum
mortis periculū propē, & maximo
cum timore ipsius mortis contige-
rit, ac demum mors immineat satis
verosimili cōiectura: quod colligi-
tur ex his, quæ de pregnantibus tra-
didere Abb. in ca. quod in te. 2. col.
de pœnit. & remis. & Syluest. verb.
interdictum §. 9. 7.

¶ Sed & gl. in d. ca. à nobis. verb.

olmca

non potuerit scribit, posse laicū in
mortis articulo ab excōmunicatio-
ne absolueri: quemadmodum pos-
set à peccatis. Nā & in articulo mor-
tis posse laicū à peccatis absolueri
uisum est quibusdam. Et tamen in
absolutione à peccatis hoc est mani-
festè falsum: etenim licet honestū
sit, & possit multis ex causis vtilis es-
se, quòd deficiente sacerdote quis in
articulo mortis laico propriā confi-
teatur peccata. ca. quem pœnitet. de
pœnit. dist. 1. c. 1. in prin. de pœnitē.
dist. 6. absolutio tamen à laico mini-
strari non potest, etiā in mortis arti-
culo, quod manifestissima ratione
cōstat: siquidē absolutio à peccatis
ab ecclesie clauibus pendet, ac de-
niq̄ ab ordine, & iurisdictione. Ex-
trauagās. Quia quorūdam. §. quod
autem. de verb. signi. idem ipse pro-
bauit lib. 1. varia. resol. c. 10. nu. 11. Nec
posset papa cōmittere potestātē ab-
soluēdi à peccatis laico, aut illi, qui
clauem ordinis non haberet: vt est
cōis in hoc omnium consensus, &
trahit in specie Palud. in. 4. sentē. di-
stin. 17. q. 3. col. 2. vers. tertia conclu-
sio, idcirco non posse laicum quen-
quam à peccatis absolueri, etiam in
articulo mortis: asserit gl. in dict.
cap. pastoralis. §. 1. præterea. quam præ-
ter alios sequuntur Abb. ibi. idem
Abb. & Henri. in. c. à nobis. de sent.
excō. idem in. ca. 4. de cōsuetu. colū.
vlt. Deci. in. ca. 2. de iudic. numer. 37.
est similis. glo. in cap. 2. de pœnit. &
remiss. ist. lib. Syluest. verb. Absolu-
tio. 1. §. 4. col. 4. & est communis opi-

nio

nio theologorum in 4. sent. dist. 17. notat optimè Martinus Azpilcueta in cap. in prin. numer. 74. de pœnit. distin. 6. At in excommunicatione quidam censent, posse laicum ab ea absoluerè in articulo mortis existentem. quod notat glo. in dict. capi. à nobis. quam ibi sequuntur Abb. & Feli. item Syluest. verb. Absolutio. 1. §. 4. col. 2. Angel. verb. absolutio. 3. §. 17. Deci. in dict. capitul. 2. de iudi. nu. 23. quibus suffragatur, quòd Papa potest laico dare potestatem absoluedi ab excommunicatione. glo. in ca. præter. 32. dist. cuius in initio huius. §. meminimus. sed in articulo necessitatis hæc potestas absoluedi cõsetur delegata ex Romani Põtificis intentione: igitur poterit laicus absoluerè ab excommunicatione in articulo mortis constitutum. Nihilominus opinio contraria verior est auctoritate glo. in ca. vlt. 24. q. 1. quæ scribit, laicum in spiritualibus etiam in articulo mortis nihil agere posse, nisi quod expressim iure cautum fuerit. cuius glo. meminit Deci. in dict. ca. 2. numer. 23. post Abb. ibi, Innoc. & Abb. in dict. ca. 4. de cõsuet. Hanc item opinionem tenet Imol. in l. 1. col. 3. ff. de publi. iud. ad hoc allegans glo. in dict. ca. pastoralis. §. 1. eam inducens ad absolutionem ab excommunicatione. sed & ipse Panor. in dic. ca. à nobis. nu. 10. palàm asserit. gloss. inibi esse intelligendam iuxta glo. in dict. ca. pastoralis. §. præterea. vt fortassis Panor. non ita strictè velit, absolu-

tionem ab excommunicatione posse in mortis articulo à laico ministrari, sed vt excommunicatus per propriam confessionem, & contritionem dignus efficiatur absolutione & remissione excommunicationis. Nam, vt rationem quandã contrariæ opinionis tollamus, est omnino adnotandum quod Palu. scribit in 4. sent. dist. 17. q. 3. col. 3. versicul. probabile enim est. assueràs, ideo posse in articulo mortis simplicem, & quencũq; sacerdotem absoluerè ab excommunicatione: quia cõtempore potest quilibet sacerdos à peccatis absoluerè, & hæc absolutio nõ potest ministrari aliter, quã præmissa absolutione à censuris. idem ipse repetit in 18. dist. q. 5. vers. secunda regula. idem dist. 20. q. 1. ad fin. secundæ conclusionis. Ergo sentit, & verè asserit Palud. eum qui nõ possit in articulo mortis absoluerè à peccatis, minimè posse ab excommunicatione, cuius absolutio ideo permissa tunc videtur, vt possit quis à peccatis absolui. Deniq; hæc sententiam aduersus glo. in dict. capi. à nobis. probat Martin. Azpilcueta in dicto cap. 1. in princ. num. 83. de pœnit. dist. 6.

Hinc constat, non excusari hæredes defuncti à petenda absolutione ab excommunicatione, etiam si fuerit in mortis articulo per laicum mortuo data absolutio. Quod est verissimum contra Abb. & Feli. in dict. ca. à nobis. & Syluestrũ in dic. verb. Absolutio. 1. §. col. 4. quorum opinio

opinio iure nec probari, nec defen-
di potest. *Post hæc merito dubitatur, an
ab excōicatione absoluerē possit is,
qui excōmunicauit, & iurisdictionem
habet, licet sacerdos nō sit. Et
1. Hosti. in dic. c. à nobis. in. 2. & in. c.
adaures. de simo. quē sequuti sunt
veteres quidā summarū authores,
duplex vinculum excōicationis cō-
siderat: vnum enim quo ad forum
iudiciale, aliud quo ad pœnitentia-
le. quo ad primum inquit posse ab-
solutioem ab excōicatione mini-
strari ab eo, qui iurisdictionē habet,
licet p̄sbyter nō sit: eūm ea perti-
neat ad iurisdictionem, ca. trāsmis-
sam. de elect. Sed quo ad posterius
vinculum asserit, nō posse absolui-
excōicatum ab excōicatione ab alio
quam à sacerdote. tex. in ca. cano-
nica. & ca. à nobis. de sent. excom.
cūm hæc absolutio ad ordinem ex-
pectet. qua ratione moribus obten-
tum est, vt plerunq; iudices ecclesia-
stici absoluētēs quēquam ab excō-
municationē, quia sacerdotes non
sunt, committant solennem absolu-
tionem sacerdoti alicui. Quēadmo-
dum & ipse Hosti. sensit in summa
hoc titu. de sent. excō. §. quis possit
absoluerē. Syluest. verb. absolutio.
1. not. 3. vers. quintus. ac fatētur ple-
riq; alij, quorū mētionē hic omit-
tā, eo quod ab Hērico in specie ci-
tēt: & à Bottæo in trac. de synodo.
3. part. art. 5. nu. 12. q. admonet, hāc opi-
nionem tutiorē esse: & idē fatetur
Card. in dict. ca. à nobis. 2. oppo.*

Hæc distinctio falsa est omnino,
quod Ioan. Andre. & Hēric. optimē
in dict. ca. à nobis in 3. col. ostende-
re cōnantur. & idem tenēt. Card.
oppo. & Collectari. ibi. idem Card.
in ca. vlt. 3. nota. de sepultu. & Flo-
rent. 3. part. tit. 24. cap. 77. in princip.
ad finē. Syluest. verbo. Absolutio. 1.
in princip. gloss. in dict. cap. canoni-
ca. Ex quibus ipse colligo, absolu-
tionem ab excommunicatione om-
nino, & quō ad omne eius vin-
culum concedi, & ministrari ab ha-
bēte iurisdictionem, & potestatem
excōmunicandi, etiam si is nec p̄s-
byter, nec diaconus sit, nec Tubdia-
conus. Quod multis rationibus eui-
denter probari poterit: & p̄fer-
tiro: quia quo loco sacri euangelij
data fuit potestas iurisdictionis ad
excommunicādum, & quibus, eo-
dem pariter, & eisdem data est ad
absoluēdum: sicuti suprālatius pro-
batum est ex autoritate Matthæi
cap. 18. quæcunque alligaueritis su-
per terram, erunt ligata & in cælo:
& quæcūq; solueritis super terram,
erunt soluta & in cælo. Et tamen
potestas excommunicādi solius iu-
risdictionis est, & competit clericis,
etiam sacris ordinibus nondum in-
signitis. ca. trāsmisam. de electio.
igitur & eisdem competit absol-
uendi potestas. secundò eadem opi-
nio probatur ex eo, quod regulari-
ter qui potest ligare, poterit & ab-
soluerē. capit. inferior. 21. distinctio-
ne. l. qui condemnare. ff. de re iudi.
notatur in. l. nemo qui condemna-
re.

Prioris partis Relectionis

re. ff. de reg. iur. & inibi constat ex le-
 ctione Haloandri. sed clericus non
 dū presbyter iurisdictionē habens
 potest excōicare: igitur poterit &
 absoluerē. nullibi enim cōtrarium
 probatur: cū in dict. c. canonica. mi-
 nimè cōstet, requiri ordinem pres-
 byterij ad absolutionē ab excōica-
 tione obtinēdam. Agitur siquidem
 ibi de militibus hospitalis Hieroso-
 lymitani per eorū priorē absoluend-
 is ab excōicatione: & inquit. Sum-
 mus Pontifex id permissū esse Prio-
 ri, qui presbyter, vt audiuius, esse
 debet. Ne inter milites is Prior for-
 tassis esset laicus, atq; ideo absolue-
 re non posset. Non autē exigit. Papā
 illū Priorem esse presbyterū, quia is
 ordo necessarius sit ad absoluendū
 ab excōicatione. Tertio his accedit,
 quod absolutio ab excōicatione sa-
 cramentalis non est: sicuti omnium
 consensu receptissimū esse videtur
 in. 4. sent. dist. 18. dū materiā excōi-
 cationis tractātes post. S. Tho. inibi
 q. 2. art. 2. tenent, hāc potestatem ad
 iurisdictionem, nō ad ordinem per-
 tinere. Idem notatur in dict. c. trans-
 missam. & fatetur Hostiens. & alij
 priorem opinionē sequuti, dū con-
 cedunt, quo ad iudiciale forū exte-
 rius clericū nondum sacris initiatū
 absoluerē ab excōmunicatione pos-
 se. Nec verè dici poterit, absolutio-
 nem ab excōmunicatione sacramē-
 talem esse, saltem ab his, qui medio-
 cri quadam diligētia expendere ve-
 lint ex theologis, quæ sit propriæ sa-
 cramentalis absolutio. est etenim

pars sacramenti pœnitentiæ. quod
 quidem pœnitentiæ sacramētum ad
 culpā peccatorū, quæ in iudicio ani-
 mæ secretè, & integrè sacerdotibus
 detegūtur, remittēdā omnino perti-
 net. & sic ad vinculū quod propter
 peccati culpam peccator absq; vlla
 excommunicatione ob solam diui-
 nam offensam cōtrahit. Iuxta illud:
 Quorū remisistis peccata, remissa
 erūt: quorū retinueritis, retēta erūt.
 Non autem pertinet sacramētum
 pœnitentiæ ad remittendū vincu-
 lum contractum ex iudicis exte-
 ris sentētia: sunt & alię rationes, qui-
 bus satis apparet, absolutionem ab
 excommunicatione non esse sacra-
 mentalem. Quod, si hæc absolutio
 sacramentalis non est, minimè re-
 quitit, quod eius minister sit sacer-
 dos: siquidem sacerdotij ordo tan-
 tūm exigitur quo ad absolutionē
 sacramentalem, quæ est pars sacra-
 menti pœnitentiæ, cuius minister
 lege diuina sacerdos est. quemad-
 modum ex sacra scriptura catholi-
 ca docet, & tenet ecclesia. Quarto
 aduersus Hostiensē à diuisione
 argumentor. Etenim aut agimus
 de absoluendo excōmunicatum à
 culpa, & peccato, propter quod iu-
 re fuerit excōmunicatus: aut de ab-
 soluēdo ab excōmunicationis vīcu-
 lo. Priori eqdē casu absolutio perti-
 nebit ad iudicem fori interioris, ad
 quē alioq; spectat iure ordinario, vel
 reseruatiōis, sacramentalis pœnitentiæ
 absolutio: posteriori autē, absolutio
 verè iurisdictionis est fori exte-
 ris,

ris, & ad eum pertinet: qui hanc iurisdictionem habet, & excommunicandi potestatem, nec spectat ad iudicem fori interioris animæ: vbi de peccatorū culpis per absolutionem sacramentalem tollendis, non de censuris agitur: nisi ea ex parte, qua censuræ impediunt sacramentum conferri: & tūc ab exteriori iudice absolutio à censuris exigenda est. idcirco arbitror, absolutionē ab excommunicatione præstari, & ministrari posse ab eo, qui sacerdos non sit, modò iurisdictionem habeat ordinariam, vel delegatam, etiā si exhibenda sit cum solenni forma tex. in dict. cap. à nobis. in. 2.

¶ Verum ad absolutionem ab excommunicatione canonicè consequendā multa sunt necessaria, quæ secundum iura pontificia præmittenda videntur prius quàm absolutio ab excommunicatione concedatur, quæ tradidere Hosti. in summa de sent. exco. §. & qualiter hæc absolutio. Florent. in. 3. part. tit. 24. ca. 77. §. 1. & Syluest. verb. absolutio. §. 3. & alij statim in specie à nobis citandi. primum enim præstare debet excommunicatus iuramentum de obediendo, ac parendo mandatis ecclesiæ. cap. 1. cap. ex tenore. c. de cætero extra ist. tit. hæc verò iuratoria cautio ad cautelam futuræ, & præsumptæ contumaciæ exigitur, etiam ab eo, qui iuste excommunicatus absolutionis tēpore satisfacit pro commissa culpa. quod constat ex præcitat. locis & cap. cum desideres. cod.

titu. vbi gloss. in verb. ad cautelam idem probat. Secundum quòd excommunicatus prius quàm absoluetur, si offensa fuerit manifesta, realem exhibeat satisfactionem: si verò dubia, sufficiens ab eo præstetur cautio datis pignoribus, vel fideiussoribus. tex. optimus in ca. ex parte. in. 1. de verb. signific. ca. 2. ca. venerabilibus. §. 1. supra ist. tit. notatur in dicto. c. cum desideres. et in. c. ad hæc. cap. ca. noscitur. co. tit. & in ca. qua fronte. de appella. vbi Præp. & Frac. quidquid dixerit glo. in dict. ca. ad hæc. quòd si nec possit satisfacere pro manifesta offensa, nec pro dubia dare cautionem sufficientem: satis erit quòd iuratoriā præstet cautionem. quemadmodum cōmuniōniū consensu diffinitum extat. idem verò respōdendum est in excommunicato propter cōtumaciā: nā si contumacia manifesta sit, non aliter absoluitur, quàm præmissa reali satisfactione expensorum, & sufficienti cautione de stādo iudicio præstita: sed si contumacia manifesta non sit, absolutio fiet, ac erit concedenda, tantum præstita sufficienti cautione: sicuti probat text. elegans in dict. c. venerabilibus. §. 1. ad idem text. in dict. c. qua fronte. & ibi gl. quam sequuntur Panor. Franc. & docto. cōiter. Ro. in nouis. 72. Re. l. 28. tit. 9. part. 1. licet Deci. in dict. ca. qua fronte. teneat in ultimo casu sufficere iuratoriā cautionem.

¶ Est autem manifesta contumacia: cum ipse citatus fatetur in iudicio,

dicio, se contumacem, vel cum cōstat eum respondisse nolle ad iudicium. nec ad iudicem accedere. tex. in dict. cap. venerabilibus. §. 1. versi. Secus. notāt Card. & doct. in Clem. vnica. de dolo. & cont. q. 8. Abb. in cap. cum parati. col. pen. de appell. debet autē hęc citati respōsio probari per testes secundum communem. nec sufficeret sola ipsius nunciij publici assertio, vt dicatur cōtumacia manifesta. glo. in dict. versi. secus. parte. in iudicio. quam sequuntur ibi Domi. & Franc. Imola. in dicta Clem. vnica. col. 8. Bald. in dict. cap. cum parati. atque ibidem Imola. Iason. in l. properandum. §. 1. col. 3. C. de iudic. eritque in dubia controuersia hęc opinio potius admitenda. tametsi contrarium responderint Cardi. in dict. Clem. vnica. quæst. 8. Præp. Abb. & Deti. colū. vlt. in dict. cap. cum parati. Felin. in cap. ad petitionem. nume. 20. de accusat. qui alios huius opinionis aucthores allegat: sicut & Iason. contrarie.

Illud verò non est omittendum, excommunicatum ratione contumacie iudicialis, eadem censura ligari, & ligatum censeri donec absoluat, etiam si constet in iudicio de impedimento, cuius causa non potuit ad iudicem accedere: iusteque valeat excusari: cum tamen nullam contraxerit contumacie culpā: probat hoc tex. singul. in dict. cap. venerabilibus. §. 1. quem ad hoc adnotarunt ibi Domi. & Franc. ac Felin. in

cap. 2. de testib. cogend. col. penult. quorum opinio eam rationem habet, quòd iudex secundum processum iuste contumacia per eum presumpta, excommunicauerit legitime citatum, ad iudicium non accedentem: atq; idè ligat excommunicatio. idem notant Innocent. & Abb. in cap. P. & G. de offi. delega. col. 4. Bald. in cap. quòd translatio. de offi. leg. glof. in capit. quisquis. 4. quæst. 5. verb. occurreret. & esse communem hanc opinionem fatetur Antoni. in dict. cap. 2. quidquid dixerint Hostien. & Abb. ibi. nam & si iudex errauerit in excommunicationis censura, eam iniuste pronuncians, ad huc excommunicatio ligat, & absolutione indiget: sicuti & nos superius explicuimus §. 7. num. 5.

Sed & si excommunicatus pro manifesta offensa non sit antè realem satisfactionem absoluendus, id procedit, vbi satisfactio potest ab excommunicato exhiberi. idcirco quoties satisfactio spiritalis est, vel eius conditionis, vt ab excommunicato præstari non possit. nempe collatio beneficij: receptio in canonicum: & his similis: tunc prius est excommunicatus cum sufficienti cautione absoluendus, quàm satisfactio præstetur. quod notat glof. verbo emenda. in cap. solet. supra ist. titulum quam Doct. inibi sequuntur. Felin. in cap. cum contingat. col. 1. de offi. deleg. glof. Innocent. Abb. col. vlt. & Doct. in cap. pro illorum. de præbend.

bend. tex. in cap. ex publico. de conuers. coniugat. & ibi Panormita. 2. col. dicens, hanc opinionem communem esse, quæ est omnino memorie commendanda ad intellectum earum constitutionum, quas modò adduximus de manifesta offensa.

Tertium, quod in absolutione ab excommunicatione seruandum est, palam exponitur in dict. capi. à nobis. in. 2. nempe solennis forma cum psalmo, & oratione: quemadmodum dicti auctores explicant. ex quibus & alia petenda sunt, quæ ad hunc articulum attinent.

¶ Prius verò quàm aggrediar, & exponam quis possit iure ordinario ab excommunicatione absolvere, aliquot hic adnotabo quo ad eos, qui ex Iubilæi, aut literarum apostolicarum priuilegio possunt ab excommunicatione, & aliis peccatis absolui à quocumque per eos eligendo sacerdote, etiam si hi casus sint huiusmodi, vt nullus præter Papam, vel episcopum absolvere ab eis possit.

Primū illud est obseruatione dignum, quòd si quis huic sacerdoti confessario, qui poterat ab omnibus peccatis reseruatis absolvere, & à censuris, ita peccata confiteatur, vt omittat per obliuionem ei confiteri peccatum aliquod, cuius absolutio sit reseruata, vel cui accesserit excommunicatio: & absolutioem generalern à peccatis, & censuris obtinuerit: absolutus omnino cõsetur ab excommunicatione, & à peccato illo, quod per obliuionem omise-

rat cõfiteri. & licet peccatum illud teneatur post eum in memoriã redierit confiteri, poterit absolui à quocumque sacerdote simplici, etiam si non habeat potestatem absoluendi à peccatis, & censuris reseruatis. hæc sententiam asseuerant Angel. verb. confessio. 1. q. 12. Syluest. verb. confessio. 1. q. 19. eam tribuentes Paluda. in. 4. sent. minimè citantes Paludani locum. idem tenent Gabriel in 4. distin. 17. q. 1. Adrian. de confessione. q. 4. §. si petas. vers. ex hoc sequitur. Martinus ab Azpilcueta in capi. consideret. §. cautus. num. 30. de pœnit. distin. 5. hoc ipsum deducens ex Palud. in. 4. sent. dist. 8. q. 5. colum. penulti. opinor ipse doctissimum virum voluisse citare Paludani locum in. 4. sent. dist. 18. q. 5. art. 3. vers. quarta. cuius hæc sunt verba. si ille, qui absoluit, potuit ab omni sententia, & noluit, tunc sufficit: quòd si noluit ab omni, sed à quibusdã absolvere, tunc nunquã valuit absolutio, quo ad sententiam de qua absolues non cogitauit, nec absoluisset, si cogitasset. de sen. excõ. ex parte. & cap. officij. Si autem absolutus credat, quòd si ille sciuisset, quod nesciuit, nihilominus absoluisset eum, debet se reputare absolutum ab omni. hæc Palud. qui de absolutione à censuris tantum loquitur. Syluest. autem Angelus. & Adria. atq; alij de absolutione à peccatis reseruatis tractant. & in specie dum Syluest. Paluda. refert tractantem de presbytero absolvente in articulo mor

Alm.

O

tis

Prioris partis Relectionis

tis à casibus referuatis: planè insi-
 nuat locum Palud. in quarto sent.
 dist. 20. q. 1. artic. 2. quo in loco nihil
 addit de peccatis, aut censuris obli-
 tis, & à quibus expressim absolu-
 tio data nō fuerit. Quam obrè ego
 constituendos esse censeo duos ca-
 sus. primus equidem erit de pecca-
 tis, atq; eorum absolutione. in quo
 censeo veram esse Syluest. Gabriel.
 Angeli, Adriani, & aliorum senten-
 tiam. nam si quis confiteatur pecca-
 ta sua confessione sacramentali ei
 qui potuit ab omnibus etiam refer-
 uatis absolvere, & per obliuionem
 omiserit confiteri peccatum vnū,
 vel duo ex referuatis: obtenta gene-
 rali absolutione, censetur ita & ab
 oblitis referuatis absolutus, vt satis sit
 ea postmodum memoriæ repetita
 cuiuscunq; sacerdoti confiteri, licet is
 nō habeat absoluendi ab illis po-
 testatē. etenim absolutio sacramē-
 talis hāc vim habet, quòd & pecca-
 ta oblita tollit, hac tamen lege, vt
 sint demum confitenda, si memo-
 riæ occurrerint, secundum cōmu-
 nem omnium Theologorum sen-
 tentiam. Huius autem prioris casus
 decisionem ipse nondum legi, nec
 potui apud Palud. locum inuenire,
 etiam si diligenter inquirere cura-
 uerim. Secundus casus versabitur cir-
 ca absolutionem ab excommuni-
 catione. nam in foro animæ si pec-
 cator pœnitens oblitus fuerit confi-
 teri aliquod peccatum cuius causa
 est excommunicatus, & absolutio
 referuata, & nihilominus genera-

lem absolutionem obtinuerit, ab
 eo, qui potuit ab excommunicatio-
 ne absolvere: absolutus equidem
 est à peccato illo, & ab excommu-
 nicatione, ea lege, vt id confiteatur
 eum in memoriam incidere sacer-
 doti ordinario, etiam si is non pos-
 sit ab excommunicatione absolve-
 re. Huius cōclusionis ratio ex eo de-
 ducitur, quòd ab illo peccato per
 obliuionem omisso sacramentalis
 absolutio obsoluit. & deniq; sacer-
 dos ab excommunicatione: sine cuius
 absolutione minimè potuit ha-
 bere locum absolutio sacramenta-
 lis à peccatis exhibita: atq; ita hanc
 opinionem probare conatur egre-
 gius Doctor Azpilcueta in dist. nu-
 me. 30. hoc ipsum explicans ex An-
 gelo, Syluest. Adriano, & Gabrie-
 le, qui in hanc sententiam inclināt.
 nam Palud. & si ab eo citetur, non
 exponit hanc conclusionē, nec hūc
 casum explicat. quippe qui loqua-
 tur de absolutione tantum ab excō-
 municatione, quæ in iudicio exte-
 riori solet concedi: de qua statim a-
 gendum erit. & sanè vbi in hoc se-
 cundo casu quis absoluitur à pec-
 catis, & censuris, nō est cur contro-
 uertamus de vi absolutionis ab ex-
 communicatione: idem tamen re-
 spondendum est, quoties qui potuit
 absolvere à censuris recta intentio-
 ne quæ proponit à necessariis absol-
 uere, dixerit super pœnitentem, ab-
 soluote in nomine Patris, & filii,
 & spiritus sancti: siquidem ex hoc
 à peccatis, & censuris absoluisse vi-
 detur,

detur, authore Gersonē. 2. parte. fol. 183. col. 1. ca. confessio. & folio eod. col. 3. ca. excommunicationum. cuius decisionē ad hoc laudat, & exaltat Azpilcueta in dict. num. 30. fol.

Quid autem de illo dicendum sit, qui pluribus ligatus excommunicationibus absoluit ab eo, qui potest omnes tollere, non equidem expressim omnibus nominatis, sed vel indiffinitē, vel ab vna earum aliis per obliuionem petentis absolutionem omisis? & questionem istam seclufa peccatorum absolutione tractat Palud. in dic. q. 5. post Thom. & alios sibi. glos. & doct. in cap. cum pro causa, ist. tit. & in cap. ex parte. de off. ordi. cuius capituli titulus apud Palud. vitio librorū mutatus est. nos equidem, vt & obiter difficultatem istam expediamus, distinctē proponem⁹ aliquot conclusiones, quid iure verius sit explicantes.

¶ Prima conclusio. Excommunicatus vnica tantum excommunicatione, pluribus tamen ex causis, non censetur ab excommunicatione absolutus, si in impetratione absolutionis causam aliquā tacuerit. text. in dict. cap. cum pro causa. & capi. officii. ca. ex parte. vbi gl. & Doct. S. Thom. in 4. sent. dist. 18. q. 2. art. 3. & ibi Theologi. Regia. l. 29. tituli. 9. part. 1. Roma. conf. 326. quorum opinio vera est, quoties causa tacita fuit æquē principalis ad excommunicandum: alioqui valet absolutio: secundum Abb. & Henri. in dict. c. ibi.

cum pro causa. Doct. in cle. istitit. Feli. in capi. quod super. de fide instr. ad finem. ex quibus satis manifestē colligitur, etiam absolutionē validā esse in hoc casu, si causa, quæ expressa nō fuerit minimē auertisset prælatum ab absolutione, licet expressim ei foret significata. quod & Palud. sentit in dict. quæst. 5. col. vltim. tamen si ipse generaliter rem istā diffinierit.

¶ Secunda conclusio. Pluribus ligatus excommunicationibus petens ab excommunicatione absolui vnus tantum mentionem agens, non censetur à reliquis non expressis liber, etiam si indiffinitē fuerit ab excommunicationibus absolutus. Refertur etenim hæc absolutio indiffinita ad excommunicationem in petitione commemoratam. ex. l. si de certa. C. de transact. gl. in dict. c. ex parte. & in d. c. cum pro causa. vbi Ant. Abba. Henri. & Feli. Anchar. in d. clem. 2. S. Thom. in d. arti. 5. & probatur in eisdem canonibus, quorum in proxima conclusione mentionem fecimus. procedit autem hæc ipsa conclusio, etiam si absolutio ab excommunicatione generalis sit. nam ad expressam & petita tantum refert: propter rationem dict. l. si de certa.

¶ Tertia conclusio. Excommunicatus pluribus excommunicationibus, vnica tantum absolutione ab omnibus absoluit, si omnes fuerint absoluenti significatæ, & expressæ argumento. l. pluribus. ff. de acceptat. Et hæc est omnium conuers

Alm. O 2 sen-

Prioris partis Relectionis

sententia in præcitatis locis de qua non est ulterius controuertendum.

¶ Quarta cōclusio. Qui potest excommunicatum ab omnibus absoluere excommunicationibus, vnica tantum absolutione omnes tollit: nō tantum sibi expressam: vbi scientiam habens omnium excommunicationum indiffinitè excommunicatum absoluerit. hoc sanè ex ipsius absoluentis mente præsumpta: quemadmodum notat Henric. in dict. capitul. cum pro causa. Ioan. in summa confessorum titul. 3. q. 120.

¶ Quinta conclusio. Pluribus excommunicationibus ligatus, ab omnibus, etiam vnica tantum expressa in petitione, absolutus censetur, quoties qui absoluit ita generaliter absoluerit, vt dixerit: Absoluo te ab hac excommunicatione, & ab omnibus alijs, quibus ligatus es, quarum nec memineris, nec memoriã habes. ea enim est absoluẽtis mens, vt & ad omnes alias excommunicationes velit absolutionem extendi. ita in specie Henric. & Ioann. in summa confesso. modò citati adnotarunt.

¶ Sexta cōclusio. Absolutio indiffinita ab excommunicatione, exhibitã ei, qui pluribus est excommunicationibus ligatus, vnica tantum in petitione nominatim expressa, etiã quo ad alias sufficit, quoties verisimili cōiectura præsumi poterit, absoluentem & à tacitis excommunicationibus nihilominus absoluturum, si earũ scientiam habuisset.

ita visum est Palud. in 4. sent. dist. 18. q. 5. col. penul. versu. quarta. hæc verò conclusiones omnino præmittunt in absolvente potestatem absoluedi ab omnibus excommunicationibus: alioqui nulla posset contingere dubitatio. deinde constat, necessarium esse, quòd pluribus excommunicationibus ligatus, pluribus absolutionibus, vel vnica ab omnibus absoluat. glos. in dicto ca. cum pro causa. per text. ibi. & est cōmunis opinio, quam tenent omnes in hac resolutione citati.

¶ Septima cōclusio. Absolutio ab excommunicatione, obtenta ex falsa causa, est nulla: nec prodest excommunicato. probatur in capi. officii. 14. de sent. excom. & in dict. cap. cum pro causa. gl. communiter recepta in dict. cap. ex parte. de off. ord. text. in dict. l. 29. titu. 2. part. 1. notant Thomas & alij in 4. sent. dist. 8. q. 2. arti. 5. nec est in hac conclusione aliqua dubitatio, quæ possit iure eam improbare, aut dubiam reddere, præterquam quòd glo. in dict. capit. ex parte. conatur constituere differentiam inter excommunicationem, & absolutionem in specie huius questionis, vt excommunicatio lata ex falsa causa valida sit, & liget: absolutio verò ex falsa causa præstita minimè absoluat: imò nulla sit. prior huius distinctionis pars probatur in capi. 1. 1. q. 3. & in his locis, quibus traditur, excommunicationem iniustam ligare, validam esse, & absolutione indigere. quod nos tradidi

didimus hac in relectione. §. 7. nu. 7. atq; in specie de excommunicatione lata ex falsa causa idē notat glos. in capit. 1. supra ist. tit. verb. propter. quarum opinio communis est, secundū Curti. conf. 20. dubio. 2. colū. 3. notant Doct. in dict. cap. ex parte. posterior pars constat in dict. capi. officij. & similibus. Sed Panorm. in dict. cap. ex parte. hanc differentiam reprobatur, existimans absolutionem ex falsa causa præstitam validam esse, si absolvens habeat animū absolvendū: nō obstante causa falsa: licet iniqua sit absolutio: sicuti constat ex capi. venerabilibus. §. sanè. ist. tit. cuius hoc in. §. mētionem fecimus: rursus. censet Panor. excommunicationē ex falsa, & iniusta causa latam minimè ligare, si excommunicator non habuerit ligandi intētionem: quod præsumi debet, quia is putabat causam veram esse, alioqui non excommunicaturus si sciret, eam falsam fuisse. quod notant & Cardi. in dict. capit. ex parte. 4. oppo. Curti. in dict. conf. 20. Felin. in capi. quod super. de fide instru. colū. penulti. qui nullam admittūt differētiā inter excommunicationē, & absolutionē. idē Card. in rep. cap. perpendimus. extra eo. tit. num. 22. quo in loco fatetur, priorem partem huius distinctionis ab omnibus receptam esse: tenet tamen cōtrariam asseuerans, excommunicationē latam ex falsa causa non tenere, sed nullam esse. idē ipse Cardi. sentit in dict. capi. ex parte. tandem Panor. Cardi. & Felin.

in prædictis locis in hanc videntur cōuenire opinionē, vt distinguenda sit excommunicatione iniusta ab excommunicatione lata ex falsa causa. nā excommunicatione iniusta ligat, & tenet, donec absoluat, ita excommunicatus propter excommunicantis intētionē, nō sic excommunicatione ex falsa causa: siquidē hæc nulla est, nec quēquā ligat ob deficientē excommunicatoris intētionem, & cōsensum ad excoicandū. qui quidem defectus constat ex. l. 1. C. de falsa cau. adiect. legat. l. demonstratio. §. vlti. ff. de cōdit. & demonstr. hoc ipsum sensere Hosti. & Abb. in cā. 2. de testib. cog. quorū meminim⁹ in hoc ipso. §. vers. illud. verò omittendum non est. idem in absolutione respondēdum erit secundum horum doctorum sententiam.

Ego sanè veram esse cōueniētiā cōmuni opinionem, quæ asserit, excommunicationem ex falsa causa latam validam esse, & absolutione indigere eo quidem modo, quo & excommunicatione iniusta ligat, & absolutione indiget: quod superius explicuimus. §. 7. num. 5. & sequentibus. eandem opinionem communem tenet Rota in nouis. 399. ad cuius probationem in primis illud animaduerto, ex opinione contraria maximè improbari receptissimā illam sententiā, qua traditū extat, excoicationem iniustam ligare, & ab ea petēdā fore absolutionē. nam excoicatio lata ex falsa causa, quæ tamen errorē manifestū in ea senten-

tia expressum non cōtineat, iniusta est, nō autem nulla, quē admodum notatur in cap. per tuas. de sent. excom. vbi est hac de re text. optimus: quem ita intellexit glo. ibidem cōmuniter approbata. quōd si excommunicatio secundum acta processus manifestē falsam causam haberet, esset notoriē iniusta: & ideo nulla. capit. inter ceteras. de re iudi. vbi Abb. & Felin. numer. 5. idem Abb. in ca. Odoardus. col. vlt. de solutio. idem Abb. in capi. ab excommunicato. col. 3. de rescript. Syluest. verb. excommunicatio. 2. col. 2. & Caiet. 22. q. 70. artic. 4. quanuis in hoc glo. in verb. errorem. & ibi Panormit. in dict. cap. per tuas. contrarium teneant. igitur sit satis excommunicationem ex falsa causa latam, quae nec euidenter falsa est, nec errorem expressum continet, iniustam esse, nō nullam: & ea ratione ligare, donec detur ea absolutio.

Secūdo est animaduertēdum, excommunicationem latam ex causa, quae falsis testib⁹ probata sit, aut falsis instrumentis, nō esse nullam, sed iniustā. hoc enim regulare est, quōd sententia ita lata sit iniusta, licet non sit nulla. tex. in l. diuus. ff. de re iudicat. vbi. gl. Bart. & Doct. gl. in l. qui agnitis. ff. de exceptio. quam sequuntur ibi Doct. cōmuniter, vt fatetur Soci. eā approbans. Felin. item post Abb. & alios. in c. licet. de probat. num. 35. & ibi gloss. verb. opponi. Eandem opinionem fatetur communem esse lafon in

dict. l. diuus. col. pe. quam etiam tenent Abb. & alii in cap. cū venerabilis. de exceptio. & licet contrariam sententiam, quōd hęc sententia sit nulla, tenuerint gl. in dict. c. cū venerabilis. in fine. & ibi. Hostiac. Deci. num. 31. Cuma. in dict. l. diuus. & ibi Zasius. idem Zasius lib. 1. singul. respons. capit. 13. Alciat. in l. si ex falsis. C. de transact. disputat idem Deci. in dict. cap. licet. numer. 21. quibus ad huius quæstionis resolutionem addenda est regia. l. 2. tit. 26. part. 3. satis est prædictam cōmunem sententiam admissam passim fuisse: præsertim quia potest cōtingere falsitas testium, aut scripturæ absq; dolo producentis eos in iudicium.

Tertiō his accedit, quōd excommunicatione potest ferri ex falsa causa testibus minimē falsis probata: quod quidem memoriæ lapsu, alia ueritate decipi potuerunt, & falli, existimant tamen se verum dixisse, & verum esse eorum testimonium. quo casu sententia dubio procul nulla non est, licet possit dici iniusta secundum rei veritatem: non secūdum acta causæ.

Quartō ad hęc facit. nam & veris testibus, aut veris scripturis potest quis falsa ex causa excommunicari, si nondum produxerit, nec probauerit id, ex quo causa illa, quae alioqui contigisse præsumitur, & digna excommunicatione censetur, vel cessauerit, vel iustissimam excusationem habeat. hęc verō excom-
muni-

municatio, quòd nemo in dubium reuocabit, nulla nõ est, imò iusta secundum acta causæ, licet iniusta ex rei veritate: & tamen ex falsa causa lata fuit. est igitur attentè communi resolutione distinguendum an excoicatio sit nulla: & tunc non ligat: an sit iniusta: & eo casu ligat donec absolutio ab ea fuerit cõcessa: etiam si ex falsa causa lata fuerit.

Quintò, si ad vim excommunicationis, vt ea ligare valeat, donec absolutio detur, est inspiciendus animus, quem ad excommunicandum iudex haberet, si certus foret de innocentia excommunicati: nusquã ferè locus erit communi opinioni, quæ asserit excommunicationem iniustam, quæ tamen nulla non sit, ligare, & absolute indigere. sæpissimè enim excommunicatio iniusta est, quia iudex vel testibus, vel scripturis, aut falsa præsumptione fallitur, & ad excoicandum inducitur: alioqui non excommunicatur, si certus esset de innocentia excommunicati. & profectò tunc tantum excommunicatio iniusta ligaret, cum iudex certus de innocentia rei ipsum excommunicaret animo excoicandi. & tamen in hac specie Felin. post Abb. in capit. 2. de testib. cog. num. 6. censet, nullam esse sententiam excoimunicationis propter manifestum errorem iudicis. Quorũ opinio falsa est, si referatur ad iudicis voluntatem quo ad ipsum manifestè iniquam: proeedet tamẽ ubi error hic esset ex actis causæ admo-

dum manifestus: sicuti ex capitu. inter cæteras. de re iudica. paulò antè adnotauimus.

Postremò communis opinio maximam rationem habet ex eo, quòd ei contraria plurimum detrahit ecclesiasticæ disciplinæ: & deinde auctoritati ecclesiæ admodum esset perniciosum, quòd quiuis excoicatus se liberum ab ea censura existimet ea occasione, quòd falsa causa deceptum iudicem in eum excommunicationem pronunciaffe causetur. quòd quàm sit iurisdictioni ecclesiasticæ aduersum nemo non viderit.

Quibus equidem adamussimè examinatis deducitur, absoluteionem ab excommunicatione obtentam ex falsa causa his modis, quibus diximus & excommunicationem ex falsa causa quandoq; pronounciari, validam esse: ita quidem vt nulla sit in hoc differentia inter excoicacionem, & absoluteionem. quod præter authores superius citatos tenent Rota in nouis. 399. sentit Innocent. in cap. sacro. verb. alioqui. extra istotitu. pariter enim procedunt excoicatio, & absolutio. capitu. verbum. de pœnit. dist. 1. notat glos. in. c. inferior. 21. distin. imò absolutio ab excoimunicatione etiam euidenter, & manifestè iniqua, atq; iniusta, non erit nulla, sed tenebit, licet excoimunicatio esset in hac specie nulla: quod fortassis poterit probari simili conclusionem, quam de absoluteione præstita post appellationem hoc in. §. explicuimus.

Alm.

O 4

Igitur

Igitur hæc septima cōclusio tunc vera est, cū excommunicatus aliqua ex causa ea tacita, & alia expressa obtinet absolutiōem: manet enim ex priori causa excommunicatus: quia ab excommunicatione lata ea ex causa nec benè, nec malè fuerit absolutus. idem erit quoties pluribus ex causis excommunicatus, vnica tātūm expressa impetrat absolutiōem: manet enim adhuc excommunicatus ex causa tacita. ita sanè procedūt auctoritates ad septimā cōclusionem adductæ. quod colligo ex eisdē locis: itē ex Imol. & Feli. in. d. c. quod super his de fide instr. num. 13. qui latè quæstionem istam examinare conatur.

¶ Secundò illud in controuersia incidere solet, an cōfessarius electus ex Iubilæi, vel literarum Apostolicarum, quas bullas dicimus, priuilegio, absoluere valeat pœnitentem ab excommunicatiōe contracta ex crimine hæresis: & quibusdam fortasse videbitur huic sacerdoti hoc permixtum esse. nam licet absolutio ab excommunicatiōe iure canonico lata cōtra hæreticum sit Rom. pontifici specialiter reseruata: tamen in his literis datur potestas absoluendi ab his casibus, qui sunt Apost. sedi reseruati exceptis quibusdam quorum de numero hæresis crimen nō est. idcirco exceptio regulam in contrarium firmat. l. quæsitum. §. denique. ff. de fundo instruit. l. nā quod liquidè. §. vltim. ff. de penu legat. Secundo ad hanc partē accedit, quòd licet in. c. quanuis. de extra cod. tit.

permixtum sit inferiori absoluere percussorē clerici ab excommunicatione canonis in quibusdā inibi expressis casibus: in eisdē tamē obtentū est ius absoluendi permixtum inferioribus ab excommunicatiōe iure pontificio inflicta aduersus hæreticos, & alios, quorum absolutio sit summo pontifici excepta, & preseruata. Sic notat Ab. in. c. de cetero. ist. tit. Feli. alios allegans in. d. c. quāuis. ob eandem rationē: & propter auctoritatē tex. in. c. eos. supra eod. tit. & est cōmunis opinio, vt fatetur eā sequutus Syl. verb. absolutio. 4. dubio. 4.

Ego sanè contrariam sententiam veriore esse opinor, atq; ad monachos esse cenfeo sacerdotes, ne hæreticos, etiam pœnitentes, & magnocum cordis dolore crimen detestantes, ab excommunicatiōe absoluant. mihi etenim visum est, eos quidem sacerdotes ex his Iubilæis, & bullis non habere potestatem ab hac excommunicatiōe absoluendi. quòd sequentibus probabitur.

Primum ex eo, quòd commissio generalis absoluendi ab excommunicatiōe minimè comprehendit illam excommunicatiōem, cuius absolutiōem verisimili coniectura ipse delegans nequaquam in specie commississet. quòd notat Florent. 3. part. titul. 24. cap. 77. §. 1. cui suffragatur regula iuris, quæ docet, in generali concessione non venire ea, quæ quis nō esset in specie verisimiliter concessurus. & in generali. de reg. iur. ist. lib. vbi gl. allegat. text. optimum ad præsentē

quæ.

quæstionem in cap. frater noster. 16. quatenus ibi generalis commissio facta per papam Legato non extenditur ad causas fidei. sic in hac specie, quam tractamus, non est presumendum Romanum pontificem his generalibus commissionibus absolutionem ab excommunicatione pro hæresis crimine indistincta delegare, quibus in specie minime delegasset.

Secundò ad hoc ipsum conducit quod scribit Felin. in cap. Apostolice. col. 1. de except. referens, absolutionem ab excommunicatione quacunque, per Romanum pontificem concessam ei, cui fit alicuius benefici ecclesiastici collatio: non habere effectum quò ad excommunicationem ex causa hæresis iure canonico impositam: quia ea non censetur sublata per prædictam absolutionem: & testatur Felin. ita expressim decisum fuisse ab Innocentio octavo per regulam quandam cancellarie ab eo statutam.

Tertiò, etiam si in his Iubilæis, & literis quidam casus excepti sint, & regulam in contrarium firmam efficiant: tamè casus illi excepti ad eis similes extenduntur. tex. celebris in cap. cum dilecta. ubi Abb. & Deci. de confir. utili. vel inut. & in capit. ad audientiam. de cleric. non resid. Bal. per tex. ibi in capit. post translationem. de renunciat. Abb. in capit. cum omnes. col. 6. de constit. gloss. in l. 1. C. de condic. indebi. & in l. vlti. C. de reuo. donat. tradit Alexā.

in cons. 145. col. 1. lib. 7. Felin. in capit. quoniam frequenter. in princ. ut lite non contest. & in cap. pastoralis. in princ. de rescript. Dec. col. 184. col. 2. Ioā. Lupi in rub. de donatio. int. vir. & vxor. §. 19. num. 1. quòd si quis in hac controuersia expendere casus, qui excipiuntur in his bullis, & Iubilæis, plane comperiet ratione maiori, & hunc casum hæresis ex mente Romani pontificis exceptum censeri. quam ob rem cessat prima ratio pro contraria opinione superius adducta.

Non oberit secunda ratio ex intellectu capit. quauis. nam & si in articulo mortis nulla possit esse dubitatio: in alijs tamen casibus in eodem capitu. expressis. Innocent. Anchar. Cardi. Abb. & Rauena contrarium tenent asserentes, illum textum non procedere in alijs excommunicationibus, quarum absolutionem Papa sibi exceptit, sed tantum in excommunicatione lata in percutiones clericum. sit tamè vera communis opinio, profectò minime potest ad hanc quæstionem adduci quia illa tractat de extensione facultatis iure communi concessæ: nos verò in præsentī casu agimus de extensione priuilegij extra ius commune dati: quod plurimum refert ut constat ex notatis per Fortunū in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posthu. col. 70. Feli. in c. postulasti. de rescript. num. 11. Oldral. cōfr. 9. Pa. in cap. ex parte. de deci. & præterea manifestū est, in dict. cap. quan

nis tractari de absolutione ab exco-
municatione concedenda per infe-
riore à principe quoties exco-muni-
catus aliqua ex causa iusta impedit
accedere ad Ro. pontificē pro abso-
lutiōe obtinēda. vnde mirū non-
esset, si decisio illa extēderetur ad om-
nes casus, in quibus adest eadē ra-
tio, & datur idem impedimentū.
at in præsentī quæstione non est ex-
communicatus impeditus ad sum-
mum pōtificem accedere: atq; ideo
non æquē procedit argumentatio
ex illo capit. adsumpta. Quis autem
absolvere valeat ab excommunica-
tione hæresis causa inflicta: nos ex-
plicuimus in reg. peccatum. 2. part.
num. 5. de reg. iur.

¶ Tertiò circa idem dubitatur, an
absolutio ab excommunicatione,
etiam damno soluto, & præmissa
satisfactione, obtenta ex vi iubilæi,
aut bullarum Apostolicarum ab
ipso confessario in foro consciētie,
obtineat, ac prosit excommunica-
to in iudiciali, & exteriori foro? &
16 ni fallor, ipse censeo, hanc absolu-
tionem minimè in foro exteriori iu-
diciali admittendam fore, nec eam
excommunicato prodesse quo ad
exterioris iudicii effectus, nisi in li-
teris Apostolicis dictum sit, quòd
ea etiam in iudiciali exteriori foro
vim obtineat, ac sit admittenda. plu-
rimùm etenim detrahitur authori-
tati iurisdictionis ecclesiasticæ fori
exterioris, si publicè excommunica-
tus, & denūciatus, secretè per sacer-
dotem ab eo ad confessionem ele-

ctum absoluat, & ea is absolutio-
ne obtenta ingerat se diuinis quasi
in contēptum iudicis, qui cū exco-
municauit. cui quidem iudici con-
gruè satisfactum nō est, etiam si ex-
co-municatus, q; iudici parere recu-
savit damnum parti hæc restituerit.

Hæc deinde opinio probatur, quia
in his Apostolicis literis quibusdā
casibus expressum est, absolutionē
à cōfessario datam in foro item ex-
teriori prodesse, & reum immunē
efficere. Igitur in aliis casib; ab ar-
gumento specialis cōcessionis ab-
solutio tantum in animæ iudicio
proderit: cū manifestè distingue-
re velit pontifex sūmus forum in-
teriorius ab exteriori.

Ad hæc facit, quòd forus conscien-
tiæ, & animæ plurimū differt à fo-
ro exteriori. si quidem plures tradan-
tur passim differētiæ maximè in. c.
quia pleriq; de immunit. eccl. c. Fili.
de testa. c. quæ in ecclesiarū. de con-
stit. Bar. in extra. ad reprimēdā. ver-
denunciationem. ergo absolutio in
conscientiæ foro obtenta non pro-
dest in exteriori iudiciali foro

Quartò hoc ipsū cōstat vel ex eo,
quòd absolut⁹ in animæ iudicio, eti-
am pœnitentiā peracta, pōt in exte-
riori foro accusari, & puniri. glo. in
c. de his. accus. cuius opinionem ip-
se probaui lati⁹ lib. 2. vari. resolut. ca.
10. n. 3. cū prior examinatio in cōsci-
entiæ iudicio præcipuè fiat ad pœnitē-
tiā, & satisfactionē diuinæ offensæ:
posterior autem ad publicam vindi-
ctam, & reipublicæ satisfactionē.

Quintò

Quintò his accedit stilus vetustiffimus Roma. cur. qui obtinet, quòd Ro. pontifex non consuevit per lubilæum, aut bullas confessarijs sacerdotibus cõmittere ea, quæ forum contentiosum concernunt, sed tantùm ea, quæ ad pœnitentiæ forum & conscientie purgatione spectat. huius stili meminit Pau. Parisius in consil. 67. nu. 22. lib. 4. & deinde Ludou. Gomeci. in reg. cancell. de nõ iudicando iuxta formam supplicationis quæst. 14. num. 3. commemorans vsu sacræ pœnitentiæ apud Romanam curiam. Nam quoties petitur quid ad conscientie forum, & iudicium animæ interius pertinet: id negotium confessario committitur, vt id expediat nullis testibus adhibitis, literis statim post eius perfectam actionem laniandis, & dilacerandis. Nec vlla fit tunc compositio cùm Romanæ curiæ Datario, pecuniaria quidem: quæ fieri solet, & fit quoties quod ad iudiciũ exterius, & cõtentiosum aliqua dispensatio, simile negotium in Romana curia expeditur. hæc planè Gomecius, vt hinc lector percipiat quid referat, apostolicas literas dari quo ad forum animæ, vel quo ad iudicium exterius, & forum cõtentiosum. Huic opinioni plurimùm suffragantur ea, quæ in eadem ferè controuersia tradit Antoni. Cordubens. in tracta. de indulgentijs. quæstione. 40.

His rationibus animum induxi meum, vt hanc opinionem in hac

quæstione probarem, facillimè admissurus cuiuslibet sanioris sententiæ, & quæ his probationibus exclusis. fortioribus, & melioribus constet. etenim in re dubia nequam decet semel conceptis opinionibus ita contumaci animo ad hærerè, vt doctissimorum virorũ iudicia recusare nitamur.

Ex. §. sequenti.

- 1 Absolutionem simplicem petens, an videatur fateri, se excommunicatum esse?
- 2 Absolutio ab excommunicatione hominis, à quo possit concedi?
- 3 Episcopus an possit absolvere excommunicatum à prelato inferiori?
- 4 Absolutio ab excommunicatione iuris, & canonis, ab ep̄o regulaviter dari potest.
- 5 Sacerdos Parochialis, an possit absolvere ab excommunicatione maiori lata à iure.
- 6 Absolutio ab excommunicatione minori pertinet etiam ad presbyterum parochialem.
- 7 Absolutio ad cautelam, quando sit concedenda.
- 8 Absolutio ad cautelam à quo iudice dari possit: & an à delegato Apostolico?

§. Duodecimus.

IN hoc tandem tractatu de absolutione excommunicationis breuiter agendum est, quis possit iure ordinario ab excommunicatione absolvere. qua in re duo sunt exami-

Prioris partis Relectionis.

minanda. Primum equidem de excommunicatione maiori: secundū de minori. & ad prioris partis intellectum distinguere oportet absolutionem simplicem ab absolutione, quæ ad cautelam concedi solet, & inde nomē habet: sicuti iam in hac relectione distinximus obiter. §. 7. nu. 7. vers. quarta cōclusio. est enim absolutio simplex ea, quæ petitur, & datur ab excommunicatione, quæ vel iustè, vel iniquè vim habuit, & excommunicatum censuræ vinculo affecit, ac ligauit. idcirco necessaria est omnino, & præmittit, excommunicationem præcessisse, ac ligasse. quæ ratione solet disputari, an petens absolutionem simplicem, videatur fateri, se excommunicatum esse
 1 & idem in eo dubium erit qui absolutionem excommunicationis postulauit: cum in dubio ea petitio de simplici absolutione sit intelligenda: ut in dicto. §. 7. diximus. & quibusdam visum est, petentem absolutionem ab excommunicatione non fateri, se excommunicatum esse. quod probatur autoritate glos. in capitu. exhibita. de homici. verb. veniam. quæ asserit, petentē veniā alicuius delicti nō fateri se deliquisse. quam sequuntur Abb. Cardina. & Doct. ibi. idem Cardin. & Abb. numero. 22. in capitu. venerabilem. de electio. dicit esse singula. Alexan. in l. 1. in principio. columna prima. ff. de noui operis nunciatio. qui & in hac specie absolutionis ab excommunicatione idem sensere: & tenet

præterea Innocent. in capitul. cum dilectus. colum. 3. de ordin. cognit. Card. in capitul. perpendimus. col. vlt. ist. titul. Felin. in capitul. literas. numer. 19. de præsumpt. idem Feli. in capi. Apostolicæ. de exceptio. colū. pen. Rota in antiquis. 330. Iason in. l. decem. nume. 48. ff. de verb. obliga. quorum opinio eam rationem habet, quòd petens absolutionē istam ex humili corde ad cautelam videatur eam petiisse propter dubium aliquod, quo eius animus vexatur, an sit excommunicationis censura ligatus: atq; ideo ex hoc non debet adsumi eiusdem confessio ad probationem, quòd verè sit excommunicatus: quemadmodum ex proximè dictis apparet. quicquid autem sit de hac cōtrouersia: minimè probat hanc opinionem gl. in dict. ca. exhibita. cum ea tractet de venia, quæ petitur ad cautelam: quo quidem casu manifestum est, petentē hanc veniam non fateri se deliquisse. imò contrariam sententiā, quòd petens absolutionem videatur fateri, se excommunicatum esse: tenent Bar. in dict. l. decem. colum. vlt. gl. verbo, postulauit. & ibi Hosti. per eum textum in dicto capitu. venerabilem. & post eum Imola. idē Imola. Præpo. & Francus in capitul. ad præsentiam. de appella. Ioannes Faber. in. §. vlt. inst. de ingenuis. quorum opinionem communem esse fatetur Præposit. in dicto capitulo. ad præsentiam. & his primū suffragatur tex. in dicto capitulo. venerabilem.

rabilem. qui tamen mihi non ita fortis esse videtur, ut quidam existimarunt. nam præter alias responsiones, quæ à Panormit. traduntur, ipse video in illius cap. respõso nõ celeri probatam excommunicationem ex sola petitione absolutionis, sed ex ipsa facti veritate, quam ipse Romanus pontifex refert, & in adnuculum: & maiorem vim commemorat, ipsum reum cognouisse, latam à sede Apostolica excommunicationem dum absolutionem petit per Nuncium, quasi minimè negare potuerit, imò cognouerit, quæ contra ipsum acta fuerant, & erant plane manifesta. secundò his accedit, quòd liberatio præmittit obligationem. dict. l. decem. cap. ad dissol. uendum, de despons. impub. ergo absolutio supponit excommunicationem, & eam petens fatetur, se excommunicatum esse. sed hæc ratio nõ omnino probat. siquidem hæc argumentatio procedit à quadam præsumptione, quæ iure deducitur ad id, quòd contrarium præcesserat ex eo, quia illud tollitur: nõ quòd verè semper constet, nisi in naturalibus, & certis naturaliter. etenim si verè abscissa est Petro manus, sequitur omnino, & verè, Petrũ habuisse manum. at in his, quæ natura certa non sunt, sed iure inducta, nõ constat argumentatio ex priuatione ad habitum, nisi præsumptione. liberatio siquidem instituta est ad tollendam obligationem: nec tamen naturali certitudine constat, eam sem-

per fieri obligato: possibile sane est, quòd facta sit non obligato. verum quia ius præmittit eam quo ad tollendam obligationem ad hunc effectum eam inducens: oritur argumentatio præsumptione quadam sufficiens, non autè omnino certa, quòd liberatus prius obligatus fuerit, sic deniq; non est probata vere, & plenè, sed præsumptione quadam iuris excommunicatio ex eo, quòd quis fuerit ab ea absolutus. ita ipse colligo ex his, quæ latè tradidit Bart. & Doct. in dict. l. decem.

Tertiò opinioni Bart. patrocinatur, quòd appellatio absolutionis in dubio de simplici est intelligendũ. glo. in. c. capitulũ. de rescript. cuius nos mentionem fecimus in dict. §. 7. igitur petens absolutionem ab excommunicatione, simpliciter petere videt: quæ tamen nõ datur, nec dari solet, nisi his, qui sunt excommunicatione ligati. sed & hæc ratio eandem responsionem habet, quam præcedens. præsertim quia & si verũ sit, semel excommunicatum, necessariò indigere absolutione: cũ aliter excommunicatio tolli nequeat: non tamè ex contrario sequitur, absolutũ ab excommunicatione, fuisse excommunicatũ, etiam si absolutio fuerit simplex: cùm plerunq; soleat peti ad tutiorem animæ salutem, & in dubio, an sit quisquã excommunicatus. c. illud. de cleri. exco. ministr. Quam ob rem ipse arbitror duo, vel tria esse omnino hic separatim adnotanda.

Primum illud mihi satis probabile

bile est, quod per absolutionem, etiam simpliciter minime probata sit excommunicatio. idque verum esse cetero sequutus Rotam in antiquis. 330. nam etsi absolutio necessaria sit ad tollendam excommunicationem, cum vere ea præcesserit: non tamen hinc assumi debet efficax probatio, quod excommunicatio præcesserit, si de ea non aliter quam ex absolutionis præsumptione constet.

Secundò obseruandum est, minime fateri se excommunicatum fuisse, qui obijcanti excommunicatiōnem responderit, se absolutionem obtinuisse. hoc probatur ex reg. exceptione. de regu. iur. & capit. cum venerabilis. de excep. nō enim fatet exceptionē obijcens, maxime, quia hic non fatetur à se petita fuisse. hoc ipsum in specie notat Bar. cōiter receptus in dicta. l. decem. deinde idē constat ex eo, quod per absolutionem excommunicatio probata nō fit, vt modò asseuerauimus.

Tertiò, si quis absolutionem simpliciter petat. aut absolutionem simplicem postulet: non videtur verè fateri, se esse excommunicatum: tamen si ex hac petitione præsumi possit quedam excommunicatiōnis confessio: & quandoque vera ipsius excommunicatiōnis, ac legitima probatio ex vi cōfessionis expressæ. etenim vbi quis asserat, se excommunicatum fuisse, dicat tamen iniustā esse excommunicatiōnem, planè fatetur petēs ab ea absolutionem excommunicatum esse: cum vt supe-

rius respondimus, excommunicatio iusta ipsum excommunicatum ligauerit, & censuræ vinculo affecerit. at si simpliciter petierit quis absolutionem ab excommunicatiōne, non poterit inde assumi certa confessio excommunicatiōnis, sed tantum præsumpta, quæ in rebus maximi præiudicis probationē plenam absque alijs adminiculis non constituet, atque ita contrarias hæc in quæstione sententiæ conciliandas esse opinamur.

Quis autem possit absolvere ab excommunicatiōne maiori per simplicem absolutionem: duas continet partes, quarum prior de excommunicatiōne lata ab homine: posterior de lata à iure tractabit. in prioris specie regula est constituenda, vt is possit ab excommunicatiōne absolvere, qui eam tulit, vel eius superior, vbi superioris, ac iudicis partes potest exercere, non alius. sic etenim episcopus absoluet ab excommunicatiōne per eum lata: vel archiepiscopus in casibus, quibus iurisdictionem propriam exercere valet inter subditos suffraganeorum: aut denique ipse papa. text. in capit. per tuas. capitul. sacro. extra isto titulo. capitul. venerabilibus. in principio. & in totius capituli responsis. eo. titulo. notant ibi Doctores. S. Thomas in quarto sentē. dist. 18. quæst. secunda. articulo. 5. & ibi Palud. q. 5. articulo secundo. latè Syluest. verbo. absolutio. q. 1. notabili secundo. Hostiensis in summa huius tituli.

§. de

§. de excoicationis absolute.

¶ Imò poterit episcopus absolue-
re ab excoicatione eum, quem
prælatus inferior excommunicauit:
& licet iniqua sit hæc absolutio
data non requisito ipso excommu-
nicatore, valet tamen, & tenet, quia
iurisdictionem habet episcopus ad
absoluendum. quod notat glo. vlt.
in capi. cum ab ecclesiarum præla-
tis. de offic. ordin. quam sequuntur
ibi Abb. Imola, & Doct. asseueran-
tes, hanc opinionem communem
esse. Eandem sequitur Bal. in. l. si vt
proponis. in. l. C. quomo. & quãd.
iudi. colum. vltima. iurisdictione ete-
nim competens in aliqua diocesi
prælato inferiori, ita est accipienda,
vt minimè priuet episcopum ordi-
naria iurisdictione. quam habet, sed
ei accedat, vt aiunt, accumulatiuè,
ad hunc effectum, quod prælati
inferior possit hac iurisdictione uti,
sicut & episcopus, sitq; inter eos præ-
uentioni locus. quam opinionem
sensit, ac præmittit glo. in dicto ca-
pitulo. cum ab ecclesiarum præla-
tis. notant Abb. in capitul. dilecti. in
3. de appellat. colū. 3. & idem Abba.
Imol. & Bal. paulò ante citati. quo-
rum opinio communis est: vt con-
stat ex adductis per Felin. in capitu.
pastoralis. in princip. de off. ordi. &
fatetur Carol Ruinus in consil. 7. nu-
mero. 6. lib. 4. cui suffragatur text. in
capitulo. per hoc. de hæreti. ist. libr.
& in. l. vlti. C. de iurisd. omni. iudi.
Bartolus. per text. ibi in. l. prima. C.
de offic. præf. vrb. notat Panormit.

in capitulo. ceterum. de iudic. ad
idem optimus tex. in authen. de de-
fensori. ciuit. in princip. tametsi ad-
uersus hanc opinionem commu-
nem plures teneant, quos refert, &
sequitur Deci. in dicto capitulo. cæ-
terum. numero quinto. & Carol.
Ruinus in dicto consil. 7. præcipuè
opinionem communi contrariam
tenet glo. in dicto capitulo. pasto-
ralis. in princip. Maximè in iurisdic-
tione per præscriptionem acquisi-
ta, quidam existimant ex ea glossi
quod ea competat inferiori præla-
to, qui præscripsit, in priuationem
& exclusionem episcopi. Quod pro-
bari videtur in capit. auditis. de præ-
script. vbi Panor. hoc tenet. 2. colū.
idem Panormit. in capitu. irrefraga-
bili. §. excessus. colū. 1. cum text. ad
hoc inducens. de off. ordi. eandem
sententiam sequuntur idem Abb.
& Felin. columna tertia. in dicto ca-
pitu. pastoralis. Franci. Balb. in tra-
cta. præscriptio. 5. parte princip. 1. par-
te. quæstione. 11. Calderi. consil. 2. de
præscript. & tamen etiam in iurisdic-
tione per præscriptionem quæsi-
ta, quod ea priuatiuè non compe-
tat, sed accumulatiuè, probare co-
nantur, & verum esse censent Ioã.
Andre. Hostien. Antoni. & Imol.
in dicto capitu. pastoralis. quorum
opinio propter auctoritatem tãto-
rum virorum seruabitur in praxi
vt testatur Panormita. ibi: & profe-
ctò magis cõis est, si consideremus
ea, quæ tradit Henri. in eo. capit. pa-
storalis. tametsi dubio procul præ-
cedes,

cedens, ac prior in hoc sententia sit admittenda, vbi præscriptio ita fuerit inducta, quòd episcopus exerce re volens propriam, & ordinariam iurisdictionem prohibitus sit à præ lato inferiori. Et hæc de inferiori iurisdictionem habete, qui tamé præ latus sit secularis. Nam de præ lato regulari alia est obseruanda distinctio iuxta text. gloss. & Doct. in cap. quanto. de off. ordi. Abb. in cap. si quis cõtra clericum. in repe. num. 42. & in cap. cùm contingat. numer. 21. de foro compet. & in cap. cùm ab ecclesiarum præ latis. 3. columna. de offic. ordi. Nihilominus ipse dubiam esse opinor opinionem gloss. in dicto cap. cùm ab ecclesiarum præ latis. quo ad absolutionem excommunicationis: tum propter ambiguã huius principalis quæstionis definitione, tum etiam ex eo, quòd præuentio cognitionis causam ipsam ita deferat ad inferiorem præ latum, vt eo cognoscente, nulla sit quo ad eam causam apud episcopum iurisdictione. l. vbi exceptum. ff. de iudic. sic in specie notat Palud. in. 4. senten. distin. 18. quæstione. 5. artic. 2. vers. tertio. licet opinionem gloss. asserat communem esse sequutus eam Syluester verb. absolutio. 2. in principio. idem tenet Ioan. in summa confessorum. tit. isto. quæstione. 94. regia. l. 4. tit. 9. part. 2.

¶ Absolutio verò ab excommunicatione lata iure ipso pontificio, aut synodico petenda omnino est

apud eum, cui constitutio ipsa eam reseruauerit. Quòd si ius ipsum nulli absolutionem reseruet: tunc regulariter episcopus absoluere poterit. tex. celebris in capit. nuper. ist. titu. quem ad hoc præter alios inibi idè ex eo colligentes, dixerunt singularè esse Cardi. ibi Barb. in capit. 2. de solutione. & in capit. 1. col. 5. de off. de legat. notat Abb. in cap. graue. col. vltima. de præbend. latè Felin. in capit. pastoralis. §. præterea. de offic. ordi. idem Feli. & Deci. post Abb. in capit. at si clerici. §. vltimo. de iudic. notant & alii plures, quorum meminit Henri. Botthæus de synodo. 3. part. artic. 5.

Et procedit hæc communis opinio etiam in excommunicatione lata per constitutionem inferioris confirmatam tamen per Romanum pontificem: nam & ab hac poterit episcopus absoluere. quod manifeste ratione deducitur: siquidem potest episcopus absoluere ab excommunicatione lata per canonem Romani pontificis. vt in dicto cap. nuper. apparet. Igitur & ab ea, quæ lata sit per constitutionem inferioris alicuius, etiam si ea constitutio fuerit confirmata per Romanum pontificem. & in specie hanc extensionem probarunt Baldus in Procemio. rex pacificus. lason in. l. more. colum. sexta. ff. de iurisd. omn. iudi. Henric. in cap. ex frequentibus. & ibi Cardi. 4. opposi. Abb. columna vltima. de institut. idem Cardin. in clem. 1. §. si quis. quæstione quinta. de reb. ecclesi.

ecclē. Felin. in. d. §. præterea. Quorū ratio communis est, & in hoc tenet, quod confirmatio Romani pontificis non tollat ordinariam iurisdictionem. capitul. 1. & 2. de confirm. vtili. vel inut. Nec oberit gloss. in dicto cap. ex frequentibus. verb. confirmantes. vt statim apparebit.

Secundò isthæc regula, quæ in dicto capi. nuper. traditur. etiam obtinet in excommunicatione lata per hominis, & iudicis sententiam, quæ generalis sit. Etenim absolutio potest ab episcopo dari, si non fuerit alteri reseruata. Quod in specie adnotauit Imola in dicto. capit. Graue. colū. 4. de præb. licet sit sententia lata per Romanum pontificem, quia cum generalis sit in pluribus æquipollet canonj, & statuto: sicuti explicatur in ea. à nobis. in. 1. extra istotit. idem quod Imola tenent Henric. in dicto. capi. ex frequentibus. Idem Henric. post Hosti. & Ioan. Andre. in cap. excommunicamus in. 1. de de hereti. Quibus suffragatur tex. in dicto. cap. ex frequentibus, quo in loco. gloss. vltima sensit contrarium, quasi velit, non posse absolutionē in hoc casu dari ab episcopo, nisi specialiter ea sit episcopo permittas: quemadmodū in eo capite expressim permittas fuit. & præterea. Abb. in dicto. capi. graue. Cardi. in dicto. ea. excommunicamus. & Feli. in dicto. §. præterea. hanc opinionem, quam Imola tenuit, falsam esse censent tenentes, episcopum non posse absolvere ab excommunicatione lata per

generalem sententiam hominis. idē notat Cajeta. in verb. Absolutio ab excommunicatione. & Ioan. in summa confess. lib. 4. tit. 3. q. 86. Mihi potius placet prior sententia ob generalem permissionem text. in dicto. capitul. nuper. Et quia admodum similis est generalis sententia statuto, aut episcopali constitutioni. Nec urget authoritas gloss. in dicto cap. ex frequentibus: ea etenim procederet, quando excommunicatio fuit lata ab homine, & confirmata per Romanum pontificem. quia ab ea episcopus absolvere non poterit, nec quisquam alius, quam ipse excommunicator: atque ita intellexere illam gloss. Panor. ibi colū. vltim. Roma. in cons. 87. & Felin. in dicto. §. præterea. à quibus libenter queram, an loquantur in excommunicatione lata per hominis sententiam specialem: & huius absolutio siue sit per papam confirmata, siue non, ad neminem pertinet præter excommunicatorem. Aut loquantur in excommunicatione lata per generalem sententiam hominis: & tunc parū oberit potestati episcopi ordinariæ confirmatio Romani pontificis. Nā si vera est opinio Imolæ, sicuti potest Episcopus absolvere ab excommunicatione lata per statutum confirmatum à Romano pontifice, ita poterit ab excommunicatione lata per generalem sententiam hominis ab ipso papa confirmatam: cum hæc simillima sint. Idcirco parum con-

Alm.

P

firma

Prioris partis Relectionis.

firmatio Romani pontificis hac in specie operabitur, siue sequamur opinionem Imolæ siue contrariam. Qua ratione superest, quod omiſſa opinione gloss. in dict. capit. ex frequentibus. ibidem est text. satis vrgens Imolæ opinione. Et fortassis confirmatio papæ in sententia speciali hominis hunc habet effectû, quod tunc minimè admitti debeat dubia sententia glo. in dict. capitul. cum ab ecclesiarum prælatis. cuius paulò antè meminimus.

Tertiò hæc regula cõmunis adeò vera est, vt episcopus tantum possit absoluerè ab excommunicatione iuris absolutionem minimè referuantis, quod sacerdos proprius curam animarum habens nequaquam valeat hanc absolutionem à maiori excommunicatione concedere: sicuti notat gloss. communiter inibi recepta in cap. 2. de pœnit. & remi. ist. lib. text. optimus in clem. 1. de privileg. in prin. & in extrauag. 1. §. obseruent. co. titu. de privileg. inter communes. Panormita. & Feli. in capitul. secundo. & in capitu. Nuper extra ist. titul. Felin. in dicto capitul. pastoralis. §. præterea. columna tertia. Imolæ, in capitu. ab excommunicato. col. 5. de rescrip. Quorum opinio plures authores habet ex iuris pontificii professoribus, quos præter Feli. refert eos sequutus Henri. Bottæus in tracta. de synodo. 3. part. arti. 5. idem ex theologis tenet Biterren. in opere de excommunicatione, & interdicit. Durandus in

4. sent. dist. 18. q. 4. arti. 2. & Palud. ibi. q. 5. arti. 1. Biterrensem sequutus idè tenet in excommunicatione lata per canonem concilii generalis, aut Romani pontificis. Huic opinioni ad stipulatur, quod absolutio excommunicationis ad iurisdictionem fori exterioris pertinet: vt cõstat: quam sacerdos curam animarum habens nequaquam exercere potest: cum ea careat omnino. Nam pari iure censi ferri debent excommunicatio, & absolutio. capi. verbu. de pœnit. dist. 2. igitur & absolutio non potest competere ab excommunicatione ipsi sacerdoti curam animarum habenti: vbi de maiori excommunicatione agendum est.

Contrariam sententiam in specie tenent Innocent. & Hosti. in dicto cap. nuper. S. Thomas. in 4. sent. dist. 18. q. 2. artic. 5. Syluest. verb. Absolutio. 1. q. 5. Angel. eodem verbo. §. 2. Ioan. in summa confessorum libr. 3. titu. 3. q. 85. & est communis opinio, vt fatetur eam sequutus Ioan. Maior in dist. 18. q. 2. dubio. 3. quorum ea est resolutio, vt ab excommunicatione lata iure pontificio, vel episcopali, etiam si maior sit, possit sacerdos parochialis absoluerè, nisi fuerit in specie alteri reseruata. idem probat Paluda. in excommunicatione lata per episcoporum, & aliorum quorumcunq; inferiorum cõstitutiones. Huic opinioni plurimum accedit text. in dict. capit. nuper. nam et si ea responsio loquatur in absolutione ab excommunicatione mi-

ne minori: attamen ratio generalis illius tex. probat parem esse potestatem absoluendi ab excommunicatione iuris, episcopi scilicet & presbyteri curam animarum habentis, ut si absolutio à iure non sit alicui expressim reseruata, competat episcopo, vel presbytero parochiali. vnde cū par sit ratio, constat, presbyterum parochiale posse ut episcopus potest absoluere ab excommunicatione maiori lata per canonem, etiam pontificium nulli reseruantem absolutionem, præsertim, quòd ab illius cap. respòso deducitur, & non aliunde communis Panor. & aliorum opinio. ideo in rigore disputationis satis defendi poterit hæc posterior theologorū sententia: tametsi cōmunis praxis priorē receperit: & possit contendere text. in dict. cap. nuper. intelligendum fore in absolutione ab excommunicatione minori quo ad sacerdotem parochialem, & quo ad episcopum in absolutione ab excommunicatione maiori propter distinctionē iurisdictionis.

¶ Excommunicatio minor regulariter tollitur absolutione sacerdotis curam animarum habentis, & qui proprius est ipsius excōmunicati presbyter. text. in dict. cap. nuper. qui est intelligendus de excōmunicatiōe minori lata à iure ipso, etiā pōtificio sedis apostolicæ. Quæ quidem opinio communis est in dict. cap. nuper notat post alios sūmarū auctores Syluest. verb. Absolutio.

1.2. notab. & alii, quorum meminit Henri. Bottæus in tract. de synodo 3. parte. arti. 5. idem responderunt. S. Thom. in 4. sent. dist. 18. q. 2. art. vlt. & ibi cæteri theologi.

Illud verò est obseruandum, an possit ab excommunicatione minori lata à iure absoluere sacerdos quilibet etiam si is non sit proprius ipsius excōmunicati parochus? Nā Caiet. in opusculis. q. vnica. de ministro pœnitentiæ in hanc inclinat sententiã, ut existimet, alium quàm sacerdotem parochialem absoluere non posse à minori excommunicatione, etiam ob peccatum veniale iure indicta. quia absolutio excommunicationis iurisdictionem exigit, quam in hunc excōmunicatum non habet alienus sacerdos: licet is possit alteri subditum à venialibus peccatis absoluere: ut communis docet opinio. deinde, licet concedamus, quemlibet sacerdotē ipso quidem iure diuino, vel humano habere iurisdictionem ad præstandam absolutionem sacramentalem à venialibus peccatis, quod concedendū est: non inde sequitur necessariò, eundem habere iurisdictionem ad tollendam excommunicationem minorem propter venialia peccata inflictam. Differt etenim multum absolutio sacramentalis peccatorum venialium ab absolutione excommunicationis minoris: quæ sacramentalis non est, & vinculum tollit distinctū à peccatorum, etiam venialium culpa, &

Alm. P 2 nexu;

nexu, sicuti & absolutio à peccatis mortalibus satis differt ab absolute excommunicationis maioris, cum absolutio ab excommunicatione requirat iurisdictionem fori exterioris: absolutio autem à peccatis exigat tantum iurisdictionem fori interioris, & animæ. Quibus equidem rationibus communis sententia admittenda videtur adhuc in absolute ab excommunicatione minori, quæ peccati venialis ratione ligavit excommunicatum, ut is non possit absolui ab alio sacerdote, quàm eo, qui proprius sit. quod etiam comprobatur ex eo, quòd frequentissimè minor excommunicatio iure indicta est ob venialem culpam: ut notatur in ca. sacris. de his, quæ vi. Et tamen hæc regula communi omnium consensu constituta est, quòd ab excommunicatione minori lata à iure absolueri non possit quilibet sacerdos: sed tantum is, qui curam animarum habet, & parochus est ipsius excommunicati. Nec me latet, Martinum Azpilueua virum qualibet laude dignissimum, Caietani opinionem improbasse in capit. placuit. de penitent. dist. 6. numer. 25. ratione profecto subtili, quam lector perpendat necesse est, ut in hac controuersia iustiore, ac veriore sententiam eligat.

¶ De absolute excommunicationis, quæ ad cautelam dari solet, illud est prenotandum, quòd allegans, se iniuste fuisse excommunicatum,

planè fatetur, excommunicationem cum ligasse: & ideo non est audiendus, donec absoluitur: simpliciterque absoluitur seruata iuris pontificii forma. At qui allegat, excommunicationem nullam fuisse, quia lata post appellationem, aut errorem manifestum habere, & petat absolute ad cautelam, absoluedus equidem est non simpliciter, sed ad cautelam. hæc probantur in cap. solet. sup. ist. tit. & notantur in cap. per tuas. extra eo. & in ca. cum contingat. de offi. delegat. conceditur autem hæc ad cautelam absolute ex quadam iuris benignitate, & gratia: cum excommunicatus absolute minime petat simplicem humiliter confessus, se excommunicatum: imò potius negat excommunicationem: atque ideo rigore quodam non erat absoluedus, sed admittendus ad probationem eius, quòd allegauerat: sicuti probatur in dict. capit. cum contingat. & in dict. cap. per tuas. quo in loco asserit Summus pontifex, apostolicam sedem consueuisse, hunc ad cautelam absolueri. Sed iam hæc benignitas sedis apostolicæ ordinaria est, ut constat in dictis constitutionibus. Et in capit. venerabilibus. §. sed si ex causa. ist. tit. quam ob rem breuiter hoc in loco ad hanc quæstionem aliquot adnotabimus.

¶ Primum: non tantum esse absolute ad cautelam concedendam, cum excommunicatio dicitur nulla ex causa erroris intolerabilis,

bilis, vel ex eo, quòd lata sit post appellationem legitimam: sed & quoties nulla dicitur ex defectu iurisdictionis, aut ex aliis similibus causis, quæ nullam efficiant excommunicationis sententiam: cum eadem sit ratio secundum Ioan. Andre. Domi. 2. col. & Franc. 5. in dict. cap. solet. & est communis opinio, vt fatetur Abb. in cap. apostolicæ. de exceptio. colū. penul. vnde dicens, excommunicationis sententiam nullam, & petens absolutionem hanc ad cautelam. non tenetur in specie causæ nullitatis exponere: quemadmodum notant Domi. & Franc. col. 5. in dicto capitul. solet. sentit Rota in antiquis. 60. quòd si excommunicatus allegauerit iurisdictionis defectum in iudice ordinario ratione exemptionis: non est ita facile danda absolutio ad cautelam, nisi prius exemptio aliqua ex parte probetur saltem semiplena probatione: quòd ne iudici ordinario passim illusio fiat: tenent Innocent. Dominic. & Franc. colū. 5. in dict. ca. solet. Rota in nouis. 308. & in antiquis. 116. at tamen licet tempore, quo petitur absolutio ad cautelam non sit necessarium causam nullitatis exprimere, oportet tamen, eam in specie nominare, vt detur absolutio: quòd Francus notat, & constat: quia nullitatis causa in vniuersum est aliquo modo probanda, vt de absolutio hæc ad cautelam, saltem quoties allegatur appellationem præcessisse, debet enim summarie cognosci, an appel-

latio excommunicationem præcesserit. licet non sit necessaria iustificatio appellationis, secundum Abb. in dict. cap. per tuas. ist. tit. Ioan. Andre. 2. colū. Francum. 5. post alios in dict. cap. solet. & Feli. in capit. Apostolicæ. pe. col. de except. text. ad idem optimus in dict. ca. venerabilibus. §. sed si ex causa. & §. vltimo. vbi est text. ad hoc elegans. nec enim est absolutio ista ad cautelam temerè concedenda: imò præmitti debet cognitio illius causæ, quæ ab excommunicato allegatur, vt nulla sit excommunicatio: præsertim vbi dicitur, excommunicationem latam fuisse post appellationem: nec sufficit ad effectum absolutionis ad cautelam, quòd vnus testis testimonio probetur, appellationem præcessisse ipsam excommunicationem: vt notat Aegi. à Belamera in decis. 91. nec iuramentum ipsius appellantis, nisi eo casu, quo iudex excommunicator asseuerat, se non credere appellationem præcessisse excommunicationem: & tamè paratū esse dare absolutionem, si ita sit, quòd post appellationem excommunicauerit: sic notat Feli. in dict. c. Apou. 19. de except. post Aegidi. à Belamera decis. 386.

Sanè quoties appellatio ab interlocutoria fuerit interposita, & per appellantem petatur apud iudicem ad quem absolutio ad cautelam: erit probandum plenè, quòd appellatio excommunicationem præcesserit: licet nondum constet ipsius appellationis iustificatio.

Alm. P 3 quod

Prioris partis Relectionis

quod apparet in dict. cap. venerabilibus. §. vlti. & est communis opinio: quod si appellatū sit à sententia diffinitiuā, tūc excoicatus allegans excoicationem nullam: quia præcesserit eam appellatio: non tenetur hoc plenè probare ad obtinendam absolutionem ad cautelam: siquidè ad ipsam excoicationis nullitatem sufficeret hæc plena probatio: sed erit satis quòd summarie, & semiplenè probetur, appellationem præcessisse. & idem arbitror vbi tractetur de quacūq; alia causa nullitatis, ex cuius ratione petatur absolutio ad cautelam: atque ideo quod diximus de exemptiōe minimè erit speciale, sed plenè ordinariū.

¶ Secundò est inquirendum, quis possit ad cautelā absoluere: & Romanus pontifex in dict. capit. solet. hanc absolutionem respondet dari posse à superiore ipsius excommunicatoris, ad quem delata est causæ cōtrouersia per appellationem. Poterit & ipsemet excommunicator absoluere ad cautelam secundum Hosti. Ioan. Andre. & Alios in dict. capit. per tuas. Domi. & Franc. in. d. cap. solet. col. 2. quod non licebit alicui iudici, etiam iurisdictionē habēti ordinariam, nisi sit ipsemet excommunicator, eiusve superior cogniturus de appellationis causa: vt ipse Domi. col. 5. & Franc. 2. in specie adnotarūt. qua ratione hoc erit omnino obseruandum ad intellectum gloss. in capi. cum ab ecclesiā rū praelatis. de off. ordi. cuius in hoc

§. paulò antè meminimus. Iudex verò delegatus, & si sit datus à principe ad appellationis cognitionem, & decisionem, non poterit absoluere ad cautelam. hæc enim absolutio extra ordinaria est, & gratia quadā sedis Apostolicæ induta cap. per tuas. ist. tit. igitur nō est cuiuscūq; iudici permitenda: nisi à iure sit in specie permessa. nam absolutio simplex ab excommunicatione competit delegato: quia tunc excommunicatio non dicitur nulla. at vbi excommunicatus allegat, excommunicationem nullam esse, iure ordinario absolutio danda nō est, nisi prius constet, excommunicationem nullam esse. idcirco cum absolutio ab cautelam sit extraordinaria, & à iuris pontificii regulis aliena, permittatq; ex gratia: non videtur cuiuslibet iudici data potestas eam concedendi. atq; ita hanc opinionem veram esse opinantur glo. in dict. capit. solet. verb. per superiorem. Ioan. Andre. Domi. Franc. & Doct. ibi. Deci. in capitu. præterea. nu. 6. de off. deleg. & ibi Felin. colū. penult. idem Feli. in cap. causamq;. numc. 6. & in cap. cum dilecta. col. 10. de rescript. idem in. c. 1. numer. 12. vt lit. non contesta. Iason. in. l. 2. col. 2. & ibi Deci. ac Curti. Iunior, col. 1. ff. de iurisdic. omni. iudi. quorum opinio communis est. contraria tamen potius placet Archidi. in dict. cap. solet. Abb. & Decio in capi. ad præsentiam. de appellat. per tex. ini. bi. cui respōdetur, iudicem delegatum,

tum, cuius in eo capite mentio fit, habuisse specialem commisionem à Romano pontifice absoluendi ad cautelam. & tamen hæc posterior opinio vsu, & praxi recepta est, quo ad iudices delegatos extra Romanam curiam de causa cognoscentes: licet datus in Romana curia, vt intra eam cognoscat de causa, speciali indigeat commisione ad absolutionem ad cautelam adhuc ex communi vsu: quemadmodum Rota tradit in antiquis. 816. & sequent. Felin. in capit. veniens. de testib. colum. penulti. vnde secluso communi stilo prior sententia verior est, & magis communis, quam extendit Oldra. consil. 145. ac Felin. in dicto capi. veniens. in. 2. vltima columna. vt nec iudex delegatus possit absolvere ad cautelam excommunicatū ad effectum dicendi testimonium. Quo in casu ipse potius cōtrarium tenerem, maximè vbi res non ita bene per alios testes probari posset: argumen. text. in capitul. præterea. de offic. delega. & dicta. l. 2. ff. de iurisd. dict. omnium iud. sic etenim Ioan. Monachus in dicto capitulo. solet. tenet, iudicem delegatum posse absolvere ad cautelam testes sibi productos ad effectum dicendi testimonium.

¶ Tertiò considerandum est, non posse impediri hanc absolutionem ad cautelam ex contradictione aduersarii: nisi is dixerit, excommunicationem latam propter manifestā

offensam: quod probare debet intra octo dies, & eo probato nõ est absoluendus excommunicatus, nisi prius realem satisfactionem præmiserit. text. singular. in dicto capi. solet. satis tamen erit ad impediendam absolutionem istam, quod manifesta offensa proponatur, & obiciatur in ipsis interrogatoriis articulis, nec est necessariū, quod expressim libello speciali exceptionis hæc manifesta offensa in iudicium deducatur: quemadmodum docet Rota in nouis. 326. ita rem istam explicans. idem probat Felin. in dicto capitulo. Apostolicæ. de exceptio. numero decimosextimo. ipsi autem octo dies currunt, & labuntur continuè à momento ad momentum ab ipso die, quo iudex recepit obiectionem manifestæ offensæ absque alia speciali huius dilationis assignatione: quod notant Domi. & Franc. in dicto capitul. solet. & Rota in nouis. 208.

Hæc tandem prænotare libuit de excommunicationis viribus, vinculo, & effectibus: deque eius absolutione ad huius rubricæ, & capituli, quod statim sumus exposituri, apertiore cognitionem. multa tamen omisimus, quod vel ea cuiquam facile obuia sint, vel nos breuitati operam dantes ipsa præterierint: quæ diligens lector pro sui ingenii captu poterit inquirere, ac mente reponere.

Secunda pars

Secundæ huius Relectionis Pars.

Bonifacius octauus.

Alma mater ecclesia plerunq; non nulla rationabiliter ordinat, & consultè, quæ suadente subiectorum vtilitate, postmodum consultius, ac rationabilius reuocat, in meliusve commutat.

Ex huius cap. initio.

- 1 *Alma, Substantiue, & adiectiue: quid significet?*
- 2 *Matatio, & correctio veterum legum iustissima est.*
- 3 *Eadem lex humana non omnibus communitatibus, aut ciuitatibus conuenit.*

Almam hoc in loco summus Pontifex appellat ecclesiam: sanctam inquã. Alma etenim Hebræa dictio est, & ite Latina, authore diuo Hieronymo in Esaiam capitu. 7. quo in loco adnotauit: apud Hebræos Almam dici virginem non quancunq; sed absconditam, ac secretam, quæ nusquam virorum patuerit aspectibus, sed magna parentum diligẽtia custodita sit, ætatisq; junioris, & in annis adolescentiæ constituta. quod pluribus sacrę scripturæ autoritatibus probare idem author conatus est ad illius cap. in-

tellectum, & catholicũ Prophetæ sensum. idem Hieronymus hæc interpretationem tradit in Hebræis traditionibus in Genesim. Et Petr. Galatinus lib. 7. ca. 15. latinè autẽ secũdũ eundẽ Hieronymũ alma sancta intelligit adiectiue. siquidem alma, vt inquit Fess⁹, sancta, siue pulchra, vñ alès ab alèdo scilicet. Seruius ite lib. 10. Aencid. super illud. Alma parès Idæa Deũ: inquit, Alma propriè est tell⁹ ab eo, quòd nos alat: Abusiue etiã aliis numinibus hoc epiteton datur idem Seruius apud Virgilium ecloga. 8. diem almum: clarissimũ interpretatur. nec tantũ hæc dictio referenda est ad lucis splendorẽ, sed & ad honoris, nominis, & famæ claritatem, & excellentiam. sic Iustinianus in. l. 1. C. negociatores ne militent. libr. 12. Constantinopolim, vrbem Almam appellat. Martialis de natali Domitiani libr. 4.

Cæsaris alma dies, & luce sacratio illa.

Conscia Diæum, qua tulit Ida Iouem.

Vtcunq; sit, ecclesia catholica Alma dicitur aptissimè, quòd mater sit piissima, quippe quæ nos alat vberibus sanctissimis nobis exhibès sacramèta, quæ redemptor noster Iesus in remissionẽ peccatorum instituit: nosque fide ipsius sanctissimi saluatoris instruat, & muniat: quòd sanctissima sit, ac Christi spõsa virgo, & immaculata, abscondita vsq; ad sponsi incarnationẽ sub velamine prophetarũ: quòd pulchra, ac decora tot sanctissimorũ hominum martyriis post sponsi passionẽ, tot bonis

bonis moribus institutis, ac propter pulchritudinē reformatis: quòd clarissima sit lucis splendore, veteris testamenti, & Mosaicæ legis referatis mysteriis, quæ obscura quidem ad aduentū vsq; saluatoris fuerunt: quòd in vniuersum orbē eius institutio; & excellētia prædicatiōe legis Euangelicæ iam propemodum exierit.

¶ Ex huius autem capituli initio illud planè deducit, quòd apud omnes celebratissimū extat: nēpe, in republica bene, ac sanctè instituta posse iustissimè mutari veteres leges, quæ & iustissimè fuerūt cōditæ. idē cōstat in. c. nō. debet. de consang. & affinit. c. sciendum. 29. d. c. quia sancta. §. verum. 63. distin. & in alijs plurisque locis. quibus duo præter alia potissimū obstat videntur.

Primum: lex debet esse iusta capi. erit autem lex. 4. distin. ca. 8. prouerb. per me reges regunt, & conditores legum iusta decernunt. Etenim lex esse non videtur, quæ iusta non fuerit: authore Augustino libro. 1. de libero arbitr. cap. 5. sed si lex vetus iusta fuit, & esse debuit, vt legis vim haberet, quod in ea constitutum fuit iustum itidem erit: eius contrarium iniustum: igitur noua lex veterem iustam corrigens, & contrario abrogans institutio iniqua erit: & ideo nulla. Siquidem iustum, & iniustum contraria sunt, vt inde necesse sit, mutationem veteris legis iustæ in contrariam iniquam esse.

Secundò itidem obicitur, & fit

argumētatio. Aut lex vetus iniqua fuit, aut iusta. si iniqua: lex non fuit, nec est, nec legis nomen, ac vim habere debet: & idcirco absque temporum mutatione tollenda est, & statim fuit abroganda. Si iusta: profectò mutari nequit in contrariam, quæ iniusta non sit. vnde hæc posterior erit omnino vt iniqua extirpanda ab ipsa republica: cum ei nequaquam possit vtilitatem afferre: imò perniciosa sit.

Tertiò ad idē tendit, quòd lex iusta fundamentum habet à naturali ratione: quæ tamē immutabilis est. in principio. §. distin. §. sed naturalia. Inst. de iure natur. ergo lex semel iuste statuta mutari non potest.

¶ Nihilominus constituendum est in tractatu de legibus, non tantū permissam esse in qualibet optima republica legum veterum mutationē: sed & eā admodū vtilem fore, & quandoq; necessariam: modò facilis non sit. Hoc præter auctoritatem canonum, quorum modò meminimus, probat Aristoteles li. 2. Polit. ca. 6. ita equidem scribens in ciuili ratione nō posse omnia accuratè scribi, sicut nec in alia qualibet disciplina. Constat etenim primos legum latores quandoq; imprudētes fuisse, rusticos, ac vulgares. sic & in disciplinis crescit hominum vigor: atque docet experientia pluriimas antiquas leges horrendas mutatas fuisse cū maxima reipublicæ vtilitate: quemadmodum latius notat ipse Aristo. in dict. capi. 6. His

Secundæ partis Relectionis

accedit secundò: quòd humanæ rationi naturale est, vt gradatim ab imperfecto ad perfectũ perueniat. vnde qui primò philosophati sunt quedam imperfecta tradiderunt, quæ postea per posteriores perfectiùs fuere discussa, examinata, & tradita. atque ideo legum mutatio ex parte rationis ipsius humanæ iustissima est, non tantũ ex parte hominum. Tertio adest diui Augustini authoritas libro primo. de liber. arb. capitulo sexto. qui asserit, legem etiam iustam posse per tempora iustè mutari: siquidem mutata republica, & eius statu, mutari debet & lex: cùm mutata tempora varias exigant leges, vt iustè regatur populus. quod comprobatur euidenter: nam iustæ legis officium est reipublicæ vtilitatem constituere, & stabilire. hæc verò non aliter potest practicè cõsiderari, nec percipi, quã prius inspectis, ac perpenis tẽporibus ipsis, locis, & gentium moribus: quæ quidem omnia non vbiq; pari tramite cõtingere solent: igitur non eadem lex vbiq; & semper iusta est, nec omnibus moribus, locis, & temporibus aptari, aut conuenire potest: qua ratione legis mutatio necessaria omnino est. Quarto sunt ad hanc rem pulchra Platonis verba. 6. dialogo de legibus. quæ quidem omnia, inquit, curèt, ornentque chori principes, & cum legum custodibus conditores, vt à nobis relicta suppleat. necesse nanq; vt diximus, in his præ-

fertim, quæ multa paruaque sunt, nonnulla in prima positione legũ prætermitti, quæ magistratus sequentes vsu rerum commoniti quotannis mouebunt & corrigent, donec tempus illud aduenerit quo instituta hæc discussa, & approbata sufficienter fuisse videantur. hæc Plato, qui eleganter lib. 16. ciuili, vel de regno. legislatorem similem facit quo ad reipublicæ regimen medicò, & nauis gubernatori. nam vtili non semper eadem præscribunt agenda esse ad corporis salutem, & ad nauigationis tutelam, sed varia præcepta excogitant iuxta morbi statum, ventorum. locorum, & siderum pericula: ita legislator, qui reipublicam administrat, non eisdem semper vti debet legibus: imò varia necesse est præscribat præcepta, & instituta secundum temporum, rerum, & locorum vicissitudines, status, & qualitates: alioquin non rectè rem pro vtilitate publica gerere valebit. Hanc item legum mutationẽ iustam esse probat tex. in cap. vlt. 14. distin. & in dist. capit. erit autem lex. 4. dist. pulcher text. inibi adnotante Bald. in l. vnica. in princip. C. de caduc. tollend. docet eleganter S. Thomas in. 1. 2. q. 97. arti. 1. & q. 104. artic. 3. Syluest. verb. lex. §. 25. & Francisc. Patritius de institutione reipubli. libr. 1. titul. 5. ad rationes in contrarium adductas non est ad modum difficilis responsio, quæ magis huius veræ opinionis vires explicabit.

Ad

Ad primum igitur respondentem fatemur, legem iustam esse oportere, & ite legem veterem, quae modo mutatur, iustam fuisse: & subinde concedimus nec iustum mutari posse, nec iniustum statui: & tamen negamus ex mutatioe veteris legis, quae tunc iusta fuerit, iniustam nunc constitui: siquidem determinatio eius, quod iustum sit, ac reipublicae conueniens, secundum hominum statum, & conditionem mutari debet, & potest. Etenim, ut docet S. Thomas, rectum semper manere debet rectum per se, nec id mutari potest: sed rectitudo, & iustitia legis dicitur, & consideratur quoad communem utilitatem, cui non semper una, eademque res conuenit: idcirco talis rectitudo mutatur: ut paulo ante dicebamus. & praeterea non ita cogit argumentatio in his, quae legislatoris iudicio, & voluntati liberè commissa videntur: qualia sunt multa, quae possunt liberè iure humano statui absque diuini, & naturalis laesione, & absque reipublicae, & communitatis iniuria: eo quidem, quod in his minimè versetur ipsius reipublicae status potissima basis rectae administrationis. Lex enim regia, quae permittit parentibus meliorem rationem erga liberos in tertia, & quinta honorum partibus, iusta est, & fuit: quia non insurgit ex hoc grauis, & maxima inter liberos inaequalitas, nec iuri diuino aut naturali praedictum fit, nec reipublicae laeditur. Et tamen etiam si lex ista

reuocaretur & tolleretur, nihil iniustum fieret à legislatore: cum filii aequalem partem ex parentum bonis obtinerent, nec iuri naturali derogaretur ex hac veteris legis mutatione, nec respublica damnium aliquod inde pateretur.

Ad secundam rationem satis manifesta est responsio, si concedamus priorem eius partem & negemus posteriorem. Nam vetus lex potuit tunc iusta esse: modo autem erit iniusta: quippe quae praesenti reipublicae statui minimè conueniat, imò perniciofa, & grauis fit. & deinde, ut modo probauimus, quaedam sunt ita liberae legislatoris dispositioni obnoxia, ut vel hoc vel illi contrarium possit statuere absque aliqua reipublicae iniuria.

Ad tertium ita respondemus, quod quaelibet iusta lex habet, & habuit originem à ratione vniuersali naturali, quae dicitur, ratione viuendum fore, nihil iniquum agendum, aut statuendum. Quod iuris naturalis principium vniuersale est, & immutabile: sicuti & immutabilia sunt omnia; quae ex hoc principio necessario sequuntur: atque ita nulla lex vnquam ferri potuit, nec potest, quae iniusta sit, & ideo contraria huic principio iuris naturalis. Sed quo ad particulares actus & leges speciales constat, aliquam legem olim reipublicae congruam & iustam, modo non conuenire communitati, & ideo iniustam esse, ac reuocari posse. Humana si-

quidem

Secundæ partis Relectionis

quidem lex qua ex parte ius habet naturale: scilicet, ratione viuendum fore, mutari nequit. Sed quo casu ratione viuamus, ostendit mutatio tēporum, hominum, & morum ciuiliū. vt eleganter. S. Thomas explicat in dicta quæstione. 97. articu. 1. Vnde quia lex est constans, ac perpetua voluntas: omnes equidem leges, licet pro tempore, locorum, hominumq; ratione sint mutabiles, nisi ex ratione dependeant immutabilis legis, pro legibus non sunt habendæ. propterea autem immutabilis est voluntas, quoniam dependet ex ratione perfecta, qua nihil est nec certius, nec antiquius.

Ex quibus apparet, non omnibus cōmunitatibus, rebus publicis, aut ciuitatibus easdem leges cōuenire, vel utiles esse: tamen si omnibus conueniat, & proprium sit ratione, & iure ad iustitiæ normā, & regulā institutas esse. qua de re sunt pulchra Aristot. verba lib. 5. Ethi. capi. 7. simili, inquit, modo non naturalia, sed humana iura, nō eadē ubiq; sunt. Nā neq; res publica apud oēs est eadem: sed vna tantum ubiq; ea est secundum naturam, quæ optima est. Hæc Aristoteles, qui vnā esse censet vbique rem publicam secundum naturam, quæ optima sit: id est, quæ naturali ratione ad communē vtilitatē regitur. Qua tamen ratione perpenſa, & obseruata, non eadem conueniunt omnibus rebus publicis. ad hunc etenim sensum Michael Ephesius locū Aristotelis

ibidem eruditissimè interpretatur.

Qua ratione qui veteres Historicos legerit, quicq; variarū prouinciarū leges expenderit ab initio orbis cōditi ubiq; constitutas, dubio procul deprehendet, quantum hominibus licuerit variè in condendis legibus de ipsa cōmuni vtilitate decernere: ac planè suo iudicio cēsebit, leges aliquot risu dignas esse, quas si illius reipublicæ statū nouisset, omnino necessarias fuisse illi cōitati existimaret. Veteres tamen leges nō temerè mutandas esse, nec nouas passim, & absq; delectu ferendas, præter alios docuit olim Zaleucus Locrensis legillator, qui eam legem tulit, vt si quis nouam legem laturus esset, eam ad populū circumposito ceruici laqueo ferret: vt nisi ob eximiam eius vtilitatē probata foret, laqueo tractus suffocaretur, & morte periret. Quod constat ex Demosthene contra Timocratem & Ieroele apud Stobæum sermo. 37. idem ferè tradit Polybius libro. 12. & de Charondæ Thurij lege Diodorus Siculus lib. 12. bibliothecæ.

Ex. §. sequenti.

- 1 Interdicere quid sit?
- 2 Interdictum ecclesiasticum: qualiter defini ri possit?
- 3 Interdictus ab ingressu ecclesiæ, quid possit agere, & quæ sint ei vetita?
- 4 Interdictum ecclesiasticum decernitur sæpissimè in locum, vel plebem ob vnius culpam.

Interdi-

- 5 Interdictum ecclesiasticum, an possit ferri ob debitum pecuniarium?
- 6 Interdictum hoc quandoque in locum, quandoque in personas pronuntiatur: & quid hoc referat?
- 7 Traditur intellectus ad rex. in ca. si sententia, hoc tit. & libro.
- 8 Interdicta ciuitate: an suburbia censeri debeant interdicta: & inibitate intellect. ca. si ciuitas. eo. titul.
- 9 Interdictum quoddam est speciale, quoddam generale.
- 10 Excommunicatio, quomodo differat ab interdicto ecclesiastico?

§. Primus.

Sane à nostris dudum fuit prædecessoribus constitutum, vt in terris, seu locis ecclesiastico suppositis interdicto nulla, certis casibus, & sacramentis exceptis, diuina celebrentur officia, vel ministrètur ecclesiastica sacramenta.

- Hinc tandem oportet materiam interdicti ecclesiastici exordiamur, quid interdictum sit prænotantes.
- 1 Interdicere nanque propria significatione est, prohibere, ac vetare, ne quid fiat. vnde apud Iuriconsultos interdicta passim traduntur propriè quidem prohibitoria: vt quidam opinantur: sed obtentum iam est, omnia siue prohibitoria, siue restitutoria, siue exhibitoria interdicta appellari: sicuti auctor est Iustijanus in principio. Instit. de interd.

Quod alibi tractabitur. Nunc enim ad propositam cognitionem illud erit satis, quod interdicere sit prohibere, aut vetare: re quidem vetita per ablatiuum frequentius, raro per accusatiuum: ipsa verò, cui fit prohibitio, per datiuum casum expositis, & significatis. Paulus sanè Iuriconsultus in l. vlti. ff. de pœnis. dixit, interdicere alicui arte sua. Suetonius in Augusto. Alteri ob ingratum, & maleuolum animum domo, & prouincijs interdixit. idem Suetonius in Nerone. & eum interdixisset vsus Amethystini, & Tyris coloris, præclusit cunctos negotiatores. quandoque tamè actiue, & passiuè subaudiuntur hi casus, quod latine lingue authores passim ostendunt. Cicero pro domo sua. velitis, iubeatis, vt Mar. Tulio aqua, & ignis interdiciatur. Plinius in epistolis. Carent enim togæ iure, quibus aqua, & igni interdicitur. Nam, vt obiter hoc ipsum explicemus, Lactantius Firmianus lib. 2. institutionum diuinarum. ca. 10. inquit, ideoque à veteribus institutum est, vt sacramento ignis, & aquæ nuptiarum fœdera sancirentur, quod factus animantium calore, & humore corporentur, atque animentur ad vitam. cum enim constet omne animal ex anima, & corpore, materia corporis in humore est, animæ in calore. quod ex auium foetibus datur scire: quos crassi humoris plenos, nisi opifex calor fouerit,

Secundæ partis Relectionis

uerit, nec humor potest corporari, nec corpus animari. Exulibus quoque ignis, & aqua interdici solebat: adhuc enim videbatur nefas: quauis malos tamen homines supplicio capitis afficere. Interdicto igitur vsu earum rerum, quibus vita constat hominū, perinde habebatur ac si esset, qui eam sententiam exeperat morte multat⁹. Ad eō ista duo elementa prima sunt habita, vt nec ortum hominis, nec sine his vitam crediderint posse constare. Hactenus Lactantius. cuius etiam meminit ad interdictum aquæ, & ignis Budæus in l. penul. ff. de donat. int. vir. & vxor. quo in loco Iuriscōsultus mentionem fecit solennitatis nuptialis, quæ aqua & igni fieri solebat. Hæc igitur in parte interdictum prohibitio quædam est diuinorum officiorum: cum iudex ecclesiasticus alicui ciuitati interdicit diuinis officiis. Nam & apud pontificias constitutiones constat, interdictum prohibitionē esse: sub titu. 3 de matrimonio contract. contra interdictū ecclesiæ, maximè ca. 2. & 3. sic Cicero pro Cecina dixit: ad quæ interdictū pertineret: id est prohibitio. sic regia. l. 14. tit. 9. parti. 1. interdictū Hispanè appellat: vedamiento. ¶ Potest autē interdictum hoc ecclesiasticum decerni quo ad personā aliquam specialem, aut singularem: tandem quo ad plures personas, & quo ad locum. idcirco in hunc modum congruè definitur. Interdictum ecclesiasticum est, suspen-

sio à diuinorū officiorū, sacramentorumque actiua, & passiuua celebratione, respectu alicuius loci, vel personarū facta, ecclesiastica etiam prohibens sepultura. quod interdictū hoc sit suspensio, non poterit negari: id etenim passim probatur: maximè in ca. non est vobis. de sponsa. capitu. quod in te. de pœnitent. & remiss. & in præsentī constitutione. quibus in locis etiam constat, nō esse simplicē suspensionē, sed quæ suspendat ab officiorū diuinorū, & sacramentorū celebratione, perceptione, & collatione: itē ab ecclesiastica sepultura. cap. si ciuitas. supra ist. tit. quod personas afficiat hoc interdictū quādoque, & frequentissimè, probatur in. c. si sentētia. & c. is cui. isto ti. & de loco est satis aperta probatio in præcitatīs auctoritatibus.

Sub hac verò diffinitione minimè cōtinetur is, cui est interdict⁹ ecclesiæ ingressus. nā is optimè poterit extra ecclesiam celebrare diuina officia: sicuti notāt glōf. cōmuniter recepta in. c. is cui. sup. ist. ti. glo. in. c. vlt. de offic. ordi. ist. li. Innocēt. Henri. col. pe. Abb. & Feli. num. 8. in ca. sacro. extra ist. ti. quorū opinio communis est, & probatur in. c. præsentī. 5. qō. 2. poterit item iurisdictionē ecclesiasticam vbicunq; exercere, ea enim suspensus nō est. glo. in dict. c. sacro. verb. interdictum. quam sequuntur Doct. ibi. Abb. in capi. ab excommunicato. col. 4. de rescript. Franc. post alios in cap. i. §. si quis. supra eod. Ioan. Milis verb. suspensus. etenim

etenim de hoc, cui interdictus est ecclesie ingressus ulterius hic minime disputabimus: quippe qui opinemur, hoc interdictum multum differre ab eo, de quo in huius capi. examinatione acturi sumus. tamen si & ad interdictum ingressu ecclesie possit, ut omnia expendamus, & definitio predicta commodè induci: cum in ea de interdictis personis mentio fiat: licet non ita uniuersale sit hoc interdictum ingressus ecclesie. verum siquid est, eum, cui est ecclesie ingressus interdictus, irregularem esse, si intra ecclesiam diuina officia celebrauerit, nec posse in ecclesia sepeliri. dict. c. is, cui.

Poterit tamèis, cui est ecclesie ingressus interdictus ecclesiam, & ingredi, & in ea orare tempore, quo diuina officia non celebrantur secū dum Ioannem Calderi. in tracta. de ecclesiast. interdict. mēbro. 2. versic. nunc queritur. Anchar. Domi. & Franc. in dict. capitu. is cui. licet & de excommunicato diximus prima huius operis parte. §. 3. numer. 7. vnde constat, etiam hunc interdictum ingressu ecclesie non posse diuina officia inter ecclesiam audire: licet ex ea audicione irregularis non sit. cap. is qui. sup. eo. tit.

Hic autem interdictus ingressu ecclesie, si pœnituerit, poterit sepeliri intra ecclesiam. text. expressus in dict. capitu. is cui. vbi Ioan. Andre. Francus. & Doct. fatentur, posse in articulo mortis hoc interdictum remitti à quocunque sacerdote, vel

sufficere quòd quis decefferit cum signis contritionis, & pœnitentie: ut non obstante interdicto sepeliri possit in ecclesia, absque alia solenni, interdicti reuocatione, aut remissione. Quod maximum exhibet argumentum, prædictam cōstitutionem loqui de interdicto ingressu ecclesie propter contumaciã. quasi dici possit, hūc interdictū ingressu ecclesie posse sepeliri intra ecclesiã. cum id interdictū in criminis pœnam fuerit pronunciatum: ex eo, quòd morte finiatur pœna delicti: ut in hac specie notat Ioan. Ber. præsul Callahor. in practica criminali. capitu. iii. ego sanè compertum habeo, etiam in pœnam criminis posse quem priuari ecclesiastica sepultura, ita ut hæc pœna mortuo sit in ferenda: etiam si is pœnituerit: quæ admodum ex ea. cum ad monasteriū. §. 1. de stat. regu. & ca. quanquã. de vsuris. ist. lib. & alijs probare conati sumus lib. 2. varia. resolut. cap. 1. nume. 11. idcirco non me cogit prædicta ratio, ut hanc sententiam probè, præsertim quòd propter criminis grauitatē possit corpori mortui pœna iniungi c. mulier. 15. q. 1. l. vlti. ff. ad. l. luli. maiest. capi. accusatus. §. penult. de hæret. ist. lib. atq; ideo nõ omnino crimina morte extinguuntur quo ad pœnã corporis. fateor tamen, iudicè ecclesiasticum, & canonem alicui interdicens ingressu ecclesie, eã mentē habere, ut si ob contumaciam hanc pœnã indixerit, velit ecclesiastica interdicare sepultura, vbi

ra ubi interdictus huius contumaciae non poenituerit: at si ob crimen commissum, ac remissum: noluerit hunc interdictum carere sepultura ecclesiastica: ne tanta ignominia & iactura forsitan ob culpam non ita graue afficiatur. hunc etenim opinor esse sensum illius responsi in dicto capitul. is, cui.

Hinc apparet, interdictum ecclesiasticum in personam posse ferri quo ad certum actum, aut quo ad certam peculiaritatem actionem ordinis: si quidem poterit ferri ad hoc, ut quis interdicitur celebratione missarum, in gressu ecclesiae, aut collatione sacramenti poenitentiae. quod notat per tex. ibi An in ca. significauit. de corpore vitiat. Calde. in tract. de ecclesiast. interdict. fol. 5. colu. 2. Deci. in cap. sane. numer. 4. de off. deleg. nec video in hac re posse quidquam controuerti: & si omnino sit hoc memoriae commendandum quo ad ipsius interdicti vim, & effectum: ne quis existimet semper vniuersale constitutum: & praeterea, ut consideremus, qua ratione sit distinguendus sacerdos suspensus simpliciter ab officio, a sacerdote, qui interdictus sit ingressu ecclesiae, aut alia particulari ordinis sacerdotalis actione.

Prius tamen quam distinctionem interdictorum ecclesiasticorum, & praescriptam definitionem ex ponamus, ad notandum est, interdictum ecclesiasticum decerni posse aduersus innocentes, & in eorum damnum, ac praedictum ob alterius culpam. nam licet haec censura, poe-

na sit ecclesiastica, proprie spiritualis non est, quippe quae animam non afficiat, nec priuet communionem suffragiorum ecclesiae: sed tantum suspendat diuinorum officiorum, & sacramentorum celebrationem: quae quidem suspensio directe animam non ligat, nec afficit. quam ob rem probauimus libr. 2. variar. resolut. capit. 8. numer. 16. posse interdictum ferri contra innocentes ob alterius culpam. quia haec poena spiritualis non est: licet glo. in dicto capitul. si sententia. verb. interdicti. eam spirituales poenam appellauerit. est siquidem receptum, posse aliquam ciuitatem interdici celebratione diuinorum officiorum, & sacramentorum collatione ob vnius culpam: nempe illius, qui dominus loci sit, & in eo iurisdictionem habeat temporalem, aut secularem. tex. in capit. non est vobis. de sponsalib. capitul. si sententia. istitu. Regia. l. 14. tit. 9. parti. 1. & idem erit ob culpam illius, qui in eo loco iurisdictionem spirituales, & ecclesiasticam tantum habet: nempe episcopi: secundum Archid. in dicto capitul. si sententia. & Domi. ibi. Tancret. Feli. & Deci. in dicto capitul. sane. in. 2. de off. delegat. ubi est ad hoc text. elegans. quauis. Card. Abb. & Barba. inibi censent, illum text. procedere, quoties episcopus temporalis diuinus est loci illius, eiusque secularem iurisdictionem habens. & tamen opinio prior magis communis est, ut asserit Deci. 7. notab.

Sed

4 Sed ob vnius priuati culpam non posse totam ciuitatem interdici, nec totum populum, obtentum est, vt notat Ioan. Mona. in capi. i. de vsur. ist. lib. Henri. in capi. in quibusdam. de pœnis. Chosmas in pragm. sanctione. tit. de interdicit. indifferēter non ponendis. in verb. priuatæ. nisi id fiat speciali commissione Romani pontificis, quæ magna cum difficultate solet concedi, & in hunc sanè modum, vt primò interdictum decernatur in ecclesiam parochialē aduersarij, & simul in alteram ecclesiam parochialem, vel collegiatam: demum crescēte cōtumacia in duobus monasteria, vel ecclesias collegiatas: deinde non resipiscente contumace tota diœcesis supponitur interdicto: & adhuc illius corde indurato cathedralis ecclesia interdicitur: sicuti testatur Ioan. Staphilæus de literis grat. & iust. Folio. 156. col. 2. scribens, cathedralem ecclesiam nusquam censeri interdictam, etiam in totam diœcesin, & in omnes ciuitatis ecclesias sit interdictum decretum ex ratione tex. elegantis in cap. quanuis. §. quanquam. de præb. in 6. quasi ille tex. probans, in literis ad beneficia ecclesiastica non contineri ecclesiam cathedralem appellatione ecclesiarum ciuitatis, aut diœcesis: in qualibet odiosa dispositione itidem locum obtinere: quod præter doct. ibi adnotarunt Cōpostellanus in cap. capitulum. versi. idem quæritur. de rescript. Oldradus cōf. 185. Rota antiqua. 45. idem Ioann.

Staphilæus de literis gratiæ. fol. 61. col. 1. Feli. in cap. in nostra. corola. 39. de rescrip. idem Feli. in capi. postulasti. co. titu. num. 4. Ioan. de Selua de beneficio. 3. par. q. 11. qualitate. 21.

5 Illud verò est omnino inquirendum, an ecclesiasticū interdictum possit iure ordinario decerni in aliquam ciuitatem, aut populum ob debitum pecuniariū: nēpè ob contumaciam domini, vel episcopi illius loci commissam in detinendo æs alienum: & sic in debito pecuniario nō soluēdo: Nā tex. in. c. ex rescripto. de iureiur. vt ibi notāt Abb. & alij, probat, posse ciuitatē, & prouinciā interdici diuinis officijs ob contumaciam ipsius domini, vel rectoris commissam in nummis, alteri debitis non soluendis. nihilominus à Bonifacio octauo statutū est in constitutione. prouidē attendentes. inter extrauag. communes. sub hac rubrica. Quòd interdictum ecclesiasticum nequaquam decernatur ob debitam pecuniam exigendam. cuius constitutionis meminerit Abb. & Felin. in dict. c. ex rescripto. & plerique alij statim citandi: eamq; seruati iussit inuictissimus Hispaniarum rex Carolus Cæs. Pintiæ anno vicesimotertio. capit. 11. & rursus anno vicesimoquinto Toleti. c. 24. quam ipse intelligerem non solum interdicto generali decreto in aliquam ciuitatē, aut villam: sed & in speciali in dicto in aliquam ecclesiā è pluribus vnius oppidi, aut ciuitatis. sunt etenim iudices secula-

Alm.

Q

res;

Secundæ partis Relectionis

res, & Regis, quorum ministerio facillimè quivis cogi poterit res alienum solvere absq; innocentum periculo, & damno, quod prouenit ex his interdictis: licet Calderin. in tracta. de eccle. interd. col. 8. Ioann. Andre. Domi. & Franc. in cap. præfenti. ist. tit. Florent. 3. part. tit. 26. cap. 3. colū. 2. Felin. in capitu. sanè. in. 2. de offi. delegat. col. 2. intellexerint prædictam extrauagantem constitutionem in interdicto generali: vt secus sit in particulari: quod poterit decerni ad exactionem pecuniæ iure debitæ, ne obstat text. in. ca. 3. de pœnis. Qua in re conuenit reipublicæ Christianæ ita moderamen, & medelam adhiberi, quod non temere hæc interdicta ecclesiastica, nec passim decernantur. capit. quæsiuit. de his, quæ fiunt à maio. part. capit. extat memorabile Basilænsis concilij constitutio scissione. 20. anno millesimo quadringentesimo tricesimo quinto, cuius hic meminisse libuit, quia illius concilij decreta de fide, & censuris, ac beneficalibus causis fuere post approbata per Nicolaum quintum summum Romanæ ecclesiæ pontificem. quin & in Pragmatica sanctione Gallicana expressim eadem decisio vt admodum utilis exponitur in hunc sanè modum.

Statuit hæc sancta Synod⁹, quòd nulla ciuitas, oppidum, castrum, villa, aut locus ecclesiastico supponi possit interdicto, nisi ex causa, seu culpa ipsorum locorum, aut domi-

ni seu rectoris, vel officialium: propter culpam autem seu causam alterius cuiuscunque priuatæ personæ huiusmodi loca interdicti nequam possint autoritate quacūq; ordinaria. vel delegata, nisi talis persona prius fuerit excommunicata, aut denunciata, seu in ecclesia publicata, ac domini, seu rectores, vel officiales ipsorum locorum autoritate iudicis requisiti huiusmodi personam excommunicatam infra biduum inde cum effectu non eiecerint, aut ad satisfaciendum compulerint: quæ etiam post biduum cicta recedente, vel satisfaciente, mox diuina restitui possint. hætenus Basilænsis synodus præ oculis semper habenda, vt ex ea iudices ecclesiastici percipiant quanta cum maturitate consilij sit ecclesiasticum ferendum interdictum.

¶ His denique elucidatis, oportet ex ipsa diffinitione colligere, quandoq; ex generali interdicto personas, quandoque locum ipsum diuinorum officiorum celebratione interdicti. & hoc ipsum plurimùm refert: siquidem vbi locus tantùm est interdictus, illius loci habitatores, & incolæ, qui culpabiles non sunt, possunt extra locum illum diuina officia audire, & sacramenta percipere. text. qui hoc apertissimè probat in dict. cap. si sententia. vers. ceterum. & eadem ratione poterunt in ecclesia extra locum interdictum sepeliri: vt asserit Frederi. consil. 111. Forfan & hæc Frederici sententia obtinebit,

tinebit, etiā in ipsomet interdīcto, vt extra locum interdīctum possit is sepeliri: cū & si ob culpam foret ecclesie ingressu interdīctus, posset in loco sacro sepeliri, si decesserit peccatorum pœnitens. iuxta tex. in cap. is cui. eo. tit. cuius paulo antè in tellectum adduximus.

Quòd si personæ fuerint interdīctæ, etiam vt ciues alicuius vrbs, non poterunt dum illius habitatio nis domicilium habent diuina offi cia audire, nec sacramenta percipere alicubi, licet locus interdīctus nō sit: nisi interdīcti absq̃ eorum culpa, transtulerint domicilium habitationis in aliam villam, aut ciuitatem. tex. sic intelligendus secūdum Anchar. Franc. & Doct. in dict. cap. si sentētia. vers. cū verò. supra ist. tit. quem & nos in hūc sensum explicuimus lib. 2. variar. resolu. cap. 8. col. vltim. quo in loco ad eius inter pretationem per transfennā aliquot tradidimus, quæ lector poterit his adiungere.

Est autem ad hæc animaduertendum, quòd interdīcto clero alicuius vrbs, non intelligitur populus ipsius vrbs interdīctus, nec interdīcto populo censetur clerus interdīctus: vnde vno horum interdīcto, alter ad diuina officia, & sacramenta est admittendus. text. in. d. c. si sentētia. in prin. quamobrem erit cautissimè obseruādum ipsum interdīctū quo ad ei⁹ sensum, & verba, quo verè percipiamus sit nē interdīctus locus, an loci homines, &

personæ, atq̃ ideo sunt in specie aliquot adnotanda.

Primum, quòd interdīcto clero alicuius ecclesie, non censetur ipsa ecclesia, & ipsius locus interdīctus: imò poterūt diuina officia intra eādem ecclesiam celebrari. glo. cōmuniter recepta in dict. ca. si sententia. per text. in ca. per exemptionem. de priuileg. ist. lib.

Secundò hic est adnotandū, non cēseri locum interdīctum, vbi eius communitas, collegiū, aut vniuersitas interdīcta fuerit. nam personæ in hoc interdīcto, nō locus comprehenditur, quòd personæ sint in hac specie interdīctæ probat eleganter tex. in dict. ca. si sententia. §. cū verò. exemplum ponens in populi interdictione, quòd locus non sit ex hoc interdīctus, probari poterit ea ratione. quia interdīcto loco, personæ non censentur interdīctæ, vt in. §. cæterum. sub eodem cap. si sententia. ergo sic è contrariò interdīctis personis, locus non debet cēseri interdīctus: sic sanè hæc opinio nem tenent Ioan. Andr. & Cald. Ioann. Calderini pater in dict. capit. si sentētia & collector priuilegiorum mendicantium verb. interdīctum. 3. §. 13. quibus accedit maximè text. in capit. de vsuris. ist. lib. vbi distinguitur interdīctū collegij, aut vniuersitatis ab interdīcto locorū aut ab interdīctis locis. Hæc tamen opinio dubia ex multis constituitur. & primò ex eo, quòd si vera esset, facilimè interdīcto ecclesiastico fraus

Alm.

Q. sic

Secundæ partis Relectionis

fieret: cum seruari cōmodè non posset interdictis exclusis, qui à loco ob eorum multitudinem excludi non possent. Est præterea aduersus prædictam opinionè text. optimus in cap. quod nonnullis. de privileg. vbi probatur, iure veteri communi considerato nõ potuisse celebrari diuina officia, etiam interdictis, & excommunicatis exclusis, etiã ianuis clausis in loco, cuius communitas fuerat interdicta: igitur cōstat, interdicta communitate alicuius loci, ipsum locum interdictum censerī: alioqui posset in eo loco celebrari ianuis clausis, saltem interdictis, & excommunicatis exclusis: atque ita Frederi. de Senis in cons. 188. asseuerat, interdicta communitate alicuius loci, non tantum personas, sed & locum ipsum censerī interdictum. cuius obiter nos meminimus in dicto. capi. 8. libr. 2. variar. resolut. col. vlt. sic & in hac quæstione tutius esse, quòd & in loco seruetur interdictum, & quòd locus ipse iudicetur interdictus, responderunt Calderi. de eccles. inter. fol. 4. col. 2. Franc. in dict. cap. si sententia. col. 1. Florent. 3. part. titu. 26. ca. 3. col. 3. & Syluest. verb. interdictum. 2. quæst. 8. quorum opinio propter mentem interdicentis, & præsumptam eius voluntatem mihi magis placet, & tutior videtur in eo casu, quo vniuersitas, quæ interdicitur, generaliter ipsum locum repræsentat, & cum habitat maiori ex parte, nec potest commodè inde expelli, vt liber ma-

neat locus ad celebrationem diuinorum officiorum, quæ difficultas, & eius ratio obtinet, quoties secularis vniuersitatis interdicatur.

Tertiò est norandum populo, aut ciuibus interdictis, singularis populi, & ciuitatis personas interdictas censerī. quod satis apertè probat text. in dict. cap. si sententia. §. cum verò. cui opponitur text. in. l. ciuib. ff. de reb. dub. l. sicut. §. si quid. ff. quod cuiusque vniuers. nōmi. cap. Romana. §. vlt. sup. ist. titu. quibus ex locis appaert, ciues, & populum vniuersitatem, quãdãq; personam fictam repræsentare, non veram. Igitur illa ficta persona, quæcunq; ea sit, interdicta est: non autem singulares vniuersitatis personæ. quòd si dixeris, hoc procedere quo ad vnius corporis ficti repræsentationem: non tamen ex hoc sequi sub eo corpore minimè contineri singulos ipsius vniuersitatis homines: atque ideo eos censerī interdictos: siquidem ciuitas nihil aliud est, quàm ipsorum ciuium collectio: ipsosq; ciues ipsam ciuitatem, & vniuersitatem efficere: secundum Card. in capi. requisisti. de testamen. tradit Bart. in. l. aut facta. §. vlt. ff. de pœnis. Ludoui. Lusita. in dict. l. ciuibus. col. 6. probat text. in. l. ciuitas. ff. si cert. petat. l. ciuitates. ff. quod cuiusque vniu. nōmi. l. omnibus ciuitatibus. ff. ad Trebellianū. testis & ipse Cicero est de somnio Scipionis. cœtus, inquit, hominum iure sociati, quæ ciuitates appellantur. idem pro Sestio. Con-

uenticula

uenticula hominum, quæ postea ciuitates nominatæ sunt. Aristo. item lib. 3. Polit. capitu. 1. dixit, ciuitatem esse ciuium multitudinem. Deducam inde, non posse subsistere eiusdem cap. si sententia. alterũ responsum. dum in. §. cæterum. constituit, interdicta ciuitate, locum ipsum, non ciues. censeri interdictos, nisi eos, qui culpabiles sint. qua ratione est in hac controuersia notandum, ciuitatem, castrum, villam, aut oppidum propriè assumi pro ipso loco ex ratione materiæ subiectæ: quia interdictum ecclesiasticum cadere, & decerni potest in locum ipsum prout materia quædam est continens ædificia, & alia, quæ necessaria sunt ad hominũ habitationem. sic & in eadem quæstione populus propriè non pro ipso loco, nec pro ficta persona, sed pro ipsis singulis loci habitatoribus in hac eadem parte assumitur. nam licet aliàs singuli de vniuersitate non faciãt, nec constituãt vniuersitatem, nec quod competit vniuersitati competat omnibus vt singulis. l. sed si hac. §. qui manumittitur. ff. de in ius vocando. capitu. qui manumittitur. 1. quæst. 2. tamen ab hac propria vniuersitatis significatione receditur ratione propositæ, ac subiectæ materiæ, nè alioqui interdictum in vniuersitatem decretum inane sit, & absque vllò effectu: quemadmodum asserit text. in dict. capit. si sententiam. §. cum verò. ex quo colligitur secundum Franc. ibi, quòd vbi

pœnalis constitutio, aut dispositio propriè intellecta inutilis foret, erũt verba illius impropiè intelligenda, cuius text. ad hoc ipsum meminere Abb. in cap. pastoralis. 2. colũ. de appellat. idem Abb. consil. 32. lib. 2. & consil. 62. colũ. 3. eod. lib. idem Abb. in cap. veniens. de cognat. spirituali. Corset. in singul. dictione. verbum. nam interdictum latum in populum, aut in aliquam vniuersitatem, si esset propriè intelligendum, vt personam fictam, & representatam afficeret, profectò nullius foret effectus: idcirco decisum est, cæteri hoc interdictum ipsos singulos de vniuersitate ligare. His accedit, quod notant Soci. & Lusita. in dict. l. ciuibus. tenentes legatum factum ciuibus non acquiri reipublicæ, quoties reipublicæ legari non poterat, aut legatum ei non cõueniebat. ita sanè illud iurisconsulti responsum ibi interpretatur ipse Socinus & Ludo. Lusita. col. 6.

Quartò hinc constat, interdicta ciuitate, villa, aut castro, ipsum locũ, non eius ciues, aut habitatores interdictos censeri, quia ex ipsius actus cõditione, quæ dicitur, interdictum plerunq; loco conuenire, & in eum decerni: non in personas, deducitur hoc in casu ad locum, non ad eius incolas, esse referendum. notat Calder. in tracta. de eccles. inter. fol. 3. colũ. 4. post glo. & Doctor. per text. ibi in dict. capit. si sententia. §. cæterum. notant Cardina. Abb. & Doctor in capit. vlt. contra gloss. ibi. de Alm. Q 3 excess.

Secundæ partis Relectionis

excess. prælati. idem docet Syluest. verbo interdictum. l. in principio. tradit Felin. in capitul. Rodulphus. de rescript. colum. 1. & 12. versiculo. cæterum. & tamen interdicta ciuitate, interdicti censentur ciues in ipsius interdicti causa culpabiles: quod idem Calderi. notat in dicta 4. col. cui cæteri hanc materiam tractantes accedere videntur, auctoritate text. in dict. §. cæterum.

Quintò his addendum erit, inter dicto clero, censerit interdictos non tantum clericos seculares, sed etiam religiosos, religiosas, & verè cõuersos: secundum cõem in dict. c. si sententia. Calde. in dict. col. 4. Flor. in 3. part. tit. 26. capit. 3. & Syluest. verbo. interdictum. 2. q. 8.

Sextò hinc ipse infero, quòd inter dicta cathedrali ecclesia, canonici ipsius non censentur interdicti, adeò vt extra ipsam ecclesiã possint ipsi canonici, non tantum vt singuli, sed & vt collegium celebrare alta voce, & cum solennitate: quemadmodum eleganter notat Card. in capit. vlt. de excessib. prælat. cuius opinionem latè probat Paulus Parisius in consil. 27. lib. 4.

Septimò patet ex iuris pontificis responsis, interdicta ciuitate, interdicta itidem censerit eius suburbia. text. in cap. si ciuitas. ist. tit. cuius de cisionis dubitatio ex eo deducitur, quòd appellatione ciuitatis alicuius minimè alioqui suburbia contineantur. l. nam quod liquidè. §. si ita. ff. de penu. legat. l. 2. ff. de verbo-

rum significatio: siquidem ciuitas, castrum, villa, & oppidum propriè id significant, quòd ambitu murosrum continetur. Idem præmittit text. in dicto capi. si ciuitas. vbi Docto. communiter hoc adnotarunt: & præter eos Abb. & Felin. in dicto ca. Rodulphus. col. 1. ex quibus hæc distinctio colligitur: quòd si mentio fiat alicuius ciuitatis nomine proprio, & substantiuo: veniant in eam appellationem suburbia, & continentia ædificia: vt Roma, Toletum, Pintia, Hispalis, & his similia: si vero mentio fiat ciuitatis alicuius sub nomine appellatiuo, & adiectiuo in hunc modum: vrbs Toletana: tunc tantum veniat quòd murosrum ambitu clauditur. quæ differentia deducitur ex dict. l. 2. & l. vt Alphenus. ff. de verbor. significatio. dict. l. nam quod liquidè. §. si ita. & hæc est communis opinio, quam tenet Ioan. Andre. & Domi. in dicto capi. si ciuitas. Doct. post glos. Azonis in dict. l. 2. & Felin. in dict. capitul. Rodulphus. col. 1. duobus tamen additis, quòd hæc distinctio in vltima parte minimè procedat in vrbe Romana: quæ etiam his verbis nuncupata continentia ædificia, & suburbia comprehendit. glo. Accur. Bartol. & alij in dicta. l. 2. maximè Bartol. Cœpola. numer. 6. q. 1. item quòd in alijs ciuitatibus procedat prædicta cõmunis distinctio, quoties nomè appellatiuū præcedit: si verò sequatur hoc sanè modò: in Toletana vrbe: tunc etiam continentia ædificia, & sub-

& suburbia contineantur. argumen-
to sumpto ex. l. si communis seruus.
ff. de stipulat. seruo. sic tenuerunt
Azo. Rainerius. & Bart. in dicta. l. 2.
idem Bar. in. l. vxorem. §. legauerat.
ff. de legat. 3. & in die. l. si seruus co-
munis. & in. l. more maiorum. in fi-
ne. ff. de iurisd. omn. iudic. tametsi
Oldra. Dinus & Alberi. in dicta. l. 2.
ex Accursio ibidem, & Bald. in di-
cto capi. Rodolphus. col. penult. v-
troque casu velint continentia ædifi-
cia, & suburbia comprehendi. atque
hæc solent latius tradi ad multa, que
in specie contingere possunt in te-
stamentis, & in contractibus, aliisque
iuris, & priuilegiarum, ac beneficio-
rum principis dispositionibus. E-
go tandem ut huius difficultatis in
genere rationem exponam, & ape-
riam sensum dicta. ca. si ciuitas. pau-
ca hoc in loco subiiciam, quibus le-
ctor cognoscere valeat, unde hæc
disputatio habuerit originem, quæ
ve sit tutior via ad eius resolutio-
nem.

Primum equidem, etiam si, au-
thore Nonio Marcello, vrbs locū,
& ædificia significet: ciuitas autem
ipsorum ciuium collectionē. l. pu-
pillus. §. vrbs. ff. de verbo. signi. l. 2.
eodem titu. Archid. in capit. vrbes.
§. distincta. adiunctis his, quæ de ci-
uitate paulo ante diximus: quan-
doque tamen ciuitas dicitur eo sen-
su, quo locus: & ædificia muris cir-
cundata significantur. tex. optimus
in dicta. cap. si ciuitas. l. singularum.
C. de ædific. priuat. l. 3. §. si quis. C.

de natur. lib. Bart. & Cæpola in di-
cta. l. 2. quæst. 3. num. 11.

Secundo adnotare libet, vrbs, aut
ciuitatis appellatione his tantum ap-
pellatiuis nominibus expressis, id
solum contineri, quod murorum
ambitu cingitur, ita quidem, ut co-
tinentia ædificia minimè compre-
hendatur. probatur hoc in dicta. l. 2.
& in dicta. ca. si ciuitas. idque communi
omnium iudicio concessum est. &
notat Petrus Crinitus lib. 4. de ho-
nesta disciplina ca. 9. vbi & sequen-
tem subiungit assertionem.

Tertium his adiscitur, quod Ro-
mæ appellatione, & sub hoc sub-
stantiuo, proprioque nomine etiam
suburbia, & continentia ædificia
contineantur. ita sanè iurisconsultus
asseuerat in dicta. l. 2. & in dicta. l. vt
Alphenus. ff. de verb. signific. dicta.
l. nam quod liquidè. §. si ita. quo in
loco idem probatur in eo casu: quo
vrbs Romæ metio fiat: quasi idem
sit vrbs Romæ, quod Roma. & hoc
idem est apud omnes constitutis-
simum.

Quartum aduersus vulgo rece-
ptam sententiam pronūciamus, vr-
bis Romæ appellatione, id tantum,
quod murus cingitur contineri. qua-
de re authoritas est apertissima in di-
cta. l. vt Alphenus. inquit enim Mar-
cellus lib. 5. Digestorum. vt Alphe-
nus ait, vrbe est Romana quæ mu-
ro cingeretur: Roma est etiam, qua
continentia essent. sic Andr. Aleia.
in dicta. l. 2. huic opinioni palam con-
sentit communem improbens.

Alm. Q 4 Quin-

Secundæ partis Relectionis

Quintū hinc & illud cōstituam, maximum scilicet esse discrimē inter urbem Romam, & alias vrbes. Roma etenim, & vrbs Roma continentibus ædificijs, ac suburbijs finitur, & circumscribitur: reliquæ vero vrbes muris tantū finiuntur. huius assertionis manifestissimus author est Paulus iuriconsultus in dicta. l. nam quod liquidè. §. si ita legetur. ff. de penu legat. his verbis. & quidem vrbes ferè omnes muro finiri, Romam continentibus, & urbem Romam æquè continentibus. Hæc Iuriconsultus, qui planè probat, Romæ appellatiōe ob vsū cōem, & excellentiam suburbia, & continentia ædificia contineri: quod speciale esse in vrbe Romæ appellatiōe tenet Guilielm. de Cuneo in. l. 1. §. cum urbem. ff. de offi. præ. quem Baldus refert in dict. ca. Rodolphus. nu. 8. & nihilominus probabilis est communis opinio, quæ asserit idem esse in quacunq; alia vrbe, quæ tamen continentia ædificia, & suburbia habeat, quasi iuriconsultus in dict. §. si ita. velit, ac sentiat, vrbes reliquas non habere continentia ædificia, nec suburbia, & ideò muris finiri: Romam autem & continentibus, ac suburbijs limitari: quia illa habeat, sic iuxta sensum istum ad facti, non ad iuris quæstionem respondet Paulus: & deinde asserit, ferè omnes vrbes cōtinentia ædificia non habere: quod ei non potuit ita certum, & cognitum fuisse, vt illud in vniuersum

assereret, tandem Andre. Alciat. in dict. l. 2. hac in parte communem sequutus idem probat in cæteris vr-bibus, quod de Roma à iuriscōsul-tis traditum extat. quamobrem sequentem proponimus conclusio-nem.

Sextum deducitur ex proximè ad notatis, quòd appellatione cuiuslibet vrbis expresso nomine substantiuo, & proprio, etiam suburbia, & continentia ædificia contineantur. vt quod de Roma diximus, & in alijs dictū esse intelligam? hoc enim cōmuni sententia receptum est.

Septimò infertur, deniq; appella-tione cuiusq; vrbis nomine adiectiuo expresso, non contineri subur-bia: sed tantū id, quod muris cin-gitur. tex. in dict. l. vt Alphenus. ff. de ver. sig.

Octauò, mihi satis constat, nec aliud potest persuaderi, nihil referre ad propositam quæstionem, quòd nomen appellatiuū, vel proprium adiectiuū præcedat, an sequat. nec enim alium sensum habet hæc oratio: Toletana ciuitas, quàm illa: ciui-tas Toletana. siquidem non ita temerè de humanis ingenijs, & iudi-cijs censendū est, vt opinemur, pos-se cuiquam rem istam seriò, & mature cōsiderati persuaderi, sub prio-ri cōceptione verborum contine-ri suburbia, & cōtinētia ædificia: at non ita sub posteriori. Vana profectò sunt, & nullius pōderis isthæc interpretamenta: cum adiectiuū il-lud Toletana siue sequatur siue præcedat,

cedat, substātiuō accesserit demon-
strationis loco. sic & cōem opinio-
nem in hoc Alciat. reprobatur in dic.
l. 2. nō obstat tex. in l. si cōis seruus.
quia inibi est admodū distincta ra-
tio ex eo, quōd nomina secundo lo-
co posita pertinere videantur ad de-
monstrationem tantū: priori ve-
rō parte expressa causa finali, &
principali sunt tribuēda. Quam ob-
rem ibi multū refert, quod no-
men præcesserit, propriū, an appel-
latiuū: nec de nomine adiectiuo
in eo iurisconsulti responsō tracta-
tur. quod satis manifestum est.

Nonō quicquid sit de hac dispu-
tatione, verē illud est tenēdum, po-
tissimē considerandam esse subie-
ctam materiam, statum, & qualita-
tem, ac conditionē loquentis, vt in
de valeam? liquidō percipere, quæ
fuerit eius mens: an intellexerit sub
ciuitate suburbia, & cōtinentia ædi-
ficia, an tantū id, quod muris fi-
nitur, & cingitur. hæc enim resolu-
tio colligitur ex his, quæ Panor. &
Feli. tradidere in dic. c. Rodolphus.
col. 1. & 2. Doct. in dict. l. 2. vbi Bar-
to. Cœpola. q. 2. tex. ad hoc singula,
in dict. cap. si ciuitas.

Decimō ex his aperitur vera ratio
ad decisionē dict. ca. si ciuitas. nā li-
cēt alioqui appellatiōe ciuitatis tan-
tū cōtineatur id, quod muris cin-
gitur, nec veniāt suburbia, & conti-
nentia ædificia: tamen interdicta ci-
uitate, censentur & suburbia inter-
dicta, nē interdicto ecclesiastico fa-
cillimē fiat illusio, quæ cōtingeret,

si interdicta ciuitate, possent diuina
officia in suburbis celebrari. quam
rationem expressim explicat Roma-
nus pontifex in dict. capi. si ciuitas.
cuius ad hoc meminere Ab. & Fe-
li. 2. col. in dict. cap. Rodolphus. A-
lex. in dict. l. 2. ff. de verbo. significa.
Iason in l. fin. col. vlti. C. de success.
ediēt. Abb. in capit. vltim. de præb.
colū. 2. Socinus, & Ludouic. Lusita.
in dict. l. ciuibus. ff. de reb. dub. 7. &
8. colum.

Ex quibus patet verus intellectus
ad regiam. l. 6. titul. 3. par. 7. quæ pro-
bat, appellatione ciuitatis suburbia
cōtineri. nam licēt lex illa velit, hoc
esse regulare, nihilominus accipien-
da est eius responsio in his casibus,
quibus iure communi diximus, ap-
pellatione ciuitatis suburbia conti-
neri: ne alioqui existimemus per eā
constitutionem tolli tot iuris con-
sultorum responsa.

Hinc etiam constat, qua ratione
procedat quod Pa. & Feli. in dicto
cap. Rodolphus. scripsere, tenentes,
in materia odiosa, & stricta, appel-
latione ciuitatis suburbia non con-
tineri. hoc nempe à mēte disponen-
tis attenda subiecta materia deduci-
tur: quasi aliud dicendum sit in fa-
uorabili materia, vt tūc appellatio-
ne ciuitatis contineantur suburbia:
imō & ipsius ciuitatis comitatus,
& vici omnes eidem ciuitati respō-
dentes. Abb. Imol. & Feli. in dicto
cap. Rodolphus. Imola & Alexā. in
l. si finita. §. ex hoc edicto. ff. de dā.
infect. Imol. & idem Alex. in rubr.

Secundæ partis Relectionis

ff. solut. matri. Soci. confi. 86. libr. 4. text. optimus in. l. qui ex vico. ff. ad municipal. cui adde Bald. in. l. si in aliquam. ff. de offi. proconsul. & legati. Bar. & ibi Capolam nume. 20. in dict. l. 2. glo. in cap. ego Ludouicus. 63. dist.

¶ Est tamen intelligenda responsio tex. in dict. cap. si ciuitas. vt interdicta ciuitate, & suburbia interdicta censeantur, etiam si suburbia non sint subdita illi domino, cuius causa ciuitas interdicatur: etenim & in hoc casu militat ratio eadē, quæ in dict. capit. si ciuitas. expressa est. neq; ita licet ciuitas sit quo ad iurisdictionem, & tēporale dominium subiecta illi cuius culpa interdictū decernitur: suburbia autem alteri profecto & hæc suburbia interdicta erunt secundum Doct. in dict. cap. si ciuitas. Felin. in dict. cap. Rodolphus. col. 2. post Calderi. de ecclesiast. interdict. 2. membro. versic. circa quod quero. qui subdit idem esse. vbi in illa suburbia minimè haberet iurisdictionem ecclesiasticam is, qui interdictum decreuit. Nam ex eadem ratione interdicta ciuitate suburbia erunt interdicta, quod est omnino notandum.

Quæ verò dicantur continentia ædificia, & suburbia, vt locus sit huic decisioni, quā interdicto ecclesiastico Romanus pontifex constituit in dict. ca. si ciuitas. boni viri arbitrio discernendum erit, qui hoc ipsum ex situ loci, communi loquēdi vsu, & ex alijs æstimauit. glo.

communiter recepta in dicto capi. si ciuitas.

¶ Interdictum ecclesiasticū, quod in locum fertur, quādoq; generale est, quandoq; speciale. generale etenim dicitur, quoties regnum, prouincia, ciuitas, villa, aut castrum interdicitur. speciale autem quando in aliquā ecclesiam, aut parochiam nominatim decernitur: quæ admodum probat text. vbi notat Abb. in cap. cum in partibus. de verb. signi. Cald. in tract. de eccles. interdict. 2. membro. col. 5. Syluest. verb. interdictum. 1. q. 3. ad idem tex. in. c. cum inter. de cōsuet. tradidit præter alios Nicola. Plouius in tract. de interdict. 1. colū. Floren. 3. part. titu. 26. cap. 2. Ioann. in summa confess. lib. 3. ti. 3. q. 222. ex quibus infertur, speciale, aut particulare interdictū dici: cum omnes ecclesiæ alicuius ciuitatis interdiciuntur: ita vt nihil intersit singulariter, an generaliter omnes ecclesiæ fuerint interdictæ. satis enim est, quod extra ecclesias in eodem loco possint diuina officia celebrari, vt interdictum non dicatur generale: sicuti in specie volunt Cald. in dict. 2. membro. fo. 3. co. 1. Florēt. in dict. cap. 2. §. 1. & Syluest. in dict. q. 3. quorum opinio communis est. imò dicitur optimè interdictum generale, si fuerit populus interdictus, villa, ciuitas, vel oppidum: tametsi in ea ciuitate, villa, vel oppido vnica tantum sit ecclesia: quod ipse ex præcitat. auctoribus præsertim Cald. adnotauit. hæc

verò

verò distinctio interdicti generalis ab speciali, admodum utilis est ad plura, quæ inferius in huius capituli examinatione sunt singulatim explicanda pro eius perfectiori interpretatione.

His tandem, & alijs, quæ hoc in capite adnotabuntur, manifeste deducitur, plurimum differre interdictum ab excommunicatione maiori, quia excommunicatione priuat cõmunionem fideiũ, tam interiori, quàm exteriori. interdictũ autem solũ priuat exteriori diuinorũ officiorum audicione, & celebratiõne, perceptiõne Sacramentorũ, & ecclesiastica sepultura. quæ quidem priuatio multis est modis limitata, vt deniq; minimè noceat directè animæ: quæ admodum nocet excoicatio, quippe quæ damno spiritali eam afficiat. notat discrimen istud præter alios Ioan. in summa confess. 3. libr. tit. 3. q. 220. sic & excoicatio minor ab interdicto differt: cum illa non priuet audicione diuinorum officiorum, nec omnino illorũ celebratiõne, nec sepultura ecclesiastica: iuxta tex. & ibi notata in capi. si celebrat. de cleri. exco. minist. decem autem in quibus cõueniant interdictum, & excoicatio: ac totidem, in quibus differant, tradit Iaco. à canonibus in tractat. de iniurijs. in parte vltima: quorũ aliquot & Calde. tradiderat in tract. de eccles. interd. Feli. 2. col. 1. & 2. item glos. Panor. & docto. in ea. ad hæc. in vlti. de appella. & Docto. in ea. is cui. §. vlti. ist. tit. Anania

in rub. de cleri. exco. minist. num. 11. Franc. in cap. 1. §. penult. supra. eod.

Ex. §. sequenti.

- 1 Cessatio à diuinis quid sit: & an suspendatur per appellationem sequentem?
- 2 Irregularis non est qui tempore cessationis à diuinis celebrat officia diuina: & nã?
- 3 Irregularis ex quibus actibus quis efficitur tempore interdicti.
- 4 Interdictũ ecclesiasticũ an suspedi possit?
- 5 Interdictum ecclesiasticum, an possit ad cautelam remitti?
- 6 Quis possit interdictum, & cessationem à diuinis decernere?
- 7 Quæ sacramenta poterant ante constitutionem istam ministrari tempore interdicti: & inibi de infantibus decedentibus absq; baptismo.
- 8 Oblati, & conuersi qualiter differant?

§. secundus.

nterdicto ecclesiastico admodũ similis est & alia iuris pontificis censura, quæ cessatio à diuinis nũcupatur. ea verò est suspensio organorũ diuinæ laudis in aliquẽ locũ decreta. quæ quidẽ diffinitio colligitur ex. c. irrefragabili. §. ceterũ. de offi. ord. c. si canonici. c. quãuis. eo. tit. ist. lib. c. dilectis. de appel. Innoc. in dic. §. ceterũ. & ibi Feli. Fran. in dic. ca. si canonici. Inno. & Pra. in. c. nõ est vobis. de spõsa. 4. col. Cal. de eccles. interd. fol. 2. col. 4. Abb. in di. c. dilectis. Sylues. ver. interdictũ. 1. q. 1. ex qui-

Secundæ partis Relectionis

ex quibus constat, cessationem à diuinis maximè differre ab interdictione. nam licet cessatio in aliquo locū decernatur: attamen est quid facti, & tantū inducit suspensionem diuinorū officiorū, nec reddit, aut efficit ipsum locū interdictum: interdictum autem ecclesiasticum est quid iuris: quod præcitati Doct. fatentur, præsertim Panor. & alii in dict. ca. dilectis. glo in pragma. sanctio. tit. de pignorant. cultum diuinum. verb. cessetur.

Ex quo infert Panor. in capi. dilectis proximè citato. col. pe. cessationem à diuinis per appellationem sequentē non suspendi: quia sit quid facti: interdictum autem ecclesiasticum per appellationem subsequutam suspendi. Hanc differentiā probare videntur Doct. in dict. ca. dilectis. & Gonzalus à Villadiego de irregulari. cap. de interdicto. ad finem. est tamen eorū opinio in hūc sensum accipienda, vt cessatio à diuinis post appellationem decreta minimè sit nulla ipso iure: cum ad factum pertineat, & ideo effectū habeat: si quidem non obstante appellatione nihilominus à diuinis cessatur. interdictum autem, cum ad iuris effectus spectet, nullum est ipso iure, si post appellationē decretum fuerit. nec enim potuit Panor. adnotare quòd interdictum per appellationem sequentem suspendatur: est etenim in contrarium expressa decisio in. c. ad hæc. in vlt. de appel. & in ca. is cui. §. vlt. sup. ist. titu. & tamen

ego non omnino probarem hanc differentiam inter cessationem à diuinis, & interdictum. nam & si videam facta non posse infecta fieri quo ad factū ipsum: & ideo cessationem à diuinis post appellationē executioni traditā iam induxisse suspensionem illam organorū diuinorū: tamen quo ad iuris effectus cessatio à diuinis per appellationem præcedentem inanis est: si quos ipsa iuris effectus habet: quod statim tractabit. sic & in interdicto, imò & in excommunicatione idem erit: quia in his, quæ ad factum pertinent, si executio cōtingat, effectū habet post appellationem hæc censuræ latæ: in his verò, quæ ad iuris effectus referri possunt, inanes sunt, & nullæ. Igitur hæc erit vera differentia, quòd cessatio à diuinis nullum, vel paucos inducit iuris effectus: interdictum autem aliquot: excommunicatio plures. atq; ita est intelligendum quod communi omnium iudicio post Panor. & alios de cessatione à diuinis solet adnotari.

¶ Secundo ex præmissa differentiā plerisq; visum est, nō ita irregularē esse celebrantem tempore cessationis à diuinis, sicut tempore interdicti ecclesiastici. Ad cuius opinionis intellectū erit examinandum, quam poenam iura pontificia statuerint cōtra violantes ecclesiasticum interdictū: & profectò licet ante interdicti ecclesiastici violationē per ipsius interdicti vim, & effectum nemo sit priuatus, nec suspensus à iurisdictione,

etione, etiam ecclesiastica: eo tamen ipso, quod interdictum infregerit, omnimoda iurisdictionis ecclesiasticæ potestate priuatur. probat tex. singul. vt inibi notant Panorm. Ancha. Raue. & alij in ca. vlti. de excess. prælat. est etenim hic suspensus ipso iure ab officio. ca. i. de re iudicat. & c. i. hoc tit. supra ist. lib. & idcirco ex consequenti, ac deniq; à iurisdictione ratione beneficij, vel officij competentis. glo. Abb. & communiter omnes in dict. ca. vlt. glo. Panor. & Cardi. post alios in. c. cum dilectus. de cõsuetud. verb. à suspensis. quod ad eò verum est, vt procedat etiam in eo, qui per dictione taxatiuam, tantum, ab officio fuerit suspensus: competit enim iurisdictione episcopo ratione ordinis post eius assequutionem: atq; id eò si sit suspensus ab officio, erit hoc ipso iurisdictionis vsu priuatus: idem notant Gardi. in dict. capi. vlti. col. 2. Imola in dict. capi. cum dilectus. col. pen. quorum opinio communis est, vt fatentur Abb. in capit. si celebrat. col. vlti. de clerici. excom. ministr. contra glo. ibi. & Syluest. verbo. suspensio. quæst. 5. tametsi regia. l. 17. titu. 9. part. 1. probet, suspensum ab officio non censeri suspensum à iurisdictione. Quæ quidem lex voluit quorundam veterem sententiam probare, qui tenuerunt, episcopum suspensum ab officio, non esse suspensum à iurisdictione. & tamen à communi opinione deducitur, quod suspensus ab officio non potest eligere: quia ius

eligendi non tantum competit ratione beneficij, sed & officij, à quo suspensus est. quod in specie tenent Abb. in dict. ca. cum dilectus. col. 8. & alij, quorum opinionem asserit communem esse Feli. in. c. Apostolicæ. de exceptioni. nu. 6. contra glo. in ca. presbyterum. 18. dist. hoc verò in loco minime tractabimus, an suspensus ab officio sit etiam à beneficio itidẽ suspensus: obiter enim quo ad pœnam istam iure statutam aduersus nõ seruante interdictum ecclesiasticum hanc conclusionem attigimus.

Est item is, qui interdictum ecclesiasticum nõ seruat irregularis, sicuti cõstat ex dict. ca. i. de re iudi. cap. i. sup. ist. tit. & c. is qui. §. vlt. eo. tit. in quibus ratio expressim ea traditur, quod propter interdictum decreta est ad tempus, vel in locum suspensio. ca. is cui. sup. eo. suspensus autẽ celebras officia diuina irregularis est eo quidem modo, vt nisi per Romani dispensationem pontificis non possit diuina officia deinde celebrare. Sic deniq; iure, & cõmuni omnium sententia receptum est, hanc esse præcipuam pœnam aduersus illum statutã, qui ecclesiastici interdicti censuram infringere non verebitur.

¶ Ceterum, nè quis existimet per quencũq; actum irregularitatem à suspensio, vel interdicto cõtrahi, est obseruandum, hoc vitiũ irregularitatis non aliter suspensum afficere, quàm si is egerit actum competentem alicui ordini, quem is habet, & à cuius

Secundæ partis Relectionis

à cuius vsus exercitio suspensus est: & idem erit in quæstione, quam tractamus. nempe quo ad interdicti violationem: quod notât Innocen. & doct. in cap. vlt. de excess. prælat. Carderi. de eccles. interdictis. membro. 6. idem Innocen. in capit. 1. sup. de sententia. excommunicatio. Ioannes in summa confess. 3. libr. titul. 33. quæst. 25. Henri. in cap. vlt. de cleri. excommu. ministr. Nicolaus Plouius in tract. de interdict. reg. 29. & in tracta. de irregularita. reg. 45. & sequentibus. Syluest. verb. interdictum. 5. q. 4. Florenti. 3. part. titul. 26. cap. 4. gloss. in verb. præsumperit. & ibi Ioan. Andr. Cardi. Ancha. & Abb. in capit. 2. de cleri. excom. ministr. Abb. in cap. illud. vbi. gl. verb. officia. eo. titu. Gonsalus à Villadiego de irregulari. cap. 2. quorum opinio communis est: cui suffragatur text. in cap. is. cui. ibi. in suo officio. & in ca. is. qui. §. vlt. ibi celebrat. supra ist. tit. qua ratione, vt multa misa faciamus, quæ in specie ad exempla poterant adduci. quoties tractabitur an quis sit irregularis propter diuini officij celebratione: semper est aduertendum, an actus, quem fecerit, conueniat, & proprius sit alicuius ordinis ecclesiastici: & an suspensio circa illius ordinis vsus contigerit: alioqui non poterit congruè censeri quis irregularis. quod maxime vtile videbitur cuiuslibet materiâ istam tractaturo.

Hæc autem irregularitas tunc locum obtinet, cum quis non seruat

interdictum generale, quod in ecclesia matrice seruatur. tex. in Cle. 1. ist. tit. is. etenim, qui celebrauerit tempore interdicti generalis, quod in ipsa matrice ecclesia minimè seruetur irregularis non est: vt notat Frederi. cons. 231. quod si ab ipsa matrice ecclesia non possit adsumi interdicti cognitio, necessaria erit ei? publica denunciatio, vt irregularis sit, qui eo tempore celebrauerit: sicuti deducitur ex constitutione. ad euitanda scandala. cuius in priori huius relectionis parte mentionem fecimus, olim verò ante denunciationem publicam tenebatur interdictum seruare speciale qui eius scientiam haberet, modò posset absque scandalo abstinere à celebratione. glo. in Cle. 2. verb. publicè. ist. titu. notant in specie Archidiacono. Ioann. Andre. Francus & alij in ca. is. qui. §. vlt. sup. eo. tit. quo in loco glo. communiter recepta scribit, excusari ab irregularitate celebrantem officia diuina tempore interdicti, si habuerit iustam eius ignorantiâ. tex. optimus in cap. Apostolica. de cleri. excom. ministr.

Potest præterea violans interdictum ecclesiasticum puniri pœna perpetuæ depositionis ab officio. capit. latores. ca. cleri. de cleri. excom. mi. & beneficij ecclesiastici priuatione. c. postulas. §. vlt. eo. tit. de cleri. exco. ministr. vbi Doct. hoc ipsum ex ea decisione colligunt.

¶ Ad quæstionem igitur ex opinione, quæ cõmuniori authorum iudicio

iudicio recepta videtur, responde-
mus, celebrātem diuina officia tem-
pore cessationis, etiam generalis, &
ab eo decretæ, qui poterat interdi-
cti sententiam pronūciare, non esse
irregularem: quod iure defendere,
ac probare conantur Anton. Abb.
Imol. Præpos. & Francus. 3. col. in. c.
dilectis. de appell. Bonifa. in Clem.
prim. col. pen. de sent. excommuni-
cation. Syluest. verbo. interdictum.
primo. §. 1. & idem verb. cessatio. §.
vlt. glo. in pragmat. sanct. titu. de pi-
gnorant. cultum diuinum, verbo.
cessetur. Innocent. in cap. irrefraga-
bili. col. vltim. de offi. ordinar. & in
dict. cap. dilectis. col. 2. quibus suf-
fragatur tex. in capit. is qui. in prin-
cip. sup. eo. vbi expressim cautum
extat, non esse quenquam irregu-
larem censendum, nisi in casibus
iure ipso pontificio in specie statu-
tis: qualis hic de celebrante cessatio-
nis tempore non debet censi. sic
sanè gloss. in capitul. si canonici. de
offi. ordi. ist. libr. quæst. 3. est ac com-
muniter probata, asseuerans non es-
se irregularem celebrantem tempo-
re cessationis particularis, erit exten-
denda ad generalem cessationem:
vt tandem nec irregularis sit qui e-
ius tempore celebrauerit. quam opi-
nionem in cessatiōe generali ab eo
decreta, qui poterat interdiceret, se-
quitur Paluda. in. 4. sent. dist. 18. q. 8.
arti. 3. versu. 4.

Contrariū in hac principali quæ-
stione verius esse contendunt, quo
ad cessationem generalem ab eo in

dictā, qui poterat interdiceret. Cald.
de eccles. interdict. fol. 2. colū. 4. An-
char. & Franc. in dict. cap. si canonici.
post Ioan. Andre. ibi & Innocen.
in cap. non est vobis. de sponsa. vbi
idem tenet Præpos. 4. colū. Felin. in
dict. capit. irrefragabili. §. cæterum.
Gonsalus à Villadiego in tracta. de
irregul. capit. de interdicto. col. vlti.
Florenti. 3. part. titu. 26. capi. 3. colū. 2.
quorum sententia potissimam au-
thoritatem habet à Clem. 1. de sent.
excō. vbi cessatio generalis, interdi-
cto quo ad eius obseruationem, &
violationē cōparatur. Palud. in dic.
arti. 3. existimat, hanc opinionē pro-
cedere in cessatione generali decre-
ta à capitulis cathedraliū ecclesiarū:
quasi illa constitutio minimè obti-
neat in cessationibus prælatorum,
quæ interdicta non sint, quo ad pœ-
nam excōmunicationis ibidem sta-
tutā. quod mihi nō placet: arbitror
enim eam constitutionem etiā ad-
mittendā fore contra religiosos nō
seruātes cessationem à diuinis gene-
raliter indictā à prælatis, iudicibus-
ve delegatis auctoritatem ad id ha-
bentibus. Et tamen quo ad irregu-
laritatem prior opinio magis com-
munis est, benignior quidē, & quæ
in disputatiōe defendi optimè pos-
sit: posterior autē fortassis verior, si
consideremus mentē Canonū pro-
hibētium censuræ ecclesiasticæ vio-
lationē: maximè eo casu, quo cele-
brauerit quis diuina officia publi-
cè, ianuis apertis, tēpore cessationis
generalis. quod magna quidē cura
cauendum

Secundæ partis Relectionis

cauendum est, nec temerè hæc in controuersia iudicandum propter plura, quæ imminet contracta irregularitate pericula. Nam & in dicta. Clem. 1. generalis cessatio à diuini non in vniuersum, sed quo ad pœnam illam excommunicationis generali æquipollet interdicto.

¶ Queritur tamen, an interdicti ecclesiastici censura suspendi possit, ne interim celebrans iudicandus sit irregularis? & de interdicto lato, & decreto in locum, receptum est
4 suspendi ad tēpus posse per eum, qui id decreuit. glo. Ioan. Andr. Anto. Card. Imol. Franc. & Deci. in capit. ad hæc. in ultimo. de appellat. et est communis opinio authore Decio. ac mihi verior videtur, licet Ab. ibi quosdā veteres sequutus contrarium probauerit. Communis equidem sententia maximam rationem habet ex eo, quòd censuræ ecclesiasticæ regulariter ligant ad nutum, & volūtatem iudicis eas decernentis. c. veniens. in. 2. de testib. c. signifi casti. de eo, qui duxit in matris. nos item priori huius relectionis parte tractauimus, dum de absolutione ab excommunicatione tradidimus. constat etiam communis opinio auctoritate tex. in capit. dilectis. de appellat. §. quia verò. Nec video congruam rationem, ex qua possit euer ti cōmunis sententia: quāuis Deci. maluerit opinionem Abb. defendere. Imò ipse censeo, posse ad tēpus suspēdi interdictum in persona ob eius propriam culpam latum: tam-

etsi Abb. in dict. capit. ad hæc. & in ca. vt priuilegia. de priuileg. quadā leui ratione contrarium, saltem in hoc casu, censeat. Nam licet interdictus adhuc in crimine, & contumacia perseueret, vel de ea satisfecerit, multa possunt accidere, quæ iustissimè valeant iudicem inducere ad suspensionem istam interdicti temporariam constituendam potius, quàm simplicem eius relaxationem, vel obseruationem. Sic deniq; rationem Abb. Deci. reprobat in dict. c. ad hæc. quæ notanda sunt ad intellectum glo. in ca. præsentis. supra ist. tit. quæ asseuerat, ecclesiasticum interdictum suspendi posse ad tempus certum. item ad glo. in dict. ca. ad hæc. de appellat. quæ voluit, solum Romanum pontificem posse permittere, & priuilegium concedere, vt in loco interdicto celebretur: ita quidem quòd episcopus minimè poterit in hoc dispensare, vt liceat tēpore interdicti celebrare. hæc sanè opinionem sequitur Philippus Francus in dict. ca. ad hæc. vlti. quæst. & sensim idem tenuerūt Doctores. ibi, quorum opinio vera est in hoc sensu, quòd episcopus non possit permittere alicui diuini officij celebrationem in loco ab alio interdicto: poterit tamen hanc permissionem cōcedere vbi à se ipso, aut eius auctoritate fuerit interdictum decretum. Etenim si episcopus suspēdere ad tempus potest interdictum à se latū, vt modò dicebam, eadem ratione etiam poterit permittere, vt
tempore

tempore interdicti possit diuinum officium celebrari: modò hanc per missionem ex causa episcopus concedat, & ad tēpus, ne videatur priuilegium dare aduersus ius cōmune celebrandi tempore interdicti. ¶ Præter hæc, licet interdictum ecclesiasticum non possit ad cautelã remitti, ac dissolui cap. præsentis tit. quod de interdicto generali tractat. Nam speciale interdictũ bene potest ad cautelã laxari, secundũ gl. & commu. ibi. Felin. in cap. Apostolica. num. 3. de exceptio. Nicola. Milis in repertorio verb. interdictum. Calderi. de ecclesiasti. interdic. pagina. 8. Rota in nouis. 436. qui omnes expressim tractauerunt de interdicto particulari decreto in aliquam ecclesiam, vel locũ. atq; ita obtinuit vsus Romanæ curiæ vt Felinus testatur. præsertim quia in speciali interdicto nequaquã obtinet huius capitis moderatio in diuinis celebrandis, vt statim explicabitur: at tamen generale interdictũ potest, ac debet simpliciter remitti, & dissolui ad exemplum simplicis absolutionis, quæ datur ab excommunicatione, præstita prius cautione iuxta formam tex. in cap. cùm contingat. de off. delegat. & cap. 2. sup. ist. tit. quòd in specie notat Rota in antiquis. 77. & 48. facit ad idem tex. in cap. qua fronte. de appellat. idem probat Marti. Azpilcueta in cap. cū contingat. de rescriptis. 7. remedio. & licet Felin. in dicto capi. Apostolica. referat prædictas decisiones ad

interdictum speciale, ipsa tamẽ de generali loquuntur. ¶ Hanc verò interdicti ecclesiastici censuram decernere poterit qui libet iudex ecclesiasticus, cui competit ius censuram ecclesiasticã decernendi: cùm appellatione censure ecclesiasticæ etiam interdictum cõtineatur. capitulo. quærenti. de ver. significat. sed in specie in iudice ordinario est tex. in capitu. cùm ab ecclesiarum prælatis. de offic. ordina. capitulo. cùm & plantare. §. 1. de priuileg. capitu. episcoporum. eo. titu. ist. lib. capitu. cùm inter. de consuetud. capitu. transmissam. de electio. cap. auditis. de præscript. in delegato. text. in capitu. sanè. in. 2. de offic. delegat. in subdelegato. capi. ex literis. eo. titu. notant ubiq; Doct. Hosti. & alij in capitulo. quæsiuit. de his quæ fiunt à maiori part. capitu. Calderin. in tracta. de eccle. interdict. 3. membro. Syluest. verbo. interdictũ tertia quæst. 3. Florent. 3. part. titu. 26. capitu. 2. §. vlti. Ioan. in summa confess. libr. 3. titu. 33. quæst. 228. de cessatione à diuinis. hi Doct. tradiderunt, posse eam decerni ab episcopo, & prælatis habentibus ordinariam ecclesiasticam iurisdictionem: & præterea à canonicis, ac capitulo cathedralis ecclesie, si hoc ius priuilegio, aut consuetudine acquisierint: modò seruent in ea decernenda formã traditam in capitulo. si canonici. de offi. ord. isto libro. & in capitulo. quanuis. eodem titu. capitulo. irrefragabili. §. cæterum. eiusdem titu. in

Alm. R De

Decretalibus notant Card. in cle. i. ist. titu. §. vlti. qui in §. quod etiam per tex. ibi scribit, posse concilium prouinciale, & episcopale cessationem à diuinis indicere. idē in d. cle. 1. nu. 48. notat Bonifac. Sed & quod ordinarius, episcopus in quā possit indicere cessationē à diuinis probat gl. illic recepta in d. c. si canonici. verb. cessare. quæ asserit, canonicos iure proprio posse cessationē indicare Sede vacante: quia succedūt in iurisdictionē episcopi ordinariā. ergo & ipse episcopus poterit iure proprio iurisdictionis ordinariæ hac censura vti. idem manifestū fit ex eo, quod episcopus pōt cōcedere canonicis priuilegiū indicendi cessationē à diuinis secundū Io. Andr. Guiliel. Domi. Anch. Franc. & Vanhelium in d. cap. si canonici. fit igitur, posse episcopū cessationē à diuinis vti: siquidē pōt dare potestatem cessandi. & fortassis eōis hæc opinio, quæ & Syluestro placuit, in verbo. cessatio. est intelligēda in hunc sensum, vt episcopus possit delegare, & cōmittere canonicis, & capitulo potestatem cessandi à diuinis, qua ipse potuisset vti: non tñ quod possit eis dare priuilegiū indicendi cessationē à diuinis proprio iure in perpetuū. Hoc enim videtur, nō posse cōcedi ab alio, quā à Sūmo pontifice: quēadmodū Archidiaconus sensit. His item accedit, quod ipse Archidi. & oēs præsertim Francus adnotarūt in c. quāuis. de off. ordi. in. super gl. vlti. rñdentes, non esse

seruandā formā illius capit. in cessationibus, quas canonici à superiore in diētas seruare tenētur: sed in his, quas ipsi iure speciali indixerunt. Nam cū episcopus superior sit, nec ab hac propositione excipiatur: ratio dicitur, posse ipsum iure proprio cessationē à diuinis vti.

Ex quibus deducitur, Episcopū posse iure ordinario cessationē à diuinis in aliquem locum decernere, prout ea ab interdicto ecclesiastico distinguitur. Hoc etenim cōstat ex cōi omniū resolutione: nec contrarium voluit Palud. in. 4. sent. distin. 17. q. 8. art. 3. cōclus. 4. imò hoc ipsum sensit: tametsi quidā aliud ex eo adnotauerint asserentes, cessationes prælatorū esse propriæ & verè interdicta: quod ipse probarē vbi sumus in dubio, an prælatus voluerit indicare cessationē à diuinis, vel interdictum: alioqui vbi esset manifesta episcopi mēs, dubio procul cessatio à diuinis seruanda foret in modum veræ, ac propriæ cessationis à diuinis, de qua paulò post disputabitur.

¶ Verū quo apertius intelligamus, quid hæc constitutio nouo iure induxerit circa diuinorū officiorum celebrationē tempore interdicti ecclesiastici peragēdam: oportet hic memoria repetere quæ fuerint olim hoc tempore permissa: & gl. hic ver. Sacramentis. aliquot veterū constitutionū meminit, quæ sacramenta quædā tempore interdicti ministrari permittebant in primis etenim Baptisma paruulorum permissum

missum erat. capit. non est vobis. de sponsalib. nā de adultis Baptizādis poterat maxima rōne dubitari. si quidē pueri nondū habentes rōnis vsum minimē iustificantur à peccato originali per fidē parentū, aut votū ipsorum quidē parentū, etiam si admodum cupientibus his, & exoptātibus, ac procurantibus filiorū baptisma, filij decesserint absq; hoc sacramento: quia non poterit eis ministrari, ob aliquam causam: nēpe quòd aquæ copia ad baptismū necessariæ defuerit. Hæc sanè conclusio palām probatur ab Augustino in lib. de fide ad Petrum. cap. firmissimè. de consecra. dist. 4. & à diuo Thoma. 3. parte. q. 68. art. 1. & art. 11. quibus in locis manifestè asseuerat, votum baptismi ad salutē sufficere, modò id habeat ipse baptizandus vsum habēs rationis: & infantes nequaquam posse in vtero matris baptizari. idem probat text. elegans in capit. non vt apponeres. de baptismo. tametsi Caietanus audacter profectò super Thomam in. d. art. 1. & 11. probabile censeat, sufficere ad salutē paruulorum, parētum fidem. & votum præcipuè cum aliquo exteriori signo. Sed & multò antè VViteless, teste VValdensi, & Gerson conati sunt eandē opinionē tenere: qua nostra ætate ipse Caietanus, sub correctione tamē, asseuerat. Cuius snia post legis euangelicæ promulgationē periculosa est, & omnino improbāda: eāq; falsam esse ostendit eruditissimè Domi. à

Soto lib. 2. de natū. & gra. cap. 16. Andre. item à Vega in defensione concilij Triden. lib. 3. cap. 16. & idem lib. 15. cap. 3. & veluti errorē manifestū inter eiusdē Caietani errores cōmemorat Ambrosius Catharin⁹ lib. 3. aduersus Caiet. eandem sententiā improbāre videtur Diuus Augusti. in epist. 28. ad Hieronymum. idē Augusti. de baptismo paruulorum cap. nulla præter. de consecr. dist. 4. & Ioannes Papa. 30. q. 1. capi. ad limina. hoc ipsum & Florentina Synodus de sacramētis ad Armenios in sinuat. idem apertius docet in definitione de libris canonicis: hoc ipsum defendit, quòd sancta Synod⁹ tradit, defendit, & probat certum esse, & de fide tenendum Thomas VValdensis libr. de Sacramētis. idcirco ne paruuli beatitudine illa supernaturali, & diuina visione priuaentur, si absque baptismo decernerent, iustissimum fuit, quòd tempore interdicti baptismi, paruulis ministrari posset. At in adultis rō non est ita par, cum ad salutem adultorum sufficiat ipsius baptismi votū, si non possit verè, & re eis ministrari: quæadmodū catholica docet ecclesia in cōcil. Trident. sessio. 6. cap. 4. & cap. 6. notant Magister sentent. dist. 4. in quarto lib. Thomas & alij ibidem. idem Thomas in dist. questione. 68. articulo secundo. idem pluribus autoritatibus probat Domini. à Soto in dicto lib. 2. De natura & gratia. capite. 11. Nihilominus in præsentī questione dicendum est,

Alm. R 2 tem-

tempore interdicti gñalis. potuisse olim, & posse nunc baptisni sacramentū ministrari paruulis, & adultis. Nec enim sancta mater ecclesia tantum respexit ad præcisam necessitatem cōsequendæ salutis ex hoc sacramento: nam ea ratione solum permisisset, illud dari paruulis existentibus in periculo mortis: sed & maximam vtilitatem, quæ Christi fidem, & religionem professuris accedit ex hoc sacramento reipsa suscepto: atque ideo tempore interdicti voluit, etiam adultis ministrari baptisni sacramentum. capit. quoniam. sup. ist. titu. item tempore interdicti pœnitentiæ sacramentum, & eucharistiæ dantur existentibus in mortis articulo. capi. quod in te. de pœnit. & remiss. dist. capit. non est. capit. permittimus. extra isto tit. idem de confirmationis sacramento, probatur in capi. responso. extra ist. titu. & in dicto capit. quoniam. quo in loco decisum est, quòd eadē ratione Chrisma cōfici poterit tempore interdicti in die Iouis sancti. hæc tamen confectio debet fieri, & celebrari ianuis clausis, interdictis, & excommunicatis exclusis: vt notant Archidia. & Docto. communiter in dicto capit. quoniam. Angel. verb. interdictum. 6. questione. 28. tametsi eucharistia, baptisma, & confirmatio ministrari possint publice cum solennitatibus consuetis: sicuti explicant Calderin. de eccles. interdict. folio. 11. Syluest. verb. interdictum. quinta questione se-

ptima. Gonsalus à Villadiego de irregularit. capitul. de interdicto. Extræmæ verò vnctionis sacramentū ministrari non poterat tempore interdicti, etiam existentibus in periculo mortis, aut statim verisimili cōiectura vita decessuris, etiam clericis secundum Ioannem Andre. Cardin. Abb. & Doct. in dicto capitul. quod in te. Calderi. de ecclesi. interdict. folio. 12. columna tertia. ca uendum tamen est à Cardin. in dicto capit. quod in te. qui falso censet, extremam vnctionem esse iure positiuo humano institutam. quæ quidem opinio falsissima est, & hæretica: cum iuxta catholicas assertiones iure diuino fuerit instituta Iacobi quinto. Tradunt aduersus Lutherum catholici Doctores ea ratione, quòd Iacobus Apostolus hoc Sacramentum ab ipso Christo institutum promulgauerit: hoc etenim ostendunt alijs rationibus, & autoritatibus contra Magistrum sententiarum, in quarto. dist. 33. ibi Theologi ferè omnes. Ioannes Ekius in enchiridio capitul. 12. Alfonso à Castro aduersus hereses. verb. vnctionis extremæ Sacramentum. & alij, qui nostra ætate impia Lutheri dogmata euertere diligenter conati sunt. Est etenim extrema vnctio Sacramentum nouæ legis. capitul. ad abolendam. de hæret. & in concilio Florerino sub Eugenio quarto. sed sacramenta nouæ legis nō potuerūt ab alio quàm à Christo Iesu institui: quod receptissimum

prisimum est. consequitur igitur, & hoc sacramentum vñtionis extremæ nõ ab Apostolis, sed ab ipso Christo Iesu institutũ fuisse. quod sacramentũ istud tẽpore interdicti non possit ministrari. etiã clericis, probat optimẽ tex. i. d. c. quod i te.

Præter hæc olim etiam tempore interdicti recipientibus signum crucis, & peregrinis poterant ministrari Sacramenta pœnitentiæ, & eucharistiæ. dict. capi. quod in te. in fine. quod obtinet in his personis, quãuis nec proficiantur, nec sint in mortis periculo constitutæ: secũdum Abb. & alios ibi contra glos.

Sed & olim tempore interdicti poterant clerici in conuentualibus ecclesijs bini, vel tres excommunicatis, & interdictis exclusis, ianuis clausis horas canonicas legere, non cantare: sicuti permissum est in. d. cap. quod in te. Nec hoc mirũ erit: siquidẽ adhuc extra ecclesiam clerici soli. aut bini horas canonicas dicere poterant, modò non audirentur à prohibitis audire: sicuti notãt Hosti. in dict. quod in te. Nicolaus Plouius in tracta. de interdicto. regula. 31. & Syluest. verb. interdictũ. 5. q. 5. qui hoc deducit ex mente Calderini. in tracta. de ecclesi. interdict. folio. 16. colum. 1. qui consulit, & admonet. quòd hoc non fiat extra ecclesiam: ne audiantur horæ canonicæ à laicis.

Clericis etiã decedentibus, qui interdictum seruauerunt, cõcessum est, vt absq; cãpanarum pulsatione

cessantibus solennitatibus cum silentio in cœmiterio ecclesiæ sepeliantur. tex. est ad hoc in dict. capit. quod in te. §. licet. id verò ita intelligendum est, vt procedat in generali interdicto, vel in speciali quoad clericos illius ecclesiæ: nam clerici alterius ecclesiæ nõ possent hoc modo sepeliri in cœmiterio ecclesiæ, quæ specialiter fuerit interdicta: notat Panor. in dict. ca. quod in te. colũ. 2. idẽ Syluest. verb. interdictũ. 5. ad finem. quo in loco hanc opinionem Panor. verã esse censet, quoties reliquæ ecclesiæ liberæ forent ab interdicto: cum enim in illis possent clerici aliarum ecclesiarum sepeliri, nõ patitur ratio, quòd hi sepeliantur in ecclesia speciali affecta interdicto. sed si reliquæ ecclesiæ forent interdictæ, tunc nõ esset locus opinioni Panormit. imò possent clerici aliarum ecclesiarũ sepeliri in ecclesia specialiter interdicta. Quod parum refert, quia etsi reliquæ ecclesiæ fuerint interdictæ, intra easdem poterunt ipsarum clerici sepeliri: atq; ideo nusquam ferẽ poterit contingere quod Syluest. ad quæstionem istam præmisit.

Matrimonij autem sacramentum quo ad eius cõtractum simplicem prohibitum non est tempore, nec in loco interdicto: quanuis solennitas benedictionum vetita sit, cum ad diuina pertineat officia secundũ communẽ, quam optimẽ tractat, & explicat Calderi. de ecclesi. interdict. folio. 12. col. 2. Quod si nuptia-

Alm.

R 3 rum

Secundæ partis Relectionis

rum solēnis benedictio celebretur ianuis clausis, interdictis, & excommunicatis exclusis, profectò absq̃ vlla irregularitate, & vitio id fieri poterit. Quod in specie notat Syluest. verb. interdictum. 5. q. 2. & probatur argumēto sumpto ex ea opinione, quam communem esse dicemus in. §. vlt. huius cap. illatione. II. quo vtitur Frederi. confi. III. Imò licet prohibitū foret matrimonium, nihilominus teneret non obstante prohibitione ista contractū: quem admodum constat ex his, quæ in epitome ad quartum Decretalium adnotauimus. 2. part. capi. 6. num. 6. notat in specie, glos. in hoc cap. verbo. sacramentis. cuius sententia falsissima est, nec potest defendi absq̃ hæresis labe dum asseuerat, matrimonium, licet sacramentum sit, nō conferre gratiam sicut alia sacramēta: de quo etiam latius egimus in dict. 2. part. capitul. 1. §. vnico. numero secundo & tertio.

Hæc verò sacramēta, quæ tempore interdicti, & in loco interdicto permissa olim fuere, poterunt ministrari, & possunt in ecclesia, etiā specialiter interdicta: sicut visum est Calderi. de eccles. interdict. 2. membro. fol. 3. col. 1. & Syluest. verb. interdictum. 5. q. 7. Florenti. 1. parte. titul. 26. capi. 5. & est communis opinio: tametsi honestū sit alibi eā celebrari, si commodè id fieri possit: quòd præcitati authores fatentur.

Poterant & ante istam constitutionem monachi prædicatores, &

minores in loco interdicto missarū solennia celebrare super altare viaticum ianuis clausis, excommunicatis, & interdictis exclusis, voce submissa. capit. in his. de priuileg. idem & episcopis permissum fuit. ea. quod nonnullis. eo. tit. quibus ob dignitatis auctoritatem concessum præterea est, quòd possint alicui sacerdoti hanc cōmittere celebrationē, vt ipsi audiant missarum solenne sacrificium. capi. vlti. de priuileg. hoc libro. non tamen obtinet hoc episcoporum, & monachorum priuilegium vim in ecclesia speciali supposita interdicto: secundum communem sententiam aduersus Hosti. in cap. quæsiuit. de his quæ fiunt à maio. parte. capit. & Syluestrum verbo. interdictum. 5. quæstione. 5. quibus omnibus adde. l. 15. & 16. tit. 6. part. prima.

Est & tēplariss priuilegio cōcessum, vt si ad ecclesiā accesserint interdictam non nisi semel in anno ad ecclesiasticum officium admittantur, nec tunc ibi sepeliantur corpora defunctorum. textus in capitulo. cum & plantare. §. quod si templaris. de priuileg. & in capitulo. vt priuilegia. §. illud. eod. titulo. vbi priuilegium istud explicatur, vt intelligatur de templarijs, & hospitalarijs, qui mittuntur per villas, & ciuitates ad eleemosynam colligendam, aut accipiēdas fraternitates. Nam & his quidem religiosis permissum est, quòd in qualibet ciuitate, villa, aut castro vna tantum

tū ecclesia cōstituatur, in qua diuina officia celebrentur ex cōmunicatis, & specialiter interdictis exclusis semel in anno, ob eorum iucundū aduentum, etiam publicè apertis ianuis alta voce, & admissō populo generaliter interdicto, vt secūdum Inno. & alios in dicto. cap. vt priuilegia. & Palud. in quarto sentent. distinctio. 8. quæstione octaua. articulo. 13. Sic deniq; & eodem priuilegio hi templarii obtinere, vt qui eorū fuerint fraternitati adscripti, possint tempore interdicti in ecclesia sepeliri. quod in eodem capitu. vt priuilegia. expressum est. ita tamen est accipiendū, quod huic religioni oblatisi decesserint non electa sepultura uel ea quidem electa eo in loco, qui iure ipso non electa sepultura, est cuiusque mortui sepulchro destinatus, sepeliantur sanè in ecclesia, cui corpus illud pertinet, ac competit, etiam, si ea interdicta sit. At si ab his oblati electa fuerit ad sepulchrum ecclesia, cui seclusa electione iure pontificio minimè corpus illud competebat, & ea sit interdicta, non sunt admittendi ad ecclesiasticam sepulturam per eos electam. quod ex verò sensu eiusdem capituli deducere videntur Hostien. Panormi. & alii in dicto. capitu. vt priuilegia. & Syluest. verb. interdictum. 5. q. 8. oblatisi verò dicuntur ad huius priuilegii vsum qui non tantum propria bona, sed se ipsos dederint monasterio: quemadmodū gloss. explicat verb. tribus denariis.

& ibi Abb. in dicto cap. vt priuilegia. quod facilius intelligi poterit, si prænotemus, maximam differentiam esse inter cōuersos, & oblatos. Nam conuersi sunt qui mutato habitu religionem ipsam profitentur minimè ordine ecclesiastico præditi: & hi cum cæteris religiosi intra monasteriorū claustravitam agunt. oblatisi verò sunt qui absq; religionis professione se ipsos perpetuò monasterio obtulerunt: sicuti tradunt Card. in clem. 1. de decimis. vlti. col. Abb. in cap. non est. de regulari. sensu Lapus allegatione. 129. est etenim necessaria perpetua oblatio. capi. per exemptionem. de priuileg. ist. lib. cap. cum & plantare. §. vlt. cap. tuarum. & ibi Abb. de priuileg. ex quibus constat, conuersum dici propriè religiosum, & personam ecclesiasticam. capit. non dubium. cap. parochianos. extra ist. tit. idemq; colligitur ex notatis per Abb. in rub. de regular. Deci. in ca. ecclesia. S. Mariæ. de constit. & ea ratione, quod religiosus propriè sit qui tria vouerit: nempe paupertatem, obedientiam, & castitatem, auctore diuo Thoma. 2. 2. q. 186. art. 7. quibus non obstat text. in ca. ex co. de elect. ist. libr. quia inibi conuersi non habentes ecclesiasticum ordinem laici dicuntur quo ad electiones ad differentiam eorum, qui clericisunt: id est ordinem ecclesiasticum acceperunt. etenim hi tantum ad electionem admittuntur: imò per cōstitutionem clem. vt hi qui

Alm. R 4 diui-

Secundæ partis Relectionis

diuinis. de ætat. & qualit. hi tantū ad eam sunt admittendi, qui sacris fuerint ordinibus insigniti. Oblatus verò qui mutato habitu nō manet in seculo est & propriè persona ecclesiastica: qui autem in seculo manet nō propriè, sed largè persona ecclesiastica dicitur. glossa in verb. mutato habitu. Cardi. Abba. & Doct. in dict. capit. vt priuilegia. tex. optimus in cap. penul. de priuileg. Capella. Tolosana. 8. vbi Aufreri. & Panor. ac Soci. in capit. 2. de foro compet. tractant, an oblatus sit exemptus à iurisdictione iudicis secularis. sed quòd oblatus, qui habitum nō mutauerit, possit matrimonium contrahere eadem Capella Tolosana asserit numer. 33. cui ipse libenter accesserim idem constanter opinatus in quocunq; oblato, qui votum castitatis non emisit tacitè, vel expressè, etiam si habitum secularè mutauerit. non enim video quid in hac specie matrimonii vinculū impediatur. Quæ quidem omnia præsensit Archid. in dict. ca. ex eo. & in cap. vt lex continentie. vbi. gloss. optima. 27. q. 1. Bald. in l. generali. & in Auth. ingressi. numero. 8. C. de sacros. eccles. Ioa. Stapulæus de lite. grati. & iust. foli. 77. inibi explicans hac ratione, non amittere beneficium ecclesiasticum cum, qui monasterium fuerit ingressus, vt oblatus fiat, non monachus. His sanè præmissis, ad intellectum text. in dict. capi. vt priuilegia. obseruandum est, nō esse satis,

quòd cōfratres, & oblatus bona sua, etiam omnia monasterio dederint: est enim hæc donatio, quæ per se, ac simpliciter nō sufficit ad hæc priuilegia: imò est necessarium, quòd confratres mutato habitu se ipsos perpetuò dederint monasterio: vel absque habitus mutatione se, & sua monasterio reseruato vsufructu tradiderint, & obtulerint. deniq; erit satis sufficiens oblatio personarum absq; mutatione habitus cum rerum item donatione, aut ipsa mutatio habitus cum personarum oblatione: atq; ita est accipiendum quod in dict. capitu. vt priuilegia. doctor. adnotarunt, vt inibi explicat eleganter Panormit. sic intelligens illud Romani pontificis responsum: cui omnino adiūge text. in dict. cap. cum & plantare. §. de confratribus.

Quòd si quis exactè perpendat decisionem tex. in dict. cap. vt priuilegia. manifestè deprehendet ex eo, tempore interdicti non potuisse olim quemquam sepeliri in loco interdicto apud aliquam ecclesiã, aut eius cœmeterium. idem apparet in capitu. si ciuitas. §. vlti. supra ist. titulo.

Ex. §. sequenti.

1 *Pœnitentiæ sacramentum non tantū ægrotis, sed & sanis tempore interdicti poterit ministrari.*

2 *Eucharistiæ sacramentum, an possit ministrari fœminis prægnantibus tempore interdicti?*

dicti?

- 3 Sacramentum eucharistiæ poterit tempore interdicti dari damnatis ad mortem.
- 4 Ordinis sacramentum non potest celebrari tempore interdicti, etiam ianuis clausis, etiã in specialibus festiuitatibus.
- 5 irregulares an sint qui tempore interdicti ordines susceperint?

§. Tertius.

Via verò ex distinctione huiusmodi statutorum excrescit in deuotio populi pullulât hæreses, & infinita pericula animarum insurgunt: ac ecclesiis sine culpa earũ debita obsequia subtrahuntur, cū fratribus nostris deliberatione habita super his diligenti concedimus: quòd tempore interdicti ab homine, vel à iure prolati non tantũmodo moriẽtes: sed etiam viuẽtes: tam sani etiam quam infirmi ad pœnitentiam, quæ propter pronitatem, & facilitatẽ hominum ad peccandum, summẽ necessaria est, licitẽ admittantur: dum tamen excommunicati nõ fuerint, quos admitti, præterquam in mortis articulo, nolimus ad eandem.

Ex hoc responso Romani pontificis facillimẽ lector deducere poterit, præter ea, quæ olim permissa fuerit tempore interdicti, & illud modo à sũmo præfule indulgeri, quòd pœnitentiæ sacramentũ non tantũ ægrotis in periculo mortis constitutis, sed & sanis, atq; in vniuersum

omnibus tempore interdicti ministrari valeat. quòd secus esse de eucharistiæ sacramento tenet glo. hic cõmuni omnium consensu recepta: verb. admittantur. assueueras eucharistiæ sacramentum interdicti tempore non posse pœnitentibus ministrari: nisi & hi constituti sint in articulo, aut periculo mortis. idem notat Abb. in ca. quod in te. de pœnit. & remiss. col. 1. idq; adeò verũ est, vt nec sacramentum istud possit exhiberi ipsis clericis, & religiosis quibus licitũ est per hanc constitutionem ianuis clausis celebrare. non enim poterit minimẽ celebrantibus missarum solennia eucharistia dari secũdum Calderi. in tract. de eccles. interd. 6. membro. vers. viso. Florenti. 3. parte. tit. 26. cap. 4. col. 3. Ancha. & Francum hic habent tamẽ ferẽ omnes religiosi. & religiosæ priuilegium ad hoc sacramentum ab aliis ministrantibus recipiẽdum tempore interdicti: sicuti patet in compendio priuilegiorum ordinum mendicantium. verb. cõmunicare. §. 8.

Et præter alia pleriq; dubitarunt, an fœminis pregnantibus possit tempore interdicti sacramentum eucharistiæ ministrari. nam Anchar. hic. Ioan. Andre. & Cardin. in dict. capitu. quod in te. censent, non posse his sacramentum istud dari: cùm non sint prægnantes fœminæ in articulo mortis constitutæ: quanuis periculum mortis propter partum sint subitura. Panormit. tamen in

R 5 dict.

Secundæ partis Relectionis

dict. cap. quod in te. & in capi. pastoralis. §. 1. de off. ordin. ac Syluest. verb. interdictum. §. q. 7. contrariū verū esse opinantur, quoties periculū mortis, inspecta fœminæ prægnantis qualitate, maximè timeri potest. quasi hac in specie par ratio sit mulieris prægnantis, & eius, qui graui ægritudine affectus proximus esse morti censetur. quā sententiā veriore esse arbitror ex his, quæ in priori huius relectionis parte tradidimus. §. 11. num. 8.

Sic & damnatis ad mortē, etiam tempore interdicti dari poterit eucharistia: vt Cald. notat in tracta. de eccles. interdict. fol. 11. colū. 4. quem sequuti sunt Syluest. verb. interdictum. §. quæst. 7. Anchar. & Francus hic. 2. colū. idemq; & nos probauimus libr. 2. variar. resolut. capitulo primo. numer. 11.

¶ Secundò ab huius. §. decisione argumentari libet, ordinis sacramentum non posse celebrari tempore interdicti. eo etenim tempore speciali iure quædam sacramenta ministrari possunt, inter quæ ordinis sacramentum minimè connumeratur: igitur & hoc sacramentum tempore interdicti vetitum est, nec poterit absq; huius censuræ violatione celebrari. Quod in specie adnotarunt Innocent. & Præpositi. col. 3. in dict. capit. non est vobis. Florenti. 3. part. tit. 26. capi. 4. Paluda. in. 4. sent. dist. 18. q. 8. art. 2. principali. cōclusionē. 6. Ancha. hic col. ante penult. sensit Calderi. de eccle.

interdict. fol. 12. colū. 3. tenet idem Syluest. verbo. interdictum. §. q. 7. ad finem. quorum opinio communis est: ac multa quidem præmittit ex ea expressim deducenda.

Primū: quod episcopus tempore interdicti ordines celebrans saltem maiores, & sacros omnino irregularis est. quod apparet ex eo, quia celebrat missarū solennia, & deinde actū exercet certo ordini ecclesiastico cōpetentē: tempore ipso prohibitum: cū ad episcopalem ordinem pertineat ministerium sacrorum ordinum: saltem præter episcopalem potestatem est necessarius in ipso episcopo ordo sacerdotii: quemadmodum ipse tradidi libr. primo variar. resolutio. capitul. 10. numero. 15.

Secundū: idem esse censeo in episcopo tēpore interdicti conferente minores ordines, aut primā tonsuram: nā & is erit irregularis. siquidem horum ordinum collatio ad episcopalem potestatem, & ordinē pertinet vt planè compertū est. Imò etsi quādoq; prima tonsura, & minores ordines possint ab Abbatibus ministrari, necessariò præmittendus est in ipsis Abbatibus sacerdotii ordo cap. cum contingat. de ætate, & qualit. vnde apparet, episcopum in hoc casu irregularem esse.

Tertiū apparet hinc, tēpore interdicti non posse ordinis sacramentū celebrari, etiam his diebus festiuis, qui hoc in. c. §. in festiuitatibus. excipiuntur. quod notat Paluda. in dict.

dict. art. 2. cōclus. 6. & sentiunt præcitatati Doct. qui principalem conclusionem probarunt.

Quartū ex eorundē authorū mente cōstat, nō posse ordinis sacramētū ministrari tēpore interdicti adhuc ianuis clausis, interdictis, & ex cōmunicatis exclusis. Nam permisso huius cōstitutionis pertinet ad officia diuina: non autem ad ordinum celebrationem.

Quintò infertur, nequaquā esse ordines celebrādos tēpore interdicti etiā si imminet necessitas ordinandi presbyteros, diaconos, aut subdiaconos, aliosue ministros, quemadmodū visum est Syluestro verb. in interdictū. 5. q. 7. contra Panor. in ca. nō est vobis. quo in loco vlt. col. cēset, posse ordinis sacramētum tempore interdicti ministrari, si imminet necessitas ordinādi ministros diuinorum officiorum, & sacramētorum. Etenim nullibi in iure cautum est, quòd hæc sit vera, ac propria necessitas compellens ad interdicti violationem. & ideo Panor. opinio non est admodum tuta, licet eam sequatur Gonsalus à Villadiego in tract. de irregularit. capi. de interdicto. etiam si videam posse multis rationibus, & auctoritatibus eandem comprobari.

Sextò in de constat, tempore interdicti ordinis sacramentum nō posse celebrari etiam ab episcopo, qui ipsum interdictū decreuerit. is etenim tenetur id seruare, vel illud tollere, aut suspendere: alioqui erit irre-

gularis. capitul. vlt. de priuileg. ist. lib. notat. Calderi. de eccles. interd. membro. 5.

Septimò hinc oportet aduertere, an recipiens minores ordines tempore interdicti sit irregularis, & profectò apparet, eum esse irregularem, si agat aliquem actum ea solennitate, quæ certo conuenit ordini. idcirco si in ipsamet ordinatione actū egerit quis alicui ex minoribus ordinibus speciali quadam forma cōpetentem, irregularis est: quemadmodū deducitur ex illa Innocentii sententia, quam in hac secūda huius operis parte probauimus. §. 2. numer. 3. regulariter tamen qui minores ordines accipit, nullum actum agit eisdem ordinibus proprium iuxta canonicam solennitatem.

Octauò eadē ratione infertur, irregularē esse eum, qui tēpore interdicti fuerit diaconatus, aut subdiaconatus ordine insignitus: etenim nō potest quis hos ordines, aut eorum alterū adsumere, quin aliquē actū agat solenniter his ordinibus, aut eorum alteri conuenientē: atq; ideo irregularitas manifesto iure cōtrahitur. nam epistolam, aut euāgelium legit ecclesiasticis vestibus indutus, eaq; solennitate, qua solet in missarum solennium celebratione legi. quam ob rem dubium non est, quin vitium hoc irregularitatis contrahatur.

Nonò idem respondendum erit quo ad recipientē ordinem sacerdotii tēpore interdicti. nam is irregularis

Secundæ partis Relectionis

gularis est, quippe qui simul eum episcopo concelebrat, atque ideo actum exequatur certo convenientem ordini: id est eucharistiæ consecrationem: sicuti notant Syluester, verb. eucharistia. 2. quæst. 3. S. Thomas in. 4. senten. dist. 13. q. 1. artic. 2. q. 2. & in. 3. part. q. 82. art. 2. Paluda. in dic. 13. dist. q. 4. artic. 2. quibus visum est, posse simul ordinatos cum episcopo ordinante conficere corpus Christi: atque ita usu apud quasdam ecclesias obtentum esse nec id mirum esse debet, cum & Innocentius Tertius de officio missæ. part. 3. cap. 9. asseuerat, cõsueuisse presbyteros cardinales Romanum pontificem circumstare, & cum eo simul celebrare, & Corpus Christi conficere: ac demum eucharistiam à summo pontifice accipere, significantes Apostolos, qui cum domino Iesu pariter discumbentes ab eo eucharistiã acceperunt. Qua ratione satis probatur irregularitatem in hoc casu, quæ tractamus, verè contrahi.

Decimò hinc etiam aperitur, assistentes episcopo ordinanti irregulares esse, si vt diaconi, vel subdiaconi vestibus induti sacris huic ordinum celebrationi coadiutores extiterint ea peragentes, quæ in pontificali libro continentur. Agunt sanè actus tempore interdicti certo convenientes ordini: nempe diaconatui, vel subdiaconatui: idcirco irregulares esse eos, manifestum est.

Cæterùm quæ in hac constitutione continentur in. §. illis etiam.

vsque ad. §. adiicimus. facilia sunt. & per gloss. maximè. verbo relaxatio explicantur.

Ex. §. sequenti.

- 1 *Interdictum particulare non paritur, nec admittit huius capi. formam in celebrandis officijs diuinis.*
- 2 *Hospitalia etiam habent huius capi. priuilegium: sicut ecclesiæ, & monasteria.*
- 3 *interdicti tempore seruata forma huius constitutionis, quæ missarum solennia sint. per missa.*
- 4 *Laici non sunt admittendi ad missarum solennia, quæ sub hac forma celebrantur.*
- 5 *Familiares, & ministri clericorum: an sint admittendi, si laici sint, & quid de clericis exteris, & quid de coniugatis, & infantibus?*
- 6 *Irregularitas, an contrahatur, si non seruentur omnia, quæ in forma huius capituli continentur.*
- 7 *Cessatio à diuinis, an admittat celebrationem diuinorum officiorum hac seruata forma?*

§. Quartus.

SED quò faciliùs percipiamus veram interpretationem huius constitutionis, subiicere libuit litteram. §. adiicimus. qui præcipuam huius tractatus partem obtinet.

¶ Adiicimus præterea, quòd singulis diebus in ecclesiis, & monasteriis missæ celebrentur: & alia dicantur diuina officia sicut priùs: sub-

submissa tamé voce, & ianuis clausis, excommunicatis, ac interdictis exclusis: & campanis etiam non pullatis: & tam canonici quàm clerici ecclesiarum, in quibus distributiones quotidianæ illis, qui horis inter sunt canonicis tribuuntur, si ad officia non venerint supradicta distributiones easdem amittent: sicut interdicto perderent non extante, si diuinis officiis non adessent.

Haftenus præsens constitutio permittit tempore interdicti diuina officia celebrari ianuis clausis, in interdictis, & excommunicatis exclusis absque campanarum pulsatione. Cui sanè responso aliquot conabor aptare intellectus, qui constitutionem istam ad praxim, & communem vtilitatem apertiorè efficiant.

¶ Primùm hæc permissio non in vniuersum est accipienda: sed ita quidem, quòd in ecclesia particulari affecta interdicto minimè locum habeat: quasi hæc constitutio in ecclesiis obtineat, quæ sint intra locum interdictum: non in ecclesia specialiter interdicta. quod gloss. hic. notat verb. ecclesiis. quam sequuntur Ancha. Domin. Franc. & alii communi omnium sententia. Angel. in summa verbo. interdictum. 6. q. 1. Syluest. verb. interdictum. 5. §. 1. Nicola. Milis verb. interdictum. Rota in nouis. 4. 6. Feli. in capitu. Apostolica. nume. 3. de exceptioni. Frederi. conf. 70. Ioan. Andre. Antoni. Card. Abb. & Imola. vlt. col. in ca-

pit. quæstuit. de his quæ fiunt à maio. part. capitu. Florent. 3. part. tit. 6. capi. 4. Calderi. de eccles. interdict. 2. membro. fol. tertio col. 1. Confal. à Villadiego in tract. de irregularit. cap. de interdicto. col. 3. quorum opinio cõmunis est: & rationem habet ex eo, quòd hæc constitutio de interdicto generali tractet non de speciali.

¶ Secundò, tempore interdicti officia diuina, quæ per hanc constitutionem permittuntur celebrari, in ipsis ecclesiis, & monasteriis celebranda sunt: nec poterunt extra ecclesias, & monasteria etiam ianuis clausis, excommunicatis, & interdictis exclusis, absq; cymbalorù pulsatione celebrari. cum hæc permissio ita concessa sit, vt intra ipsas ecclesias, aut monasteria: nõ alibi licitam faciat diuinorum officiorù celebrationem: secundum Calderin. de eccles. interdict. 6. mēbro. Ancha. & Franc. hic.

¶ Tertio dum Romanus pōtifex hic parem indulgentiam ecclesiis, & monasteriis concedit, satis ostendit hæc in specie, & in plerisq; aliis appellatione ecclesiarù, ipsa etiam monasteria contineri. quod verum est in his, quæ fauorem continent, non odium: in his inquam, quæ fauorabilia sunt, non in odiosis: quæ admodum responderunt Abba. in cap. 1. col. 3. de iuram. calum. Domi. in capi. 2. colum. tertia. de in integr. rest. ist. lib.

¶ Quartò erit & hic tex. intelligendus

Secundæ partis Relectionis

2 dus non tantum in ecclesiis, & monasteriis, sed, & in hospitalibus: ut tãdem in his eo tempore interdicti possint diuina officia celebrari iuxta huius. §. formam, modò hospitalia fuerint autoritate episcopi creta. in his etenim, quæ ad fauorem pertinent, sed appellatione ecclesiarum hæc ipsa hospitalia intelligenda sunt: præsertim vbi mens ipsius constituentis hanc interpretationem ob eandem rationem admittit. quod deducitur ex his, quæ notantur in clem. per literas de præben. & tradidere Feli. in cap. de quarta. de præscript. Curti. Iunior cõs. 20. Rebuf. in tract. nominationum. q. 15. num. 12.

¶ Quintò idem erit dicendum in monasteriis monialium. ut etiã ipsis audientibus possint ianuis clausis, interdictis, & excommunicatis exclusis officia diuina celebrari: sicuti in specie asserit Syluest. verbo. interdictum. §. q. 1. col. 2.

¶ Sextò per hanc constitutionem tempore interdicti permilla sunt missarum solennia non solum quæ propria sunt illius diei, quo celebratur iuxta ritum, & institutionem ecclesiæ, & sic officia diuina ipsius sancti, cuius eo die festiuitatem ecclesia colit, sed & alia quæcunq; diuina officia, missarum item solennia diuæ virginis Mariæ, sancti Iacobi, aut alterius cuiusq; diui. atq; ita visum est Ioan. Andre. Domi. & aliis hic. Calder. de eccles. interdict. membro. 6. col. 7. & Syluest. verbo. interdictum. §. q. 1. col. 2. aduersus

Ioan. Monach. qui opinatur, tantum permitti per hanc constitutionem missarum solennia propria eius diei: non autem alterius, quod falsum est, ut constat ex hac constitutione, quæ permittit diuina officia secundum hanc formam tempore interdicti celebrari, sicuti prius celebrabatur.

¶ Septimò animaduertere oportet, hanc permissionem locum obtinere in interdicto in locum aliquem decreto: quasi secus sit, quoties interdictum pronunciatum fuerit in personam. is etenim, qui interdictus est, nequaquam poterit iuxta formam huius tex. diuinis officiis operam dare: nec itidem in his diebus solennibus, quorum mentio fit in §. sequenti. quemadmodum communi omnium sententia obtentum est.

¶ Octauò hæc ipsa constitutio ita est interpretanda, ut ad officia diuina minimè admittantur laici interdicti: nec item illi, qui sunt incolæ populi interdicti, licet ipsi interdicti non sint: & idem erit de quibuscunq; laicis non interdictis: nam hi excludendi sunt ab auditione diuinorum officiorum in loco interdicto: sicuti notat glo. hic verb. interdictis. quam Ancha. q. 2. & ceteri doct. communiter sequuntur. quorum opinioni admodum suffragatur text. in capit. licet. de privileg. ist. libr. in principio. ex quo cessat argumentatio, quæ à sensu contrario poterat ex huius capituli litera deduci aduersus communem: quam probare videntur

dentur Calderi. & quotquot de hac materia scripserunt. tametsi Frederi. in cons. 70. minimè concedat, in hac specie irregularem esse eum, qui laicis non interdictis, etiam incolis loci interdicti, admisis diuina officia celebrauerit.

¶ Nonò ad huius decisionis veram cognitionem inquirendū erit, an clerici omnes admittendi sint ad officia diuina, quæ secundum formam huius. §. tempore interdicti celebrari possunt: & quidam opinantur, non esse admittendos clericos extraneos, sed tantum illos, qui sint illius ecclesiæ, in qua officia diuina dicenda sunt: quod expressim notat Archid. hic ab hoc tex. adsumens probationem ex eo, quod canonicos, & clericos eandem ecclesiarū admittat. quæ quidem ratio debilis est: cum hæc constitutio, dum mentionem facit canonicorū, & clericorū de quotidianis distributionib⁹ tractet, quæ nō debentur clericis exteris: atq; ideo iure verius est, tempore interdicti ad officia diuina secundum huius cōstitutionis institutionem admittendos esse clericos quoscunq;, etiam exteros ab eo loco, qui interdictus sit sicuti censent Ioan. Andre. Ancha. hic. 3. q. Calderi. de eccles. interdicto, membro. 6. col. 3. Florenti. 3. parte. tit. 26. ca. 4. Angel. verb. interdictum. 6. §. 3. & Syluest. verb. interdictum. 5. q. 1. quorum opinio communis est, licet dubitauerint Domi. & Franc. hic & Frede. cons. 92.

quæ quidem dubitatio potuit tolli ea ratione, quòd hic paragraph⁹ permittat diuinorum officiorū celebrationē tēpore interdicti ianuis clausis excommunicatis, & interdictis exclusis, submissa voce, absq; pulsatione campanarū: sicut prius eotempore, quo locus non erat interdictus celebrari poterant: & tūc dubio procul quilibet clericus, etiā exterus admittendus erat.

¶ Decimò ex his, quæ in huius Paragraphi interpretatione solent adnotari, opinor ipse, clericum coniugatum cū vnica, & virgine non esse admittendum ad officia diuina, quæ seruata forma hic statuta permittuntur. Ad hanc verò sententiam inducor ea ratione, qua traditum extat, clericos, & religiosos ad hæc officia diuina fore admittendos, non laicos. Clerici autem coniugati, etiam si cū vnica, & virgine contraxerint matrimonium, priuilegium obtinet clericorum in duobus tantum: nempe quo ad canonem, & forum: in cæteris verò laici censendi sunt, iuxta communem resolutionem Doct. in capit. vnico. de cleric. coniug. ist. libr. igitur non habent hoc priuilegium, vt cum clericis tempore interdicti ad officia diuina admitti possint.

¶ Vndecimò erit nihilominus cōsiderandum, tempore interdicti ad officia diuina admittendum esse laicum, quem ante interdicti decretū clericus ecclesiæ seruiens familiarem habebat, vt sibi in missarum. solenni-

solennibus ministraret: modò hic familiaris nõ sit interdictus in specie, nec generaliter, quod ita explicant Calderi. de eccles. interd. membro. 6. Ancha. q. 3. col. 3. & Francus hic. quo fit, vt text. in capitul. licet. de privile. ist. lib. 5. 1. intelligendus sit de familiaribus non interdictis: cum interdicti semper sint à diuinis excludendi.

¶ Duodecimò potest & in controuersiam incidere. an sint infantes excludendi ab his diuinis officijs, quæ tempore interdicti seruata huius. 5. forma celebrandæ sunt? & Syluest. verbo interdictum. 2. q. 17. existimat, pueros nondum doli capaces, qui propriè interdicti minimè censentur, etiam populo interdicto non posse audire diuina officia in loco interdicto, cum eis hoc concessum non sit: atq; hoc ipsum verum esse ipse censerem in pueris, qui post septennium, & si non sint doli capaces, percipiunt tamen, & intelligunt aliqua ex parte, & cognitionem hanc diuinorum officiorum: cognoscentes equidem: missarum solennia pertinere ad cultum diuinum, & ad Christianæ religionis professionem. at in infantibus nequaquam hoc probarem. hi siquidè nihil sentiunt, nec percipiunt, quod officia diuina dicantur. vel cessent: nec eos tangit diuinorum officiorum prohibitio. Sepeliri autem non possunt isti infantes in ecclesia tempore interdicti: quia sepulturæ prohibitio aliam rationem habet: quæ nõ

deducit ab aliqua cognitione prohibitionis eius actus, sed tantum ex eo, quòd ecclesia tempore interdicti nullum corpus admittat, quippe quæ interdicta sit. officia verò diuina prohibentur ne quis ea audiat, aut celebret: quæ ratio aliquam eius actus cognitionem præmittit. non melatet, seruandam esse huius constitutionis formam, ita tamè quòd superstitiosè nõ accipiatur eius verba.

¶ Decimotertiò intelligenda est prohibitio cymbalorum, & campanarum, quæ hic fit, quo ad horas canonicas dicendas, quo ad missarum solennia celebranda: non tamen quo ad alia. nam & tempore interdicti pulsari possunt campanæ in signum prædicationis dominici verbi, & vt christiani concionibus sacris ad sint. item & ad salutationem angelicam: cuius meminit glo. in verb. bazala. in clem. 3. de Iudæ. & inibi Abb. atq; ita hunc decimotertium intellectum in specie omnes Doct. probarunt, præsertim Ioan. Andre. Domi. & Francus hic, Cald. de eccles. interd. folio. 11. col. 1. Gonsalus à Villadiego de irregularit. c. de interd. quib; etiã placuit, nõ posse tempore interdicti pulsari cymbalum in signum eleuationis eucharistiæ.

¶ Decimoquartò non inutiliter hoc in loco tractabitur, sit ne irregularitas contracta ex eo, quòd in celebrandis officijs diuinis non fuerint omnia seruata, quorum in hoc 6 §. mentio fit. etenim Calderi. optimis quibusdã rationibus in tract. de

de eccl. inter. mēb. 6. colū. 7. opina-
tur celebrantem missarum solen-
nia tempore interdicti non seruatis
exactissime his, quæ in hac consti-
tutione continentur, irregularitatem
esse in quo ipse nec dubito, nec vi-
deo posse iustis ex causis dubitari.
nā celebrans tempore interdi. ante
istam constitutionem esset dubio
procul irregularis, saltem si celebra-
ret non seruatis his, quæ in hoc. §.
seruanda exponuntur. & tamē per
hanc constitutionem hæc diuino-
rum officiorum celebratio permis-
sa non est. Igitur euidenter constat,
ita celebrantem irregularem esse.
idem dicendum erit de eo, qui of-
ficia diuina certo ordini ecclesiasti-
co conuenientia minimè seruata
forma ista peregerit.

De illo autem, qui alijs celebra-
ntibus campanas pulsauerit, vel ec-
clesiarū ianuas aperuerit, irregularem
esse: quia in crimine cooperetur,
notant Calderi. in dict. membro.
6. col. 7. Florenti. 3. part. tit. 26. capi. 4.
col. 1. Joā. Andre. hic: Gōsalus à Vi-
lladiego de irregularit. capi. de inter-
dicto. ex cap. si concubinæ. de senti.
excom. quæ ratione & ipse Gōsalus
colū. penult. opinatur, irregularem
esse eum, qui cum excommunicatus
sit, alteri excommunicato, vel in-
terdicto celebranti coadiutor exti-
tuit simplex in celebratione missæ.
sed & eadem ratione idem dicen-
dum foret, si ipse coadiutor, ac sim-
plex minister non esset excommu-
nicatus: cū ratio assumatur ex eo,

quod in crimine alteri cooperetur.
quod falsum est. nam qui ministrat
simpliciter celebranti tempore in-
terdicti nō seruata forma huius. §. ir-
regularis nō est: vt idē Gōsalus in
dict. 2. de interdic. col. penult. tenet
post Domin. in capitulis, cui. §. vlt.
sup. ist. titu. quibus ea ratio suffraga-
tur, quod tantum is sit irregularis,
qui tempore interdicti, suspensio-
nis, aut excommunicationis actum
egerit certo conuenientem ordini
ecclesiastico, vt paulò antè non se-
mel adnotauimus: sed ministrare
simpliciter sacerdoti celebranti nō
tantum conuenit clericis, sed & lai-
cis, nec is actus peculiaris est alicui-
us certi ordinis: cū & à laicis hoc
ministerium exhiberi possit. vnde
mihi aduersus Calder. Florent. &
alios potius placet, non esse irregu-
larem pulsantem campanas tempore
interdicti ad officia diuina, nec
item aperientem ianuas: cum hi a-
ctus peculiare certi ordinis eccle-
siastici non sint: imò possint per lai-
cos agi, & quotidie agantur. quam
ob rem minimè contrahitur ex his
irregularitas: sicuti in genere pas-
sim idem Cald. fatetur: & nos pro-
bauimus hac in parte. §. 2. numeri. 3.
quod si quis auctoritate publica,
vel priuata vsus: vel pulsauerit cam-
panas, aut ecclesiarum ianuas ape-
ruerit, vt auctoritate ipse præbeat
tempore interdicti diuinorum of-
ficiorum celebrationi, profectò erit
irregularis secundum Innocent. &
Abb. in cap. taata. de excess. pralat.

Alm.

S quo

Secundæ partis Relectionis

quorum sententia communis est, ut fatetur eam sequutus Gonsalus à Villadiego in dict. cap. de interd. c. 6. text. optimus in capitu. il lud. de cleri. excom. ministral. cuius & nos mentionem fecimus parte prima huius operis. §. 6. ad finem.

¶ Decimoquintò non est omit- tenda frequēs illa cōtrouersia, qua solet disputari: sit ne locus huic pa- ragrapho: & eius permissioni tem- pore cessationis à diuinis: quā quæ- 7 sitionē iam à plerisq; tractatam bre- uiter hic exponam, ut vulgari satis- faciam contentioni. & sanè quòd tempore cessationis à diuinis pos- sint ianuis clausis, interdētis, & ex- communicatis exclusis absq; cam- panarum pulsatione diuina officia celebrari iuxta formam huius con- stitutionis, poterit multis rationi- bus comprobari: præsertim sequen- tibus.

Prima quia interdictum genera- le, & cessatio à diuinis pari iure cen- sentur quò ad diuinorū officiorū celebrationē. Clem. 1. ist. ti. sed in in- terdicto generali obtinet huius §. per- missi. igitur & ea seruari debet tem- pore cessationis à diuinis. argumen- to. l. illud. ff. ad l. Aquili. l. ult. ad fi- nē. ff. manda. c. translatio. de consti. cap. si postquam. de elect. in. §. q. 1. v.

Secundò ad idem argumētum ab eadē ratione, quæ expressim in hoc cap. §. quia verò. continetur. nam il- la Romanū pontificem induxit, ut hac præmissa forma, tempore inter- dicti diuina celebrarentur officia:

hancq; celebrationem veteri iure ve- titam permetteret. eadē verò ratio omnino in cessatione à diuinis obti- net: quod satis manifestū est. ergo & tempore cessationis à diuinis hu- ius §. decisio seruari debet. siquidē à ratione expressa in aliqua cōstitu- tiōe optimè procedit argumētatio ad casum omissum. gloss. in elem. 1. ver. eligatur. de electio. notat Bart. & alii in l. Gallus. §. & quid si tan- tum. 2. col. ff. de libe. & posth. etiam in materia correctoria: ut ipsimet adnotarūt: & Francus in. ca. de tēp. ordinat. ist. libr. limitat. 6. Fortunian- dic. §. & quid si tantum. super glo. emancipatus. tradunt Euerad. in lo- co à ratione cessante. Ioan. Crottus. 9. q. Bartoli. & Ripa. num. 57. in. l. si constante. ff. solut. matri. Deci. in ca- pitu. translatio. de consti. 2. lect. & in. l. si quis id quod. ff. de iuris. om- ni. iudi. & in. l. factum. §. in pœnali- bus. ff. de regul. iur. Andre. Aleiat. de verborum significatione. libr. se- cundo. col. 40.

Tertiò eandē sententiam mirum in modum confirmat ea ratio, quæ dicitur, constitutionē vtcunque cor- rectoriam extendēdam fore, si sit a- nimæ, & spiritali salutē fauorabi- lis: quemadmodum visum est Ho- sti. Ioannes. Andreas Abb. & Præ- po. in capitu. ex tenore. qui filii sint legit. glossa in capitulo. sciant. cun- cti. de electione. isto libro. verbo a- lios. cuius & nos meminimus in epitome ad. 4. Decretalium. secun- da parte. capitulo sexto. numero.

12. notat Dominicus & Francus in capitulo primo limiti quarta de tempor. ordin. isto libro. Hæc autem constitutio favorabilis est animæ, & spirituali salutis: ergo erit extendenda ab interdicto ad cessationem.

13. Quartò his accedit, quòd maius vinculum habet interdictum, quàm cessatio à diuinis: vt apparet ex illa quæstione, quam superius tractauimus de celebrante tempore cessationis à diuinis, an sit irregularis. sed text. hic permittit sub certa forma celebrari diuina officia tempore interdicti: igitur fortiori ratione permittendum idem erit tempore cessationis à diuinis: cum ea minus vinculum induxerit.

14. Quintò ab autoritate doctissimi morù virorù probari videtur hæc opinio: ea etenim veram esse cõsent Ioan. in summa confessor. lib. 3. titu. 33. q. 221. Archidiaconi: ca. si canonici de off. ordi. ist. lib. cuius sententiã sensim, & tacitò admittere videntur cæteri Doctores. Abi. Consalus à Villadiego de irregularit. cap. de interdicto. col. 1. & al. q. da. in. 4. sent. distin. 18. q. 8. articu. 3. principali. vers. sed verius.

¶ Contra hæc sententia plerisq; verior videtur aliquot rationib; quarum potissimas hæc in parte subiiciam, nec enim conuenit multa ad hanc disputationem adducere, quæ solent quacunq; in cõtrouersa quæstione vtrinq; proponi, ad maiore

potius verborum cumulũ, quàm ipsius definitionis utilitatem.

Primum etiam vrget pro hac opinione ipsa dictionis significatio: quæ planè videtur inducere penitus cessationẽ à diuinis officiis, eam inquam, quæ distinguatur à prohibitione illa, quæ per interdictum decernitur. quasi interdictum prohibeat officiorum diuinorum celebrationem poenis quibusdam statutis aduersus ea celebrantes: cessatio verò inducat omnino suspensionem diuinorum officiorum ab interdicto distinctam, & quæ præcipue ad factum, nõ ad iuris effectus referenda sit. alioqui nulla iusta ratione inducta foret nominum diuersitas: si idẽ per interdictum, & cessationem significaretur: & temere dissensio nominibus fuissent nuncupata. l. Papinianus exul. ff. de minor. l. si idem. C. de codicillis.

Secundò ad hæc accedit quod Io. Andr. scribit in cap. dilectis. de appell. vbi col. 1. illum. text. intelligens in cessatione à diuinis adnotauit, non esse permissum eo tempore, quòd episcopus celebret indistinctè: sed certa forma nempe ianuis clausis, interdictis, & excommunicatis exclusis. ca. vlt. de priuileg. ist. lib. cap. 1. quod nonnullis. eo. tit. in volumine. igitur si episcopis iure speciali secundum Ioan. Andre. tempore cessationis hoc permissum extat: reliquis clericis id negatur: atq; ita non poterit tempore cessationis à diuinis tex. hic obtinere.

Alm. S 2 Tertiò

Secundæ partis Relectionis

Tertiò eandem opinionem probat tex. elegans in dict. cap. si canonici. §. si autem. supra de off. ordin. inibi etenim respondetur, eum, cuius culpa cessatio indicta fuerit, teneri canonicis, & clericis ad id, quod eorum intersit ex eo, quòd omnino cessantes à celebratione diuinorū officiorū quotidianas distributiones amiserint, aut sanè nō acquisierint iuxta. c. vnicum. de cleri. non resid. ist. lib. quòd si canonici, & clerici tempore cessationis à diuinis possent diuina officia celebrare seruata forma huius. §. profectò nulli dubium poterit contingere, quin & distributiones quotidianas acquirant: sicuti & in hoc paragrafo resposum extat.

Quartò constat, olim ante istam constitutionem tempore cessationis à diuinis penitus interdictam esse, & fuisse diuinorum officiorū celebrationem. capi. non est vobis. de spons. secundū cōmunem eius interpretationem. & tamen nulli, bi huic veteri iuri derogatum est: cum hæc constitutio de interdicto tractet: non de cessatione à diuinis. sit ergo manifestum, ad huc manere vetera iura illæsa: & idcirco non posse tempore cessationis à diuinis officia diuina celebrari, etiam inanis clausis, interdictis, & excommunicatis exclusis. ex quibus mihi satis euidenter apparet, hanc vltimā opinionem iure veriorem esse. cui parum obherunt quæ priori loco in contrarium adducta fuere: cum cel-

fatio à diuinis rationem distinctam habeat ab interdicto propter omnimodam, quam inducit, suspensionem organorum ecclesiasticorum: & quia iure ipso pontificio manifestum est in hac specie discrimē inter cessationem & interdictum, auctoritate text. in dict. ca. si canonici §. si autem. de off. ordi. ist. lib.

Vtcunq; tamen sit tempore cessationis à diuinis poterunt ea sacramenta ministrari: quæ tempore interdicti poterant Christi fidelibus ante cōstitutionem istam dari: imò & sacramentum pœnitentiæ ministrari poterit tempore cessationis à diuinis non tantum existētib; in mortis periculo: sed & his, qui pro sperantur valetudine: vt tandē admittenda sit responsio huius ca. in. §. quia verò. etiam tempore cessationis à diuinis. etenim licet hæc cōstitutio de interdicto tractet, nihilominus partim eadem obtinebit in cessatione à diuinis in his saltē permissionibus, quæ non pertinet ad ordinariam diuinorum officiorū celebrationem. Nam & præter rationem considerandum est, hanc decisionem, dum permittit pœnitentiæ sacramentum ministrari nō tantum infirmis, sed sanis, esse iuris extensionem veteris: quod adhuc cessationis tempore seruandum est, secundam vulgo receptam sententiam.

Hinc patet, tempore cessationis à diuinis locum esse decisioni expressim statuta in. c. quod in te. de pœnit.

nit. & remissioni. & tamē dubium erit, an & eodem modo sit admit- tendum quod indultum episcopis est & quibusdam religiosis in cap. quod nonnullis. & in cap. 3. de pri- uileg. §. quod si tēplarij. & c. in his. & cap. vt priuilegia. eo. tit. & c. vlt. eiusdem rubricæ ist. libr. siquidem Ioan. Andrei in dist. capit. dilectis. de appellat. insinuat, has omnes per- missiones locum habere, etiam tē- pore cessationis à diuinis: eum & tēpore interdicti fuerint iure vete- ri olim statuta, & indultæ: quo ta- men iure omnino diuina cessabant officia ob interdictum: nec vlla sub forma poterant celebrari. posset sa- nē quis ex hoc argumentari, tempo- re cessationis à diuinis recipiendam fore huius §. formam, & permissio- nem, quæ iure cōmuni statuta est: cum & eo tempore admittantur ea priuilegia, quibus licitum est iure veteri tempore interdicti diuina of- ficia celebrare aliquot in casibus, ia- nuis clausis, interdictis, & excom- municatis exclusis. hæc etenim pri- uilegia sunt aduersus ius commu- ne tempore interdicti concessa, & eadem ad tempus cessationis à di- uinis extenduntur, vt Ioan. Andr. sensu rigitur & huius constitutio- nis ordinariū indultum iuris com- munis vim habens, etiam si ad in- terdictum in specie referatur: exten- dendum foret ad cessationem à di- uinis: atq; ideo admittenda prior o- pinio. nisi quis ex aduerso respon- derit, non posse rationem istam ex

æquo probari: quia dicta priuile- gia non extinguūt penitus vim, & effectum cessationis à diuinis: quæ admodum extingueret huius con- stitutionis indulgentia: si ea foret admittenda, & maxima hæc exten- sio esset contraria iuri pontificio propter tex. in dict. cap. si canonici. §. si autem. *¶* Nec tamen erit in presentiarum omittendum, quod habens priuile- gium speciale extra iuris constitu- tionē, audiendi diuina officia tem- pore interdicti, non poterit ea audi- re tempore cessationis à diuinis, etiā seruata huius capituli forma. nam li- cēt iure cōmuni æquipolleat ces- satio à diuinis interdicto quo ad ea quæ modò dicta fuere: non tamen idem erit de iure speciali. quemad- modum deduxere hanc rationem pas- sim iuris vtriusq; Doct. ex glos. in Cle. vnica. de baptismo. Ancha. præsertim in capitulo. statutum. in 2. de hæreti. ist. lib. Alexand. in addi- tionibus ad Bart. in. l. in potestate. ff. de his qui sunt sui vel alieni iu- ris. tradit latè Felin. in capitu. in præ- sentia. de probationib. numero. 21. & 22.

Denique etiam si iure verior es- set opinio eorum qui censent, tem- pore cessationis à diuinis obseruan- dam fore huius paragraphi formā: nihilominus contraria sententia po- tior est propterea, quod fuerit con- suetudine recepta etenim iam diu obtentum est, penitus cessandum esse ab officijs diuinis tempore ces-

Alm. S 3 sationis.

sationis, nec ea posse celebrari iuxta formam huius. §. quæ quidem consuetudo non admodum longi temporis usum exigit: cum ob diuersas hæc in controversia opiniones; tum ex eo, quod per eam ad ius commune vetus, & pōtificium redeamus: argumento. gloss. celebris in capitulo. statutum. de præbend. isto libr. verb. numerandam cuius nos obiter meminimus in libro. 3. vari. resolutio. capit. 6. numero. 4. post alios: quorum meminit latè Andræ. Tiraquel. de primogeniis quæst. 24. numero. 6. text. optimus in capitulo. ab exordio. 35. distinctio. tradunt Iason in. l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pactis. columna. 2. Felin. in capitulo. eum accessissent. de constit. vbi Deti. columna. 3.

Ex. §. sequenti.

- 1 Eucharistiæ festiuitas vsque in octauam diem interdictum ecclesiasticum suspendit.
- 2 Festum conceptionis virginis Mariæ idem privilegium habet.
- 3 Cessatio à diuinis an admittat huius. §. suspensionem?
- 4 Aduentus regis habet & hoc privilegium, quod interdictum suspendatur.
- 5 Officia diuina quæ sint permissa tempore interdicti in his festiuitatibus.
- 6 Sepultura ecclesiastica, an possit in his festis dari & quid de sacramentis?

§. Quintus.

Vbsequitur statim insignis huius constitutionis responsio ad interdicti ecclesiastici censuram omnino necessaria: cuius examinatio exigit, quod breuiter exponamus contextum ipsius literæ ad faciliorem cognitionem.

In festiuitatibus verò natalis domini, paschæ, ac pentecostes, & Assumptionis virginis gloriôsæ campanæ pulsantur, & ianuis apertis, alta voce diuina officia solenniter celebrantur: excommunicatis prorsus exclusis: sed interdictis admissis: quibus ob reuerentiam dictarum solennitatum, & vt ipsi ad humilitatis gratiam, & reconciliationis affectum facilius inclinentur, præfatis diebus participationem permitimus diuinorum. sic tamen quod illi propter quorū excessum interdictum huiusmodi est prolatum, altari nullatenus appropinquent. hætenus huius paragraphi literæ: quæ sequentes intellectus ad eius elucidationem admittere videtur.

Primum equidem constituendum est, idem esse permissum in die, quo festiuitas eucharistiæ, & corporis Christi solet solenniter celebrari: quod in honorem tanti sacramenti Martinus quintus concessit: & Eugenius quartus ad octauam vsque diem extendit. sicuti notant Angel. verbo. interdictum. 6. quæstione. 16. & Syluest. verb. interdictum. 5. q. 2. post Florent.

rent. 3. part. titu. 6. cap. 14. cui priuilegio, & concessioni accedunt multa, quæ de hac solennitate statuta, decisa fuere per Romanum Pontificem in Clea. de reliq. & venerat. sanct. vbi glossa verb. reuelatum. prædixit hanc Martini, & Eugenii concessionem.

¶ Secundo, hanc eandem constitutionem extendendam fore ad festum, & octauam conceptionis immaculatæ virginis Mariæ ex priuilegio Leonis decimi asseuerat author compendij priuilegiorum ordinis mendicantium verb. conceptio. §. 12. & verb. interdictum. 2. §. 8. eaq. concessio, vt ipse refer, tantum apud Hispanos obtinet. cui priuilegio accedunt multa, quæ de immaculata conceptione virginis Mariæ doctissimi, ac sanctissimi viri scripsere defendentes, eam conceptam fuisse absq. labe originalis peccati. quæ opinio probata fuit in concilio Basiliensi sessione. 36. & multis adductis authoritatibus defenditur ab Ambrosio Catharino in speciali huius questionis opusculo. extat & elegans carmen. libr. primo parthenices Mariæ apud Baptistam Matuanum. eadem opinionem tenet Scotus & ceteri Theologi ibidem in 3. sent. dist. 3. Abba. colu. 2. & Antoni. in cap. vlt. de ferijs. idem Ambrosius Cathari. lib. 4. aduersus Caieta. Et Petrus Galatinus lib. 7. capitul. 3. & sequentibus licet gloss. in capitul. 1. verb. natiuitas de consecrat. distin. 3. & ibi Cardina. Turre Cremata. Archid. in capitul. fir-

missimè de consecrat. dist. 4. Ioan. And. in d. cap. vlt. de ferijs. Specul. eo. tit. de ferijs. Caiet. in peculiari de hac controuersia libellum idem in 3. part. q. 27. art. 5. contrariam sententiam tenere, & probare conetur. Quia in re illud sit constitutissimum, maxima cum ueneratione ex ecclesiæ instituto festiuitatem istam quolibet anno celebrari, & celebrandam esse. quod constat in constitutione extrauaganti Sixti. quartæ. quæ incipit. Graue nimis. de reliquijs, & venerat. sanct. inter communitates: quo in loco excommunicationi, & alijs pœnis subiiciuntur asserentes, eos mortaliter peccare, aut hæreticos esse, qui conceptionem virginis immaculatæ vt festum diem celebrauerint, vel dixerint, virginem Mariam absq. labe originalis culpæ conceptam fuisse. rursus & eadem constitutione sub eisdem pœnis Romanus Pontifex prohibet, damnari per quenquam, vt hæreticam opinionem illorum, qui existimant, virginem Mariam non fuisse in eius conceptione præseruatam ab originali culpa, aut huius sententiæ autores mortaliter peccare: cum ab ecclesia catholica nondum sit hæc controuersia decisa. Hoc ipsum autoritate Synodi Tridentinæ probatur his equidem verbis sessione. 5. declaratam hæc ipsa sancta synodus, non esse suæ intentionis comprehendere in hoc decreto, vbi de peccato originali agitur, beatam & immaculatam virginem Mariam Dei genitricem, sed obseruandas esse constituti-

Alm. S 4 riones

Secundæ partis Relectionis

tiones felicis recordationis Sixti pa-
pæ quarti sub pœnis in eiusdē con-
stitutionibus contentis, quâs inno-
uat. Hactenus Tridēntina Synodus,
quæ voluit, quæstionem adhuc ma-
nere sub controversia, absq; certa ec-
clesiæ diffinitione.

Ad hæc tamē scribit egregius do-
ctor Martinus Azpilcueta in capit.
quando de consecra. dist. 1. notab.
19. num. 82. hoc priuilegium datum
fuisse festo Conceptionis quo ad
istius capituli indulgentiam, non in
vniuersum, sed tantum in his eccle-
sijs, in quibus ipso die cōceptionis
horæ canonicæ, & officia diuina di-
cantur secūdum ordinem, et ritum
institutum à protonotario de No-
garolis, testaturq; vir doctissimus
se priuilegium ipsum legisse.

Tertiò hæc cōstitutio hæc in par-
te intelligenda est in interdicto ge-
nerali. nam in ecclesia specialiter in-
terdicta minimè est admittenda:
imò in ea ecclesia non poterūt pu-
blicè, nec secretè diuina officia cele-
brari etiam in his festiuitatibus.
Quòd probatur ex his, quæ dixi-
mus in. §. adiscimus. suprà proxi-
mo. num. 1.

Quartò ab his, quæ in præceden-
tibus tractauimus, quibusdam vi-
debitur, non esse locum huic con-
stitutioni quo ad huius. §. decisio-
nem tempore cessationis à diuinis,
quarum sententia profectò admo-
dum probabilis est, & poterit in
disputatione facillimè defendi. ipse
tamen contrariam potius admitte

rem ex multis, sed præcipuè, quòd
cessationi à diuinis non omnimò de-
rogetur, etiam si in his festiuitatib?
diuina officia celebrentur: siqui-
dem hæc celebratio temporaria est
ad hos dies festos restricta: quam-
obrem manet ipsius cessationis vis
his diebus transactis, deinde eadem
ratio profus in cessatione à diui-
nis, sicut in interdicto procedit. At-
que præter ista, nulla est iuris Pon-
tificii constitutio, quæ hanc beni-
gnam huius cap. interpretationem
excludat: idcirco fortassis hæc sen-
tentia potior est.

Quintò est obseruandum, quod
& in aduentu regis in aliquam ci-
uitatem, quæ interdicta sit, eadem
hæc constitutio admittenda est, vt
diuina officia celebrentur publicè
iuxta formam huius. §. quemadmo-
dum tradit Ioan. Staphil. de literis
gratiæ, & iustitiæ. fo. 157. col. 1. quod
ipse non alia ratione probat, quàm
quod deferendum sit dignitati re-
giæ. cap. solite. de maior. & obedi-
& fortassis hoc ipsum obtinebit tã-
tum quo ad diem aduentus, vel al-
terum statim sequentem: non quo
ad totum ipsum tempus, quo rex
in aliqua vrbe manserit. esset enim
id admodum graue, & in dispen-
dium censuræ ecclesiasticæ.

Sextò ad intellectū huius. §. in-
uestigandum est, quænam horæ
canonicæ possint in his diebus cele-
brari publicè, & gloss. in verb. Al-
sumptio. scribit, incipiendum esse
diuinum officium à vespere diei
præ

præcedentis festiuitatem. & finien-
dū ipso die festiuitatis vesp̄is. iam
peractis ita, vt completorium ia-
nuis clausis, non publicè dicatur.
hanc glo. sequuntur Ioan. Andr. &
Ancha. hic Calde. in tract. de eccles.
interdict. 6. membro. §. viso de effe-
ctu. colū. 8. Florent. 3. part. titu. 26. ca.
4. argumento text. in capit. 2. de fe-
rijs. quo probatur in celebrandis fe-
stiuitatibus ab ecclesia institutis diē
esse computandum à vesp̄is in ve-
sp̄as: quod docto. ibi communi-
ter adnotarunt. idem deducitur ex
text. in Clemen. 1. ad finem. ver. in
primis autem festis. de reliq. & ve-
ner. sanctor. Felin. in cap. consuluit.
col. 3. versic. in priuilegijs. de offic.
deleg. Paulo, & Iasonē in l. more. ff.
de ferijs. Felin. in cap. ecclesia sanct.
Mariæ. de constit. col. 18. versic. quin-
ta conclusionis declaratio. capitu. 1.
ibi gloss. de consecrat. distin. 3. gloss.
Anto. & Abb. in cap. 1. de ferijs. Le-
uitici. capitu. 23. notat latè Andre. Ti-
raquell. in tracta. de vtroque retrac.
§. 1. glo. 11. num. 13. cōtrarium tamen
in hac questione, quam tractamus,
tenent Archid. Domi. & Francus
hic. Frederi. consil. 111. colum. 3. Syl-
uest. verb. interdictum. 5. quæst. 2.
Gonsalus à Villadiego de irregulari-
rit. cap. de interdicto. colū. 5. Angel.
verb. interdictum. 6. q. 18. proban-
tes, etiam completorium harum
festiuitatem post secundas vesp̄-
ras posse dici publicè, quemadmo-
dū & alia diuina officia illius dici:
cū adhæreat completoriū istud

secūdis vesp̄is. quā opinionem
consuetudo probabit: & esse verio-
rem nos opinamur.

¶ Septimò hic text. ita intelligen-
dus est, vt his diebus non tantum
missarum solennia ipsius festiuita-
tis, sed & missæ peculiare, ac voti-
uæ dici ac celebrari publicè possint.
quod in præcedēti. §. adnotauimus
num. 3. atq; in specie huius. §. idem
tenuerunt Calderi. de eccles. inter-
dict. 6. mēbro. fol. 12. col. 4. Syluest.
verb. interdictum. 3. q. 2. Florent. 3.
par. tit. 26. cap. 4. col. 2. quorum opi-
nio satis probari potest: nec restrin-
genda isthæc est constitutio: cū
fauorem inducat maximum ad di-
uini cultus religionem.

¶ Octauò queritur oportune
an liceat in his festiuitatibus mor-
tuos sepelire intra ecclesiā: & gloss.
in Clem. 1. de sepult. in princ. tenet,
quòd hoc minimè liceat: cū tan-
tū permittantur officia diuina, &
eorum publica celebratio: sepulta-
ra verò mortuorum nō pertinet ad
officia diuina: probat hoc ipsum
tex. elegās in cap. cū & plantare.
§. quod si templarijs. de priuileg. vbi
eo tempore, quo in ecclesijs interdi-
ctis permissa est diuinorum officio-
rum celebratio propter aliquod pri-
uilegium, non ex hoc censetur per-
missa mortuorum ecclesiastica se-
pultura: sic deniq; præcitātam glo.
sequuntur Card. Imol. Abba. Ioan.
Vanchelius, & Bonifa. 3. colū. ibidē.
Ioann. Andre. Domi. & Franc. hic
Frederi. in dict. consil. 111. col. 5. Gon-
sal. à

Secundæ partis Relectionis

sal. à Villadiego de irregularit. capi. de interdicto. colū. 3. scribens post Imol. in dict. Clem. 1. idem esse quo ad officium defunctorum, vt hoc his diebus dici non possit, etiam si corpus extra ecclesiã sepeliatur. in quo Frederic. in dict. consil. 111. & Syluest. verb. interdictum. 3. quæst. 2. contrarium tenent, licet prædicta opinio quo ad sepulturam, quæ cõmunis est, probaretur: cum & officium defunctorum pertineat ad diuinorum officiorum celebrationẽ. Quam sententiam ipse veriorẽ esse censeo. imò & posse intra ecclesiã his diebus corpora defunctorum sepeliri, aduersus magis receptam vulgo opinionem probat Calde. eccles. interdict. 6. membro. versi. item quæritur. Ancha. hic Angel. verb. interdictum. 6. quæst. 35. Florent. 3. part. tit. 26. cap. 4. ea ratione, quòd sepultura ferè ad officium diuinũ pertineat: quia funus ipsum ad ecclesiã defertur cum officio diuino. capi. quia diuina. 3. quæst. 2. & hæc quidẽ opinio benignior est, iureq; defendi, & æquitate poterit. Illud tamẽ est apud omnes in cõfesso, in his festiuitatibus omnia licere, quæ ad officium pertineant diuinum, & eius celebrationem: ea vero, quæ pertinent ad sacramenta, minimè permitti, nisi ea forma, qua permittuntur alioq; tẽpore interdicti: vnde plura possẽt deduci ad huiusmodi interpretationẽ quorũ aliquot exponam.

Nonò hinc constat, posse in his

diebus hic connumeratis benedicti-abbates, virgines, aquam, vestes, & alia ecclesiastica ornamenta: quod cõmuni omniũ sententiã probatum est, præsertim ab Ancha. Frederico, Calderi. Syluest. & alijs: atq; ab Angelo. verbo. interdictũ. 6. quæst. 18.

¶ Decimò secũdum eosdem non poterunt in his festiuitatibus sacramenta eucharistiæ, & extremæ vntionis ministrari prius quidẽ his, qui nullo mortis periculo afficiuntur: posterius nec his, qui mortis articulo, & agone grauantur. quod probatur ex his, quæ & nos adnotauimus in hac secunda parte. §. 2. numero. 7.

¶ Undecimò constat, tempore interdicti posse publicè nuptias benedicti ex concessione huius constitutionis in his diebus, quibus speciali priuilegio licet diuina officia celebrare a pertis ianuis, & solenniter, modò alia ex causa non fuerint prohibita: nuptiarum benedictiones est etenim benedictio nuptiarũ diuinũ officium: sicuti Calde. & alij cõter tradidere; Syluest. post Hosti. verb. interdictum. 3. quæst. 2. Frederic. consil. 111. Ancha. Franc. Et alij huius constitutionis interpretes: si cõcũ obtinebit hæc opinio in die Assumptionis sacratissimæ virginis Mariæ, & in eucharistiæ festo: nam in alijs diebus hic expressis interdictæ sunt nuptiarum benedictiones iuxta notata in cap. capellanus. de ferijs. & in epitome ad. 4. lib. decretalium. 2. parte. capit. 8. §. 11.

¶ Duode-

¶ Duodecimò inde apparet, in his solennibus festis, quorum hic mentio fit, etiam ipsis clericis non licere eucharistiæ sacramentum accipere, nisi simul missarum celebratione ipsi eucharistiæ sacrificium consecrantes obtulerint: quod notant Ioan. Andre. Domi. Franc. & Docto. hic. Cald. de eccles. interd. 6. mēbro. tantum enim clericis licet diuina officia celebrare: vt cōmuni omnium iudicio diffinitum est.

¶ Decimotertiò ipse infero, etiam in his festiuitatibus non licere fontes baptismatis benedicere: præterquam in ipsomet festo resurrectionis: nec enim tempore interdicti licet fontem benedicere: cum hæc benedictio nō sit necessaria ad baptismi sacramentum: quod notat Paluda. in. 4. senten. distin. 7. q. 3. qua ratione reliquis diebus, quibus solennis est fontium benedictio instituta, fontes sacri baptismatis benedicentur eo modo, & forma tempore interdicti, quo cætera diuina officia celebrari possint. Nec oberit quæ de chrismate decisum est in capitu.

quoniam. ist. titul. suprâ, quia illud est necessarium omnino ad confirmationis sacramentum.

¶ Postremò vltima huius capituli pars non erit præmittenda: siquidem Areti. in ca. 1. col. 6. de rescript. Felin. in cap. nōnulli. col. 7. eod. titu. versi. secundò fallit. & Ludou. Gozadi. in consi. 14. num. 12. ex ea adnotarunt, priorem legem rescriptum aut priuilegium habens simplicem futuræ concessionis, aut constitutionis derogationem, tolli per sequens, in quo hæc fuerit concepta clausula: Non obstantibus quibuscunque priuilegijs, & constitutionibus, atque rescriptis, quanuis forma & expressione verborū conceptis. Quam opinionem ipse latius examinaui in. 2. part. rub. de testament. num. 19.

¶ Tandem his explicitis finem huic relectioni constituimus, lectorem beneuolum admonentes, nos semper sedulò in hisce tractatibus operam dedisse, vt breui quodam examine quæ præ cæteris selegimus, adnotarentur.

Vale fœliciter Lector candidè.

Relectionis Finis.

LIBROS
DEL DR.
L. MARCO

INDEX RERUM MAXI

ME NOTABILIVM QVAE IN

HOC OPERE TRACTANTVR.

C V I V S

A, primam paginam, b. verò secundam notat.

Absolutio est necessaria ab excom-
municatione iniusta. fol. 63. a. co-
lumna. 2.

Absolutio necessaria est ab excom-
municatione. que lata fuit ad tempus tacitū
vel expressum. fol. 98. b. colū. 1. & 3.

Absolutio ab excommunicatione an possit fer-
ri sine conditione & ad reincidendum. fol. 98.
b. col. 2. & sequen.

Absolutio premissa absque iuris canonici forma
& solennitate valet. fol. 99. b. col. 2.

Absolutio in mortis articulo late expenditur.
fol. 100. a. col. 1. & 2.

Absolutio ab excommunicatione an possit da-
ri ab eo qui presbyter non est. fol. 103. a. col. 1.

Absolutio ab excommunicatione Sacramenta-
lis non est, contra communem doct. in. 4. sen-
ten. fol. 103. b. colū. 1.

Absolutio ab excommunicatione qualiter sit
danda, & quibus premissa. fol. 104. a. colū.
1. & sequen.

Absolutionis forma. fol. 107. b. col. 2.

Absolutio ex falsa causa obrenta nulla est. fol.
106. b. col. 2.

Absolutio ab excommunicatione obrenta in fo-
ro conscientie ex potestate Iubilari aut bulla-
rum an habeat vim in foro exteriori. fol. 109.
b. col. 1. & seq.

Absolutionem simplicem petens an videatur fa-
teri se excommunicatum esse. fol. 110. b. colū. 1.

Absolutio simplex differt ab ea, quæ datur ad
cautelam. ibidem.

Absolutionis appellatio, in dubio de simplici
est intelligendum. fol. 111. a. col. 2.

Absolutio ab excommunicatione à quo possit
concedi. fol. 111. b. colū. 2.

Absolutio ab excommunicatione iuris & cano-
nis ab episcopo regulariter dari potest. folio.
112. b. colū. 2.

Absolutio ab excommunicatione minori perti-
net etiam ad sacerdotem parochialem. folio
114. a. colū. 1. & 2.

Absolutio ad cautelam quando conceditur. fo-
lio. 114. b. col. 2.

Absolutio ad cautelam à quo iudice dari possit
fol. 115. b. col. 1. & sequen.

Absolutio ad cautelam extraordinaria est, & à
regulis iuris pontificij aliena. fol. 115. b. colū. 2.

Absolvens in animæ iudicio: etiam poenitentia
peracta, potest in exteriori foro accusari, &
ipudiri. fol. 109. b. colū. 2.

Actus frequentia & iteratio est quidam con-
temptus. fol. 62. a. col. 2.

Actus quilibet peccati mortalis charitati con-
trarius est. fol. 15. b. col. 2.

Actus charitatis dupliciter consideratur. fol. 43.
a. colū. 2.

Aduentus regis in aliquam civitatem interdi-
ctum suspendit. fol. 140. b. col. 2.

Adoptio quid. fol. 4. b. col. 2.

Aliud est quid fieri à contemnite & à contem-
ptu. fol. 61. b. col. 2.

Alma substantiæ & adiectivæ quid significet.
fol. 116. b. col. 1.

Anathema quid sit, & huius dictionis deductio
latissima. fol. 70. b. col. 1. & 2. & seq.

Anathema frequenter pro maiori excommuni-
catione accipitur. ibidem.

Anima quæ dicantur. fol. 71. b. col. 2.

Animus & voluntas distinguunt delicta. fol. 86.
a. colū. 1.

Baldus scribit principem esse animal ratio-
nale politicum & mortale. fol. 12. a. col. 1.

Baptisma recte potest suscipi ab hæretico
& excommunicato necessitatis tempore. fol.
56. a. colū. 2.

Barthol. opinio resutata, asserentis eum qui sciens
sacra furatur, sacrilegium non committere.
fol. 92. a. colū. 2.

Beneficium conferri potest tanquam ipso iure
vacans ante declarationem excommunica-
tionis. fol. 22. a. col. 2.

Beneficij permutatio facta per excommunica-
tum in valida est. fol. 58. b. col. 2.

Bernardus & Augustinus conciliantur. folio. 36.
a. colū. 1.

Alm. T Cessatio

Cessatio à diuinis quid sit, & an suspendatur per appellationem sequent: folio. 126. a. col. 1.
 Charitas quid. fol. 5. a. col. 2.
 Clausula motu proprio, an efficiat validam collationem beneficii factam excommunicato. fol. 58. a. col. 1.
 Clericus in peccato mortali dicēs horas canonicas satisfacit præcepto ecclesie. fol. 44. b. col. 2.
 Citatio illegitima cum notitia subsequuta ita ligat sicut citatio ab initio legitima. fol. 77. a. columna. 2.
 Circumstantia temporis festi an sit necessario consideranda. fol. 45. a. col. 1. & 2.
 Collatio beneficii facta excommunicato, est nulla ipso iure: & idem de electione & presentatione. fo. 57. b. col. 2.
 Communicans cum excommunicato tantum venialiter peccat. fol. 27. a. col. 2.
 Communicans cum excommunicato in quibus casibus peccat mortaliter. ibid. b. col. 1. & 2.
 Communicans cum excommunicato metu vel necessitate, an excusetur à metu & poena iuris. fol. 28. b. col. 1.
 Communicatio cum excommunicatis etiā per epistolam auctorem, prohibita est. fol. 16. b. col. 2. & seq.
 Communicans cum excommunicato, regulariter minori excommunicatione quandoque maiori à iure afficitur. fol. 25. b. col. 1.
 Communio notat quandam rebus sermone vel in beneficijs, ac iuribus societatem. fo. 4. b. col. 2.
 Communio cum excommunicatis prohibita est non tantum iure humano: sed diuino. fol. 10. b. columna. 1.
 Communio cum excommunicato ad eius spirituales salutē iure permittitur. fol. 16. a. col. 1.
 Communio inter Christi fideles triplex est. fo. 13. a. col. 1.
 Concupiscentia carnis est peccati originalis poena. fol. 87. b. col. 1.
 Confessio sacramentalis non est iteranda. folio. 42. b. col. 1.
 Confessio sacramentalis est ad salutem necessaria iureq; diuino instituta. fol. 12. b. col. 1.
 Confessio sacramentalis sic instituta est à Christo ut nullum ei tempus certum definierit. folio. 3. a. col. 1.
 Confiteri tenetur qui est in periculo mortis, & qui venit ad eucharistie sacramentum. fol. 13. a. col. 2. & b. col. 1. & 2.
 Consuetudo confitendi ab initio ecclesie seruata est teste Sozomeno. fo. 13. b. col. 1.

Consensui nihil magis aduersatur, quam error, fol. 86. b. col. 2.
 Conuersi qui dicantur. fol. 132. a. col. 2.
 Corinthius ille apud Paulum quomodo traditus est Satanae. fol. 7. a. col. 1. & 2.
 Corrigitur distinctio tex. in cap. cum nō ab homine de sent. excom. per const. Bas. Syno. folio. 21. a. col. 1.
 Contractus factus cum excommunicato validus est. fol. 15. b. col. 2.
 Contemptus quis verè dicatur ut culpam mortalem efficiat. fo. 61. b. col. 1. & seq.
 Contemptus nō est, ubi quid sit propter iram, vel concupiscentiam. fol. 61. b. col. 2.
 Contumacia quælibet etiā in re leui contingens digna est excommunicatione. fol. 75. a. col. 1.
 Contumacia an sit delictum. 75. b. col. 1. & seq.
 Contumacia non semper procedit ex contemptu. fo. 76. a. col. 1.

Dij & parentibus non possumus reddere æquale. fo. 34. b. col. 1.
 Deus debet nobis vitam æternam, nō ex operibus nostris, sed ex promissione. fo. 35. a. col. 1. & 2.
 Distinctio dantis operam rei licite vel illicitæ an sit admittenda ubi adest ignorantia probabilis & iusta. fo. 93. a. col. 2.
 Differentia inter articulum mortis & periculum mortis. fol. 102. a. col. 1.
 Donatarum error asseritium manifestos peccatores non pertinere ad ecclesiam, nec esse intra eam. fo. 6. b. col. 2.
 Durandi opinio refutata per Domi. à Soto. fol. 44. a. col. 2.

E

Electio facta ad beneficium etiam ex ignorantia excommunicationis nulla est. folio. 59. a. col. 1.
 Episcopus potest dispensare cum eo qui obtinuit beneficium eo tempore quo erat excommunicatus. fo. 64. b. col. 1. & 2.
 Episcopus potest absoluerè excommunicatum à prelato inferiori. fo. 112. a. col. 1.
 Episcopus non potest communicare cum excommunicato etiam a seipso ante solennem absolutionem. fol. 16. b. col. 2.
 Episcopis solis est ius & potestas anathematizandi. fol. 70. b. col. 2.
 Episcopus tempore interdicti ordines maiores celebrans irregularis est. fo. 130. a. col. 1.

Error

Alphabeticus.

- Errōr canonistarum, qui sequuti glo. in summa de poenit. dist. 5. dixerunt confessionem sacramentalem quæ sit sacerdoti, iure humano esse institutam.** fol. 13. a. col. 1.
- Errores VVitelæ. renouati per M. Lutherum.** folio. 8. a. col. 2.
- Error doctorum negantium quem inscium & ignarum posse puniri pœna legis vel statuti.** fol. 86. a. col. 1.
- Excōmunicatio in genere definitur, traditurq; huius dictionis origo & significatio.** fol. 4. a. colum. 2.
- Excōmunicatio maior definitur.** fo. 5. b. col. 1
- Excōmunicatio minor quid sit exponitur.** ibidem. col. 2.
- Excōmunicatio impropria quid ibid. colū. 2.**
- Excōmunicatio maior amplius nocet excōmunicato: quàm ipsum peccatum mortale propter quod excōmunicatur.** fol. 6. a. col. 2.
- Excōmunicatio alio modo separat hominē à Christo, alio verò peccatum.** ibid. b. colum. 1. & 2.
- Excōmunicatio non est tantum pœna externa aduersus Lutherum.** fol. 7. b. col. 1. & 2.
- Excōmunicatio maior quòd habeat effectum aliquem, quo ad interiora animæ probatur.** fol. 8. b. colū. 1.
- Excōmunicatio fide, spe, & charitate neminē priuare potest.** fo. 8. b. col. 2.
- Excōmunicatio lata in communicantes cum excōmunicato non præmissis iuris monitionibus est nulla ipso iure.** fo. 27. a. col. 1. & 2.
- Excōmunicatio lata absque trina monitione non est nulla, sed iniusta.** fol. 78. b. colum. 2.
- Excōmunicatio lata à iudice delegata, cui in mandatis traditus est trina monitionis ordo, an sit nulla.** fo. 79. a. col. 1. & 2.
- Excōmunicatio ferri quando potest pro futuris culpis.** fo. 80. a. col. 2. & b. colū. 1.
- Excōmunicatio lata à iure differt ab ea quæ sententia iudicis lata est.** fol. 80. b. col. 2.
- Excōmunicatio an ferri potest sub conditione, si intrā certum diem non satisfecerit.** fol. 81. a. col. 1. & 2.
- Excōmunicatio conditionalis an retrahatur ad diem, quo lata fuit.** fo. 84. a. col. 1. & sequ.
- Excōmunicatio lata post appellationem minime habet effectum.** ibid. b. colum. 1.
- Excōmunicatio nusquā afficit neq; ligat ignorantes.** fol. 84. b. col. 2.
- Excōmunicatio iuris & hominis distinguuntur.** fol. 85. a. col. 1.
- Excōmunicatio lata ex falsa causa valida est & absolutione indiget.** fol. 107. a. colū. 2.
- Excōmunicatio falsa ex causa quæ sit.** fo. 107. b. col. 1. & 2.
- Excōmunicatio nulla vel iniusta nullum sortitur effectum.** fol. 60. a. colum. 1. & 2.
- Excōmunicare, id est, à communione separare.** fol. 4. b. col. 2.
- Excōmunicare quis possit.** fol. 97. a. colū. 2. & sequent.
- Excōmunicatio quibus ex causis dicitur medicinalis aduersus Lutherum.** fol. 8. b. colū. 2. num. 9. per totum.
- Excōmunicationis finis.** fol. 9. a. col. 1.
- Excōmunicatio an sit ferenda, vbi verosimiliter peccatori pœnitentiæ vtilitatem allatura non est.** fol. 10. a. col. 1. & 2. num. 10. per tot.
- Excōmunicatio probatur per denuntiationē vel per literas denuntiatorias.** fol. 24. a. colū. 2. & sequent.
- Excōmunicatio maior qua suffragiorum cōmunionē aliquem priuet.** fol. 50. a. col. 2.
- Excōmunicatio quanquā iniusta contemnenda non est.** fo. 61. a. col. 1. & 2.
- Excōmunicatio in dubio de maiori est intelligenda.** fo. 69. b. col. 1.
- Excōmunicatio ferenda non est nisi pro graui culpa quæ mortalis sit.** folio. 74. b. colum. 1. & 2.
- Excōmunicatus bene potest acceptare beneficium ecclesiasticum.** fol. 59. b. col. 1. & 2.
- Excōmunicatus iniuste non est priuatus generalibus suffragijs ecclesiæ.** fol. 60. b. col. 2.
- Excōmunicatus maiori excōmunicationē celebrās irregularis est.** & inibi de celebrante coram excōmunicato, qui authoritatē præstat celebrationi. fol. 56. b. colum. 2. & sequent. per tot. num. 9.
- Excōmunicatus iure veteri statim vitandus erat: occultus quidem occulte, publicus verò publicè.** fo. 17. a. col. 2.
- Excōmunicatus semel præsumitur in eadem excōmunicationē manere, donec appareat de absolutione.** fol. 19. b. col. 1.
- Excōmunicatus nominatim quis dicatur.** fo. 21. a. col. 2. & seq.
- Excōmunicatus in vna prouincia, vbiq; est vitandus.** fol. 25. a. col. 2. & seq.
- Excōmunicatus potest & tenetur dicere homines canonicas.** fol. 28. a. col. 1. & 2.
- Excōmunicatus an sit pœnitentiæ minister in articulo mortis existenti.** fo. 55. b. col. 2.
- Excōmunicatus min. excōmunicat, peccat celebrando diuina officia.** fol. 68. b. colum. 1.
- Excōmunicatus min. excōm. non potest eligi ad ecclesiasticum beneficium.** fo. 69. a. colū. 2.

- Excommunicatus quare ratione anathema dicitur. fol. 72. a. col. 2.
- Excommunicatus in vita post mortem potest absolui. fol. 100. b. col. 1. & 2.
- Excommunicatus pluribus excommunicationibus, quomodo possit ab omnibus absolui. fol. 106. a. col. 2.
- Excommunicatus sacramenta ecclesie vel conferens vel suscipiens peccat mortaliter. fol. 51. b. columna 2.
- Excommunicatus ex constitutione Basiliensi nullam consequitur utilitatem: idcirco tenetur ipse à communione abstinere, & vitare alios etiam ante denuntiationem. folio. 22. b. columna 2.
- Excommunicatus iniuste obligatur etiam in foro conscientie à diuinis sibi interdictis abstinere. fo. 64. a. col. 1.
- Excommunicatus non potest beneficium conferre nec eligere nec presentare. fo. 65. a. col. 2.
- Excommunicatus per annum persistens in excommunicatione qua poena sit puniendus. fol. 66. a. col. 1. & 2.
- Excommunicatus minori excommunicatione etiam si celebret non est irregularis. fol. 68. a. col. 2.
- Existens in peccato mortali eligi potest ad ecclesiasticum beneficium. fol. 69. a. col. 2.
- Existens in peccato mortali, & extra charitatem an possit aliquid præceptum Dei vel ecclesie implere. fo. 44. a. col. 2.
- Eucharistie sacramentum an possit ministrari foeminae prægnantibus tempore interdicti. fol. 131. a. col. 2.
- Eucharistie festiuitas vsque in octauam diem interdictum suspendit. fo. 139. b. col. 2.
- F**ama excommunicationis sufficit ad vitandum excommunicatum. folio. 17. b. col. 2. & seq.
- Festiuitates quæ suspendunt interdictum. fol. 139. b. col. 2.
- Festiuatum tempore quæ suspendunt interdictum an liceat sepelire mortuos in ecclesia, nuptias benedicere, Sacramenta eucharistie ministrare, fontem baptismatis benedicere, Virgines, aquam, vestes, &c. fol. 141. a. columna 1. & 2.
- Fides vera per mortale crimen non amittitur, cum ea possit apud aliquem esse sine charitate. fol. 6. b. col. 2.
- Foemina ratione dignitatis ecclesiasticæ nullâ potest exercere iurisdictionem quæ ad clauces spectet. fo. 97. b. col. 2.
- Forma expediendi literas in foro conscientie. fo. 110. a. col. 1.
- G**
- Glossa in capit. quod quidam de poen. & remis. falsa esse ostenditur. fol. 40. b. col. 2. & 41. a. col. 1. & 2.
- Glossa in cap. quodcunq; 24. q. 1. omnino falsa est & reprobatur. fol. 8. b. col. 1. & 2.
- Gratia generaliter dicitur quodcunq; donum quod non debetur suscipienti, sed voluntate donatur. fol. 32. a. col. 2.
- Gratia gratis data, auxilium speciale Dei & gratia gratificans qualiter distinguantur. fol. 32. b. col. 2.
- Gratiam primam alteri mereri nihil aliud est quam deprecari à Deo bonum motum altius. fol. 32. a. col. 1.
- Gratiam gratis datam nemo meretur, sed illa antecedit omne meritum. ibid. col. 2.
- H**
- Hæresis quando præsumitur. fol. 66. b. col. 1. & 2.
- Homo non potest aliquid velle boni nisi adiuuetur ab eo qui non potest velle malum. fol. 33. b. col. 1.
- Homicidij poenâ vt quis puniatur nõ est necessaria occisi specialis scientia. fo. 93. a. col. 1.
- Horæ canonicæ vim habent ex opere operato. fol. 47. b. col. 2.
- Horæ canonicæ à quocunq; dictæ ecclesie nomine dictæ censentur. fol. 48. b. col. 1. & 2.
- Hospitalia habent huius capit. privilegium sicut ecclesie & monasteria. fol. 135. b. col. 1.
- I**
- Iacob dormiens cum Lya non dicitur commisisse fornicationem. fol. 96. a. col. 1.
- Ieiunium, elemosynæ & cetera huiusmodi, extra charitatem facta nequaquam satisfaciunt ex rigore iustitiæ, etiam si accedat post modum charitas. fo. 38. b. col. 2.
- Ignorantia poenæ non efficit quem ea liberum. fol. 86. 2. col. 1. & 2.
- Ignorantia iustæ qualitatis excusat à peccato, quod ratione illius alioquin contrahitur. fo. 91. a. col. 1. & 2. & tot. num. 13.
- Ignorantia percuciens clericum etiam incidit in excom-

Alphabeticus.

- excommunicationem canonis, fo. 93. b. co. 2.
- I**gnorantia contingens in eo a quo tota malitia actus pendet, excusat omnino a peccato. fol. 92. a. col. 2. & b. col. 1.
- I**gnorantia crassa non omnino excusat a peccato. fol. 95. b. col. 2.
- I**gnorantia constitutionis excommunicatis pro actu alioquin damnato an excuset quem ab excommunicatione. fo. 85. b. col. 1.
- I**gnorantia excommunicationis an constituat excommunicatum capacem beneficij ecclesiastici. fo. 59. a. col. 2.
- I**gnorantia iusta qua ratione excuset a peccato & eius pena. fol. 89. b. col. 2.
- I**nobedientia tunc proprie est peccatum, cum preceptum contemnitur. fol. 75. b. col. 2.
- I**nfantes populo interdicto an admitti possunt ad diuina officia. fol. 136. b. col. 1.
- I**n quibus causis permittitur comunicatio cum excommunicato. fol. 29. b. col. 2.
- I**mpetratio literarum ad beneficia obtenta ab excommunicato est nulla. fol. 59. a. col. 2.
- I**nterdictum ecclesiasticum decernitur in locum vel plebem ob vnius culpam. fol. 120. b. col. 2.
- I**nterdictum ecclesiasticum an possit ferri ob debitum pecuniarium. fol. 121. a. col. 2.
- I**nterdicta ciuitate an suburbia interdicta veniant. fol. 123. b. col. 1. & 2.
- I**nterdicto clero censentur interdicti religiosi & religiosae. ibid. col. 1.
- I**nterdicta cathedrali ecclesia censentur interdicti canonici. ibid. col. 1.
- I**nterdictum ecclesiasticum propter quas causas fertur in ciuitatem, castrum &c. fol. 121. b. col. 1. & 2.
- I**nterdictum ecclesiasticum quoddam generale est, quoddam speciale. fo. 125. b. col. 2.
- I**nterdictum quid differat ab excommunicatione. fol. 126. a. col. 1.
- I**nterdictum ecclesiasticum an suspendi possit. fo. 128. b. col. 1.
- I**nterdictum ecclesiasticum an possit ad cautelam remitti. fo. 128. a. col. 1.
- I**nterdictum & cessatione a diuinis quis possit decernere. ibid. col. 2.
- I**nterdicti tempore quae erant olim concessa. folio. 130. a. col. 1.
- I**nterdictum particulare non admittit huius ca. formam in celebrandis officijs diuinis. folio. 135. a. col. 1.
- I**nterdictum maius vinculum habet quam cessatio a diuinis. fol. 128. a. col. 1.
- I**nterdicere quid sit. fol. 119. a. col. 1.
- I**nterdictum ecclesiasticum qualiter definiri possit. fo. 119. b. col. 1. & 2.
- I**nterdictus ab ingressu ecclesiae quid agere possit, & quae sunt ei vetita. fol. 119. b. col. 2.
- I**rregularis non est qui tempore cessationis a diuinis celebrat officia diuina. fo. 126. b. col. 2.
- I**rregularis ex quibus actibus quis efficiatur tempore interdicti. fo. 127. a. col. 2.
- I**rregularis est qui tempore interdicti recipit ordines. fo. 134. a. col. 1.
- I**rregulari conferri non potest beneficium. fol. 57. b. col. 2.
- I**rregularitas an contrahatur, si non seruentur in celebrandis officijs diuinis omnia quorum fit mentio in hoc cap. fo. 136. b. col. 2.
- I**udex delegatus excommunicationis censura vti potest. fol. 97. b. col. 2.
- I**udex occulte excommunicatus excommunicare potest. fo. 98. a. col. 2.
- I**udex delegatus non potest absolvere ad cautelam. fo. 115. b. col. 1.
- I**ustitia quid sit? fol. 36. b. col. 2.
- L**aicus excommunicare non potest. fo. 98. a. col. 1.
- L**aicum quis percussit quem putabat esse clericum an incurrit excommunicationem. fol. 93. b. col. 2. & 94. a. col. 1.
- L**aicus in mortis articulo potest absolvere ab excommunicatione. fo. 102. a. col. 2.
- L**ex lata in aliqua prouincia obligat non tantum eo tempore subditos, sed & eos qui futuris temporibus dum lex ipsa vim habuerit subditi fuerint. fo. 80. b. col. 2.
- L**eges veteres etiam quae iustissime fuerunt conditae, mutari possunt in optima reipub. folio. 117. a. col. 1.
- L**ex non esse videtur quae iniusta est. fol. 117. a. col. 2.
- L**egislator similis est medico & gubernatori nauis. fo. 117. b. col. 2.
- L**ex eadem humana non omnibus communitatibus & ciuitatibus conuenit. fol. 128. b. col. 1.
- L**iberum arbitrium generali concursu naturae per se manet in malum, in bonum autem gratia Dei mouente. fol. 3. b. col. 2.
- L**iberatio praemittit obligationem. fol. 111. a. col. 1. & 2.
- L**utherus contendit falso concupiscentiam carnis esse vere culpam mortisq; aeterna dignam. fol. 88. a. col. 1.
- M**aranatha apud Paulum. 1. ad Corinth. capi. 17. quid sit? fol. 71. a. col. 2.
- M**atrimonium quo ad eius contractum

simplicem prohibitum non est tempore nec

in hoc interdico. fol. 39. b. col. 1. & 2.

Maritus an possit communicare cum uxore ex
communicata. fol. 35. a. col. 1.

Meritum opus est dei & nostrum. Dei mouen-
tis, nostrum cooperantium. fol. 31. a. col. 1.

Meritum est opus quo quis mercede dignus. fo.
34. a. col. 1. & 2.

Meritum condigni distinguitur. fol. 35. a. colum.
fol. 1. & 2.

Meritum condigni proprie & immediate pro-
cedit à gratia cooperante. fol. 35. b. col. 1.

Meritum condigni personam operantis non ex-
cedit. fol. 36. b. col. 1.

Missarum solemnium quarum sint permissa tem-
pore interdicti. fol. 35. b. col. 1.

Missarum solemnium an sint audienda à notorio
fornicatore & concubinario. fol. 32. b. col. 1.

Missæ & sequenti. fol. 30. q. non est de lib.

Missæ sacrificium est primum omnium suffra-
giorum potissimum valoris. fol. 48. a. col. 1.

Missæ qua ex parte sacrificium est & alia suffra-
gia maioris sunt valoris, si fiant à bono mini-
stro quam à malo. ibidem. m. l. o. 2.

Monasteria appellatione ecclesiarum continen-
tur. fol. 35. a. col. 1.

Monitio & citatio necessaria est ad excommu-
nicationem ferendam, eaq; personalis esse de-
bet. 77. b. col. 1.

Monitio ad excommunicationem ferendam de-
bet esse trina. ibid. col. 2. & fol. 78. a. col. 1.

Monitio trina ad excommunicationem etiam
in notorijs necessaria est. fol. 78. b. col. 1.

Mors quo modo tharitati aduersa. fol. 61. a. col. 1.

Nemo potest alteri nec sibi ex bonis ope-
ribus primam gratiam ex condigno
mereri. fol. 31. a. col. 1. & 2.

Nemo potest solis viribus naturalibus absq; spe-
ciali dei auxilio ea efficere quæ sunt ad iusti-
ficationem necessaria: & tamen cum hoc extat
liberum arbi. fol. 31. a. col. 2. & seq.

Nulla est obligatio dei propter nostra operant
cunque sanctissima. fol. 34. b. col. 1.

Nullus potest quicquid alteri ex condigno mere-
ri. fol. 36. b. col. 1.

Obligatio naturalis ex delictis à consensu
delinquentis non occidit. fol. 86. b. co-
lumna. 2.

Oblati & conuersi qualiter differunt. fol. 132.
a. col. 1.

Occidens sempronium errore quodam putans
esse Titium, damnandus est. l. Cornelia. de fi-
deli. q. 1.

Operis huius diuisio bipartita. folio. 3. b.

Opinio Caietani de operibus sacramentalibus
refutatur. fol. 39. b. col. 1. & 2.

Opus nullum procedens ex libero arbitrio potest
esse meritorium sine virtute & gratia Dei. fo-
lio. 3. a. col. 1.

Ordinis sacramentum non potest celebrari tem-
pore interdicti, etiam inouis clausis & etiam
in spiritualibus festiuitatibus. fol. 35. b. col. 1.

Oratio Dominica, horæ canonice ab ecclesia in-
stituta, meliores & gratiores sunt Deo, quam
ceteræ orationes. fol. 48. b. col. 1. & 2.

Orare an possit aliquis pro excommunicato ma-
iori excommunicatione: & quid pro mortua
peccatore. fol. 51. a. col. 1.

Opera bona facta extra charitatem quandoque
utilia sunt. fol. 40. b. col. 1.

Opera habentia valorem ex opere operato quæ
sunt. fol. 46. b. col. 1. & seq.

Opera extra charitatem facta etiam iuncta in
penitentiam sacramentalem non sunt de iu-
stitia satisfactoria etiam accedente charitate.
fol. 39. b. col. 1. & seq.

Opera facta in charitate & per peccatum morti-
ficata, charitate accedente, priorem effectum
recipiunt. fol. 40. a. col. 1. & sequentibus.

Opera bona iusti meritoria sunt ex condigno vi-
ta æternæ. fol. 34. a. col. 1. & 2.

Opera bona facta extra charitatem quandoque
utilia sunt. fol. 40. b. col. 1.

Opera habentia valorem ex opere operato quæ
sunt. fol. 46. b. col. 1. & seq.

Opera extra charitatem facta etiam iuncta in
penitentiam sacramentalem non sunt de iu-
stitia satisfactoria etiam accedente charitate.
fol. 39. b. col. 1. & seq.

Opera facta in charitate & per peccatum morti-
ficata, charitate accedente, priorem effectum
recipiunt. fol. 40. a. col. 1. & sequentibus.

Opera bona iusti meritoria sunt ex condigno vi-
ta æternæ. fol. 34. a. col. 1. & 2.

Opera bona iustorum dupliciter considerantur.
fol. 34. b. col. 1.

Opera extra charitate facta minime sunt apud
deum de lege iustitiæ satisfactoria. fol. 39. a.
m. l. o. 2. & seq.

Opera mortua non possunt per charitatem sic
reuiuere. fol. 48. b. col. 1.

Opera extra charitatem facta non sunt ex rigo-
re iustitiæ satisfactoria. fol. 39. a. col. 1.

Operis huius diuisio bipartita. folio. 3. b.

Opinio Caietani de operibus sacramentalibus
refutatur. fol. 39. b. col. 1. & 2.

Opus nullum procedens ex libero arbitrio potest
esse meritorium sine virtute & gratia Dei. fo-
lio. 3. a. col. 1.

Ordinis sacramentum non potest celebrari tem-
pore interdicti, etiam inouis clausis & etiam
in spiritualibus festiuitatibus. fol. 35. b. col. 1.

Oratio Dominica, horæ canonice ab ecclesia in-
stituta, meliores & gratiores sunt Deo, quam
ceteræ orationes. fol. 48. b. col. 1. & 2.

Orare an possit aliquis pro excommunicato ma-
iori excommunicatione: & quid pro mortua
peccatore. fol. 51. a. col. 1.

Peccatum mortale, an prius suffragiorum eccle-
siæ communionem. fol. 50. b. col. 1.

Peccatum veniale fit per consuetudinem mor-
tale. fol. 62. b. col. 1.

Peccatum an possit contingere per ignorantiam
& an iuste puniatur. fol. 94. a. col. 1. & se-
quentibus.

Peccatum absque voluntate esse non potest. fo-
lio. 96. a. col. 1.

Peccatum

Peccatum

Peccatum

Peccatum

Peccatum

Peccatum

Peccatum

Peccatum

Peccatum

Peccatum

Peccatum

Peccatum

Peccatum

Peccatum

Peccatum

Peccatum

Alphabeticus.

Peccatum mortale est, & dicitur excommunicatio. fol. 5. b. col. 2.

Peccatum mortale non est sine confessione ad eucharistiam accedere, si homo aliàs sit cōtritus. v. volunt. Calecanus, Palud. Adria. & Panor. fol. 7. 4. a. col. 2.

Peccator etiã mortalis criminis reus sub generalibus ecclesie suffragiis pro membris eius institutis comprehenditur. fo. 50. b. col. 1.

Pœnitentiæ sacramentum nõn tantum aegrotis sed & sanis tempore interdicti poterit ministrari. fol. 13. a. col. 1. & 2.

Potest quis alteri ex congruo à Dei liberalitate impetrare bona temporalia, augmētum gratiæ, & quandoque primam gratiam. fol. 46. a. col. 1.

Potest quis pro alio de rigore iustitiæ satisfacere pro pœna temporaria, modo vterque sit in charitate. fo. 36. b. col. 2.

Præceptum non concupisces, non prohibet carnis concupiscentiam. fo. 88. a. col. 1. & 2.

Præceptum diuinum vel humanū regulariter seruatur per opera extra charitatem facta ad hunc effectum ne quis nouam violati præcepti culpam contrahat. fo. 43. a. col. 2.

Prelati ecclesie habent ab ipso Christo potestatem excommunicandi. fol. 7. b. col. 2.

Princeps an teneatur seruare leges humanas vel sit ab eis solutus? fo. 11. b. col. 2.

Paruuli absque baptismo decedentes per fidem parentum minimè iustificatur à peccato originali. fo. 126. 2. col. 2. in fine. 130. a. col. 1.

Paruuli in vtero matris baptizari non pnt. ibid.

Quibus in casibus licet communicare cum excommunicatis. fo. 15. a. col. 2.

Qui cum excommunicatis communicat excommunicationi subiacet. fol. 10. b. col. 2.

Quis tenetur iure diuino ad confessionem ratione periculi carenti confessore: quem nũc habet. fol. 14. b. col. 1. & 2.

Quomodo traduntur peccatores in interitum carnis. fo. 8. a. col. 2.

Quorum retinueritis peccata retenta erunt, explicatur. fo. 8. a. col. 1.

Quoties agetur in dubio an excommunicatio præcesserit appellationem vel eam sequuta fuerit præsumendum est excommunicationem præcessisse. fo. 18. b. col. 2.

Ratio vera omnium legum moderatrix. fol. 29. b. col. 2.

Romanus pontifex an possit dispensare

aut permittere quod excommunicet quis cum excommunicato? fol. 11. a. col. 2. per tot.

Romanus Pontifex licet ius diuinum interpretari possit: nulla tamen ex causa tollere potest. fol. 1. a. col. 2.

Romanus pontifex an possit licite absque peccato cõiccare cum excoletis. fol. 11. b. col. 1.

Romanus Pontifex tenetur semel in anno cõfiteri sacerdoti. fol. 11. a. col. 2.

Romanus Pontifex non potest committere laico potestatem absoluendi à peccatis. fol. 10. 2. a. col. 2.

Romæ appellatione quid intelligatur. fol. 13. b. col. 2.

Sacramentum eucharistiæ poterit tempore interdicti ministrari, dñatis ad mortem. fol. 13. b. col. 1.

Sacramenta non sunt conferenda excommunicatis etiã ante denuntiationem. fol. 13. b. col. 1.

Sacramenta opera sunt folius Dei diuinitus instituta. fol. 39. b. col. 2.

Sacramentum pœnitentiæ an sicut baptismus recedente fictione sortiatur suũ effectum, & quid de alijs sacramentis. fol. 41. a. col. 2. & b. col. 1.

Sacramenta ecclesie vim habent ex opere operato propter Christi institutionem. fol. 47. b. col. 1. & 2.

Sacrificium missæ vnde effectum accipit. folio. 46. b. col. 2. & 47. a. col. 1.

Sacramentum ordinis susceptum vel collatum ab excommunicato quem effectum habeat. fol. 52. b. col. 1.

Sacramentum pœnitentiæ ab excommunicato susceptum vel ministratum an teneat vel sit iterandum. fo. 53. b. col. 2. num. 7. per tot.

Sacramentum pœnitentiæ non pertinet ad remittendum vinculum contractum ex iudicis exterioris sententia. fo. 103. b. col. 2.

Sacerdos parochialis an possit absoluere ab excommunicatione maiori lata à iure. fol. 113. b. col. 1.

Sacerdos ratione iubilæi & bullarum apostolicarum aliquem absoluens censetur etiã eũ absoluisse à peccato oblito cuius causa erat excommunicatus. fol. 105. a. columna prima. & sequentibus.

Sacerdos ad confessionem electus virtute bullarum & iubilæi an possit absoluere pœnitentem ab excommunicatione contracta ex crimine hæresis. fo. 108. b. col. 2.

Sententia declaratoria an sit necessaria in notorijs excommunicatis. fol. 11. b. col. 2. & seq.

Index

Societas communio dicitur apud iuriscōsultos fol. 4. b. col. 1.
Statutū alicuius prouinciz minimē ligat ignorantēs, fol. 85. b. colū. 1.
Subditus statuentis delinquens extra territorū an ligetur excommunicatione, fol. 81. a. co. 2.
Suffragiorum & orationum triplex valor constituitur, fo. 46. b. colū. 1.
Suffragia, orationes & sacrificia quo ad effectū operis operantis dupliciter considerantur, folio. 48. a. col. 1.
Suffragium factum pro multis non ita quilibet prodest, ac si pro eo tantū foret ministratum, fol. 48. b. col. 2.
Suffragia per viuos exhibita etiam profunt extititibus in purgatorio, fo. 49. b. colū. 1.
Suffragiorum communio dupliciter consideratur, fol. 50. a. col. 1.

Templariorum priuilegium, fol. 131. b. columna. 2.

Tempus quo tenemur ad confitendum, fol. 13. b. colum. 2.

Theta signum quid significet, fol. 73. b. col. 2.

Valor suffragiorum publicorum & priuatum vnde procedat, quo ad vim operis operantis, fol. 49. a. col. 2.

Virtus circa voluptates & dolores versatur, folio. 9. b. col. 2.

Vnctio extrema quid sit, fol. 131. a. col. 1.

Vnicuique reddetur secundum opera sua, quomodo intelligatur, fo. 31. b. col. 2.

Vnusquisque prauus quid agendum sit ignorat, & a quibus abstinendum, fol. 96. b. col. 1. & 2.

Vrbis appellatione quid contineatur, fol. 124. a. columna. 2.

Vsus forensis quo fertur excommunicatio conditionalis defenditur, fo. 83. a. col. 2. & b. colum. 1.

Vrbis appellatione, nomine adiectiuè expresso non continentur suburbia, fo. 124. b. col. 2.

FINIS.

LOCA QVAE EX IURE
COMMUNI ET REGIO IN HOC
OPERE EXPLICANTVR NO-
TABILIVS.

Ex Iure Regio.

Ex. 37. part. titul. 9. part. 1. folio
26. b. colum. 1.

Lex. 32. titu. 9. part. 1. fo. 67. a. co-
lumna. 2.

Lex. 29. tit. 9. part. 1. folio. 106. a.
colum. 1.

Lex. 6. titu. 33. parti. 7. fol. 125. a. colum. 2.

Ex iure Ciuili.

L Ex vlti. ff. de decret. ab ordi. fol. 81. b. col. 2.
& sequent.

L sicum seruo meo. ff. de iniurijs. 92. b. co-
lumna. 1.

L respiciendum. §. delinquunt. ff. de poenis. ibi-
dem. colū. 2.

L 1. ff. de lega. fol. 97. aliās. 96. a. col. 1. & sequen.

Ex iure Canonico.

C Onstitutio Ad euitanda scandala. Syno-
di Basil. sessio. 20. latissimè expendi-
tur. fol. 19. b. col. 2. & 20. a. colum. 1.

C pia. de excep. in. 6. fol. 25. a. col. 1. & 2.

C significauit. de sent. excom. fo. 26. a. colum. 1.

C nuper. & c. si concubinę. de sent. excommu.
fol. 26. b. col. 1.

C sacris. de ijs quę vi met. caus. fiunt. folio. 29. a.
col. 2. & b. col. 1.

Glossa in cap. quod quidam. de poeniten. & re-
mit. fol. 41. a. col. 2.

C rursus. & cap. quicumque. n. q. 3. folio. 66. a. co-
lum. 1. & 2.

C cum contumacia. de hæreticis. in. 6. fol. 66. b.
colum. 1.

C cum non ab homine. de iudicijs. folio. 73. a.
columna. 2.

C peruenit. de senten. excom. fo. 74. b. colū. 2.

C a nobis. in. 1. de sent. excom. & cap. Romana.
§. caueant. eod. titu. fol. 80. a. col. 2.

C 15. quæst. 1. fol. 87. a. colum. 2.

C si vero. in. 2. de sent. excom. fol. 93. a. colum. 1.
& sequent.

C si quis cum duabus. c. si quis cum matre. &
cap. vlti. 34. q. 2. fol. 95. b. colum. 1.

C si sententia. hoc titul. & libr. folio. 121. a. co-
lumna. 2.

C si ciuitas. isto titulo. folio. 125. b. columna. pri-
ma. & secunda.

